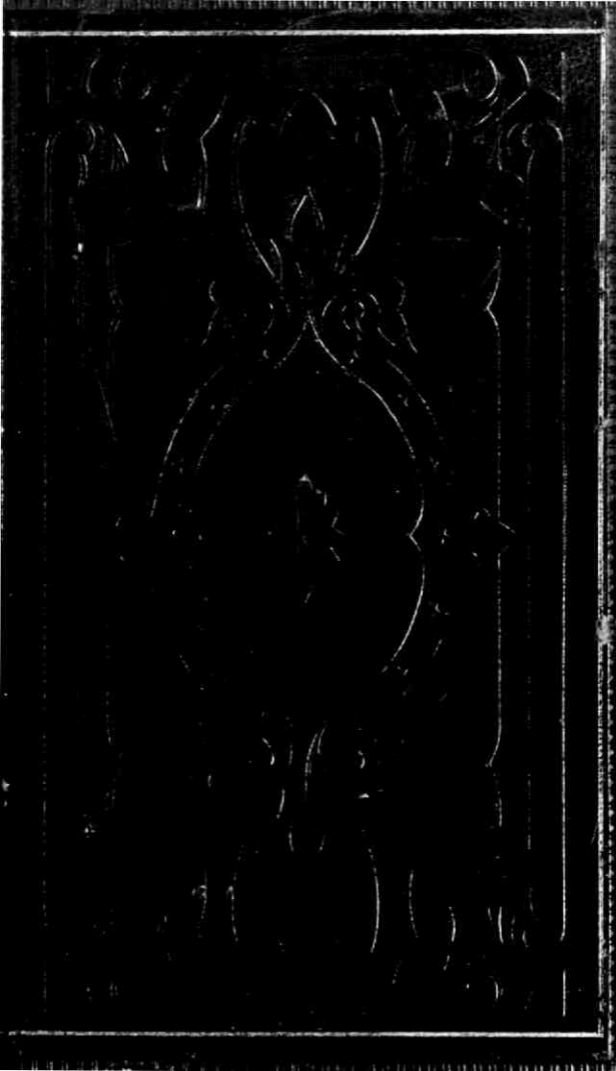

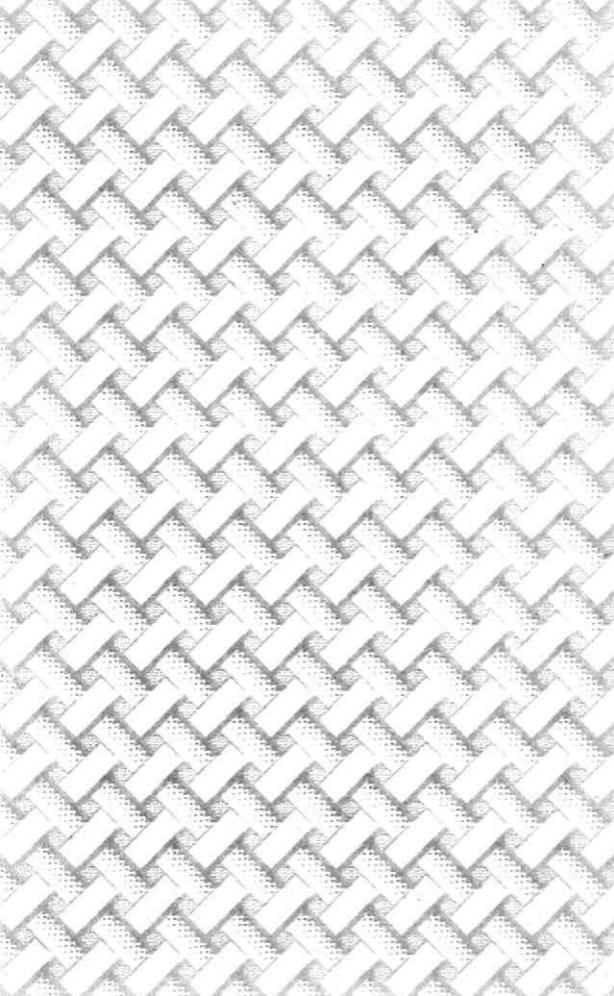

Volledig gebedenboek voor katholieke Christenen

<https://hdl.handle.net/1874/235809>

R. K. BOEKHANDEL
W^{LD} J. R. VAN ROSSUM
UTRECHT.

mm13002

STA MARIE

1850

Daniel Elie

414

ODK 2003

g.c.c.

VOLLEDIG
GEBEDENBOEK

VOOR

KATHOLIJKE CHRISTENEN.

DOOR

J. M. Sailer

ZELVEN UIT ZIJN GROOTE WERK GETROKKEN.

Naar de vijfde Hoogduitseche Uitgave.

ZESDE DRUK.

Met Goedkeuring.

VENLOO,

BIJ DE WED. H. BONTAMPS.

1875.

Universiteits-
bibliotheek
UTRECHT

V O O R B E R I G T.

Vele werken van Duitschlands grooten *Sailer* zijn reeds in onze taal overgezet, en 's mans verdiensten zijn zoo algemeen, ook hier te lande, vooral bij onze Rooms-katholijke landgenooten, erkend, dat wij niet twifelen of eene vertaling van het *volledig Gebedenboek voor katholieke Christenen*, door *Sailer* zelve uit zijn groote werk getrokken, zal den lezer mede welkom zijn. Wij zullen hier slechts de *Voorrede* voor de eerste uitgave van dit gebedenboek gedeeltelijk afschrijven; terwijl wij daarbij den wensch

VOORBERIGT.

uiten : dat de lezer door de hartinnemende taal van den eenigen *Sailer* moge getroffen worden, en het bidden hem zachtmoediger, geduldiger, liefderijker, opgeruimder, meer aan God overgegeven — beter make; dat het bidden den lezer verder versterke, om zoo ootmoedig, milddadig, geduldig, gehoorzaam te worden als *Jesus Christus* was, en zoo volmaakt te zijn als zijn hemelsche Vader is.

„ Gebruik dan dit boek, zegt *Sailer*, zoo als ik hetzelfde geschreven heb, met het eenige oogmerk — om in christelijke wijsheid en deugd toe te nemen. Lees in dit boek telkens *weinig, opmerkzaam*, en met een *oprejt, waarheidzoekend, heilbegeerig hart*. Geloof mij, wat ik niet te dikwijls herhalen kan : beter is het eenen regel verstaan, gevoeld en in beoefening gebragt, dan het gansche boek zonder gevoel doorgelezen. Geloof mij : geene aandachtsoefening is goed, en dezen schoonen naam waardig, welke u de liefde Gods en des naasten niet gewigtiger, dierbaarder maakt, of ten minste maken kan. Geloof mij : het nederknielen, het vouwen der handen,

VOORBERIGT.

het lezen, het uitspreken van woorden, maken juist het gebed niet uit; het gebed komt uit het hart; de beweging des harten, het verzoeken der ziele tot God is de hoofdzaak bij het gebed; de mond is slechts de tolk van het biddende hart, het vouwen der handen, het nederknielen is slechts eene schoone uiterlijkheid, eene uitdrukking en taal der innerlijke aandacht — wanneer het op zijn best genomen wordt. Waar alzoo de innerlijke aandacht en het gevoel des harten ontbreekt, daar bestaat in het geheel geen gebed. Geloof mij: de inhoud van het gebed moet u, na hetzelfde verrigt te hebben, niet terstond weder uit het hart en het geheugen zijn; het gebed, dat des morgens uit uw bewogen hart is opgestegen, moet u in de andere uren van den dag steeds aan de hand gaan; moet u bij den ploeg of in uwe werkplaats vergezellen, moet met u aan tafel zitten; moet met u te bed gaan en met u ontwaken. Geloof mij: het gebed maakt den biddenden Christen ootmoediger, zachtmoediger, geduldiger, bekwamer tot alle goed, meer getroost in het lijden — of

VOORBERIGT.

het is niet het ware gebed. Geloof mij : het regte gebed is goed, is godzalig, wijl het uit een goed, uit een vroom, Godbehaaglijk hart voortkomt, en maakt ons beter en Gode aangenamer. Geloof mij : bij het bidden komt het er niet op aan, door wien uw gebedenboek zij opgesteld, of de gebeden lang of kort zijn, ook niet of gij u van een boek al of niet bedient; maar daarop komt het bij het bidden aan, dat gij in geloof en vertrouwen, met ootmoedigheid en liefde uw hart tot den Vader in den hemel laat spreken, en dat gij wat zijn woord tot u spreekt, gewillig in uw hart opneemt en daarin bewaart. Geloof mij : wie regt bidden wil, die komt door den Zoon tot den Vader, die bidt den Vader in den naam van *Jesus Christus*, als een jonger van *Jesus Christus*. Geloof mij : het bidden is geen kunstig werk, geene geleerde zaak, geen praal van woorden, geene kortswijl; het is een levendig gevoel des harten, hetwelk zich boven de zichtbare wereld verheft, en de onzichtbare wereld — God, Christus en een eeuwig leven bevat. — Geloof mij : wat ik niet

VOORBERIGT.

dikwijls genoeg herhalen kan : wie regt weet te bidden, weet ook regt te leven; wie bidden kan, bidt niet enkel in kerken; hij zelf wordt een tempel, eene kerk van God, waarin Gods lof gehoord wordt, en ook zijne werken, zijne beroepsbezigheden, ook zijne uitspanningen, zijn eten, drinken en slapen — zijn een onafgebroken gebed. ”

„Geloof intusschen, lieve lezer, dit alles op mijn woord, tot gij daarvan door een meer geoefend nadenken, en vooral door getrouwe oefening en eigene ervaring overtuigd zult zijn. Laat het op de beproeving van uw hart aankomen, en gij zult de waarheid van hetgeen ik u zoo even welmeenend gezegd heb, ondervinden. ”

Wij nu, hebben verder gemeend de gewone Litanien, die in het oorspronkelijke werk niet gevonden worden, benevens de Boetpsalmen, de heilige Rozenkrans en de heilige Kruisweg, hier te moeten bijvoegen, en eindigen voorts aldus met den schrijver : „vaarwel, lezer, en laat de liefde, welke heilig en zalig maakt, steeds meer en meer

VOORBERIGT.

bij u gelden, en waardeer den raad, welken ik ook hier moet geven : ”

„ *Wees opmerkzaam en heb het oprecht met de waarheid voor* — geene moeite berouwe u, om dagelijks vromer en beter, wijzer en zaliger te worden. ” Amen.

EERSTE AFDEELING.

Dagelijksche Oefeningen.

MORGENGEBED.

Vader! voor U ontwaak ik! Gij zijt heden mijne eerste gedachten—Vader, mijn Vader!—dit is het eerste woord, dat heden van mijne lippen vloeit. — Heden besta ik nog, zoo als gisteren, en het is mijne eerste vreugde, dat Gij zijt, gelijk Gij eeuwig waart, en eeuwig zijn zult, mijn God en mijn Vader. — Gij leeft, en ik leef door U, en ik geloof, met de zekerste, onveranderlijke overtuiging, dat ik door U leef, en verblijde mij dit te mogen gelooven, en dat mijn geloof zoo zeker zijn kan. — Ook heden zijt Gij mijn God en mijn Vader, zoo als Gij dezen nacht mijn God en Vader zijt geweest. — Ik ben gezond ontwaakt, en dank U, dat Gij mijn beschermer in den slaap geweest zijt. Ik heb zacht ge-

rust, en erken, dat deze zachte rust een geschenk van uwe goedheid is. Ik verheug mij thans op dezen morgen, dat ik ook dezen nacht op nieuw uwe goedheid heb mogen ondervinden. Thans gevoel ik bij mijn opstaan nieuwe kracht en nieuwen moed, en zie op naar U, die mij deze kracht en dien moed geschonken hebt; opdat ik ook heden uwen wil met nieuwen ijver zoude volbrengen. Van U, van U komt al het goede, dat ik ben en bezit. — Wien zoude ik dan danken, als ik U niet dankte? Wien eeren, als ik U niet eerde? Wien beminnen, als ik U niet beminde? Op wien zoude ik vertrouwen, als ik op U niet vertrouwde? Wien zoude ik toebehooren, als ik U niet toebehoorde? Wiens wil zoude mij boven alles dierbaar zijn, als de uwe mij zulks niet was? — Gij toch hebt mij dezen uwen wil zoo klaar en zoo verstaanbaar geopenbaard, en ik verheug mij, dat ik dien zoo juist en klaar mag kennen, als ik van noode heb, die te kunnen vervullen. Waarlijk, uw wil is zoo goed en heilig, als Gij zelf zijt. Gij zijt de Liefde, en deze heeft geen ander oogmerk, dan mij en al uwe kinderen heilig en zalig te maken. Gij wilt dat ik U beminne, en dagelijks ontwaar ik, dat

ik niet beter en zaliger ben, dan wanneer mijn hart, door uwe genade gesterkt, U bemint, uwen heiligen wil in liefde volbrengt. Gij wilt, dat ik alle menschen als mij zelve beminnen zal, en dagelijks ondervind ik, dat, hoe zuiverder en levendiger deze mijne liefde wordt, ook ik des te beter en gelukzaliger ben. — Welligt nog heden laat gij eene ligte of zware verdrukking over mij komen; maar uw woord leert mij ook, dat Gij mij door kleine en groote rampspoeden tot grootere vreugde voert, als ik mij maar door uwe Vaderlijke hand laat geleiden. Welligt nog heden laat Gij mij in eene verzoeking komen, en wanneer alle verzoeken van buiten niet tot mij naderen, dan draag ik de voornaamste, de begeerte, die steeds heerscht en het gebod niet onderdanig zijn wil, in mijnen boezem; maar uw woord leert mij ook, dat Gij mij, als ik maar moedig strijde, met uwe genade zult helpen overwinnen; uw woord leert mij ook, dat de kroon der gerechtigheid voor den getrouwen strijder, die tot den einde volhardt, bij U is weggelegd. *Die uwen wil doet, blijft eeuwig; terwijl de wereld met al hare begeerlijkheden vergaat.* I. JOAN. II. 17.

Daarom, o Vader! uw wil zij mij heilig in

voor- en tegenspoed. Uwen wil te volbrengen, zij heden en altijd mijne voornaamste en eenige bezigheid. U te kennen en te beminnen, zij mijne hoogste, grootste en eenige vreugde. Uw wil zij mijn wil! U zij het oog; Gij hebt het gewrocht, om de wonderen uwer magt te beschouwen. U zij het oor; Gij hebt het zamengesteld om uw woord te hooren. U zij de hand; Gij hebt haar gemaakt om het mij opgelegde werk te verrigten. U zij het hart; Gij hebt het geschapen om U te beminnen. U zij het gansche ligchaam; Gij hebt het uit zenuwen, beenderen en bloed zamengevoegd. U zij de ziel; Gij hebt haar mijn ligchaam ingeademd. U zij mijn onsterfelijke geest; Gij hebt dien naar uw evenbeeld geschapen. Alles is uw werk: daarom zij alles aan uwe dienst, aan uwe vereering toegewijd, geheiligd. Alles, ja alles wat ik heb en ben, dat heb en ben ik door U. Daarom zij alles wat ik ben en heb, alleen geschikt om uwen wil te volbrengen. — Hoe zoude ik mijnen Schepper kunnen vergeten, ik, die het werk zijner handen ben? —

Vader! mijn Vader! wanneer deze gedachten mij ernst zijn, als dit mijn voornemen kracht en leven heeft, dan zal ik dra een ge-

heel ander, een nieuw schepsel worden, dat naar uwe heilige wet gevormd is : want Gij toch zult mij uwen bijstand niet laten ontbreken. Gij zult mij ook heden, ten bekwamen tijde, door uwen heiligen Geest opwekken en moed geven, verlichten en ontsteken, verkwikken en versterken, waarschuwen en leeren, aansporen en voortdrijven. Het voorbeeld en de liefde van uwen eeniggeboren Zoon zal voor mij ook heden niet te vergeefs zijn. De genade van Jesus Christus zal ook heden voor mijn hart niet onvruchtbaar wezen. Alzoo, Vader! ben ik heden, gelijk altijd, heden en in eeuwigheid, de uwe. Uw wil geschiede aan mij en aan alles, wat het mijne, en ook aan alles, wat het mijne niet is. Vader! zegen dit mijn voornemen, hetwelk ik thans in dezen morgenstond, voor uw aangezicht, en door uwe genade genomen heb, opdat mij dezen avond niets berouwen moge.

II.

Eeniggeboren des Vaders! schoonste voorbeeld aller volmaaktheid! Het was uwe vreugde op aarde, den wil uws Vaders in alles ten stiptste te volbrengen. Laat mij ook heden uw ware leerling en getrouwe navol-

ger zijn; dat ik aan uw woord geloove, op uwe belofte vertrouwe, en uwe gehoorzaamheid navolge. De wil uws Vaders zij mij heden heilig, gelijk die U heilig was. Jesus! uw voorbeeld en uw licht, uwe genade en uw woord leiden, verlichten, bezielen en versterken mij, opdat ik U op den weg der gehoorzaamheid vaardig volge, en eens waardig worde het hooge doel uwer heerlijkheid te bereiken; opdat ik worde, wat Gij op aarde waart, heilig als Gij, en daar kome, waar Gij nu zijt, in uws Vaders huis, alwaar Gij voor uwe leerlingen woningen bereidt.

III.

Moeder van Jesus! gezegende onder de vrouwen! Ook uwe vreugde vindt gij op aarde, in den wil van God te volbrengen, en u in alles als eene ootmoedige en getrouwe dienstmaagd des Heeren te gedragen. Ook uw voorbeeld zij mij dierbaar! Laten uwe gebeden zich met de mijne vereenigen, dat ik niets anders beooge, dan den wil van onzen God al duidelijker te kennen en al stipter te vervullen; dat ook ik in de gehoorzaamheid mijne vreugde, en in den ootmoed, die gaarne gehoorzaam is, en den heiligsten de eere

geeft, mijn roem zoek, gelijk het op aarde uw lust en roem was, eene dienaress des Heeren genaamd te worden, en te zijn.

IV.

Gij, lieve Engelen! dienaren Gods, en beschermgeesten der menschen! Ook uwe eenigste bezigheid is het, den wil van den Heiligsten te volbrengen. Aan het heil der uitverkorenen laat gij u ook gelegen liggen. Gij waakt zoo wel voor ons lichamelijk als zedelijk heil. Hij, die ons en u geschapen heeft, de Vader aller geesten, heeft ons hier op aarde, uwer waakzaamheid en getrouwheid in den hemel aanbevolen. Gij wordt onze beschermengelen, onze bezorgers en geleiders genaamd, en zijt het. Daarom beveel ik mij en alle menschen uwer leiding en bescherming aan. Houdt nooit op, ons, naar den wil des hemelsehen Vaders, ter eere van Jesus Christus, te vermanen en te waarschuwen, te geleiden en te dragen, opdat wij, al de dagen onzes levens, den wil onzes Vaders zoo vrolijk volbrengen, als gij u steeds werkzaam betoont de bevelen uws Gods uit te voeren, en uwen en onzen Heere Jesus Christus te verheerlijken.

Het goede voornemen.

Het is uw wil, o Vader! dat ik mij onbevlekt van alle zonden beware, en mij oefene in alles wat goed is. *Uw wil is mijne heiligmaking.* Het is uw wil, dat ik in heiligheid U steeds behaaglijker worde. Reeds dikwijls heb ik in mij een levendig verlangen gevoeld, dat toch deze uw wil bij mij tot vervulling kwame, en heden hernieuw ik weder het ernstig voornemen, om met allen ernst daarnaar te streven. O hoe gelukkig konde ik, en hoe dankbaar wilde ik zijn, indien al mijne gedachten en wenschen, woorden en werken, heden en altijd, zoo ingerigt waren, dat ik ze alle voor uw aangezicht, zonder vrees en schaamte, durfde vertoon! Zeer zeker zal ik ook eens aan de heerlijkheid van uwen Zoon Jesus Christus deel krijgen, indien ik nu al mijn doen en laten naar zijne leer en zijn voorbeeld inrigt. Dit zij dan ook heden mijne voornaamste bezigheid, alles ter uwer eer, o Vader! en in den naam van Jesus Christus te verrigten. Zoo zij mijn ernstig besluit: ik wil slechts denken en wenschen, wat en zoo als Jesus Christus in mijne plaats gedacht en gewenscht zoude hebben; ik wil arbeiden en bidden, zoo als Jesus Christus in mijne plaats

zoude gearbeid en gebeden hebben; ik wil handelen en lijden, zoo als Jesus Christus in mijne plaats zoude gehandeld en geleden hebben; ik wil al mijne bezigheden beginnen, voortzetten en voleindigen, zoo als Jesus Christus, die in mijne plaats zoude begonnen, voortgezet en voleindigd hebben; ik wil niet tevreden zijn, dikwijls met den mond te zeggen: *alles ter eere Gods*; maar ik wil deze gedenkspreuk in al mijne gevoelens levendig, in al mijne verrigtingen werkzaam doen blijken; ik wil daarnaar mijne geheele denk- en levenswijze inrigten; ik wil denken, wenschen, handelen, lijden, spreken, zwijgen, zoo als een leerling van Jesus Christus doen zoude. Dit wil ik, hoe zeer mijne zinnelijke natuur zich daartegen ook verzette: dit wil ik, hoe onmogelijk het mij ook toeschijnen mag; dit wil ik, ofschoon ik tot dusverre tegen mijne krachtigste voornemens aan heb gehandeld; dit wil ik, ofschoon ik mijne zwakheid uit ontelbare ondervindingen kenne, en deze zwakheid mij niets goeds doet hopen; dit wil ik, ofschoon ik de sterkste vijandin van alles goeds, de eigenliefde, die al wat goed is hindert of bevlekt, in mij hebbe; dit wil ik, schoon ik ook het nakomen — bij mij niet

vinden mogt. — Vader! Gij geeft mij het willen; geef mij dan ook het volbrengen. Vader! versterk mij, opdat ik dit mijn voornemen getrouw blijve; leid mij, opdat ik tegen de lusten mijner zinnelijke natuur strijde, en de eigenliefde, de vijandin van alles goeds, leere overwinnen; sterk Gij mijnen zwakken, gebrekkelijken wil, opdat hij onder de verzoeken der zonden niet bezwijkte; bestuur mij, opdat ik mij op den avond mijns levens verheugen en U hartelijk danken moge, eenen dag geleefd te hebben, zoo als een waar leerling van Jesus Christus leven kan en moet.

NOG EEN MORGENGEBED.

1. Mijn God en mijn Heer! U, U alleen komt alle aanbidding toe; daarom bid ik U in geest en in waarheid aan. U behoort allen dank: daarom dank ik U als mijnen eersten en grootsten weldoener. Gij zijt alle liefde waardig; daarom dank ik U als mijn hoogste en eeuwige goed. Gij verdient alle geloof; daarom geloof ik U en uw woord, omdat Gij de waarheid zelve zijt. Op U kan ik vrij al mijn betrouwen stellen; daarom bij al den ijver, welken ik heb om uwen wil te doen, maak ik echter staat op uwe ontferming en

beloften, op uwe goedheid en trouw, als op den grondslag mijner zaligheid. U komt alle gehoorzaamheid toe; want Gij zelf zijt de heiligheid, en uwe wet is onze heiligmaking. Gij verdient alle eer en lof, omdat Gij ons hoogste Goed, onze Schepper en Onderhouder, onze Verlosser en Zaligmaker zijt.

2. O Gij, die alle aanbidding, allen dank, alle liefde, alle vertrouwen, alle gehoorzaamheid en allen lof waardig zijt! mogte ik U aanbidden, beminnen en prijzen, danken, op U vertrouwen en U gehoorzamen, zoo als Jesus Christus in zijn leven op aarde U aanbeden, gedankt, bemind, op U vertrouwd en U gehoorzaamd heeft!

3. Almagtige! ik geloof, dat Gij ook voor mij almachtig zijt. Alwijze! ik geloof, dat Gij ook voor mij alwijs zijt. Liefde! ik geloof, dat Gij ook voor mij liefde, almachtige, wijze, heilige liefde zijt. Vader! ik geloof, dat Gij ook voor mij Vader zijt.

4. Uw wil is de wijsste; aan uwen wil dus onderwerp ik mijn verstand. Uw wil is de heiligste, aan uwen wil onderwerp ik mijn hart. Uw wil is de beste, de liefderijkste; aan uwen wil onderwerp ik mijn verstand en hart met blijdschap.

5. Vader! Gij hebt mij lief gehad, eer ik U konde lief hebben. Vader! Gij hebt uwen Zoon uit liefde voor mij ter dood overgegeven, en uw Zoon heeft zich voor mij opgeofferd; daarom wil ik U, Vader, in uwen Zoon liefhebben en vereeren, en zijn beeld worden, gelijk Hij uw beeld was en is.

6. Wat wil ik dan? Vader! ik wil uw kind zijn; ik wil braaf zijn, gelijk Gij, Heiligste, de deugd zelve zijt; ik wil het goede doen; ik wil het kwade lijden, zoo als Jesus het goede deed, en het kwade leed. Geef, Almagtige, aan dit willen het volbrengen! Schenk mij den goeden geest; opdat ik goed worde.

AVONDGEBED.

Vader! met een dankbaar en ootmoedig hart verschijn ik weder voor U, op het einde van dezen dag. — Dank ben ik U verschuldigd voor al de weldaden, die ik van uwe goedheid ontvangen heb. Onder uw opzigt heb ik veilig, gerust geleefd, ben voor velerlei kwaad bevrijd gebleven, en heb mijne gezondheid en mijn leven onbeschadigd mogen behouden. Gij hebt mij, met eene milde hand, spijs en drank toegereikt: Gij hebt mij ver-

zadigd en verkwikt. Met uwen bijstand heb ik mijne beroeps- en huiselijke bezigheden waargenomen. Aan uwen zegen heb ik het te danken, zoo ik daarin gelukkig geslaagd ben.

Elk gunstig toeval dat mij heden bejegende, elke gelegenheid die zich aanbood om goed te doen; elke aandrift die ik in mij bespeurde om wel te doen; het goede dat ik werkelijk deed, en het kwade waarvan ik mij onthield; de overwinning die ik over mij zelve behaalde; het gebed dat ik met kinderlijke blijdschap verrigtte; de troost dien ik gaf of ontving; het voorbeeld van deugd, dat mij van anderen in de oogen straalde, of waardoor ik anderen voorlichtte; de wijze raad dien ik zelf gaf, of mij liet geven; elke werkdadige gedachte aan uwe alomtegenwoordigheid, o Vader! elke herinnering aan uwen Zoon, mijnen Heer Jesus Christus; elke opwekking tot geloof aan zijn woord; elke stille blik op zijn voorbeeld gerigt; elke dankbare vreugdetraan over zijne liefde gestort; elke zucht over de ellende eens anderen, en elk besluit om die te verzachten; elke roeping tot het goede, en al het goede dat ik heb gedaan, is uwe gave. Maar ach! — hoe weinig en hoe onvolkomen is het goede, dat ik heb

gedaan, en hoe veel, dat ik had kunnen doen, en niet gedaan heb! Ja, ook dezen dag heb ik op verre na niet alles gedaan, wat ik had moeten doen: en wat ik nog' gedaan heb, deed ik niet met die gevoelens, waarmede ik het had kunnen verrigten! Ik ben nog altijd de trage dienstknecht, die den wil zijns Heeren weet, en dien niet doet: ten minste niet gansch, niet volkomen doet. Ik moet nog steeds vol schaamte bidden: *Heere! doe mij niet naar mijne zonden.* En mijn leven bestaat meer in zonde, en in bidden om vergeving van zonde, dan wel in deugd en streven naar volkomenheid. — ô Gij getrouwe, goede Vader uwer kinderen! ik belijd dan ook dezen avond voor U, dat ik een zondaar ben; ik neem ook nu mijne toevlugt tot uwe genade, welke mij uw eeniggeboren Zoon heeft aangeboden; en ik troost mij ook nu met het geloof aan uwe dierbare belofte, dat Gij den dood des zondaars niet wilt. Leer mij gedurig meer erkennen, hoe groot mijne zonden, hoe veelvuldig en ontelbaar mijne gebreken zijn, en hoe diep mijne ziel in het verderf ligt. Gaarne zoude ik voor uw heilig vaderlijk oog steeds heilig en volkomen zuiver bevonden worden. Geef mij dan hoe langer

hoe meerder wijsheid en kracht, opdat ik, met gewillige gehoorzaamheid aan uwe geboden, en met een blijmoedig vertrouwen op uwe liefderijke beloften, getrouw en vaardig op den nog overigen weg tot U mag wandelen. Te leven naar uw en heiligen wil — dat is toch de beste dank, dien ik U voor al uwe weldaden kan toebrengen. En dezen dank wenschte ik U gaarne steeds volmaakter toe te brengen, en elken dag meer en meer in uwe kennis en liefde toe te nemen. Help mij toch deze heilige voornemens ten uitvoer brengen!

Gij, die altijd onze Vader zijt, wees ook nu, in den duisteren nacht, mijn Vader, mijn beschermer en redder. Schenk mij eene zachte rust ter verkwikking van mijn lichaam, opdat ik morgen, met nieuwe krachten uitgerust, tot uwe dienst ontwake. Wend alle gevaren van mij af; laat geen kwaad tot mijne woning naderen, en geene verschrikking mijne rust verstoren. Gij zijt mijn Vader; ik wil uw kind zijn: met deze gedachten sluit ik mijne oogen toe.

Vader van alle menschen! aller menschen Beschermer! laat nog, eer ik inslape, mijne voorbede voor alle menschen tot U komen.

Verheerlijk U en uwe godheid aan alle ster-
velingen op aarde. Zegen mijne vrienden en
weldoeners, gelijk ook mijne vijanden en
lasteraars. Bescherm de plaats mijner woning,
en laat alle plaatsen der aarde, blijken uwer
alomtegenwoordige goedheid dragen. Waak
over mijne huisgenooten, en allen die mij
toebehooren, en over alle menschen. Ontferm
U over alle zuchtenden en weenenden, die
dezen nacht niet rusten kunnen. Laat ons
allen veilig slapen, en vrolijk ontwaken. En,
als ik mijne oogen wederom open doe, laat
dan op nieuw mijne eerste bezigheid zijn, U
Vader te noemen, en uwe goedheid dankbaar
te prijzen. Amen.

*Gewetensonderzoek eer men zich ter rust
begeeft.*

Heb ik niets kwaads gedaan?

1. Heb ik dezen dag niemand bedroefd?

Door bespotting, harde reden of een toornig
gelaat?

2. Heb ik dezen dag niemand mishandeld, be-
drogen, onderdrukt, benadeeld?

In handel en wandel, in koopen en verkoopen,
spel- en geregtzaken, kost- en loongeld, in leenen,
borgen en betalen van schulden?

3. Heb ik dezen dag niemand gelasterd?

In den omgang, in gezelschappen, met woorden, in geschriften, door aanklagen, gebaren, zwijgen, uitlagchen?

4. Heb ik dezen dag niemand tot zonde verleid, of daarin gesterkt?

Door ergerlijke gesprekken, valsche voorstellingen van de bekoorlijkheden der zonden, verleidende gebaren, gezangen, boeken, afbeeldingen, voorbeelden, door mede te zondigen, of daarin behulpzaam te zijn?

5. Heb ik dezen dag niemand in het goetdoen gestoord?

6. Heb ik mij dezen dag door geene zondige begeerten, gedachten en daden bevlekt?

Of mij door mijne geliefkoosde zonden, of zonden uit gewoonte, laten overheerschen?

7. Heb ik dezen dag de pligten van mijnen stand, of beroep niet nalatig verrigt?

Heb ik, bijvoorbeeld, niet door traagheid, verwaarloozing, enz. mij, den mijnen, mijnen medemenschen, van welken staat ook, schade toegebracht?

Heb ik goed gedaan?

1. Heb ik dezen dag aan elk een goed voorbeeld van christelijke liefde en bereidwilligheid tot het goede gegeven?

2. Heb ik mij dezen dag door het gebed, moed, lust en kracht tot weldoen bezorgd?

3. Heb ik mij dikwerf en levendig genoeg de

alomtegenwoordigheid Gods voorgesteld? Wandelde ik steeds voor God?

Keerde ik dikwijls tot mijn binnenste terug, en hield ik mij aldaar met God bezig, als of ik Hem met eigen oogen zag?

4. Heb ik mijne gedachten, woorden, wenschen en handelingen naar de wet van God ingerigt, zoo als eenen Christen betaamt, die in God, in Christus, en aan een toekomstend leven gelooft?

Dat is: Heb ik alles in den naam van Jesus gedaan, en de leiding des heiligen Geestes getrouw gevolgd?

5. Heb ik in tegenspoeden christelijk geduld, zachtmoedigheid en onderwerping betoond?

6. Bemin ik mijne vijanden opregt? Heb ik voor hen gebeden?

7. Was mijn arbeid eene zuivere Godsvereering?

Door een gedurig denken aan God, en eene hernieuwing des besluits, zijnen wil te doen?

8. En hoeveel beter ben ik heden geworden, dan ik gisteren was?

DE HEILIGE MIS.

Onderrigt, hoe men de H. Mis behoort bij te wonen.

Vooreerst : behoort elk die het heilig Offer der Mis wil bijwonen, in zijn hart zoo gesteld te zijn, als of hij zelf zich buiten *Jeruzalem* op den lijdensberg bevond, en den stervenden Heiland aan het kruis het offer der verlossing voor ons en alle menschen, in het aangezicht des hemelschen Vaders, werkelijk zag voltrekken. Hij behoort dezelfde aandoeningen te hebben, als of het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, werkelijk voor zijne oogen wierde geslacht. Hij behoort even zoo te zijn aangedaan, als hoorde hij nog uit den mond van den geduldigen, zachtmoedigen, liefderijken en tot den dood toe gehoorzamen JESUS, deze woorden voortkomen : *Vader ! vergeef het hun : zij weten niet wat zij doen. Mijn God ! mijn God ! waarom heet Gij mij verlaten ? Het is volbragt ! In uwe handen, Vader, beveel ik mijnen geest !*

Hij behoort juist zoo gesteld te zijn, alsof hij den Zoon van God aan het kruis onder smaad en smart het hoofd zag neigen. Hij moet even hartelijk zijn aangedaan, alsof JESUS werkelijk alles, wat hij ooit van priesters, schriftgeleerden, heidenen, sol-

daten , regters en beulen moest doorstaan , voor zijne oog en leed , en hij bij elk hernieuwd lijden het hart en beenen doorgrievend woord van liefde uit den mond des Lijdenden vernam : *zoo duur zijt gij gekocht ! zoo veel heeft het mij gekost , tot dat ik der zonde , den dood en der hel hun geweld ontnomen , tot dat ik het uitverkoren geslacht der kinderen Gods , genade , leven en onsterfelijkheid weder bezorgd had !*

Wij behooren derhalve bij de heilige Mis juist zoo gesteld te zijn , als of Jesus Christus zich werkelijk aan het kruis zijnen hemelschen Vader tot heil van het gansche mensdom opofferde. De herinnering van het Offer des kruises , de levendige herinnering van der zondaren verlossing door Jesus Christus , door zijn levendmakend sterven , te weeg gebracht , is het eerste , wat van ons tegenwoordig zijn bij de heilige Mis eene geestvolle godsvrucht kan maken. Deze gedachte aan het Offer van Jesus aan het kruis , zal ons des te ligter en gemakkelijker zijn , hoe levendiger ons geloof aan Jesus Christus is. Onze voornaamste bezigheid zij dan , ons in het geloof aan Jesus Christus te sterken. Wanneer wij toch met geheel ons hart en met volle overtuiging gelooven , dat Jesus Christus zich voor ons allen in den dood gegeven heeft , dat Jesus Christus onze Verlosser , onze middelaar , onze eenige hooge priester is , dan kan het ons niet zwaar vallen , zeer dikwijls aan den dood en het offer van Jesus te denken. En , wanneer wij met geheel ons hart , en

uit volle overtuiging gelooven: „Jesus Christus heeft, krachtens deze woorden: doet dit ter mijner gedachtenis, een eeuwig gedenkteken van zijnen dood, zijns offers, zijner liefde, opgericht:” dan zal het ons zeer ligt vallen, met zulke gevoelens ter kerke te verschijnen, met zulke aandoeningen de heilige Mis bij te wonen, als of Christus werkelijk aan het kruis zijn offer, ter verlossing van het menschelijke geslacht, in het aangezicht zijns hemelschen Vaders, en als voor onze eigen oogen voltrok. Een levendig geloof aan Jesus Christus is dus het eerste vereischte, om de Mis waardig bij te wonen.

Ten tweede: moet elk die de heilige Mis bijwoont, zich geheel en al, zijne ziel en zijn lichaam, alles wat hij is, heeft en kan, al zijne gedachten en wenschen, den hemelschen Vader opofferen, gelijk Jesus Christus zich voor ons aan het kruis opgeofferd heeft. Zulk eene zelfopoffering, zulk eene volkomene onderwerping van ons zelve aan den wil des hemelschen Vaders, is de hoofdzaak van deze en elke ware godsdienstige oefening. Zonder deze opoffering van ons zelve, kan ons het offer van Jesus Christus niet eens heilzaam zijn. *Jesus Christus is daarom voor allen gestorven, opdat allen die leven, niet meer voor zichzelf leven, maar voor Hem, die voor hen gestorven en opgewekt is.* Wij moeten dus niet langer voor de zonde, maar voor Christus, niet meer voor ons, maar voor onzen God leven. In

het voornemen van niet meer der zonde, maar onzen Verlosser, niet meer ons zelve, maar onzen Heere te leven, in dat ernstig, krachtvol voornemen, bestaat juist die zoo noodzakelijke opoffering van ons zelve: *Vader! uw wil zij ook mijn wil. Heere! uw gebod zij mijn genoegen. Ik wil gezind zijn, zoo als Jesus Christus gezind was. Hij zocht niet zijne eer, maar uwe eer; Hij was U gehoorzaam tot in den dood: ik wil ook uwe eer zoeken, ook U gehoorzaam zijn, zoo wel in leven als in sterven. Hij offerde zijn leven om uwen wil te volbrengen: uw wil zal mij ook het dierbaarste zijn. Hij was geduldig, zachtmoedig, liefderijk in zijn lijden: ook ik wil in mijn lijden geduldig, zachtmoedig en waardig zijn om mijne broeders in liefde te dienen. Zijne gedachten en wenschen, zijne woorden en zijn zwijgen, zijn doen en laten, alles was gansch naar uwen wil ingerigt, geheel aan U gewijd: ook mijne gedachten en wenschen, mijn spreken en zwijgen, mijn doen en laten, zijn geheel en al aan uwen wil geheiligd! Hij trachtte slechts U te behagen, en in uwen wil vindt Hij zijn grootste genoegen; ook in uwen wil zal ik steeds mijn grootste genoegen vinden.* Wanneer nu elk, die de heilige Mis bijwoont, zulke opoffering van zich zelve naar zijne omstandigheden maakt, en het ernstige voornemen heeft, zich van zijne meest geliefkoosde zonden te othouden; als ook zich bereid en vaardig be-toont, al het goede te doen, dat zijne omstandig-

heden hem toelaten te doen, en allen tegenspoed, die hem in zijne omstandigheden treffen kan, met stil geduld te verdragen, o dan zullen wij allen sterker, vreedzamer, verstandiger en heiliger uit de Mis huiswaarts keeren.

Zulk eene zelfopoffering nu is slechts voor dat hart mogelijk, in welk het verlangen naar het eeuwige heil, dat de ware heiligheid en zaligheid in zich bevat, de hoop op Jesus Christus en de liefde tot God is begonnen te heerschen. Hij die de heiligheid van zin en wandel, de hemelsche, eeuwige zaligheid, waarvoor de regtvaardigen alleen vatbaar zijn, niet hooger schat dan eer, wellust en rijkdom, en alles wat vergankelijk is; die op God, op Jesus Christus niet gansch zijn betrouwen stelt; wien God, de wil, belofte, vaderliefde en aanschouwing Gods, den zuiveren van harten toegezegd, niet dierbaarder zijn dan alle zinnelijke en zondige genoegens; die kan onmogelijk zich zelven gansch verzaken, of wat hetzelfde is, zich zelven als een vrijwillig offer aan het hoogste Wezen, overeenkomstig zijnen heiligen wil, opdragen. Als Christus ons niet meerder dan zijn leven bemind had, dan hadde Hij ook zijn leven voor ons niet kunnen opofferen. Zoo ook, kunnen wij niet, als wij Christus niet hooger dan het vergankelijke schatten, van al het vergankelijke afstand doen, om met Christus alleen vereenigd te zijn. Hij die God boven alles bemint, offert zich ook aan God geheel en al op. En die

zich Gode gansch opoffert, die bemint ook God boven al : gelijk uwe liefde is, alzoo ook zal uw offer zijn.

Dus in een levendig geloof aan Jesus Christus, en eene alles overtreffende liefde tot God, in een levendig aandenken aan het kruisoffer van Jesus, en in het ernstige streven, om zich geheel en al naar den wille Gods op te offeren, zoo als zich Christus opgeofferd heeft; nog eens : in geloof en liefde, in het aandenken van 's Heilands offer en opoffering van zich zelven, daarin bestaat de ware wijze, om de heilige Mis met vrucht bij te wonen. Hij die aldus de heilige Mis bijwoont, zal buiten twijfel het meeste deel aan het lijden en sterven van Jesus Christus nemen; en die bij de Mis met zulke gevoelens niet tegenwoordig is, die zal van zijn Mishooren even weinig nut wegdragen, als de ware godsvrucht zonder verbetering des harten kan bestaan.

AANMERKING. Hier komen verscheidene oefeningen der Mis voor, ten einde de aandacht, door eenvormigheid der gebeden, niet zoo ligtelijk verzwakt zoude worden. Vindt gij het eene niet naar uwen smaak, dan zal het andere zulks zijn. Verscheidenheid schaadt niet voor hem, die overal het noodzakelijke in het oog houdt.

Gevoelens van den Christen onder de Mis.

1. Vader! Gij hebt uwen eeniggeboren Zoon voor ons op aarde afgezonden. Hoe lief en dierbaar moeten U niet de menschen zijn!

Gij gaaft voor hen het kostbaarste geschenk ten beste!

2. Uw Eeniggeboren leefde, leerde, leed en stierf voor ons, te onzen beste, dewijl Hij ons beminde. Hoe dierbaar moesten Hem de menschen, uwe verdoolde kinderen zijn.

3. Uw Eeniggeboren gaf ons zijn ligchaam tot eene spijs, en zijn bloed voor ons ten drank. Wie kan deze liefde bevatten? Hij offerde zich zelve aan ons op naar uw welgevallen. Wie kan den afgrond dezer liefde peilen? Aanbidden, zwijgen, gelooven, beminnen kunnen wij — maar die peillooze liefde doorgronden, — neen, dit kunnen wij niet.

4. Uw Eeniggeboren stond ten derden dage van den dood op, en vertrok weder tot U. Hij zit aan uwe regterhand, is bij U onze voorbidder en draagt aldaar zorg voor ons, als voor zijne duurgekochte broeders. Hij is heden en gisteren, en eeuwig dezelfde minzame Zoon des menschen en Zoon van God. Hoe dierbaar moeten Hem zijne broeders zijn!

5. Uw Eeniggeboren zal wederkomen, om levenden en dooden te oordeelen; Hij zal wederkomen in uwe heerlijkheid, Vader! en allen die, gelijk Hij, zuiver zijn, zal Hij

met zich tot U opnemen. Hoe lief moeten Hem zijne broeders zijn!

6. Zulke overmaat van liefde moet mij ook wel tot liefde opwekken en aanzetten. Daarom Vader, wil ik U van ganscher harte beminnen, omdat Gij ons eerst hebt lief gehad, omdat Gij de liefde zelve, de heiligste liefde zijt, omdat Gij alle liefde waardig zijt. Ik wil U gehoorzaam zijn, gelijk uw Eeniggeborene U gehoorzaam was; ik wil de menschen beminnen, gelijk uw Zoon ons bemind heeft; ik wil mij zuiveren voor den grooten dag, gelijk Hij, uw Zoon, zuiver is; ik wil op Hem al mijn vertrouwen stellen, omdat Gij Hem tot Heer gemaakt, en op zijnen naam mij verlaten, omdat Gij hem eenen naam boven alle namen gegeven hebt; ik wil door Hem verlossing van alles, wat kwaad is, hopen, omdat Hij het is, die de zonden der wereld wegneemt; ik wil van Hem kracht, voedsel, leven ontvangen, omdat zijn ligchaam waarlijk spijs is, en zijn bloed waarlijk drank. Ik zal door Hem eens worden opgewekt en het eeuwig leven bezitten, omdat Hij de opstanding en het leven is. Hem wil ik zien: want Hij is uw evenbeeld, en onze Heer; Hem wil ik beminnen, ofschoon ik Hem nog niet

gezien heb. Geef mij, o Vader! zijnen geest; geef dat ik uwen wil volbreng, zoo als Hij den uwen heeft volbragt. Amen.

ANDERE NUTTIGE OEFENINGEN ONDER DE H. MIS.

Aanbidding van den onzichtbaren God.

God! hoe zal ik U noemen? Heiligste! Eeuwige! Onafhankelijke! Almagtige! Eerste! Hoogste! Eenigste! Ja, Gij waart, Gij zijt, Gij zult zijn de eenige Heer en God van alles, wat was, is, en zal zijn. Wij liggen hier in het stof voor uwe Majesteit, die niet kan worden uitgesproken, die geene gedachten bevatten kan. Wij gevoelen onze geheele nietigheid voor uwe oneindigheid. In U leven, bewegen wij ons, en zijn wij. Gij zijt het leven van al wat leeft; alles is van U afhankelijk, terwijl Gij van niets afhankelijk zijt. Uwe almacht, uwe wijsheid, uwe goedheid heeft alles geschapen wat geschapen is; uwe almacht, uwe wijsheid, uwe goedheid onderhoudt, bezielt, regeert en bestuurt alles. O, hoe siddert en beeft ons binnenste voor uwe Majesteit! En zelfs dit sidderen en beven is van geene inwendige zielgenoegeens ontbloot; ja, wij verheugen ons, dat Gij de hoogste goedheid, de heiligste, eenigste, onveranderlijke,

hoogste, eerste, eeuwige, almachtige, onafhankelijke, alwetende Heer der Heeren, de Heerscher aller heerschers, dat Gij God zijt. Ja waarlijk, Gij zijt het, wien alle aanbidding toekomt van al het geschapene, dat in den hemel, op de aarde, en onder de aarde is. Wij gevoelen onze onmagt, onze nietigheid, en verheugen ons, dat wij van uwe heilige, wijze, almachtige goedheid, afhankelijk zijn. Gij leeft in U zelve, en door U leeft alles wat leeft, en alles wat door U leeft, moet alleen voor U leven. U alleen is eeuwig alle heerlijkheid : U alleen zij ook eeuwig alle aanbidding. Amen.

Aanbidding van Jesus Christus.

Zoon van God ! Woord des Vaders ! Jesus Christus ! Gij zijt de glans van den onzichtbaren God, het beeld zijner heerlijkheid. Door U is alles gemaakt, wat gemaakt is, en zonder U is niets gemaakt, van al wat gemaakt is. Gij zijt de Verlosser, de Heiland der zondaren, en buiten U is er geen verlosser, geen heiland voor ons zondaren : uw bloed is voor allen gestort. Aan U is alle magt gegeven in hemel en op aarde ; Gij leidt en bestuurt uwe verlost en op aarde. Gij zijt de

herder uwer schapen; door uw sterven hebt Gij ze allen vrijgekocht; door uwe liefde, wijsheid en almagt, onderhoudt, bestuurt en voert Gij hen ten eeuwigen leven. Door U zullen eens de dooden opgewekt, en alle menschen geoordeeld worden. Aan U is het oordeel overgegeven; Gij zijt de regter van levenden en dooden. In uwen naam wordt zalig, al wie zalig wordt. Gij maakt zalig, en buiten U, buiten uwen naam, is er geene zaligheid. U is eenen naam boven alle namen gegeven, en alle knieën, die in den hemel, op aarde en onder de aarde zijn, moeten zich voor U buigen. Gij zit aan de regterhand des Vaders; U is het rijk en de heerlijkheid des Vaders; U zij dus ook de aanbidding! In U vindt de volheid der Godheid plaats; Gij zijt onze Heer en Koning. U, en in U, uwen Vader, die U gezonden heeft, te erkennen, te beminnen, te aanbidden, zij eeuwig ons doen, ons leven, onze zaligheid! Amen.

Overdenking van Jesus Lijden.

Eene nuttige oefening onder de Mis, gelijk mede bij de heilige Communie, en wanneer men eene begeerte daartoe gevoelt.

Eeniggeboren Zoon van God! Gij hadt God-

delijke heerlijkheid bij uwen Vader, eer de wereld was; en nogtans gewaardiget Gij U een zwak mensch te worden, om zondige menschen te verlossen. Gij gingt onder uw Volk als een menschlievend wonderdoener, als een Goddelijk leeraar, als een hemelsch geneesheer der kranken, als God in menschen-gestalte onder uwe Broeders, zoo als Gijzelf de menschen noemdet; en toch waart Gij bij de meesten veracht en gesmaad. Slechts weinigen geloofden in uw woord: de meesten lasterden uwe hemelsche leer, uwen onschuldigen wandel, uwe Goddelijke wonderen. Gij moest sterven, smadelijk, smartelijk sterven voor de zonden der menschen. Gij wist al uw lijden vooraf. Gij kondet het voorkomen; maar, grootmoedig en vol liefde, gingt Gij in den dood, en stierft, dewijl Gij zulks wildet. En opdat wij dit uw sterven nimmer vergeten mogten, daarom hebt Gij ons daarvan eene onvergeetbare herinnering in het heilig Altaargeheim achtergelaten. — Heden, ja heden wil ik in mij dat aandenken van dezen uwen dood vernieuwen. Mijn geheele hart zij aan deze herinnering toegewijd!

Jesus, Zoon van God! Eenige Middelaar tusschen God en de menschen! Ik zie U be-

laden met de zonden der geheele wereld ; ik zie U nedergekniel , met het aangezigt ter aarde gevallen , in den hof van *Gethsemane*. Doodsangsten omringen U. Ik hoor uw angstig bidden : *Vader ! niet mijn wil , maar de uwe geschiede !* Gij behoeftet , om U te versterken , eenen engel , dien Gij zelf geschapen hadt. Ik zie uw zweet , als druppelen bloeds , op de aarde vallen. Uw trouwlooze leerling komt als aanvoerder van uwe vijanden ; hij kust U ; ik hoor U , als meester , vriendelijk tot hem zeggen : *Friend ! waartoe zijt gij gekomen ?* Gij wordt in de handen der zondaren overgeleverd : zij voeren U , als eenen moordenaar , weg. Ik zie U gebonden , in stille grootheid , voord en regterstoel staan ; valsehe getuigen beschuldigen U ; ik verneem geen woord uit uwen mond. In den naam van God bezworen , doet Gij der waarheid vrijmoedig hulde , dat Gij de Zoon van God zijt. Nu meent men , dat Gij God gelasterd hebt ; booswichten spuwen U in het aangezigt , en slaan U met vuisten ; uwe vijanden lasteren U , terwijl uw ijverigste vriend U tot drie malen toe verloochent. Als een verleider en bedrieger des volks geeft men U aan de Heidenen over. Pilatus is te zwak , om de on-

schuld te redden. Priesters van God ruijen het woest gemeen op; ik hoor het moordgeschreeuw : *aan het kruis met Hem ! aan het kruis met Hem !* Ik zie uwen rug door geeselslagen vaneen gercten, en uw hoofd met doornen doorstoken. Gij werdt zelfs nog beneden eenen moordenaar gesteld , en ter dood veroordeeld. Gij draagt uw kruis naar de gerechtsplaats heen. Ik zie U in het gezelschap van oproermakers en moordenaars, zwijgend als een lam dat ter slagbank wordt gevoerd. Jesus, Zoon van God ! hoe langer hoe verschrikkelijker wordt het gezigt ! Scherpgepunte nagelen doorboren uwe handen en voeten ; ik hoor den slag van den hamer ; het warme bloed spat U uit handen en voeten. Ik zie U aan het vloekhout vastgehecht, opgeheven aan het kruis, tusschen hemel en aarde hangen. Boosdoeners zijn aan uwe beide zijden geplaatst. Ik hoor U, tusschen moordenaars hangende, voor uwe moordenaars bidden : *Vader ! vergeef het hun.* Ook moestet Gij de grootste aller smarten, het lijden der troosteloosheid, het gevoel der verlatenheid — door ondervinding leeren kennen; Gij moest nog den allerbittersten kelk drinken. Ja ik hoor uw smartelijk geroep : *mijn God ! mijn God ! waar-*

om hebt Gij mij verlaten? Doch dra, weldra hebt Gij uitgeleden — Gij spreekt het laatste woord : *het is volbragt. Vader! in uwe handen bereel ik mijnen geest.* Ik zie, ik zie uw hoofd op uwe borst nederzinken — Ja, nedergezinken is uw hoofd, verbleekt zijt Gij voor mij!

Ja, onvergetelijk is voor mij uw lijden, onvergetelijk uw dood. De gedachtenis van uw sterven wordt thans aan het altaar vernieuwd : hoe zoude ik U dan kunnen vergeten? Uwe leer, uw voorbeeld, uwe genade, Gekruisigde! zijn mij meer dan alles. Uw lijden en uw sterven wil ik onder mijne broeders en met hen verkondigen. Eten wil ik uw ligchaam, drinken wil ik uw bloed, waardig dus uwen dood verkondigen, naar uwen laatsten wil verkondigen, tot dat Gij komt. O mogte uw hemelsche leven werkzaam in mij worden, en steeds werkzaam in mij blijven! Gij stierft voor mij; welaan, maak mij nu levendig, opdat ik voor U leve. Amen.

Nuttige herinnering onder de H. Mis.

Ook brave en deugdzame menschen worden door menigvuldige treurige gedachten verontrust.

Hetgene hen wel het meest beangstigt, is de herinnering van hunne bedrevene zonden, en hetgene

hen vaak beschroomd en kleinmoedig maakt, is de voorstelling van het nabijzijnde gevaar, van weder in vorige zonden te hervallen. Zij gevoelen hunne eigene zwakheid, en dit gevoel doet hen vreezen. Zij denken terug aan de kwalijk doorgebrachte jaren, en dit terug denken maakt hen beangstigd, wegens hunne bekeering tot God; of deze namelijk opregt en geheel en al Gode behagelijk is geweest.

Ik veronderstel, dat deze goede en angstvallige zielen het met God en hun geweten opregt meenen, dat zij waakzaam en ootmoedig, godvruchtig en opregt van harte zijn. Trouwens voor den huichelaar en den ootmoedigen zondaar is geen troost voerhanden — tenzij hij zich wil laten troosten; dat is, zijn geheele hart tot God wil wenden.

In deze veronderstelling dan zeg ik tot geruststelling des opregten Christens, ten eerste : Jesus Christus is *een oneindig voldoenend offer voor de zonden der wereld*; dus heeft de Christen, die in geloof en vertrouwen op Jesus Christus, zich op ware boetdoening, dat is, op eene volkomene verandering van zin en verbetering van wandel ernstig toelegt, geene reden, om zich wegens bedrevene zonden met angstvallige gedachten te kwellen. Ten tweede zeg ik : Jesus Christus is *eene voedende spijs der ziele, een levendmakend hemelsch brood, hetwelk op aarde kracht geeft ten eeuwigen leven* : dus heeft geen Christen, die in geloof en vertrouwen op Jesus Christus, dit levend hemelsch brood zich ten nutte

maakt, geen en strijd tegen de zonde ontziet, en tot dezen strijd de noodige krachten geloovig afsmeekt en getrouw besteedt, geene reden om voor de toekomst te sidderen. Jesus Christus toch is magtig genoeg, om de zijnen voor zonde te bewaren.

Beide deze waarheden nu : *Jesus Christus is het offer voor de zonden*; *Jesus Christus is het hemelsch brood, dat krachten geeft tot het hemelsche en eeuwige leven*, worden ons in de heilige Mis op de zinnelijkste wijze voorgesteld. Daar henen strekken de gebeden en verrigtingen des priesters, daar henen trekken de plegtigheden; alles roept onzen harten toe : *Jesus Christus is het offer voor de zonden der wereld*; *Jesus Christus is het brood des levens*; *Jesus Christus maakt vrij van zonden, en zijne vrijgemaakten bewaart Hij*.

Wij zullen dus weldoen, van dikwerf onder de heilige Mis deze troostwaarheden ten onderwerpe onzer overdenkingen te maken, en ons in het geloof van deze waarheden volkomen trachten te doordringen : wij zullen dikwerf vol vertrouwen bidden :

„ Neen, niet langer zullen mijne bedrevene zonden mij beangstigen. Ik verfoei ze van ganscher harte; ik beleed ze met een berouwend hart voor God en zijne dienaren; ik smeekte om ontferming, en ontferming voorkwam reeds mijne smeeking — want *Jesus stierf voor de zonden der geheele wereld*.

Ook mijne zwakheid zal mij niet langer ter neder slaan. Ik wil tegen de aanlokselen der zonde moedig strijden; dan zal mij tot strijden niets ontbreken — want Jesus Christus is magtiger dan alle zonden. — Hij is *dat versterkend hemelsch brood, de voedzaamste spijze.*

God geve, dat alle menschen voor den geest dezer troostwaarheden vatbaar worden! Waar toch anders willen wij troost vinden, dan in de bron van allen troost? En hoe zal ons de Vader anders troosten, dan door zijnen Zoon, die beiden tevens — het *offer voor de zondige, en het hemelsche brood voor de zwakke, onmagtige wereld is.*

Bij het slot van elke week.

Gebed eens Christen om wijsheid, ten einde zijne sterfelijkheid en onsterfelijkheid ter harte te nemen.

Zoo zeker ik, Vader mijns levens! thans voor U op aarde leef, zoo zeker zal ik eens sterven, misschien spoedig — Gij weet wanneer, hoe en waar — sterven. Deze oogen zullen zich sluiten; deze lippen zullen zich niet meer openen; deze tong zal zich niet meer bewegen, om uwen lof te verkondigen; dit hart zal niet meer voor U kloppen; dit ligchaam zal koud en verstijfd nederliggen, in de aarde worden nedergelaten, vergaan,

en tot stof, waaruit het gevormd is, wederkeeren; niet meer onder de levendigen wandelen; niet meer in de kerk, in gezelschappen, in dit mijn huis verkeeren. — Vader! ik weet dat mijne dagen op aarde weinig zijn. Ik ben nabij het einde mijns levens, en mijne natuursiddert dikwerf bij de enkele gedachte hiervan. Daarom wendt mijn hart zich zoo dikwijls van de overdenking dezer mijner sterfelijkheid af. En nogtans, hetzij ik er aan denke of niet, ben ik sterfelijk; sterfelijk zoo zeker als ik thans nog op aarde leef. Ontelbare menschen van het vorige geslacht, en ontelbare van het tegenwoordige zijn gestorven, van de aarde verdwenen, en zijn niet meer. Dagelijks sterven er, langzaam en schielijk, bedacht en onbedacht, ter mijner rechter en linkerzijde, jongen en ouden, sterken en zwakken, rijken en armen, goeden en kwaden, en ik weet niet, welk oogenblik het laatste mijns aardsehen levens zijn zal.

En nogtans is mijne ongevoeligheid en onverschilligheid zoo onbeschrijfelijk groot, dat ik maar zelden, zeer zelden met ernst aan mijn einde denke.

Wie zal mij uit deze zorgelooze onverschilligheid rukken? — Vader! ik bid U kinderlijk

om deze genade. Leer mij mijne dagen tellen, de kortstondigheid mijns levens, de onzekerheid van het uur des doods, en de zekerheid van mijn sterven ter harte nemen. Herinner mij dagelijks aan de vergankelijkheid mijns aardsechen levens. Maak mijn hart los van de gemakelikheden der zichtbare wereld, welke ik zoo spoedig verlaten moet en waarin ik dat niet vinde, wat mijnen onsterfelijken geest bevredigen en verzadigen kan.

Laat mij elken dag van dit voor mij zoo kortstondig, zoo snel voorbijliegend leven dierbaar en gewigtig zijn. Geef mij kracht en moed, dagelijks beter te worden, iets goeds en nuttigs te verrigten, opdat er geen eenige dag voor de eeuwigheid verloren ga. Wjl ik intusschen niet beter worden kan, zonder vooraf goed geworden te zijn, wjl ik niets goeds kan doen, zonder zelf goed te zijn; zoo schenk mij vooral licht, kracht en moed tot het groote werk, de omkeering mijns gemoeds en wandels; en dat ik niet nalate, vóór dat ik een ander, een nieuw mensch geworden zij. Laat mij dagelijks aan de kortstondigheid mijns levens hier op aarde denken, en mij over mijn eeuwige leven in den hemel verheugen. Laat mij nooit vergeten

de woorden uws Zoons : *ik wil werken, zoo lang het dag is; dra komt de nacht, waarin niemand werken kan.* Geef mij lust en kracht, om mij altoos bereid te houden, als de dood mij uit dit leven in de eeuwigheid roept. Geef mij wijsheid en ernst, opdat ik niets voor zoo gewichtig houde, dan mijnen roep tot heiligheid voor dit leven, en tot zaligheid voor het toekomende, op eenen zekeren grond te vestigen : dat ik steeds het noodige eerst in orde brenge, en niets noodzakelijk achte, dan uwen wil te doen; dat ik niet ligtzinnig uitstelle, waar alles op aan komt, en hetgene eens geschieden moet, en niet te naauwkeurig verrigt kan worden, namelijk de bekeering; en wanneer die ook geschied is, de dagelijksche vernieuwing des geestes; dat ik elken dag van voren af beginne, en niet terugzie op hetgene achter is, maar mij uitstrekke naar hetgene voor mij is.

Vuur mij aan, o Vader, in al mijne betrekkingen alles te volbrengen, waartoe ik geroepen ben. Leer mij, in alles wat mijn huis en mijn beroep aangaat, zoodanige orde houden, dat geen spoedige dood er verwoesting in vinden of veroorzaken kan.

Maar boven alles, Vader mijner ziel, leer

mij de waarde mijner ziel en der onsterfelijkheid kennen, waartoe Gij mij door Jesus Christus bestemd en geroepen hebt.

„Ik zal leven, zelfs als dit zichtbare leven „reeds ten einde is; ik zal zonder ophouden „leven; ik zal uwer onsterfelijkheid, uw „Goddelijk, eeuwig leven, deelachtig worden; ik zal onsterfelijk, gelijk Jesus Christus zijn!” Wat laat zich verhevener denken, beter wenschen, zaliger hopen? Thans wandel ik nog in deze hut, op deze aarde om; maar dra, dra zal deze hut instorten; dra zal ik op aarde uitgeweend en geleden hebben, en zal dan eeuwig leven. — O naamlooze liefde, grenzelooze almagt! Vader der onsterfelijkheid! als de zonde mij bekoort, de arbeid mij vermoeit, de twijfeling mij beangstigt, als de laster mij vervolgt, ziekte mij pijnigt, het leven mij bitter en de dood mij verschrikkelijk wordt, — ach! Vader der onsterfelijkheid, sterk dan mijn geloof aan uwe en mijne onsterfelijkheid. Gij hebt het leven in U, en uwe goede kinderen zullen het eeuwig van U ontvangen: dit leert Gij zelf mij gelooven, zoo zeker, zoo levendig gelooven, als of ik reeds in het gezelschap der onsterfelijken het nieuwe lied met hen aanheffe.

Door dit geloof vermag ik alles. — Wat is toch al het sterfelijke bij deze onsterfelijkheid te vergelijken? — O Vader! laat ik deze gedachten nimmer verliezen; laat dit geloof bij mij nimmer wankelen; laat deze verwachting aller verwachtingen in mij nooit bezwijken.

Doodsgedachten, op het einde der week.

Eer ik dit heden heb voleindigd,
Valt mijn brooze hut ligt in,
En misschien rust mijn koud gebeente
Na twee, drie dagen reeds in 't graf.

Hoe, als ik heden sterven moeste,
Hoe waart gij, ziele, dan gesteld?
Zijt gij dan, zoo als God het wilde,
In zijne oogen rein en goed?

Zult gij bestaan voor God, die heilig,
Die heilig, rein voor oogen is?
Schuwt gij 't gezigt niet van dien Heil'gen,
Door wien gij uw bestaan verkreegt?

Hoe, heden hoordet gij met vreugde
De stem: gij moet nu sterven, aan?
Gaarn wildet gij van 't ligchaam scheiden,
Nog thans het donkere pad betreên?

Wees niet te haastig, niet te spoedig,
Dat U geen vleijers mond bedrieg'!
Zal niet uw hoop in rook vervliegen,
Weegt gij den grond van uwe daân?

Ja, uit welk oogmerk, welke hartstogt
Spruit uw geroemde Christendom?
Vervult u Jesus Christus liefde,
En geen begeert' naar menschenroem?

Bij 't sterven, ach, in 't sterven storten
Der valsche deugden steunsels in.
De Heer stelt aan zijn linker zijde,
Die slechts in naam een Christen is!

Zoekt gij in alles Godes eere?
Leeft gij voor Christus, niet voor u?
Als Jesus u eens daaglijks zeide:
Kom volg mij, wel wat deedt gij dan?

Is alle zonde voor u haatlijk?
Voelt gij de kracht tot overwinning?
Bestrijdt gij ook het liefste kwaad?
En zijt gij meester uwer driften?

Och neen! ik moet mij zelv' verdoemen,
Ik ben geen heilige, niet rein,
Geen Christen. Ach! ik zie de vlammen,
Zoo God mij niet genadig zij.

Versagen moest ik, beven moest ik,
Riept Gij mij heden voor uw troon.
Ach, Vader! laat mij langer leven,
En geef tot boete mij nog tijd.

Ach, Vader! dat ik mij bekeere,
Toon daaglijks mij den nacht des doods;
Dat ik steeds heilig leev' op aarde,
Zoodat geen dood mij schrikken doe.

TWEEDE AFDEELING.

OEFENINGEN OP ZON- EN FEESTDAGEN.

De Hoogmis.

Ik geloof dat het elken redelijken Christen een groot genoegen zijn moet, als hij bij de heilige Mis zoo kan tegenwoordig zijn, dat hij wete, wat de priester aan het altaar leest, zingt en bidt; en ik verbeeld mij, dat hij met nieuwe godsvrucht de Mis zal bijwonen, als hij zijne gevoelens met die des priesters vereenigen kan.

Daarom heb ik de geheele Mis, zoo als zij in het misboek gevonden wordt, bijna woordelijk vertaald. — Welk een heerlijk tooneel moet het voor den hemel niet opleveren, als volk en priester met één hart den onzichtbaren Vader aanbidden, met één hart zich over den dood en het leven des grooten Offerders, onzen Heer Jesus Christus, verblijden, en met één hart zich nieuwe kracht tot een nieuw leven verzamelen! Één geloof, één hart, ééne taal!!!

BEGIN DER MIS.

(De Priester aan den voet des Altaars staande, zegt:)

In den naam des Vaders, en des Zoons,
en des heiligen Geestes. Amen.

Ik zal tot Gods altaar treden.

VOLK. Tot God die mijne jeugd verblijdt.

PRIEST. Doe mij regt, o God, en beslis mijn geschil met een onheilig volk. Van den ongeregtigen en trouwloozen verlos mij.

v. Gij toch, o God, zijt mijne sterkte. Waarom hebt Gij mij verstooten? Waarom moet ik zoo treurig zwerven, terwijl mij mijn vijand drukt?

p. Zend mij uw licht, zend uwe trouw mij af; laat die mij geleiden, en tot den berg aan U gewijd henen voeren, daar Gij uwe woning hebt.

v. Dan zal ik tot Gods altaar treden, tot God, die mijne jeugd verblijdt.

p. Dan zal ik weer tot uwen lof de snaren roeren, o God! mijn God! Waarom zijt gij bedroefd, mijne ziel? waarom ontrust gij mij?

v. Betrouw op God; want ik zal Hem nog loven. Hem, mijn redder en mijn God.

p. Eer zij den Vader, en den Zoon, en den heiligen Geest.

v. Gelijk het was in den beginne, zoo nu en altijd, in alle eeuwigheid. Amen.

p. Nu zal ik tot Gods altaar treden.

v. Tot God die mijne jeugd verblijdt.

p. Onze hulp is in den naam des Heeren.

v. Die hemel en aarde heeft gemaakt.

p. Ik belijde voor den almachtigen God, de heilige Maria, altoos maagd, den H. Aartsengel Michaël, den H. Joannes den Dooper, de H. H. Apostelen Petrus en Paulus, voor alle Heiligen, en u, mijne broeders, dat ik zeer gezondigd heb, met gedachten, woorden en werken, door mijne schuld, mijne schuld, mijne zeer groote schuld. Daarom bid ik de heilige Maria, altoos maagd, den heiligen Aartsengel Michaël, den H. Joannes den Dooper, de H. H. Apostelen Petrus en Paulus, alle Heiligen en u, mijne broeders, den Heer onzen God voor mij te willen bidden.

v. De almachtige God ontferme zich over u, vergeve u uwe zonden, en brenge u tot het eeuwige leven.

p. Amen. (dit geschiede!)

v. Ik belijd voor den almachtigen God, enz. als voren.

(In plaats van *broeders!* zeg: *U, o Vader!*)

p. De almachtige God ontferme zich over u, vergeve u uwe zonden, en brenge u tot het eeuwige leven. v. Amen.

p. De almogende en barmhartige Heer verleene ons kwijtschelding, ontbinding en vergiffenis van onze zonden.

p. Heer! wend U tot ons, en maak ons levendig.

v. Dan zal uw volk zich in U verblijden.

p. Laat ons, Heer, uwe barmhartigheid ontwaren.

v. En schenk ons uwe hulp.

p. Heer! verhoor mijn gebed.

v. En mijn geroep kome tot U.

p. De Heer zij met u.

v. En met uwen geest.

(Nu treedt de Priester het altaar op, en zegt in het opgaan:)

Neem, o Heer, bidden wij U, onze zonden van ons weg, opdat wij waardig worden in het heilige der heiligen, met zuivere harten te treden. Door Christus onzen Heer. Amen.

(In het midden des altaars zich buigende, bidt hij:)

Wij bidden U, o Heer, door de verdiensten der Heiligen, wier overblijfselen hier bewaard worden, en aller overige Heiligen, dat Gij mij al mijne zonden wilt vergeven. Amen.

DE MIS ZELVE.

(De Priester aan de zijde des Boeks.)

Hoog verheerlijkt zij de allerheiligste Drie-eenheid, en onverdeelbare Eenheid! Wij willen

Hem dankbaar prijzen (den Allerhoogsten),
daar Hij met ons gedaan heeft volgens zijne
barmhartigheid. (*)

Heer! onze Heer! hoe wonderbaar is uw
naam over de gansche aarde!

Eer zij den Vader, den Zoon, en den
heiligen Geest; gelijk in den beginne, zoo
ook nu en altijd, in eeuwigheid. Amen.

p. (*In het midden des altaars:*) Heer, ont-
ferm U onzer!

v. Heer, ontferm U onzer!

p. Heer, ontferm U onzer!

v. Christus, ontferm U onzer!

p. Christus, ontferm U onzer!

v. Christus, ontferm U onzer!

p. Heer, ontferm U onzer!

v. Heer, ontferm U onzer!

p. Heer, ontferm U onzer!

p. Eere zij God in de hoogste hemelen!
Vrede op aarde den menschen, die van goe-
den wille zijn! Wij loven U. Wij prijzen U.
Wij aanbidden U. Wij verheerlijken U. Wij
dancken U. Want groot is uwe heerlijkheid,
God onze Heer! Koning des hemels! God,
almachtige Vader! Heer *Jesus Christus*, eenig
geboren Zoon! Heer God! Lam Gods, Zoon

(*) De Mis is die van H. Drieënhheidsdag.

des Vaders, die de zonden der wereld wegneemt, ontferm U onzer! Die wegneemt de zonden der wereld, neem ons bidden aan. Die zit aan de rechterhand des Vaders, ontferm U onzer! Want Gij zijt alleen heilig, Gij alleen de Heer! Gij alleen de Allerhoogste, *o Jesus Christus!* met den heiligen Geest, in de heerlijkheid van God den Vader. Amen.

p. (*Tot het volk:*) De Heer zij met u.

v. En met uwen geest.

(De Priester aan de zijde des Boeks.)

Laat ons bidden.

I. Almagtige en eeuwige God, die aan uwe dienaren de genade gegeven hebt, door het licht des waren geloofs, de heerlijkheid uwer eeuwige Drievuldigheid te erkennen, en in uwe magtvolle heerlijkheid de eenheid aan te bidden; verleen ons ook, dat wij door de kracht van datzelfde geloof ten allen tijde tegen alle kwaad mogen bewaard worden. Door *Jesus Christus*, uwen Zoon, onzen Heer. enz. Laat ons bidden.

II. God! sterkte van allen die op U vertrouwen; verhoor genadig onze gebeden. Zonder U vermag de menschelijke zwakheid niets; zoo schenk ons den bijstand uwer genade,

opdat wij, door het volbrengen uwer geboden, onzen wil en wandel U behaaglijk maken. Door *Jesus Christus*, uwen Zoon, onzen Heer, enz. *Lesse uit den brief van den apostel Paulus aan de Christenen van Rome*. Hoofds. XI. 3. 36.

„O hoe onpeilbaar zijn de schatten der wijsheid en wetenschap Gods! Hoe ondoordringelijk zijn zijne besluiten! Hoe onnaspeurlijk zijn zijne wegen! Want wie kan Gods gedachten kennen? Wie is ooit zijn raadgever geweest? Of wie heeft Hem iets te voren gegeven, waarvoor hij wedervergelding zoude kunnen verwachten? Alles is toch uit Hem, en door Hem, en in Hem. Hem zij eer en lof in eeuwigheid! Amen.

v. Gode zij dank.

p. Hoog verheerlijkt zijt Gij, o Heer! Afgronden doorziet Gij! Op Cherubs is uw zetel! Hoog geprezen zijt Gij, o Heer, in het uitspansel des hemels, en lofwaardig in eeuwigheid! Halleluja! Halleluja! Hoog verheerlijkt zijt Gij, Heer, o God onzer vaders! en lofwaardig in eeuwigheid. Halleluja!

(In het midden des Altaars.)

Almagtige God! zuiver mijn hart en mijne lippen, Gij, die weleer de lippen van den

profeet *Isaias* door eene vuurkool (*) gezuiverd hebt: gewaardig U dus ook mij door uwe gunstige barmhartigheid te zuiveren, opdat ik uw heilig Evangelie waardig moge verkondigen. Door *Jesus Christus*, onzen Heer. De Heer geve mij zijnen zegen! De Heer zij in mijn hart en op mijne lippen, opdat ik op eene waardige en behoorlijke wijze zijn Evangelie verkondige. Amen.

p. De Heer zij met u.

v. En met uwen geest.

*De priester leest de Evangelie-les, volgens
Matth. XXVIII.*

In dien tijde sprak *Jesus* tot zijne leerlingen: „Mij is alle magt gegeven in den hemel en op de aarde. Daarom gaat henen en onderwijst alle volken, en doopt hen in den naam des Vaders, en des Zoons, en des heiligen Geestes, leerende hen onderhouden alles wat ik u bevolen heb. Zie, ik ben met u lieden alle dagen, tot aan het einde der wereld.”

v. Lof zij U, o *Christus*!

p. Mogten, door de woorden des Evangelies, onze misdaden worden uitgewischt!

(*) Het zinnebeeld dezer zuivering.

(De Priester in het midden:)

Ik geloof in éénen God, almachtigen Vader, Schepper van hemel en aarde, van alle zichtbare en onzichtbare dingen.

En in éénen Heer *Jesus Christus*, Gods eeniggeboren Zoon, en uit den Vader voor alle eeuwen geboren; God van God, Licht van Licht, waarachtig God van waarachtigen God, geboren en niet gemaakt; van het zelfstandige Wezen met den Vader, door wien alles is gemaakt. Die om ons menschen en onzer zaligheids wille is nedergedaald uit den hemel, en uit de maagd Maria, door de overschaduwing van den heiligen Geest, het vleesch heeft aangenomen en is Mensch geworden. Hij is ook voor ons gekruisigd onder Pontius Pilatus; Hij heeft geleden, en is begraven. En Hij is, volgens de heilige Schriften, ten derden dage van den dood opgestaan. En Hij is opgeklommen ten hemel. Hij zit aan de regterhand des Vaders, en zal wederkomen in heerlijkheid, om te oordeelen de levendigen en de dooden. Zijn rijk zal geen einde hebben.

Ik geloof in den heiligen Geest, die Heer is en levendig maakt; die uit den Vader en

den Zoon voortkomt; die met den Vader en den Zoon te zamen aanbeden en mede verheerlijkt wordt; die door de Profeten gesproken heeft.

Ik geloof ééne, heilige, algemeene en apostolische Kerk. Ik belijd één doopsel tot vergeving der zonden, en ik verwacht de opstanding der dooden, en een eeuwig leven. Amen.

P. De Heer zij met u.

V. En met uwen geest.

P. Laat ons bidden.

Geloofd zij God, de Vader, en de eeniggeboren Zoon van God, en de heilige Geest. Want Hij heeft met ons gehandeld naar zijne barmhartigheid.

(Opoffering des Broods.)

Heilige Vader! almachtige, eeuwige God! neem dit onbevleete offer aan, hetwelk ik, uw onwaardige dienaar, U opdraag, U, mijnen waren en levendigen God, ter kwijtschelding mijner ontelbare zonden, beledigingen en nalatigheden; gelijk ook voor allen die hier tegenwoordig zijn, alsmede voor alle geloovige Christenen, zoo levenden als dooden, opdat het mij en hun bevorderlijk zij ten eeuwigen leven. Amen.

(Onder het vermengen van het Water met den Wijn.)

God! die de waardigheid der menschelijke natuur wonderbaar geschapen, en nog wonderbaarder hersteld hebt; laat ons, overeenkomstig met den verborgen zin van de vermenging dezes waters en dezes wijns, aan de Godheid van hem eens deelachtig worden, die zich wel gewaardigd heeft, onze menschheid aan te nemen: *Jezus Christus*, uw Zoon, onzen Heer, enz. Amen.

(Onder het offeren des Kelks.)

Heer! wij dragen U den kelk der zaligmaking op, en bidden uwe goedertierenheid, dat dezelve, voor het oog uwer Goddelijke Majesteit, voor ons heil en voor dat der geheele wereld met eenen liefelijken geur tot U opklimme. Amen.

(Bidt met gevouwen handen.)

Laat ons, o Heer, in den geest van ootmoed en met een berouwhebbend hart, tot U toegang vinden. En laat heden ons offer in uwe tegenwoordigheid zoo voltrokken worden, dat het U aangenaam zij, Heer onze God!

(Zegening des Offers.)

Kom, almachtige, eeuwige God! die alleen zegent en heilig maakt: zegen dit offer der verheerlijking uws heiligen naams toegewijd.

(Onder het vinger wasschen.)

In onschuld wasch ik mijne handen, en zal dan, o Heer, rondom uw altaar gaan, om daar tot uwen roem eenen lofzang aan te heffen, en alle uwe wonderdaden te verkondigen.

O Heer! mijn lust is in uwen heerlijken tempel, en daar, waar uwe Godheid woont.

Ach! ruk mij niet weg, gelijk een booswicht uit het leven, noch laat mij in de straf der bloedgierigen deelen, wier handen met euvel daden zijn besmet, en wier regterhand met bloed-prijs is opgevuld.

O neen, o God! dewijl ik steeds in onschuld wandel, zoo red mij toch, en wees mij genadig.

Mijn voet is van het pad des regts niet afgeweken. Daarom zal ik U, o Heer, in de vergaderingen (uwer geloovigen) prijzen.

(In het midden des Altaars.)

Neem, heilige Drieëenheid, neem dit offer

aan, hetwelk wij U opdragen ter gedachtenis van het lijden, van de opstanding en hemelvaart van onzen Heer *Jesus Christus*, en ter eere van de gelukzalige maagd Maria, van den heiligen Joannes den Dooper, van de heilige Apostelen Petrus en Paulus, en van deze en van alle Heiligen: opdat het hun tot eer, en ons tot zaligheid moge strekken, en zij voor ons in den hemel gelieven te bidden, wier gedachtenis wij hier op aarde vieren. Doordenzelfden Christus, onzen Heer. Amen.

(De Priester keert zich om, en verzoekt de voorbede des Volks.)

P. Bidt, broeders, dat mijne en uwe offerande aangenaam worde bij God den Vader almachtig.

V. De Heer neme deze offerande uit uwe handen aan, tot lof en verheerlijking zijns naams, tot nut van ons, en zijner geheele heilige Kerk. P. Amen.

I. Heilig, o Heer, door de kracht uws heiligen naams, deze offerande, en maak mij daardoor waardig, om aan U als een eeuwig offer opgedragen te worden. Door *Jesus Christus*, onzen Heer, enz. Amen.

II. Laat ons genade vinden, Vader, en neem het offer, dat wij U hier aanbrengeu,

overeenkomstig uwer oneindige goedheid aan, en laat het ons tot een bijblijvend hulpmiddel zijn. Door *Jesus Christus*, onzen Heer, enz.
v. Amen.

(De voorbereiding tot de stille Mis.)

p. De Heer zij met u,

v. En met uwen geest.

p. Heft uwe harten omhoog (tot den Heer.)

v. Wij hebben ze tot den Heer opgeheven.

p. Laat ons God, onzen Heer, dankbaar loven.

v. Dit is billijk en betamelijk.

p. Ja waarlijk, het is billijk en betamelijk, pligtmatig en heilzaam, dat wij U altijd en overal dankbaar loven, heilige Heer! almachtige Vader! eeuwige God! die met uwen eeniggeboren Zoon, en den heiligen Geest, slechts één eenige God zijt, en één eenige Heer, niet eenig in persoon, maar eenig in Wezen. Want alles wat wij, door uwe openbaring voorgelicht, van Uwe heerlijkheid gelooven, dit alles gelooven wij ook van uwen Zoon, dit alles gelooven wij, zonder eenige onderscheiding van waardigheid, ook van den heiligen Geest: opdat, bij de belijdenis der ware en eeuwige Godheid, in de personen de eigenschap, in het Wezen de éénheid, en in de heerlijkheid

de volmaakte gelijkheid worde aangebeden. Het is deze heerlijkheid, welke alle engelen en aartsengelen, alle Cherubs en Serafs loven, die niet ophouden te roepen :

Heilig, heilig, heilig is de Heer, God der heerkrachten! Hemel en aarde zijn vol van uwe heerlijkheid! Heil U in het allerhoogste! Gezegend is Hij, die daar komt in den naam des Heeren! Heil U in het allerhoogste!

(De Priester bidt in stilte.)

Wij bidden U dan, barmhartige Vader, en smeeken U allerrootmoedigst, door ~~den~~ Zoon *Jesus Christus* onzen Heer, dat Gij deze gave, deze geschenken, deze heilige onbevleete offeranden genadig gelieft aan te nemen en te zegenen. Wij dragen U dezelve op, bijzonder voor uwe heilige algemeene Kerk, opdat Gij U gewaardiget haar te bevredigen, te bewaren, te vereenigen en te besturen, over de geheele aarde, gelijk mede uwen dienaar, onzen Paus en onzen bisschop, en alle belijders van het ware, algemeene en apostolische geloof.

(De Priester houdt de gedachtenis van en bidt voor zijne nog levende mede-Christenen.)

Wees ook, o Heer, gedachtig uwer dienaren

endienaressen N. N. — Wees ook allergeachtig, die hier tegenwoordig zijn, wier geloof en godsvrucht U bekend is — voor welke wij, of liever die U deze offerande des lofs opdragen — voor zich en allen die hun aangaan, voor de verlossing hunner zielen, voor de hoop van hun welvaren en zaligheid, en om daardoor aan U, o eeuwige, levendige en waarachtige God! hunne schuldige onderwerping te betuigen.

(Gedachtenis der Heiligen.)

Wij houden ook de gemeenschap en het aandenken, bijzonder van de verheerlijkte maagd Maria, de Moeder van onzen Heer *Jesus Christus*, alsmede van de heilige apostelen en bloedgetuigen Petrus en Paulus, Andreas, Jacobus, Joannes, Thomas, Jacobus, Philippus, Bartholomæus, Mattheus, Simon en Thadæus; van Linus, Cletus, Clemens, Xistus, Cornelius, Cyprianus, Laurentius, Chrysogonus, Joannes en Paulus, Cosmas en Damianus, en al uwe Heiligen, door welke verdiensten en gebeden wij U smeeken, dat Gij ons in alles met den bijstand uwer bescherming wilt versterken. Door denzelfden *Jesus Christus*, onzen Heer. Amen.

(De Priester strekt zijne handen over de Offerande uit, en zegt :)

Neem dan, smeeken wij U, o Heer, deze offerande van ons, uwe dienaren, gelijk ook van uwe geheele gemeente, genadig aan. Verleen uwen vrede aan onze dagen, en geef dat wij, van het eeuwige verderf bevrijd, onder het aantal uwer uitverkoornen mogen gerekend worden. Door *Jesus Christus*, onzen Heer. Amen.

Laat dan, o Heer, deze offerande in alles gezegend, aangenomen, goedgekeurd, redelijk en U behaaglijk zijn, opdat zij voor ons moge worden het ligchaam en bloed van uwen geliefden Zoon *Jesus Christus*, onzen Heer.

(Terwijl de Priester de woorden van de Consecratie spreekt, houdt men zich in den diepsten ootmoed met dit wonder bezig.)

(Bij de opheffing van de H. Hostie.)

Mensch geworden Woord, goddelijke Jesus, waarachtig God, en waarachtig Mensch! ik geloof dat Gij hier tegenwoordig zijt; met den diepsten ootmoed en vernedering aanbid ik U in uw aanbiddelijk Sakrament; ik be-min U uit geheel mijn hart; en daar Gij uit liefde tot mij U gewaardigt hier tegenwoor-

dig te komen, zoo offer ik mij ook gansch aan U op.

(Bij de opheffing van den Kalk.)

ô Jesus! ik aanbid dit kostelijk Bloed, dat Gij voor alle menschen vergoten hebt. Ik hoop, o mijn God, dat Gij het niet te vergeefs voor mij zult hebben gestort; vergun mij de genade, dat de verdiensten er van mij toegepast worden. Ik offer U ook mijn bloed, beminnelijke Jesus, tot erkentenis van die oneindige liefde, uit welke Gij het uwe ter mijner liefde vergoten hebt.

*Hierna gaat de priester vervolgens voort,
zeggende :*

Zoo dikwerf als gij dit zult doen, zoo doet het ter mijner gedachtenis.

NA DE CONSECRATIE.

P. Daar dan nu, wij uwe dienaren, en uw heilig volk, de gedachtenis vernieuwen van het zoo zaligmakend lijden, gelijk mede van de opstanding uit het graf, en heerlijke hemelvaart van denzelfden *Christus* uwen Zoon en onzen Heer, zoo dragen wij uwer voortreffelijke Majesteit de giften en gaven op, die wij eerst van U ontvangen hebben, eene

zuivere, heilige en onbevleete offerande, het heilige brood des eeuwigen levens, en den kelk der eeuwige zaligheid.

Gewaardig U, o Heer, op dezelve met een genadig en goedgunstig oog neder te zien, en laat zij U zoo aangenaam zijn, gelijk Gij wel hebt willen aannemen de giften van uwen dienaar, den regtvaardigen Abel, het offer van onzen aartsvader Abraham, en de heilige offerande en onbevleete offergifte, welke uw opperpriester Melchisedech U heeft opgedragen.

Laat, dit bidden wij U ootmoedig, almachtige God! laat dit offer, door de handen uws heiligen engels gebracht worden op uw verheven altaar, in de tegenwoordigheid van uw goddelijke majesteit, opdat wij allen, zoo velen er door het deelnemen aan deze altaargifte, het allerheiligste ligchaam en bloed van uwen Zoon zullen hebben genuttigd, met allerlei hemelsche zegeningen en genaden mogen vervuld worden. Door denzelfden *Jesus Christus*, onzen Heer. Amen.

(De Priester houdt de gedachtenis der Overledenen.)

Wees ook, o Heer, gedachtig uwer dienaren en dienaressen — die ons met het teeken des

geloofs zijn voorgegaan, en nu in den slaap des vredes rusten. — Laat dezen, o Heer, en allen die in *Christus* rusten, de plaats van verkwikking, van licht en vrede toekomen. Door denzelfden *Jesus Christus*, onzen Heer. Amen.

(Hier bidt de Priester voor zich zelven.)

Laat ook aan ons, zondaren, doch die uwe dienaren zijn en op de menigvuldigheid uwer ontfermingen betrouwen, eenig deel en gemeenschap toekomen met uwe heilige apostelen en bloedgetuigen: met Joannes, Stephanus, Mathias, Barnabas, Ignatius, Alexander, Marcellinus, Petrus, Felicitas, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnes, Cæcilia, Anastasia, en al uwe Heiligen. Wil ons, bidden wij U, onder hun gezelschap aannemen, niet als of wij zulks in uw oog verdienden, maar als ons vergeving schenkende. Door *Jesus Christus*, onzen Heer; door wien Gij, o Heer, al deze gaven voortbrengt, heiligt, levendig maakt, zegent, en aan ons verleent. Door Hem, en met Hem, en in Hem, zij aan U, God, almachtige Vader, in de eenheid des heiligen Geestes, alle eer en heerlijkheid, in alle eeuwen der eeuwen!

v. Amen.

NA DE STILLE MIS.

P. Laat ons bidden.

Opgewekt door heilzame bevelen, die alleen ons heil bedoelen, en door goddelijke voorschriften onderwezen, wagen wij het te zeggen:

Onze Vader, die in de hemelen zijt! Uw naam worde geheiligd! Ons toekome uw rijk! Uw wil geschiede op de aarde, als in den hemel! Geef ons heden ons dagelijksch brood. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven aan onzen schuldenaren. En leid ons niet in bekoring;

v. Maar verlos ons van het kwade.

P. Amen. — Verlos ons, bidden wij U, o Heer, van alle kwaad dat verleden, dat tegenwoordig, dat nog aanstaande is, en verleen ons naar uwe genade, door de voorbede van de allerzaligste en roemwaardige maagd en moeder Gods Maria, van de heilige apostelen Petrus en Paulus, Andreas, en alle andere Heiligen, genadiglijk vrede in onze dagen; opdat wij, door den bijstand van uwe barmhartigheid geholpen, te allen tijde van zonden mogen bevrijd blijven, en gerust zijn voor alle verwarring. Door denzelfden *Jesus Christus*, onzen Heer, uwen Zoon, die met

U leeft en heerscht, in de eenheid des heiligen Geestes, God in alle eeuwen der eeuwen.

v. Amen.

p. (*Hij maakt driemaal een kruis over den kelk.*) De vrede des Heeren zij met u te allen tijde!

v. En met uwen geest.

(Terwijl de Priester een gedeelte der heilige Hostie in den Kelk laat vallen:)

Deze vermenging en heiliging van het lichaam en bloed onzes Heeren *Jesus Christus* strekke ons, die het nuttigen, ten eeuwigen leven. Amen.

p. Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, ontferm U onzer!

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, ontferm U onzer!

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, schenk ons uwen zegen (den vrede.)

(Gebet voor de Nuttiging.)

I. p. Heer *Jesus Christus*, die eens tot uwe Apostelen zeidet: ik laat u den vrede (zegen); ik geef u mijnen vrede: ach! zie toch niet op mijne zonden, maar op het geloof uwer Kerk, en laat zij naar uwen wil, in vrede

en eenheid steeds bevestigd worden. Die leeft en heerscht, God in alle eeuwen der eeuwen. Amen.

2. Heer *Jesus Christus*, Zoon van den levendigen God! die, volgens den wil van uwen Vader, en door de medewerking des heiligen Geestes, der wereld door uwen dood het leven terug bezorgd hebt: verlos mij, door dit uw allerheiligste ligchaam en bloed, van al mijne ongeregtigheden, en van alle kwaad; doe mij steeds den weg uwer geboden bewandelen, en laat niet toe dat ik ooit van U gescheiden worde. Die leeft en heerscht, met denzelfden God den Vader, en den heiligen Geest, God in alle eeuwen der eeuwen. Amen.

3. Laat, Heer *Jesus Christus*, het nuttigen van uw ligchaam, hetwelk ik onwaardige voor heb te ontvangen, niet tot mijn oordeel en mijne verdoemenis strekken; maar dat het veeleer door uwe liefde mij tot een krachtig behoed- en geneesmiddel, zoo wel naar ziel als ligchaam zij. Amen.

(De Priester gaat voort :)

Ik zal het hemelse brood ontvangen, en des Heeren naam aanroepen.

(Hij zegt tot driemaal toe :)

Heer! ik ben niet waardig dat Gij onder mijn dak komt; maar spreek slechts één woord, dan zal mijne ziel gezond worden.

(Onder het nuttigen zegt hij :)

Het ligchaam van onzen Heer Jesus Christus beware mijne ziel ten eeuwigen leven. Amen.

(Hij vervolgt :)

Hoe zal ik den Heer dat alles vergelden wat Hij mij bewezen heeft? Ik zal dan den beker des heils opnemen, en den naam des Heeren aanroepen. Al lovend zal ik den Heer aanroepen, en ik zal van mijne vijanden verlost zijn.

Het bloed van onzen Heer Jesus Christus beware mijne ziel ten eeuwigen leven. Amen.

(Gebed na de Nuttiging.)

1. Geef, o Heer, dat wij hetgeen wij met den mond genuttigd hebben, ook met een zuiver hart ontvangen; en laat het van eene tijdelijke gave ons een eeuwig geneesmiddel worden.

2. Laat, o Heer, uw ligchaam, hetwelk ik

genuttigd heb, en uw bloed, hetwelk ik heb gedronken, kleven aan het binnenste van mijn hart; en laat geene zonden-vlekken bij mij overblijven, nadat mij dit zuiverste en heiligste Sakrament verkwikt (gereinigd, versterkt) heeft. Werk dit in mij, o God, die leeft en heerscht, in de eeuwen der eeuwen. Amen.

(De Priester gaat naar de linker zijde des altaars, en zegt :)

Laat ons den Heer des hemels lofzingen, en Hem loven, voor alles wat leeft : want Hij heeft met ons gedaan volgens zijne barmhartigheid.

(Hij keert zich tot het volk, en zegt :)

p. De Heer zij met u !

v. En met uwen geest !

KERKGEBED.

I. Wij hebben, o God en Heer, het hoogwaardige Sakrament genuttigd; wij hebben tevens de eenigheid en drievuldigheid Gods bekend te gelooven. Laat ons, o Heer, dit nuttigen en deze belijdenis aan ziel en lichaam bevorderlijk zijn. Door Jesus Christus, uwen Zoon, onzen Heer, enz.

2. Door zulke groote gaven verkwikt , laat o Heer , ons dezelve als zoodanig heilzaam zijn , en onze lofzangen onophoudelijk voortduren. Door Jesus Christus , onzen Heer , enz. Amen.

p. De Heer zij met u!

v. En met uwen geest!

p. Gaat , het offer is volbragt.

v. Gode zij dank!

p. Heilige Drieënheid ! laat , bid ik U , de betuiging mijner onderwerping U aangenaam zijn. Geef dat deze offerande , die ik , onwaardige , voor de oogen uwer majesteit opgedragen heb , U behagelijk zij ; en aan mij en allen , voor welke ik ze opgedragen heb , door uwe barmhartigheid tot eene verzoening strekke. Door Christus onzen Heer. Amen.

(De Priester zegent het volk.)

U zegene de almogende God : de Vader , en de Zoon , en de heilige Geest ! v. Amen.

p. De Heer zij met u!

v. En met uwen geest!

p. Het begin van het heilige Evangelie , volgens de beschrijving van Joannes. (*)

(*) Eigenlijk wordt de Evangelie-les van den 1 Zondag na Pinksteren gelezen. (Luc. VI.)

v. Eere zij U, o Heer!

P. „ In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, ja het Woord was (zelf) God. Dit was in den beginne bij God. Alles is door hetzelfde gemaakt, en zonder dat is er niets gemaakt, van hetgene er gemaakt is. In hetzelfde was het leven, en het leven was het licht der menschen. En het licht scheen in de duisternissen, en de duisternissen hebben het niet aangenomen. Er was een mensch van God gezonden, wiens naam Johannes was. Deze kwam als een getuige, om van het licht getuigenis te geven, ten einde allen door Hem gelooven zouden. Hij was zelf het licht niet; maar hij kwam slechts om van het licht getuigenis te doen. Het ware licht was dat, hetwelk alle menschen, komende in deze wereld, verlicht. Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem gemaakt; doch de wereld heeft Hem niet gekend. Hij kwam onder zijn eigen, maar de zijnen hebben Hem niet ontvangen. Nogtans, aan zoo velen als Hem aangenomen hebben, heeft Hij magt gegeven, kinderen Gods te worden, den genen namelijk, die in zijnen naam gelooven, welke niet uit den bloede, noch uit den wille des vleesches, noch uit den wille des mans,

maar die uit God geboren zijn. En het Woord is vleesch geworden, en het heeft onder ons gewoond; en wij hebben zijne heerlijkheid aanschouwt, eene heerlijkheid, als van den Eeniggeboren des Vaders, vol genade en waarheid." v. Gode zij dank!

OEFENINGEN

VAN GELOOF, HOOP EN LIEFDE.

1.

O God, die het licht en de waarheid zelve zijt; voor wiens oog alles helder is, wiens woorden alle waarheid zijn! Ja, Gij hebt op onderscheidene wijze tot de menschen gesproken. Vader der menschen! hoe zoudt Gij toch onze Vader zijn, bijaldien Gij uwe afgedwaalde kinderen in hunne duisternissen gelaten haddet? En niet alleen door deze zichtbare natuur, niet slechts door het geweten, die heilige stem in ons — spreekt Gij tot de menschen; maar Gij hebt U aan hen, op onderscheidene wijzen geopenbaard. Adam, onze stamvader, Noë, Abraham, Isaac, Jacob, enz. hebben uwe stem gehoord. Mozes, uw getrouwe dienaar, was van U gezonden, om

Israëls nakroost uwen wil bekend te maken. Nog andere Profeten werden van U gezonden, om de verkondigers van uw woord te zijn. En niet slechts onder dit volk, maar onder alle volken hebt Gij ontelbare bewijzen gesteld, dat Gij — onze God en Vader zijt. — Hiermede was uwe vaderliefde nog niet te vreden. Zelfs uwen eeniggeboren Zoon, die in uwen schoot was, zondt Gij tot ons op aarde af, om ons door Hem uwen wil, en het besluit uwer liefde, bekend te maken.

En gelijk Gij Hem gezonden hadt, zoo heeft ook Hij zijne leerlingen, als zijne of liever als uwe gezanten, naar alle landen uitgezonden. En deze uwe gezanten hebt Gij door het verrigten van wonderdaden geloofwaardig gemaakt. — Wien Gij zondt, voor dien sprak de geheele natuur. — Zoo heeft zich bijzonder uw Eeniggeborene, als uwen Zoon, als uwen afgezant bekend gemaakt. Niet slechts de voortreffelijkheid zijner leer, niet slechts de heiligheid zijns wandels, niet slechts zijn leer- en deugderijk sterven, maar de gansche natuur sprak, getuigde voor Hem.

Zoo toch was het bewijs, hetwelk Hij voor de goddelijkheid zijner zending den leerlingen van Joannes gaf, toen deze Hem kwa-

men vragen, of Hij de verwachte, de groote Verlosser was? *Gaat hen en, verhaalt hetgene gij gezien en gehoord hebt: de blinden zien, de kreupelen gaan, de melaatschen worden gezuiverd, de dooven hooren, de dooden herleven, en den armen wordt eene blijdschap verkondigd.* Niet slechts door wonderen van magt, maar ook door wonderen van kennis, door voorzeggingen, die Gij uwen gezanten in den mond legdet, hebt Gij hengeloofwaardig doen worden. Hetgene geen menschelijk verstand uitvinden of voorzien kan, hetgene Gij alleen voorzien kunt, dat hebt Gij eeuwen te voren door uwe gezanten laten voorzeggen. Van U toch, van U alleen konden zij slechts gezonden zijn, die de komst van den Messias, zijn leven, zijne leer, zijn sterven en zijne heerlijkheid den menschen vooruit verkondigden. Mozes en de Profeten konden alleen van U gezonden zijn, dewijl zij dingen voorzeiden, die Gij alleen maar weten, Gij alleen voorzeggen kondet. Jesus Christus kon alleen van U gezonden zijn, omdat Hij zijnen dood, opstanding, *Jeruzalems* verwoesting, en de uitbreiding van het Evangelie, zoo duidelijk en bepaald heeft voorzegd.

Ik gevoel mij dus van alle zijden gedron-

gen, te gelooven, dat Gij gesproken, tot ons gesproken, dat Gij door Mozes en Christus, door de Profeten des ouden, en de Apostelen des nieuwen Verbonds tot onsgesproken hebt.

II.

ô God, die het licht en de waarheid zelve zijt! niet slechts geloof ik, dat Gij U aan ons hebt geopenbaard; maar het is mij ook duidelijk genoeg, wat Gij ons hoofdzakelijk hebt gelieven te openbaren. Gij hebt ons geopenbaard, dat uwe heiligheid en liefde, uwe wijsheid en gerechtigheid, uwe barmhartigheid en almacht onbepaald en onnaspeurlijk zijn. Gij hebt ons het liefderijke bestuur uwer vaderlijke voorzienigheid, de uitgestrektheid uwer vaderlijke liefde, de wijsheid uwer beschikkingen, de teederheid uwer voorzorg, en het gewigtige besluit uwer ontfermingen leeren kennen. Door uwe openbaring voorgelicht, leeren wij, dat Gij één eenige God zijt, de alleen goede, alleen heilige, alleen zalige, alleen onsterfelijke; dat de mensch goed uit uwe hand is voortgekomen, en door misbruik van zijnen wil boos en ellendig geworden is; dat de Vader zijnen eeniggeboren Zoon voor ons menschen heeft overgegeven;

dat de Zoon de menschelijke natuur heeft aangenomen, onze leeraar, ons voorbeeld, en onze Verlosser geworden is; dat de Zoon den heiligen Geest, den Geest der waarheid heeft gezonden, om ons deugdzaam en heilig te doen worden, en dat de heilige Geest, tot aan het einde der wereld, bij Jesus Kerk blijven zal. Door uwe openbaring leeren wij, dat Jesus Christus ons zijn vleesch tot eene ware spijs, en zijn bloed tot eenen waren drank gegeven, en ons dit bevel der liefde nagelaten heeft, van dit vleesch te eten, en van dit bloed te drinken, tot dat Hij wederkome. Door uwe openbaring leeren wij, dat al wie zalig wordt, alleen in den naam van Jesus Christus kan zalig worden; dat er na dit leven nog een ander volgen zal; dat alle dooden zullen opgewekt worden; dat op den dag des oordeels een ieder loon naar werken zal ontvangen; en dat de regtvaardigen zullen ingaan tot het eeuwige leven, maar de goddeloozen tot het eeuwige vuur. Door uwe openbaring leeren wij, dat de mensch, zonder U, zonder uwe genade, geene ware deugd geene ware zaligheid verkrijgen kan; zonder de verlichting en deelneming des heiligen Geestes, den Vader noch den Zoon kan ken-

nen, de wereld noch het vleesch volkomen overwinnen kan. Door uwe openbaring leeren wij, dat de liefde tot God en de menschen onze eerste en voornaamste pligt is, gelijk mede de bron onzer hoogste zaligheid zijn zal; dat wij ook onze vijanden moeten liefhebben, en goed doen aan die ons vervolgen; dat alleen in ootmoed en eenvoudigheid des harten ware rust te vinden is; dat wij onbevlekt, als uwe kinderen, en volmaakt, gelijk Gij, onze Vader, worden moeten; dat wij, als reizigers, naar een beter vaderland moeten voortwandelen; het vergankelijke als vergankelijk tot onze nooddrift gebruiken; liever geven dan ontvangen; in een vertrouwelijk gebed, als ware leerlingen uws Zoons, troost en kracht, raad en bijstand zoeken; en eindelijk in vertrouwen en strijden, in geduld en liefde, den dag afwachten, die onzen loop volbrengen, aan ons lijden een einde maken, en ons volkomen met U vereenigen zal.

III.

O God, die het licht en de waarheid zelve zijt! zoo duidelijk als ik weet, wat Gij ons hebt geopenbaard, zoo duidelijk weet ik ook, dat alle uwe openbaringen waarheid zijn; dat

uw woord niet liegt en ook niet liegen kan; dat uwe alwetendheid niets voorbij ziet; dat zij niet anders ziet, dan zoo als het is, en niets onduidelijks zien kan; dat uwe waarheidsliefde niets vervalschen noch verwarren kan. Gij zijt, gelijk de waarheid, zoo ook de waarachtigheid zelve. Zoude ik wel een mensch zijn, als ik aan deze waarheid twijfelde? Had ik wel menschelijk verstand, als ik de waarheidsliefde en alwetendheid Gods voor beperkt en gebrekkig houden konde? Wat zoude ook dit voor een God zijn, die iets, maar niet alles, zage; die iets bekend maakte, maar niet de waarheid; die de waarheid bekend maakte, maar niet zonder valsheid? O mijn God! zoo weinig ik er aan twijfelen kan, dat Gij bestaat, dat Gij God zijt, zoo zeker weet ik ook, dat Gij alwetend en de waarheid zelve zijt.

IV.

ô God, die het licht en de waarheid zelve zijt! zoo duidelijk ik zie, dat uw woord waarheid is, zoo duidelijk zie ik nu ook, dat elk die uwe openbaringen erkent, verplicht is, die met een geloovig hart aan te nemen. Ik weet en beken het, dat ik verplicht

ben aan uw woord mijne volkomene toestemming te geven. Het zoude eene misdaad, eene groote misdaad zijn, voor de stem mijns Gods, die slechts waarheid en te mijnen beste spreekt, mijn oor en mijn hart te sluiten. Vader! Gij spreekt, opdat ik naar U hoore; Gij wilt gehoord zijn, omdat Gij niet dan waarheid spreekt, en omdat mijn geluk er van afhangt, dat ik U hoore, uw woord geloovig aanneme en in mij vruchtbaar late worden. Jesus Christus heeft het ook duidelijk gezegd: *Wie u (mijne gezanten) hoort, die hoort Mij; en wie Mij hoort, die hoort Dengenen die Mij gezonden heeft. Wie u veracht, veracht Mij; en wie Mij veracht, die veracht Dengenen die Mij gezonden heeft.* Ik begrijp ook wel, dat een blinde den ziende moet gelooven, en een lamme, wil hij voorwaarts komen, zich moet laten voeren of dragen.

Dat nu uw oog alles ziet, wat ik niet zie, en uwe liefde mij alles openbaart, wat ik van noode heb te weten, om den weg des heils te kennen en dien te bewandelen, daaraan kan ik niet meer twijfelen. Spreek, o Heer, tot mij; uw dienaar hoort!

V.

Deze voorafgaande oefeningen zijn eigenlijk nog geene oefeningen van het geloof zelf, maar slechts voorloopige, voorbereidende, hoe zeer in alle opzigten nuttige oefeningen. Nu volgt de eigenlijke oefening des geloofs. Doch, gelijk gezegd is, is deze oefening op de vorige gegrond. Hij toch, die in eene van God geopenbaarde waarheid als zoodanig gelooft, dien is het, onder Gods zegen, duidelijk geworden, dat God gesproken, en wel dat gesproken heeft; dat Gods woord waarheid, en het geloof daaraan pligtmatig is. Het is niet mogelijk een redelijk en zeker geloof als zoodanig bij iemand te veronderstellen, wien de genoemde overtuiging ontbreekt.

1. Ik geloof dus, o God, dat Gij gesproken hebt; en neem alles, wat Gij gezegd hebt, voor waarheid aan, omdat Gij het hebt gezegd; ik beken het voor U, uit het volle van mijn hart, dat ik in uw woord geloof, en ben bereid het voor de geheele wereld te bekennen. Ik geloof in U, als of ik U met mijne oogen zag, en in uw woord, als konde ik het op dit oogenblik met mijne ooren hooren.

2. Ik geloof, o God, dat Gij bestaat, en één eenig God zijt; dat Gij het goede beloont, en het kwade straft, en dit bijzonder in het toekomende, eeuwige leven doen zult.

3. Ik geloof in God den Vader, den almachtigen Schepper van hemel en van aarde.

Ik geloof in Jesus Christus, den eenigen waren Zoon van God, die tot heil der menschen van den heiligen Geest ontvangen, en uit de maagd Maria geboren is; die onder Pontius Pilatus, tot verlossing van alle menschen, aan het kruis gestorven, ter helle nedergedaald, ten derden dage weder opgestaan, ten hemel gevaren, en nu aan zijns Vaders regterhand heerschende is, van waar Hij zal wederkomen om te oordeelen de levenden en de dooden. Ik geloof in den heiligen Geest, eene heilige algemeene Kerk, de gemeenschap der heiligen, vergeving der zonden, opstanding des vleesches en het eeuwige leven.

4. Dit en alles wat ons de heilige, algemeene Kerk van Jesus Christus als Gods woord voorhoudt te gelooven, geloof ik, en neem het als het woord van God voor waarheid aan.

5. En ik neem het daarom alleen voor waarheid aan, omdat Gij, Alwetende, die in al uwe openbaringen en beloften de God der waarheid zijt, het zelf geopenbaard hebt.

Kortere Oefening van Geloof.

God! uw wezen is onuitsprekelijk heilig, weldadig, en heerlijk, en zalig, en wijs en almachtig! — Ik geloof dat Gij den mensch

naar uw evenbeeld geschapen hebt, ten einde hij heilig en zalig als Gij zijnde, uwen naam zoude verheerlijken; ik geloof dat ik hier op aarde ben, om uwen heiligen wil ter bereiking uwer heilige bedoelingen te dienen, om heilig en zalig te worden, en tot heiligmaking en zaliging van anderen mede te werken; ik geloof dat Gij om uw evenbeeld, dat door de zonde besmet was, weder in mij te herstellen, mij uwen eeniggeboren Zoon, en door uwen Zoon alles geschonken hebt, wat ik van noode heb, om heilig en zalig te worden; dat Gij mij door den heiligen Geest verlicht, reinigt, versterkt, opdat ik uw goed kind worde, en uw getrouw kind blijve, en wanneer ik uwe genade niet wedersta, daar kome, waar Jesus Christus onze Heer en Verlosser zit, op den stoel der heerlijkheid, welken Gij Hem voor de grondlegging der wereld gegeven hebt, en waar Gij ook voor ons eene plaats bereidt. Dit geloof ik zoo vastelijk, als of Gij zelf het mij gezegd hadt; en ik geloof het daarom, wijl Gij het toch gezegd hebt, Gij, wiens woord niet dwalen noch bedriegen kan.

Ik bezweer hier elk mijner lezers, dat hij toch zijn hart beproeve en afvrage, of hij niet in den schrikkelijken

waan verkeert, dat het reeds voldoende zij, dit geloofsformulier slechts woordelijk na te zeggen, of in de dwaze verbeelding, als of ons geloof blind en onverstandig moet zijn ingerigt. Neen, mijn lieve reisgenoot! ons geloof moet verstandig zijn, moet op gronden, moet op waarheid rusten, en elk Christen behoort zich zelve in staat te bevinden, van zijn geloof rekenschap af te leggen. Evenzoo moet ons geloof werkdadig, levendig zijn, en van gevoelens tot daden overgaan; anders is het ijdel.

OEFENING VAN HOOP.

Uwe goedheid, o Vader, heeft geene grenzen. Gij bemint alles, wat Gij hebt gemaakt. Gij zijt enkel liefde. Alle menschen, alle geesten die Gij geschapen hebt, wilt Gij dat heilig en zalig worden. Ik verheug mij, dat ik aan uwe liefde niet mag, en niet kan twifelen. Ook uwe beloften zijn niet anders dan liefde en trouw. Uwe goedheid is ons beloofd, ja toegezworen; en wat uwe liefde belooft, dat wordt door uwe liefde trouw vervuld. Gij zijt de getrouwheid en liefde zelve. Gij gaat op eene menschelijke wijze met ons menschen om; belooft en geeft, eischt en beloont; ja Gij zijt in waarheid een God, zoo als de mensch dien behoeft. Zelfs, o Vader, hebt Gij uwen eeniggeboren Zoon voor ons overgegeven. — Hij kwam voor ons

op aarde, leefde, leed en stierf voor ons, stond van den dood weder op, heerscht aan uwe regterhand, en zal heerlijk wederkomen, om zijne uitverkoornen in zijne heerlijkheid in te voeren. Onuitputtelijk, o Vader, zijn voor ons bij U Zijne verdiensten. Grenzeloos is Zijne liefde en Zijne magt. Vader! wie zou zich over uwe goedheid niet verheugen? Zeker Vader! ja zeker is dus mijne zaligheid, door uwe liefde en beloften, door de liefde en de magt mijns Verlossers, bevestigd geworden. Ik zal eeuwig zalig zijn, zoo ik het maar aan mijne medewerking niet laat ontbreken. Daarom wil ik uit al mijne krachten met uwe liefde aan mijne zaligheid medewerken. — Ik wil heilig worden, zoo als uwe wet mij hebben wil; zalig worden, zoo als Gij zalig maakt. Of zoude ik omtrent mijn hoogste goed onverschillig zijn? Neen, ik verlang mijn geweten in orde, en mijne zaligheid in zekerheid te stellen. Ik wil mijne hoogste bestemming, waartoe ik geschapen ben, niet verbeuren. Ik wil alle middelen aanwenden, alle hindernissen moedig uit den weg ruimen, alleen om dit hoogste doel mijner schepping en verlossing te mogen bereiken.

Dit verlangen hebt Gij mij ingegeven; Gij

zult hetzelfde ook met het heerlijkste gevolg bekroonen. Ja, ik verwacht ook met vertrouwen van U alles, wat een kind van zijnen Vader, een schepsel van zijnen Schepper, een verlost van zijnen Verlosser verwachten kan; ik verwacht van U alles, wat ik van noode heb, om hier heilig en daarna eens volkomen zalig te worden.

Ik verwacht alles, wat zich van eene onmeetbare liefde en trouw, en van de voldoende kracht des lijdens en stervens van Jesus Christus laat verwachten. En nimmer zal ik deze mijne verwachting zien te leur gesteld, omdat Gij mijn liefderijke en getrouwe Vader in Jesus Christus zijt.

Kortere Oefening van Hoop.

Vader van Christus en ons aller Vader! vol liefde en trouw! Gij wilt ons alles geven, wat wij behoeven om heilig en zalig te worden, wanneer wij zelven uwe genade niet tegenstaan. Nu, ik geloof dat Gij onze Vader in Christus zijt, en ik heb voor uw aangezicht en door uwe genade daartoe opgewekt, het besluit genomen, uwe genade niet zelf tegen te staan. Zoo verwacht ik dan alles wat wij behoeven, om heilig en zalig te wor-

den, van uwe liefde en trouw, en ik verwacht het, wijl Gij onze Vader zijt.

OEFENING VAN LIEFDE.

1. Onze Vader! Gij, die de liefde zelve, heilige, wijze, magtige, zalige, algenoegzame liefde zijt: wien zal ik beminnen, als ik U niet bemin, die aller liefde waardig zijt? Ja aller, aller liefde zijt Gij waardig; dewijl in U al wat beminnenswaardig is, zonder uitzondering, in de hoogste volkomenheid gevonden wordt. Zoude het mogelijk zijn, het beminnenswaardigste te kennen, en het niet boven alles te beminnen? Gij hebt mij zelf, door het geloof aan U, dat uwe gave is, eene levendige begeerte om U te beminnen, in het hart geprent, en ik zoude U niet beminnen? Neen, ik wil U beminnen, en mijn best doen U door liefde steeds meer en meer te leeren kennen, om U hoe langer hoe meerder te beminnen.

2. Liefde! wien zal ik liefhebben, als ik U niet lief heb, die ons het eerst hebt lief gehad? Ja, Vader! enkel liefde zijt Gij! Alles wat Gij verordent en schikt, dat verordent en schikt Gij door liefde. Uit liefde hebt Gij alles geschapen, wat geschapen is; door liefde

onderhoudt, regeert en bestuurt Gij alles. Uit liefde hebt Gij ons uwen Zoon, en met Hem alles geschonken. Wie U kent, en U niet bemint, moet wel een wangedrogt van ondankbaarheid zijn. — Neen! dat wil, dat kan ik niet wezen. Liefde! ik wil U liefhebben!

3. Belooning en vreugde, troost en zaligheid voor allen die U beminnen! wie zoude U niet liefhebben? Gij moedigt ons, door uw bevel, tot liefde aan, en geeft ons tevens licht, kracht en lust, om U boven alles lief te hebben, en beloont onze liefde tot U, die eigenlijk het werk uwer liefde is, met eeuwige zaligheden. Wie tegen den eersten weldoener onverschillig kan zijn, die zal zich toch niet koel omtrent den milddadigsten belooner gedragen! — Ik voor mij kan en wil het nimmer zijn, en zal altoos in U den gebieders en belooners der heilige liefde beminnen.

4. En, wanneer ik U nu, als de beminnenswaardigste liefde, en deze liefde in zich en in hare weldaden en belooningen bemin; zoude ik dan ook niet alle menschen, als mij zelve, liefhebben, naardien Gij ze allen, gelijk mij, geschapen, met mij tot dezelfde zaligheid bestemd, en voor hen, gelijk voor mij, uwen Zoon tot in den dood hebt over-

gegeven? — Zoude ik haten, wat Gij zoo teeder bemint? Neen! dat kan ik niet. Ik wil beminnen als mij zelven, hetgene Gij als U-zelven bemint.

Het Gebed des Heeren.

(Eene heilzame Oefening, bijzonder bij de huisselijke Godsdienst op Zon- en Feestdagen.)

I.

Onze Vader, die in de hemelen zijt.

Hoe verheugt zich mijn hart, dat ik tot God, die hemel en aarde geschapen heeft, zeggen mag: *Vader! mijn hemelsche Vader!* Alle heiligheid, heerlijkheid, kracht en wijsheid komen Hem toe, en deze Heilige, deze Heerlijke, die alles in allen is — is mijn Vader. O hoe veel troost, hoe veel liefde ligt er in deze woorden: *God is mijn Vader!* Ik mag met God spreken, als een kind met zijnen vader. Ik behoef niet zoo angstig, noch met een moedeloos hart tot Hem te naderen. Ik behoef mijn hart slechts te laten spreken; het kan mij aan geen en moed ontbreken, Hem om hulp aan te roepen, wanneer ik in

verlegenheid kome : *een vader toch helpt gaarne zijne kinderen.* — Ik behoef ook geene lange voorafpraak te houden , als ik Hem mijnen nood klagen wil ; ik mag het ronduit zeggen , zoo als het mij op het hart ligt : *Een vader hoort gaarne uit den mond zijner kinderen , hoe het hun gaat : ofschoon hij zulks beter weet , dan zij het hem kunnen zeggen.* Ik behoef mij niet met eene kunstige beschrijving mijner omstandigheden op te houden , om God op mijne ellende opmerkzaam te maken. *Het oor eens vaders staat al'oos voor het gesmeek zijner kinderen open.* Ik behoef mijn gejammer niet grooter te maken dan het is , om God als het ware tot medelijden te bewegen. *Het hart eens vaders wacht reeds met zijne ontfermingen naar de kwellingen zijner kinderen.* Zelfs mijne zonden kunnen mij niet kleinmoedig maken : *want een vader vergeeft gaarne zijn kind , dat om genade smeekt , en naar verbetering tracht.* — Mijn vader is — God ! Hij kent dus mijne angst veel beter , dan ik ze Hem verklaren kan ; ja kent die reeds , eer ik Hem mijn binnenste heb opengelegd. Mijn vader is — God ! Hij kent dan ook mijn geheimste lijden , hetwelk ik aan geen menschelijk oor kan openbaren. Mijn vader —

is God! Het ontbreekt Hem dus nimmer aan magt om mijn leed te verzachten, en ik ben verzekerd dat Hij nooit genoodzaakt is, mij dit treurig antwoord te geven: kind! ik kan u niet helpen. God — mijn vader! Drie woorden, waarvan al mijne rust en tevredenheid afhangen: *Vader*: Hij wil helpen, omdat Hij *Vader* is; *mijn Vader*: Hij wil mij helpen, omdat Hij *mijn Vader* is; mijn Vader is *God*: Hij kan mij dus ook helpen, omdat in Hem oneindige liefde en almacht te zamen wonen of liever slechts één zijn. Daarom wil ik, zoo dikwerf ik God bidde, Hem met kinderlijk vertrouwen bidden, en mijne gebeden met dit opbeurend en vertroostend woord: *Vader!* aanheffen. Maar dit is nog niet alles. Gij zijt Vader! Vader, in Jesus Christus uwen Zoon, voor ieder uwer verdwaalde kinderen. Gij gaaft uwen Eeniggeboren voor ons over, opdat wij aan Hem uwe liefde weder erkennen, opdat wij door Hem weder kracht zouden bekomen, om vrij van zonden en *uwe lieve kinderen* te worden; opdat wij door Hem tot U teruggebracht, en in *heilige* liefde met U vereenigd worden en eeuwig vereenigd blijven zouden. Nu dan noeme ik U met een gansch bijzonder vertrouwen: *Vader. Jesus*

Christus uw Zoon; ons zijne broeders en uwe kinderen; Jesus Christus uw erfgenaam en ons zijne medeërfgenen. Ach, Vader boven alles wat vader heet! wat zoudt Gij mij niet schenken, daar Gij mij uwen Zoon, en in Hem alles geschonken hebt? — *God — mijn Vader* in Christus Jesus! Doch ook dit is het nog niet al. Mijn Vader is *aller* Vader, *Onze Vader*; aller menschen Vader is mijn God, de Vader van alle menschen in Christus Jesus! Er is dus slechts één Vader, tot wien alle menschen moeten roepen; één Vader, tot wien de koning en de bedelaar, het kind en de grijsaard hunne handen moeten opheffen: Hij is onze Vader in Christus Jesus. — *God, één Vader van alle menschen!* Wanneer ik dan bid: *Onze Vader!* zoo bid ik voor allen, die God hunnen Vader noemen en niet noemen. O hoe verheugt, hoe verkwikt mij deze gedachte: ik kan voor allen bidden; ik mag en moet voor allen bidden, vermits wij allen éénen Vader in den hemel hebben! Ik kan niet allen met geld, raad, brood en troost te hulp komen; maar bidden kan ik voor allen, en daar is er slechts één, die voor allen zorgt — *onze Vader in den hemel.*

II.

Uw naam worde geheiligd.

Ja, Vader! uw naam moet van allen gekend, van allen geprezen worden. Alle menschen moeten het weten, dat Gij bestaat, dat Gij de Schepper van hemel en aarde, dat Gij de wijze Bestuurder aller zichtbare en onzichtbare dingen, dat Gij ons aller Vader zijt. Allen moeten uwen naam noemen, en, bij het uitspreken van denzelfen, moet hunde hoogste heiligheid en liefde, de hoogste wijsheid en almacht in de gedachten komen. Allen moeten het weten, dat Gij de zon doet opgaan over goeden en kwaden; dat Gij uwe hand open doet, en alles naar welbehagen verzadigt; dat wij allen in U ons bestaan, ons leven, en alles wat wij bezitten, hebben. Allen moeten het weten, dat Gij de heilige, de barmhartige, de onnaspeurlijke, de wel-doener, de almachtige, de redder, de eenige God zijt. Alle knieën moeten zich voor U buigen: want U komt de aanbidding toe, van allen die in den hemel, op de aarde en onder de aarde zijn.

Uw naam worde geheiligd! Ja, Vader! heilig moeten wij zijn, gelijk Gij heilig zijt,

om uwen naam naar waarde te prijzen. Wij moeten heilig zijn : want geene andere aanbidding kan aan uwe reine oogen behagen. Allen moeten wij heilig zijn; elk behoort zijn' naasten of anderen, op welken hij werken kan, naar zijn vermogen tot heiliging aan te zetten en op te wekken : want geene andere aanbidding kan uwe reine oogen behagelijker zijn. Wanneer wij alle menschen beminnen, gelijk Gij allen bemint : wanneer wij ons best doen om in de liefde volmaakt te worden, gelijk Gij volmaakt zijt; onzen vijanden vergeven, zoo als Gij vergeeft; als wij allen die onze gaven noodig hebben, zoo veel als in ons is, geven, gelijk Gij geeft; als wij uwe geboden volbrengen, gelijk Gij ze van ons wilt hebben volbragt; als onze gezindheden hoe langer hoe beter, onze oogmerken zuiverder, en onze handelingen steeds hemelscher worden : dan mogen wij met vertrouwen zeggen : *Uw naam worde geheiligd.*

Ja, Vader! *Uw naam worde van ons allen geheiligd*, zoo als die eens op aarde door uwen Eeniggeboren, Jesus Christus, verheerlijkt werd. Hij kon zeggen : *Ik heb eene verborgene spijs te eten, die gij niet weet : den*

wil te doen van Dengeen, die Mij gezonden heeft; dit is mijne spijs. Hij kon zeggen: *Ik zoek niet mijne eer, maar de eer van Hem, die mij heeft gezonden.* Hij, die groote bidder, onze leeraar en ons voorbeeld in het bidden, gelijk in alles goeds, kan met waarheid bidden: *Vader! Uw naam worde geheiligd!*

Zijne leer en zijne daden, zijn bidden en zijn arbeiden, zijn spreken en zijn zwijgen, zijn geheele leven en zijn sterven, alles droeg dit heerlijk opschrift: *ter eere van Hem, die mij gezonden heeft.* Hij kon in de laatste oogenblikken voor zijn lijden, met ten hemel geslagen oogen, tot zijnen Vader zeggen: *Vader! ik heb U op aarde verheerlijkt; ik heb het werk volbragt dat Gij mij hebt opgelegd; ik heb uwen naam bekend gemaakt, aan hen die Gij mij gegeven hebt.* Hij kon in zijne allerlaatste oogenblikken zeggen, wat niemand zoo volkomen zeggen kon: *Vader! het is volbragt.*

Hoe beschaamd zie ik nu van dezen mijnen voorbidder en voorbeeld op mij zelven terug! Hoe verre ben ik er nog van af, te kunnen zeggen, dat de eere Gods, welke onze heiliging is, mijne spijs, mijn leven, mijn alles

is! — Dan ik wil niet altijd in eenegemoeds-gesteltenis bidden, welke zoo geheel van mijnen Leermeester onderscheiden is; ik wil leeren bidden, zoo als Hij gebeden heeft; niet langer zal mijn hart mij tegenspreken, als mijn mond zegt: *geheiligd worde uw naam!* — Mijn hart, mijn leven zal zamenstemmen met mijn gebed: *geprezen zij uw naam door mijne heiliging.*

III.

Ons toekome uw rijk.

Uw rijk, o Vader, kome tot ons, en breide zich hoe langer hoe meer onder de menschen uit! Jesus Christus daalde tot ons op de aarde neder, om dit uw rijk op nieuw te vestigen en uit te breiden, en beval ons U te bidden: *ons toekome uw rijk!* Dus, in den naam uws Zoons, Vader! dat is: met zijne gevoelens en in zijnen geest, roepen wij tot U: *Vader! uw rijk zegeprale over het rijk der zonde, des doods, en der hel.* — *Uw rijk is een rijk des lichts.* Verdrijf dan alle duisternissen der onwetendheid en alle blindheid der dwaling; dat alle menschen U kennen, en uwen Zoon, dien Gij ons gezonden hebt, Jesus Christus onzen Heer. *Uw rijk is een rijk van*

magt. Schenk dus allen menschen moed en kracht, om de kluisters der zonden te verbreken, de vrijheid uwer kinderen te veroveren, en deze vrijheid om niets ter wereld zich te laten ontrooven. — *Uw rijk is een rijk der liefde.* Laat dus het voorbeeld uwer liefde, door het schenken uws Zoons aan ons betoond, laat het voorbeeld van Jesus Christus, die ons in den dood heeft lief gehad, het eenige voorbeeld onzer liefde zijn, opdat wij ook U en onze broeders lief hebben, gelijk Gij ons eerst hebt lief gehad. — *Uw rijk is thans nog een rijk van strijden tegen ons vleesch, de wereld en de hel.* Wapen ons dus met het zwaard des geloofs, opdat wij niet voor onze vijanden vreezen, maar als mannen tegen hen staan, gelukkig onzen strijd volbrengen, en de onverwelkbare zegekroon behalen. — *Uw rijk is een rijk van genade.* Ja, de genade van Jesus Christus, die zich in zijne eerste leerlingen zoo krachtvol openbaarde, in de eerste strijders voor zijn rijk zoo zegevierend streed, deze alvermogene genade bestrijde ook ons hart. Zonder deze genade toch zijn wij dorre rauken, die van den wijnstok afgesneden, sap- en krachteloos, zonder vrucht en leven, tot niets

anders dienen, dan om in het vuur te worden geworpen. Maar, waar uwe genade regeert, daar regeert Gij, en waar Gij regeert, daar is aanstonds alle strijd tusschen vleesch en geest geëindigd, of ten minste de overwinning des geestes over het vleesch beslist. — *Uw rijk, o Vader, is ook een rijk van heerlijkheid.* Jesus Christus heeft voor zich en ons dit rijk door zijn bloed veroverd. Hij is de Heer en Koning van hetzelfde, en heerscht in uwen naam. Wij zijn hier zijne onderdanen, maar zullen eens met Hem heerschen. Vader! dit rijk dan kome tot ons. Naar dit rijk verlangt onze geheele ziel. Dit uw rijk is een rijk des vredes en der zaligheid, het rijk der voleinding, het rijk van den eeuwigen Sabbath. Laat ons dus, onder het menigvuldig lijden des levens, den moed niet verliezen, maar waardig worden, ons eens in het rijk des vredes en der zaligheid te verblijden. *Vader! uw rijk toekome ons!* Dan zullen alle tranen worden afgedroogd, al het lijden beloond, alle duisternis in licht, alle angst in vreugde, alle arbeid in zegen, alle strijd in overwinning, alle geduld in zaligheid, alle ootmoed in heerlijkheid, alle geloof in aanschouwing, alle hoop in bezit, alle liefde

in genot, elk begin in een einde. — veranderd worden. Vader! dit uw rijk kome tot ons allen, ja allen. Amen.

IV.

Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde.

Uw wil, o Vader, geschiede! Want al wat Gij wilt, beschikt en verordent, is het wijsste en het beste. Uw wil is de wil van den allerwijssten; Gij weet wat ons nuttig of schadelijk is, en wij weten dit niet; Gij kent den weg, die ons tot zaligheid voert, en wij kennen dien niet. Wee het kind, dat zich niet aan de hand zijner moeder laat leiden! want het valt en breekt zijn been. Wee den zieken, die zijn eigen zin opvolgt, en den raad van den kundigen arts veracht! hij neemt gift in plaats van artsenij. Zoo gaat het ook met ons. Vader! uw wil is den wil van den allerwijssten. Gij leidt ons door den weg van tegenspoed tot zaligheid, omdat wij er, zonder tegenspoed, niet komen zouden; Gij wondt ons het hart, omdat wij, zonder gewond te zijn, uwe vaderlijke hand niet opmerken, uwe vaderlijke stem geen gehoor geven; Gij tuchtigt het ongehoorzame kind,

omdat het, zonder tuchtiging, op den weg der gehoorzaamheid nimmer terugkeeren zoude.

Uw wil, o Vader, geschiede! want het is de wil van den liefdadigsten, besten Vader. Gij bedroeft ons, alleen om ons te verheugen; Gij wondt ons, alleen om te genezen; Gij neemt slechts, om te geven; Gij slaat, om te verbeteren: Gij tuchtigt, om zalig te maken. — *Uw wil, o Vader, geschiede!* want het is de wil van den Almagtigen. Wie kan U wederstaan? Als wij uit vrije beweging met onafgebroken eerbied voor uw bevel, en met kinderlijke liefde tot U, uwen wil volbrengen, dan beloont Gij ons, als uwe gehoorzame kinderen, met eeuwige vreugde. Maar verzetten wij ons hardnekkig tegen uwe schikkingen, dan drijft uw magtige arm ons, als ongehoorzame kinderen, als oproermakers, met geweld er toe, dat wij den wil uwer gerechtigheid volbrengen, dewijl wij dien uwer heiligheid niet hebben willen nakomen. Wien de liefde niet tot gehoorzaamheid brengen kan, die wordt door de almacht onder het juk gebracht. *Vader, uw wil geschiede!* want het is de wil van den wijssten, besten en magtigsten, zoo heilig en regtvaardig, als Gij zelf zijt.

Uw wil, Vader, geschiede! Niet hij die den wil des Heeren kent, maar hij die denzelven kent en doet, is de getrouwe knecht. Niet hij, die den wil des Vaders kent, maar die denzelven kent en doet, is de goede zoon. *Niet zij, die zeggen: Heer! Heer! zullen ingaan in het rijk der hemelen; maar die den wil des hemelschen Vaders doen.* *Uw wil, Vader, geschiede!* want niet die uwen wil hoort, wordt reeds zalig; maar die denzelven volbrengt. Wat baat ons het hooren, zonder het doen; het weten zonder het volbrengen? — het geloof zonder de werken? De duivelen gelooven immers ook, zij sidderen — en blijven nogtans die zij zijn. Het weten zonder doen, verschaft slechts aan ons geweten stof om ons van des te grooter boosheid aan te klagen, te veroordeelen, te veroordemen en te straffen, hoe grooter onze kennis, en hoe geringer onze trouw jegens de erkende waarheid waren. En ach, hoe dikwerf, Vader, spreken wij deze woorden uit: *Uw wil geschiede!* en hoe zelden volbrengen wij uwen wil! Wij spreken die woorden uit, gaan henen, en weten nauwelijks meer wat wij gezegd hebben; gelijk wij ons in den spiegel aanschouwen, en aanstonds weder

vergeten, wat wij aan het afbeeldsel onzes aangezigts hadden opgemerkt. Daarom, o Vader, smee ik U op dit oogenblik : laat allen, die deze woorden uitspreken, verstaan wat zij uitspreken, gevoelen wat zij verstaan, en uitoefenen wat zij gevoelen. Daarom smee ik U, Vader, laat al ons doen en denken, al onze bedoelingen en wenschen, al ons spreken en zwijgen, lijden en vreugde, naar uwen heiligen wil zijn ingerigt, en uw heilig welbehagen wegdragen. *Uw wil geschiede!*

Uw wil geschiede op de aarde, als in den hemel! Uwe engelen letten aanhoudend op uw aangezicht, slaan elken uwer wenken gade, en zijn gereed dien te volbrengen. Zóó! Vader; zóó gewillig en vaardig, zóó vrolijk en bestendig moet ook hier op aarde onze gehoorzaamheid zijn. *Uw wil geschiede, gelijk in den hemel!* De engelen volvoeren uwe bevelen, omdat Gij hun Heer zijt. Zullen wij dan minder gehoorzaam zijn, daar Gij onze Vader zijt? Daarom, Vader, *uw wil geschiede*, omdat Gij onze Vader zijt, en *uw wil geschiede op de aarde, gelijk als in den hemel!*

V.

Geef ons heden ons dagelijksch brood.

Ja, Vader! Gij gaaft ons het leven : Gij zult ons ook spijs en drank geven; want het leven is toch meerder dan spijs en drank. Gij gaaft ons een menschelijk ligchaam; Gij zult ons dus ook kleeding bezorgen : want het ligchaam is meerder dan de kleeding.

Vader! uw Zoon heeft ons gezegd : *uw hemelsche Vader weet, dat gij spijs en drank en kleeding van noode hebt.* Gij kent dus onze behoeften — en Gij zoudt ons niet helpen? De vogelen der lucht zaaijen noch maaijen, noch verzamelen in de schuren; en toch voedt Gij hen, omdat zij uwe schepselen zijn; en ons, uwe kinderen, zoudt Gij geen onderhoud geven? De leliën des velds arbeiden noch spinnen, en Gij kleedt ze toch, en dat wel zoo schoon, dat Salomon met al zijne pracht daarbij niet kan vergeleken worden; en ons, uwe kinderen, zoudt Gij niet kleeden? Koopt men niet twee muschkeus voor eenen penning? en Gij vergeet die niet; de bloemen des velds worden morgen in den oven geworpen, en Gij vergeet ze niet; en ons, uwen kinderen, gaaft Gij ligchaam en

leven en eene onsterfelijke ziel, en Gij zoudt ons geene kleederen en spijs laten toekomen? Gij hebt ons, uwe kinderen, uwen eeniggeboren Zoon, en alles met hem geschonken; en Gij zoudt ons geene spijs of kleeding schenken? — En, indien uwe hand, Vader, zich niet opende, en ons onderhoud deed toekomen, wat zouden dan toch al onze zorgen uitrigten? — Zouden wij onze hand naar brood kunnen uitsteken, zoo Gij onze hand niet gezond deedt blijven, en het brood niet uit de aarde deedt voortkomen? Alzoo, Vader! in plaats van te zorgen, roepen wij als uwe kinderen, vol vertrouwen tot U, onzen eersten en alzegenenden Vader, die ons brood geven kan: *Vader! geef ons heden ons dagelijksch brood.* — De jonge raven roepen tot U om spijs, en zij worden verzadigd. De leeuwen brullen tot U om voedsel, en zij vinden onderhoud. En wij, uwe kinderen, roepen tot U om ons dagelijksch brood. Wij verlangen niet meerder, dan dat wij elken dag onzes levens ons bestaan hebben mogen. Wij bidden om geen en overvloed; opdat onze matigheid in geene verzoeking, en onze zaligheid niet in gevaar kome. Wij schuwen geen vlijt noch arbeid, maar bidden slechts, dat

Gij onzen arbeid gelieft te zegenen. Wij zoeken eerst het rijk Gods en zijne gerechtigheid, en bidden dan, dat al het noodige ons als toegift zal worden toegeworpen. — Wij, uwe kinderen, bidden alleen om ons dagelijksch brood, en bidden met vertrouwen, U, onzen Vader, in den naam uws Zoons; wij bidden, met onderwerping aan uwe vaderlijke voorzorg, en met het ernstige voornemen, ons, door arbeid en matigheid, voor uwen zegen voor te bereiden..... en Gij zoudt ons niet verhooren?

VI.

Vergeef ons onze schulden.

Vader, vergeef! — Wij allen zijn zondaren; daarom hebben wij alle reden, om vergeving te bidden. Gij zijt ons aller Vader; daarom hebben wij alle reden, om vergeving te hopen. — Wie zich zuiver van alle zonde gelooft, die kent zijne eigen zwakheid niet. Zijn eigen hart bedriegt hem, terwijl zijn wandel hem tot eenen leugenaar maakt. Neen, ik ben niet zuiver. Veel meer maak ik elken dag mijne schuld nog grooter, en durf ik maar zelden tot mij zelve zeggen: *heden zijt gij beter geworden, dan gij gisteren waart.*

Doorgaans toch moet ik voor mij zelve bekennen, dat de neiging tot zondigen in mij hoe langer hoe heerschender, de gewoonte tot zondigen ongebondener, de lust tot het goede zwakker, de kracht van mij zelve te overwinnen minder — en daardoor de last mijner schulden zwaarder, en het getal mijner misslagen steeds grooter wordt. Ik kan het niet ontkennen, maar moet het voor mij zelve en mijnen God belijden, dat ik een zondaar ben; dat de zonde diep in mij is ingeworteld; dat de zonde in mij heerscht. — Er blijft voor mij dus niets anders over, dan tot U te zeggen : *Vader, vergeef!*

Gelijk mij mijne zonden stof genoeg geven, om te bidden : *vergeef mij mijne schulden*, zoo is voor mijn gebed in de beloften des evangelies ook vertrouwen genoeg voorhanden, zoo ik dit maar wel ter harte neme. God! Gij zijt onze Vader. Uw Zoon Jesus Christus heeft het ons gezegd, dat Gij onze Vader zijt; Hij heeft het ons geopenbaard, dat er bij U vergeving is te vinden; Hij heeft ons zelfs deze bede : *vergeef ons onze schulden*, in den mond gelegd; Hij heeft zich voor ons zondaren in den dood overgegeven; zijne Apostelen hebben, in zijnen naam, overal verge-

ving van zonden aangekondigd, gelijk ook de Profeten van Hem te voren de getuigenis hadden afgelegd, dat er in zijnen naam vergeving van alle zonden zoude te hopen zijn. — Zoo zeker het dan is, dat Jesus Christus voor ons is gestorven, zoo zeker is het, dat de Profeten en de Apostelen van Jesus Christus in hunne voorzeggingen en redevoeringen van den geest Gods gedreven werden; zoo zeker is het ook, dat God geen lust heeft in den dood des zondaars, maar wel, dat hij leve en zalig worde. Hetgene mij dan tot dusverre nog ontbrak, dat zal mij nu niet meer ontbreken, namelijk het *vertrouwen op de barmhartigheid Gods*. Daarom, Vader, roep ik, met een levendig geloof aan uwe ontferming en beloften, in het vast betrouwen op Jesus Christus, die voor de zonden der wereld den dood heeft willen ondergaan, en van den dood wederom is opgewekt, tot U : Vader, *vergeef ons onze schulden!* — Gij kent ze allen; Gij kunt ze allen vergeven; Gij wilt ze allen vergeven. — Vader, *vergeef ons onze schulden!* — Gij hebt vergeven.

Gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren.

Gij hebt het gezegd : *weest barmhartig, en*

u zal barmhartigheid geschieden; vergeeft, en u zal vergeven worden. Dus willen wij eerst aan onze schuldenaren vergeven, eer wij tot U zeggen: Vader! vergeef ons onze groote schulden, gelijk wij vergeven. Het zoude de grootste tegenstrijdigheid, of liever enkel onzin zijn, als wij hen die ons beledigen weder beledigden, onze haters haatten, en dan nog onzen Vader baden: *Vader! vergeef gelijk wij vergeven.* Dit ware met harten en daden tot God gezegd: „Vader! vergeef Gij ook niet aan ons, omdat wij niet vergeven; wees Gij ook tegen ons zoo onverzoenlijk, als wij tegen onze broeders zijn.” Of, wanneer wij ook al met ernst om de vergeving onzer zonden U konden bidden, zonder eerst onzen schuldenaren hunne schulden te hebben kwijt gescholden; zoo blijft het toch hoogst ongerijmd, liefdeloos te zijn, en nochtans om liefde te bidden; onverbiddelijk tot vergeven te zijn, en zelf om vergeving aan te houden. Wij kunnen van ons niet verkrijgen om onze broeders hunne kleinste schulden te vergeven, en wij eischen toch van God, dat Hij ons onze groote schulden vergeven zal. — Wij kennen de zinrijke gelijkenis van den knecht, die, nadat hij eerst van zijnen heer

kwijtschelding van zijne groote schulden verkregen had, terstond daarop zijnen medeknecht, om eene zeer geringe schuld, onbarmhartig behandelde, doch eindelijk van zijnen heerdezelfde gestrengheid ondervond, die hij te voren zijnen medeknecht bewezen had. — Wij bidden dagelijks, naar het voorschrift onzes Leeraars : *vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren*; wij kennen het voorbeeld onzes Verlossers, die, zelfs aan het schandelijk moordhout, voorzijne vijanden bad, die Hem daaraan genageld hadden; wij hebben dikwijls zijne taal der liefde ons hooren voorlezen : *zoo gij uwe gifte op het altaar wilt offeren, en aldaar gedachtig wordt, dat uw broeder iets tegen u heeft, laat dan uwe gave voor het altaar, en ga u eerst met uwen broeder verzoenen, en kom dan, en offer uwe gave op.* — Wij allen hebben niets zoo zeer als vergeving van noode, en wij weten dat wij vergeving in gelijke mate van God ontvangen zullen, zoo als wij die aan anderen laten toekomen; en nochtans gebeurt het zeer dikwijls, dat wij bedacht zijn, ons op onze medemenschen te wreken, en ten zelfden tijde God om vergeving bidden, vijandschap tegen onzen broe-

der koesteren, en om de vriendschap van God aanhouden. — Dit is geschied, Vader! maar van nu af zal het nooit meer geschieden. Dus nogmaals : *vergeef, gelijk wij vergeven*. Wij vergeven aan al onze schuldenaren; vergeef ons zondaren, vergeef allen zondaren. Wij vergeven alle schulden; vergeef ons ook alle zonden. Wij vergeven met geheel ons hart; geef ook Gij, Vader, ons volkomene kwijtschelding van al onze schulden. Vergeef ons; dit bidden wij U in den naam uws Zoons, die zijne vijanden vergaf; die U om vergeving voor zijne vijanden bad; die ons het vergeven gebod; die ons om vergeving leerde bidden; die ons door zijn bloed vergeving onzer zonden verwierf. *Vader, vergeef!*

VII.

Leid ons niet in bekoring.

Vader! ik gevoel hoe zwaar het mij valt, bij zoo vele verleidelijke gelegenheden, alle neiging tot de zonde tegenstand te bieden. Moeijelijk, moeijelijk valt het mij om, zonder te zondigen, de ontelbare gevaren tot zondigen te ontkomen. Overal, waar ik ben, waar ik henen zie, is gevaar tot zondigen. Want ik draag mij zelven overal met mij om,

en ben overal hetzelfde, zwakke, onrustige en ligt verleidbare wezen. Dikwijls heb ik het ondervonden, hoe moeilijk het is over zijne zinnen te gebieden, en zijner neigingen meester te worden. Ook de voorbeelden van de koene en zonder afschuw zich vertoonende ondeugden maken eenen sterken indruk op mij, en slepen mij met geweld daar henen, waar ik zelf niet henen wil. Ik zie en hoor zoo veel, dat met uwe heilige bevelen strijdig is, en de verleidende ondeugd weet zich, door haar vleijen bij mij, door oog en oor tot het hart in te dringen. Duizende gelegenheden verleiden mij, nu eens tot wraak, dan tot hoogmoed, nu tot ongerechtigheid, dan tot wellust; en ik sidder, als ik alles bedenk, wat mij al tot zondigen verleidt. In mij zelven word ik de sterkste aanvallen tot zondige lusten ontwaar; in mij zelven draag ik mijnen gevaarlijksten vijand met mij om; en hoe dikwijls voed, versterk en wapen ik hem daarbij zelfs nog! En hoe vreeselijk voor ons, hoe gevaarvol is voor het goddelijk leven in den mensch, het rijk der duisternis! — Overal doen zich strikken op; strikken door de wereld en de hel, strikken door de verleiding en verleiders, strikken door

mijne eigen begeerlijkheid en door die van anderen gespannen, openlijke en bedekte strikken. — Vader! U zijn ze allen bekend, en U is ook mijne krachteloosheid tot den strijd bewust; Gij kent mijne zwakke zijde; Gij kunt mij versterken, opdat ik niet bezwijk.

Tot wien anders dan tot U, zal ik mij wenden? — Gij kent elke gelegenheid, waarbij mij de zonde overweldigde, en mij nog meerder overweldigen zoude, als Gij mij niet in het strijden te hulp kwaamt. — Wat kan ik anders tot U zeggen, dan: *leid ons niet in bekoring?* Leid Gij mij, opdat ik niet in de strikken der zonde verward gerake; sterk mij, opdat mij de strijd niet te zwaar, de vijand niet te magtig worde; verlicht mij, opdat ik door geen tijdelijk goed de waarde des eeuwigen levens uit het oog verlieze; wees Gij steeds voor mijnen geest, opdat ik nooit uwe liefde vergete, en uw welbehagen nimmer aan een valsch genoegen van eenige oogenblikken opoffere; laat mij aanhoudend het zoete uwer vriendschap genieten, opdat mij de ondeugd nimmer te aanlokkend, de overwinning mijner zinnelijkheid te moeilijk, en de vervulling mijner pligten te lastig worde; laat niet toe, dat de ondeugden, die

mij in hun gezelschap, en zoo doende tot zonde brengen, en eindelijk in het verderf storten willen, in hunne aanvallen op mijn hart slagen; laten de rampen niet te drukkend, en de smaad niet te bitter worden; laat de gelegenheid tot zondigen mij niet overrompelen, opdat ik mij tot tegenstand bereid kunne houden, en in dien tegenstand niet onderligge; laat mij ten regten tijde het beeld uws Zoons, den gekruisten en weder opgewekten, in de gedachten komen, opdat ik, terwijl ik mijn oog op Hem gevestigd houde, mijne hand niet uitstrekke om het kwade te doen; laat mij van het booze, hetwelk den schijn der deugd aanneemt, van den Satan, die zich als een' engel des lichts vertoont, en van de verseheurende wolven, die in schaapsvachten zich zelven en hunne schadelijke grondbeginselen verbergen, niet overweldigd worden; geef mij en allen mijnen broeders en zusters genade, dat wij ons in de eenzaamheid, door bidden en vasten, tot den strijd bekwaam maken; help ons in het strijdperk strijden, dat wij ons door geene beleediging tot wraak, door geene winzucht tot ongerechtigheid, door geene eerbewijzing tot hoogmoed, door geen en tegenspoed tot

moedeloosheid, door geen slecht voorbeeld tot navolging, en door geen en tegenstand tot onrecht laten verleiden. *Vader! leid mij, leid ons niet in bekoring.*

VIII.

Maar verlos ons van het kwade.

Tot wien, o Vader, zullen wij zeggen: *verlos ons van het kwade?* tot wien anders dan tot U alleen? — Gij, Gij alleen kunt ons van alle kwaad verlossen. Gij, Gij alleen kent naauwkeurig het oogenblik, waarin het ons nuttig is, van het een of ander kwaad verlost te worden. Gij, Gij alleen kent den last die onze schouders dragen kunnen, gelijk mede dien, waaronder wij zeker moeten bezwijken. — Daarom roepen wij tot U alleen: *Vader! verlos uwe kinderen van al het kwade.*

Gij kent, eer nog ergens een menschelijk hart klaagt, alle de rampen die op aarde zijn, en die geen sterveling tellen kan. — Hier worstelt een ellendige met de armoede, en kan nauwelijks zoo veel bekomen, als hij van noode heeft tot onderhoud van zijn kommervol leven. Dààr ligt een ander op het ziekbed neder, en wordt door ondragelijke smart gepijnigd; hij wenscht te sterven, doch

kan niet. Ginds verwoest de hagel de rijpende vrucht op het veld, en de landman weent, omdat hij niet anders kan inoogsten dan ledig stroo, omdat hij te vergeefs in het zweet zijns aanschijns zijnen akker beploegd heeft — en nu om brood moet bedelen. In het eene land worden er honderden door den hongersnood, in een ander duizenden door eene besmettelijke ziekte, wederom in een ander honderdduizenden, door opstand en oorlog, weggemaaid. Vader! Gij ziet de duurte, het zwaard en de besmetting woeden; Gij hoort de laatste zucht der stervenden, en het gejammer der weenenden. — En wie zal al de plagen optellen, die U alleen, en hem die er door gekweld wordt, bekend zijn?

Wij durven wel is waar niet zoo voluit te bidden: *verlos ons van al deze rampen*; want het zoude niet goed zijn, dat de aarde van al dit kwaad bevrijd ware; anders hadt Gij haar daar wel van bevrijd. Wij moeten het uwer wijsheid overlaten, om met ons naar uw heilig welbehagen te handelen. Maar zoo veel nogtans mogen uwe kinderen U vrij uit vragen: Vader! als het ons heilzaam, en U behagelijk is, verzacht dan deze smart; genees deze wonde; blusch dit vuur; zegen

dezen behoeftigen; troost dien verlatenen; sterk dezen zwakken; spijs dezen hongerigen; drink dezen dorstigen; kleed dezen naakten. Vader! als het ons goed en U behagelijk is, laat dan dezen drinkbeker voorbijgaan; doch niet mijn wil, maar uw wil geschiede!

Nevens dit kwade hetwelk wij niet beletten kunnen, is er nog een ander, dat wij wel kunnen, maar niet willen beletten. Dit kwaad is de zonde, en dat wel het grootste kwaad op aarde. Aan de zonde is alles verschrikkelijk, zoo wel haar begin, als haar voortgang en einde. Wij allen mogen en moeten dus wel bidden, om van dit kwaad verlost te worden.

Daarom, o Vader, bewaar het onschuldig klein gedeelte van hen, die zich tot dusverre nog met geene opzettelijke en zware zonden hebben bevlekt, om voor de eerste maal te zondigen. O, met de eerste zonde is op eens veel, en dikwijls alles bedorven. Met den eersten stap tot zondigen is reeds eene groote schrede tot onbeperkte ondeugd gedaan. Bewaar kinderen, jongelingen en jonge dochters, die nog het schoone kleed der onschuld dragen, van de eerste zonde verleid te worden. Bewaar de lelien uwer Kerk, de lammeren uwer kudde.

Maar ook zij, die reeds hunne schaamte en onschuld verloren hebben, die reeds bij ervaring weten wat zonde is: o wil ook, Vader, deze zwakke zielen van het kwade verlossen; bewaar hen, dat zij niet in de zonde hervallen, — dat zij niet ten tweede maal zondigen. Versterk de zwakken, opdat zij zich niet van de bekoorlijkheden der reeds eenmaal bedrevene zonden op nieuw verleiden, en van de begeerlijkheden des vleesches niet weder overreden laten.

Ontferm U, o Vader, bijzonder over degenen, bij wie het zondigen reeds tot eene gewoonte geworden is. Ach, dezen ellendigen slaven der zonde is het zondigen de grootste vreugde, bijna hunne eenige bezigheid, ja als eene tweede natuur! ja slaven der zonde zijn zij, en wat hunner zondige neiging bevalt, dat volbrengen zij gretig! — Laat hen, o Vader, hunne ellende gevoelen, en de verschrikkelijke gevolgen nagaan, welke de zonde na zich sleept. Geef hun kracht, om zich van de zonde los te rukken, en opdat zij dus in de vrijheid der kinderen Gods worden teruggebracht. Doe hen de schoonheid der deugd opmerken, en laten zij gevoelen, hoe aangenaam het zij, in uwe vaderlijke

armen weder te keeren. — Dat zij op hunnen weg stil staan, tot U terugkomen, en in U hunne vreugde vinden, gelijk mede kracht tot alles goeds.

Uit de gewoonte van zondigen ontstaat van tijd tot tijd eene volkomene zorgeloosheid omtrent ons grootste en eeuwig belang. Wee hen, die zoo zorgeloos daar henen leven, als of er geen God ware, of dat God het booze niet strafte, als of zij geene ziel, geene onsterfelijke ziel hadden! Ach, hoe is het toch mogelijk, dat menschen wier geweten hun luide genoeg toeroept: *vlugt het booze, doet het goede*; menschen die zich Christen noemen; menschen, die aan een eeuwig leven, en eene vergeldende regtvaardigheid gelooven, zich zoo geheel aan de zonde ten prooi geven, even alsof er geen onderscheid tusschen goed en kwaad, geen wet of geweten, geen ander leven of geen oordeelsdag, geene belooning of straf bestonden? — Ach, Vader! verlos dezen van het kwaad aller kwaden, van die zorgeloosheid omtrent alles, wat God engeweten, Christus en het evangelie, deugd en zaligheid betreft; van die verschrikkelijke achteloosheid omtrent God en hun eigen heil: van die ongeloofbare

blindheid des geestes, en verharding des harten; van die bestendige ongevoeligheid, welke ons lot voor de eeuwigheid beslist. — *Bevrijd, verlos uwe kinderen van dat alles.* Amen.

BIJZONDERE
VESPER-AANDACHT IN PSALMEN.

N. B. Deze Psalmen moeten niet slechts gelezen of gespeld, maar met het hart gevoeld en levendig nagezongen worden.

I.

AANBIDDINGS-PSALM.

1. ô Gij, die door geene gedachte naar waarde Gedacht kunt worden, o Eenigste!
2. Gij waart, en zijt en blijft eeuwig;
En alle magt en eere komt U toe.
3. En alle handen vouwen zich voor U;
Want alles is en beweegt zich door U!
4. En alle knie buigt zich voor U;
Want zonder U was alles — alles niets!
5. En aller oogen wachten op U;
Want alle oogen geeft Gij bestaan en licht!

6. En alle harten heffen zich tot U op;
Want allen harten schenkt Gij kracht en rust!
7. En alle tongen zingen U lof;
Want zelfs hun lof is uw geschenk!
8. En al wat leeft looft uwe genade;
Want al wat leeft, leeft daardoor!
9. Wat is de mensch dat hij durft aanbidden,
Durft aanbidden — den Hoogverhevenen!
10. En zeggen durft tot den Allerheiligsten:
Mijn God, mijn God zijt Gij, Oneindige!
11. Oneindige! wat is mijn lof voor U?
In het stof nedervallen — zij mijn lof!
12. En uwen wil doen, ja uwen wil doen
Zij eeuwig, eeuwig — mijn aanbiddingslied.

II.

BOET-PSALM.

1. God! God! ik heb voor U gezondigd:
Mijne ziel is gansch en al bevlekt.
2. Naauwelijks waag ik het tot U omhoog te zien,
Niet waardig, op uwe aarde om te gaan.
3. De waterdruppelen in de zee zijn vele:
En mijne zonden, ach zijn nog veel meer.

4. Gewetensangst doorknaagt mijn hart,
En schande dekt den armen zondaar.
5. Hoe ziet uw regterblik zoo vreeselijk,
Zoo vreeselijk neer op den zwaarbeladenen!
6. Met alle zwaarte ligt de schuld op mij,
De schuld en het verdoemende gerigt.
7. Doch midden in den drang der hellenangst,
Doet zich een vredeswoord hooren:
8. „ De Vader wil niet den dood des kinds;
„ Maar dat het zich bekeere en leve. ”
9. Dit woord verkwikt mijn stervend gebeente:
Ik zie in mijnen God den Vader slechts.
10. Erbarmer is zijn naam, en genade zijn blik,
En zegenen en vergeven — zijn groote werk.
11. Ja, Vader! Gij, Gij kent mijn gansche
wezen,
Hebt mij uit stof gevormd — een aarden vat.
12. Verwerpen kan uw hart den mensch niet,
Hij kome slechts; Gij neemt hem weder aan.
13. Een hart door liefde en schaamte en rouw
verbroken;
De heete traan in 't oog versmaadt Gij niet.
14. Hoog verheffen zich des hemels hoogste
plaatsen;
Maar uwe genade gaat boven die alle.

15. Gij hebt de menschen lief—zij zijn de uwe!
Uit liefde spaardet Gij den Zoon niet.
16. Op deze liefde steunt de toeverlaat,
Die nog niemand tot schande liet worden.
17. Op deze liefde steunt mijn gansche heil—
Ik hoor, ik hoor reeds uw genadewoord:
18. „ Zoo waarachtig ik ben — de zonde is u
vergeven,
„ Nu zondig niet meer: gij zijt mijn kind!”
19. „ Gij zijt mijn kind!” Een woord zoo zoet
als honig!
De vrede Gods keert mede in het hart.
20. En vreugd aan God, en vreugd aan Godes
woord,
En teedere broederliefde en groot geduld.
21. Mijn hart is nu een eeuwig jubelfeest,
En viert alleen Gods vadertrouw.
22. O wee, o wee u, zondaar, in de verte!
Zonder Hem is alle vreugde voor u dood.
23. Verlaat het jammerdal en keer terug,
En zeg: „ ik ben niet waard uw zoon te zijn.”
24. Keer terug, en leer van mij, wat genade is;
Zie, vriendelijk wenkt u het trouwe oog.

25. Reeds strekken zich des Vaders armen uit,
Om u aan zijn verlaten hart te prangen.
26. En alle Gods engelen verheugen zich mede:
„Wedergevonden, wat verloren was!”
27. En zijne aarde en hemel juichen daarbij:
„Wedergevonden, wat verloren was!”

III.

B I D - P S A L M.

1. Gij die de liefde zelve zijt,
En ongebeden ons verheugt:
2. Neen, Gij versmaadt het smeeken niet,
Dat vol geloof tot U opstijgt,
3. En uwen wil heilig eert,
En U de uitkomst overlaat.
4. Gij ziet, wat in het hart omgaat,
En helpt eer het de mond uitspreekt.
5. Met broeder-nood beladen, komt
Mijn kinderlijk gebed tot U.
6. Die broederliefde ons gebodt,
Verwerpt het smeeken der kinderen niet.
7. O liefde, stort voor Hem u uit,
De Vader hoort uw staamlen graag. —

8. Daar weent de hongerige om brood :
Gij voedt de vogels; voed ook hem.
9. Om deksel roept de naakte weer :
Gij kleedt de bloemen; kleed ook hem.
10. De weduw zucht en smeekt om regt :
Gij God der weeuwen, schaf haar regt.
11. De weeze smeekt om vaderhulp,
De wijze God zij hem tot Vader!
12. Een broeder strijdt den laatsten strijd :
En tot U omhoog — trekt Gij hem zacht !
13. Den zondaar kwelt de zonde zeer :
Gij God van troost — o troost hem toch !
14. Den jongling maakt de wellust krank,
Rooft dochtren hare grootste sier.
15. Laat, Vader, schaamte eer en tucht
In 't bloeiende geslachte bloeijen.
16. De kleederpracht steekt aan als pest,
En maakt èn arm èn week èn slecht.
17. Verjaag die pest van uit ons land,
En geef ons lust voor betere sier.
18. Processen nemen regt en goed :
En oorlog offert menschenbloed !

19. Het worde vrede, Vredevorst!
Processen keeren tot de hel!
20. De hoogmoed maakt den mensche klein,
De dronkenschap den mensch tot dier.
21. De nijd knaagtsteeds aan 's levens draad,
En woede mat hem ganschelijk af.
22. Geef, heilige God, ons lust en moed,
Tot nuhtren- en demoedig zijn.
23. Door menschenliefde wordt de nijd,
Door goedheid den toorn overwonnen!
24. 't Geloof des Christens spotten velen,
En lasteren wat zij niet verstaan.
25. Den spotter geef verstand en ernst,
Den Christen nieuwe levenskracht.
26. En waar een oog zich rood weent,
En harteleed zich diep ingrift,
27. Droog daar de tranen zachtkens af,
En zend daar stille vreugd in 't hart;
28. En trek de zinnen tot U op,
En maak hem goed en rein als Gij.

Ja, Vader! ik wenschte U te aanbidden,
gelijk alle engelen in den hemel U aanbidden,
gelijk Jesus Christus op aarde U aanbad.
In waarheid wenschte ik U te aanbidden,

gelijk Gij-zelf wilt aangebeden zijn, — door het volbrengen van uwen heiligen wil, door vertrouwen op U, en door roem in U.

In den geest der boetvaardigheid wenschte ik uwen naam te verkondigen, gelijk David en Petrus, en alle verloren kinderen, die weder in uwen schoot teruggekeerd zijn, in tranen van berouw en met een nieuw verbeterd leven uwe ontfermingen verheerlijkt hebben.

Voorbiddingen wenschte ik te doen voor allen, die vreugde of leed ondervinden, die U kennen of niet kennen; voorbiddingen wenschte ik te doen met dezelfde liefde, waarmede Jesus Christus zich voor alle menschen in den dood gegeven heeft.

Neem, Vader, dit avondoffer mijner aanbidding, mijner rouwe en mijner voorbidding genadig aan!

Zend uw licht in mijn hart; opdat ik uwen heiligen wil steeds beter erkennen, en volkomener in uitoefening brengen; mijnen naasten en alle menschen als mij zelve beminnen, door regtvaardigheid U steeds welgevalliger worden, met onveranderlijk vertrouwen U alleen aanhangen, en in dankbare liefde tot U, dagelijks toenemen moge — tot de eeuwigheid mij gansch met U vereenigd zal hebben. Am.

DERDE AFDEELING.

BIECHT- EN COMMUNIE-OEFENINGEN.

I.

DE BIECHT.

Wat vordert de christelijke, katholieke Kerk van ons ter verkrijging eener volkomene kwijschelding van zonden ?

Ten eerste : een levendig geloof, dat ons de Vader, door Jesus Christus, alle zonden vergeven wil. *Ten tweede* : een levendig vertrouwen op de barmhartigheid, liefde en magt van Jesus Christus, dat ons in zijnen naam werkelijk al onze zonden vergeven worden, zoo wij slechts zijne roepstem willen volgen, en ons tot zijnen en onzen Vader willen keeren. *Ten derde* : een waar hartelijk berouw over al onze bedrevene zonden, met een ernstig besluit, het kwade te mijden, en het goede te volbrengen. *Ten vierde* : eene opregte belijdenis onzer zonden voor God aan eenen dienaar van Jesus Christus, die den berouwhebbenden zondaar, in den naam van Jesus Christus, van zijne zonden vrij-

spreekt. *Ten vijfde* : een christelijke geest van boetvaardigheid, dat is : een opregt pogen om alle neigingen tot zonden volkomen uit te roeijen ; het teruggeven van eens anders goed ; het herstellen eener gegevene ergernis ; het ontvlugten van alle zondige gelegenheden, en een in alle opzigten christelijk gedrag, overeenkomstig met de voorschriften van het Evangelie, en van hem, die bij ons de plaats van Jesus Christus bekleedt — eene volkomene verbetering van zin en wandel.

OEFENING VAN BEROUW.

(Voor groote en diepgezonken zondaars.)

1. Ik heb gezondigd. — Mijn eigen geweten beschuldigt mij. — Ik ben een groot, een zeer groot zondaar.

2. Als ik in de zonde blijf voortleven, en in de zonde sterf, wat zal er dan van mij worden? — Reeds ben ik onrustig, door mijn geweten aangeklaagd, veroordeeld, der zonde overgegeven, en aan hare eindelooze gevolgen ; ik zie in mij bijna niets dan zonde en onrust, zonde en verwoesting, zonde en ellende van allerlei aard.... Ja, dat ben ik, — een zondaar en ellendige, — dat ben ik reeds, en wat zal nog van mij worden? wat wacht nog op mij?

3. Het verschrikkelijke oordeel, het verlies van een eeuwig leven, de afgrond der hel met hare straffen.... wachten mij. — Zoo is het vonnis van Jesus Christus, mijnen regter.

4. De zonde is dus niet alleen in zich, en voor het oog van God een groot kwaad, maar is ook de bron van alle onrust en verwoesting; zij is niet slechts het allerschandelijkste, maar ook het allerschadelijkste, de grootste vijandin mijner zaligheid. — Hoe kan ik dan nog langer zoo koel omtrent mijne ware zaligheid zijn, en zoo onverschillig bij het naderende gevaar, om dezelve voor altoos te moeten ontberen?

5. Hoe lang zal ik in deze gevaarvolle koelzinnigheid willen voortleven? Hoe lang nog? Van nu af (dit zij in waarheid en voor God gezegd) wil ik het alzoo niet langer met de zonde houden; ik wil geen vriendschap meer houden met datgene, wat in zich en voor het oog van God zoo kwaad, zoo schandelijk en zoo schadelijk is, en mij voor eeuwig schadelijk wezen kan; ik wil voor eeuwig de zonde vaarwel zeggen.

6. Ik wil — maar wie zal mij van de banden der zonde verlossen? — De zonde is sterker dan ik; ik ben een slaaf der zonde.

Wie zal mij van deze slaafsche dienst bevrijden? Wie zal mij kracht geven, om niet meer te zondigen? Wie kan mij de zonden vergeven, die ik reeds bedreven heb? Wie maakt weder goed, dat bedorven is?

7. Ik wil gered worden; maar wie kan en zal mij redden? De eeuwige erbarming kan en zal mij redden. De genade van Jesus Christus is magtiger dan de zonde. Zij kan mij dus versterken, opdat ik niet meer zondige. De liefde van Jesus Christus, die zich voor mij in den dood heeft overgegeven, is grooter dan al mijne zwakheid en boosheid. Zij kan mij dus alle zonden vergeven, zij kan de kwade gevolgen der zonde opheffen, verhinderen, herstellen.

8. Jesus Christus — mijn Verlosser — en de Vader van Jesus Christus — ook mijn Vader... Dus, o Vader van Jesus Christus! ook mijn Vader in Christus Jesus! Gij kunt, Gij wilt mij genadig zijn. — Ik zie dan met vertrouwen tot U op. Uwe ontferming is oneindig. Een hart, dat op uwe genade hoopt, kunt Gij niet versmaden. De eeuwige ontferming kan, wil en zal mij redden.

9. God mijn heil. Als ik, door uwen bijstand geholpen, mijn hart geheel van de zon-

de aftrekke, en geheel en al tot U overbreng; als ik door uwe liefde — want Gij hebt eerst bemind — aangevuurd, U weder bemin; als ik U meerder lief heb dan de zonde; als ik U met kinderlijke liefde, als den besten Vader bemin — Vader! dan, o dan bemint Gij mij ook, als uwen uit een vreemd land teruggekeerden zoon, dan neemt Gij mij weder in genade aan — als ik U lief heb. — Maar heb ik U dan ook waarlijk lief?

10. Zoude ik U dan niet liefhebben? Zoude ik U niet beminnen? Zoude ik U niet meerder liefhebben, dan de zonde — U, mijnen eersten en grooten Weldoener? — Gij hebt mij uit liefde geschapen, opdat ik heilig en eeuwig zalig worden zoude; Gij gaaft uwen Zoon, uit liefde voor mij, over; alles, wat ik goeds hebbe en ben, is alles uwe gave; en U zoude ik niet meer liefhebben dan de zonde, die mij voor een oogenblik genoegens verschaft, maar — om mij voor altoos te pijnigen?

11. Ach! hoe is het mogelijk, dat ik tot heden toe zoo ondankbaar tegen mijnen voor naamsten Weldoener, zoo ongevoelig tegen mijnen besten Vriend, zoo trouwloos en ongehoorzaam tegen mijnen Schepper en Heer,

dien ik zoo vaak trouw en gehoorzaamheid heb toegezegd, heb kunnen zijn?

12. Hoe schaam ik mij over mijne koelzinnigheid, over mijne ondankbaarheid, over mijne ongehoorzaamheid, over mijne ontrouw! O dat ik het oogenblik, waarop ik uwe liefde vergat en mij der zonde overgaf, uit het getal aller oogenblikken konde uitwisschen, en de zonde met hare gevolgen en uitwerkselen vernietigen konde! — Ik wil doen — watik kan.

13. Hem, die mij eerder beminde dan ik Hem lief kon hebben; die mij, als zondaar, nog zoo teeder beminde, mij zoo nadrukkelijk tot verbetering vermaande, met zoo veel langmoedigheid mij opwachtte, en nu zoo vaderlijk wil opnemen — Hem wil ik, ten minste nu en altijd, beminnen; Hem wil ik meer beminnen, dan de zonde — Hem wil ik boven alles liefhebben.

14. Hem wil ik boven alles liefhebben, die boven alles de beminnenswaardigste is. Hetgene waarlijk goed is, dat is ook waarlijk beminnenswaardig. Is dan het hoogste Goed niet ook het beminnenswaardigste? Mijn hart is geschapen om te beminnen; en zoude dan dit mijn hart het hoogste en beste Goed niet boven alles liefhebben?

15. Gij alzoo, beminnenswaardigste! Eenige! Gij zult mij altoos, in den tijd en in de eeuwigheid, het geliefste, het dierbaarste zijn. Uw wil is heilig, zoo als Gij zelf zijt; daarom zal het volbrengen van uwen allerheiligsten wil ook altoos mijne voornaamste en hoogste vreugde uitmaken.

16. Zoo keeredan rusten welvaren in mijn hart terug. Nu kan ik U, hemelsche Vader, met een volkomen vertrouwen mijnen Vader noemen, omdat ik U, als mijnen Vader, met kinderlijke trouw, boven alles bemin. Nu kan ik, met volkomen vertrouwen, gelooven, dat mij al mijne zonden, volgens uwe ontfermingen en de beloften van Jesus, vergeven zijn, omdat ik in mij reeds lust en kracht gevoel, om zoo zuiver en heilig te leven, als Jesus Christus geleefd heeft en gestorven is

17. In dit levendig geloof aan Jesus Christus, in deze levendige liefde tot God, wil ik leven en sterven.

18. De genade van Jesus Christus voleindige in mij, wat zij begonnen en tot hertoe in mij heeft uitgewerkt. Amen.

Deze achttien overwegingen, welke in eene natuurlijke orde op elkanderen volgen, zoo als zij in de ziel van den

naar verbetering trachtenden zondaar kunnen opkomen, moeten zoo aandachtig gelezen, overdacht en ter harte worden genomen, dat men niet eer tot de navolgende overga, vóór dat men deze voorafgaande niet slechts gelezen, verstaan, en op zich zelven toegepast heeft, maar (hetgene de hoofdzaak is) onder den bijstand der hemelsche genade, in wezenlijke gevoelens zijns harten, heeft doen overgaan. Ook moet men hierbij niet uit het oog verliezen, wat niet te vaak kan worden betracht, dat namelijk, *de bekeering tot God met de vrees voor God een aanvang neemt, en allengskens heilige en zuivere liefde tot God wordt.*

Overigens kan er wel geene schadelijker dwaling worden uitgedacht, dan die, waaraan vele naam-Christenen overgegeven zijn, die zich verbeelden, dat zij aan hunnen pligt, om het kwade te verfoeijen, reeds genoeg voldaan hebben, als zij deze of eene andere gedrukte of geschrevene of van buiten geleerde Oefening van berouw, vóór of in den biechtstoel, woordelijk hebben opgezegd, zonder dat er in hun hart eenige verandering zij voorafgegaan. Ellendige onwetende! wat zullen woorden u baten, zoo lang uw hart nog op alles, wat de mond als *Ja* uitspreekt, *Neen* zegt?

Oefening van Berouw.

voor zwakke zondaren, die zich wel van grove zonden onthouden, maar echter van geene geringe, soms opzettelijke, dikwijls herhaalde overtredingen vrij zijn.

1. Ik kan mij dan nog van de zonde niet geheel losrukken? — Alwetende! Gij kent mijne zwakheid. — Op het eene oogenblik

vernieuw ik het voornemen van nooit weder te zondigen, en een oogenblik daarna handel ik tegen plicht en voornemen aan, even als of ik het vast besluit genomen hadde, de zonde te begaan, in plaats van ze te vermijden.

2. Hoe lang nog zal ik vallen en opstaan, op nieuw vallen en weder opstaan, op nieuw hervallen?— Wanneer zal toch het zondigen een einde nemen? Wanneer zal ik doen, wat ik wil, en willen doen, wat goed en U behagelijk is — doen, wat ik moet, en zoo als ik het moet?

3. Ja, ik wil, ik wil doen, wat en zoo als het betamelijk is. Geene moeite toch is te groot, als het op het behoud mijner onsterfelijke ziel aankomt. God, Christus, eeuwig leven.... dat is mijn onsterfelijk heil; daarvoor te arbeiden, te lijden, te offeren, zal mij niets temoeijelijk zijn. *Ik wil dan, ja ik wil.*— Maar wie geeft mij het volbrengen? Wie anders dan Hij, die mij het willen gaf?

4. Vader! uwe genade alleen kan mij oprigten, zoodat ik staande blijve; kan mij ondersteunen, zoodat ik niet wankele; kan mij overeind houden, zoodat ik niet valle; kan mij geleiden, zoodat ik niet struikele;

kan mij bewaren, zoodat ik mij niet stoote.

5. Verlosser der menschen, geluk der wereld! Gij kunt mij van de heerschappij der zonde volkomen bevrijden, en al mijne zwakheden genezen. Goddelijke vriend van ons geslacht! Gij zult mij dan ook van de heerschappij der zonde volkomen vrij maken. Uwe liefde, gelijk mede uwe magt, zijn grenzenloos. Gij kunt — Gij wilt — Gij zult mij reinigen; opdat ik zuiver worde, gelijk Gij zuiver zijt.

6. Welaan, zuiver mij dan: want hetgene Gij zuivert is zuiver, en hetgene Gij niet zuivert is bevlekt. Sterk mij: want hetgene Gij versterkt is sterk, en wat Gij niet versterkt is zwak. Verlicht mij: want hetgene Gij verlicht is licht, en hetgene Gij niet verlicht is duister. Ik wil uw licht getrouw volgen; ik wil met uwe kracht onvermoeid voortarbeiden.

7. Ik wil doen wat Gij wilt, dat ik zal doen. Ik wil haten wat Gij haat, de zonde boven alles. — Ik wil beminnen wat Gij bemint, het goede, uwen Vader boven alles. — Ik wil doen wat Gij gedaan hebt, in alles den wil des hemelschen Vaders. Ik wil er naar streven, om zoo volmaakt te worden,

gelijk Gij volmaakt zijt, en zoo als uw en mijn Vader volmaakt is. —

8. Uwe genade voleindige in mij, hetgene zij begonnen, en, tot op dit oogenblik, in mij gewerkt heeft! Amen.

GEBED VÓÓR DE BIECHT.

1. Jesus Christus! ik geloof dat Gij aan uwe Apostelen (en in hen aan de priesters) de magt hebt medegedeeld, om de zonden op te houden en te vergeven, te ontbinden en te binden; gelijk uwe Apostelen dan ook in uwen naam vergeving van alle zonden verkondigd hebben.

2. Ook geloof ik, dat het uwe begeerte is, dat ik voor U en uwen dienaar mijne zonden opregt en met een verbroken hart belijde.

3. Ik hoop met een volkomen vertrouwen, dat mij, volgens uwe belofte en door uwe kracht, eene volkomene kwijtschelding van al mijne zonden zal ten deele worden, als ik in uwen naam geloove en over mijne bedrevene zonden hartelijk boetvaardigheid doe.

4. Maar hoe toch zal ik in het toekomstige zonder zonde kunnen leven, daar zij mij zoo natuurlijk, en als het ware onontbeerlijk

geworden is? Hoe zal ik mij volkomen van haar kunnen afwenden? — O, wat ik niet vermag, dat vermag eene hoogere kracht. — Daarom, o Schepper en Vader van mijne ziel! trek Gij mijn hart van de zonde af, en keer het geheel tot U. De genade van den heiligen Geest make mijn hart week; opdat ik, gelijk David en Petrus, mijne zonden beweene. De genade des heiligen Geestes versterke mijn hart, opdat ik de zonde, het kwaad aller kwaden, hetwelk allen haat en afkeer waardig is, hate en verfoeije. De genade des heiligen Geestes ontvlamme mijn hart, opdat mij mijne bestemming hier op aarde, die heiligheid vordert en zaligheid tot borg stelt, steeds gewigtiger en dierbaarder dan alle de genoegens der zonde worde, en God, het allerheiligste en beminnenswaardigste Wezen, mij boven alles beminnelijk zij en blijve.

5. Met dit geloof aan de ontferming Gods, met dit vertrouwen op Jesus Christus, die zich voor ons geslacht in den dood heeft overgegeven, en van den dood is opgewekt, in zijne heerlijkheid is ingegaan en daar, ter regterhand zijns Vaders, geene hoogere zaligheid kent, dan de menschen, zijne broeders, heilig en zalig te maken — met dit levendig

gevoelen, dat mij de zonde hatelijker dan alles, en mijn God mij dierbaarder dan alles is — met het ernstig voornemen, om den wil van God als het eenige rigtsnoer mijns overigen wandels te houden, treed ik nu den biechtstoel in. Ik wil mijne zonden en gebreken voor den dienaar des Heeren, zoo opregt, en zonder mijne ijdelheid in iets te verschoonen, belijden, als of Christus, de vriend der zondaren, zelf de belijdenis mijner zonden met zijne eigen ooren hoorde; ik wil zoo leergierig, zoo opmerkzaam, zoo rouwhartig, alle de vermaningen, bestraffingen en leeringen uit den mond van des Heeren dienaar aanhooren, als of Christus, de leeraar der wereld, zelf zijnen mond opende, en tot mij sprak: *zondig niet meer*. Zoo opgebeurd, zoo vertrouwend, wil ik de ontbinding mijner zonden uit zijnen mond ontvangen, als of Christus, de zondenvergever, zelf tot mij dat genaderijk woord deed hooren: *sta op, uwe zonden zijn u vergeven*. Zóó, zóó zal mij het biechten een zegen zijn. De genade van Christus zij dan met mij, opdat ik alles verrigte, zoo als eenen leerling van Jesus betaamt! Amen.

Uit den inhoud dezes gebeds is reeds genoeg op te nemen, dat wij geene moeite ontzien mogen, om ons eenen *waardigen gewetensvriend* uit te kiezen, dat is, zulk eenen, die ons het terugkeeren tot God ligt maken, en ons een beeld van Jesus zijn kan, gelijk Jesus het beeld zijns Vaders was. Mijn waardste! kies u dan den *waardigsten* uit, en houd u dan tevreden. (*)

1. *Nu zijn mij mijne zonden vergeven.* — Jesus Christus wil den zondaren al hunne zonden vergeven: want hij is de liefde. Hij wil; anders had Hij zich voor ons niet opgeofferd. Jesus Christus kan vergeven: want Hij is de Heer, Hem is alle magt gegeven in den hemel en op aarde. Jesus Christus heeft mij de zonden vergeven: want zijn woord is waarachtig, en zijne belofte een louter ja.

2. *Nu zijn mij mijne zonden vergeven.* — Deswege is voor mijnen geest noch voor mijn hart geen twijfel meer over. Ik weet dat mijn Verlosser zich voor mij in den dood heeft overgegeven, en nu nog in den hemel voor mij leeft.

3. *Nu zijn mij mijne zonden vergeven.* —

(*) Een verstandige raad! mogt hij ons allen wel ter harte gaan! Hoe veel hangt van deze keus niet af! Daarom, kies u den waardigsten uit, en die het beeld van den zachtmoedigen Jesus in zich verwezenlijkt. Kundig zij hij, om te kunnen, braaf, om u te willen raden. — Hij zij uw beste vriend!

Ik heb aan de voorwaarden voldaan , zonder welke de zonden niet vergeven worden. Er staat geschreven : *een ieder , die in JESUS geloofd , zal door zijnen naam vergiffenis der zonden verkrijgen.* Ik geloof in JESUS , want ik heb Hem mijn hart , mijn leven , mijn gansche bestaan overgegeven : mijn hart opdat het rein , mijn leven opdat het heilig , mijn gansche wezen opdat het zalig worde. Niemand is bij mij zoo geloofwaardig , als Hij. Ik geloof in JESUS ; zoo als hij helpt , zoo kan en wil niemand helpen. Ik geloof in Jesus ; zijn woord is het woord van God , zijne belofte Gods eed , zijne liefde Gods liefde , zijne magt Gods magt. Ik geloof in Jesus ; aan Hem vertrouw ik mij toe ; Hem houd ik voor de waarheid en het leven ; bij Hem tref ik verlossing aan ; van Hem verwacht ik vol vertrouwen mijne volkomene zaligheid ; Hem ken ik alle kracht en lust om te helpen toe ; en het is aan zijnen bijstand , aan zijne magt , dat ik mij geheel en al overgeef. Ik geloof in Jesus ; Hem houde ik voor hetgene Hij is , mijn Leeraar , mijn Verlosser , mijn Vergever , mijn Heer en mijn leven. Ik geloof in Jesus , en houd mij aan zijne beloften , leeringen , bedreigingen , zoo

vast, als of ik Hem met mijne oogen voor mij zage, en uit zijnen mond zijne beloften, leeringen, bedreigingen, vernam. Ik geloof in Jesus; hoe zoude dit geloof kunnen worden te leur gesteld? —

4. *Mijne zonden zijn mij vergeven.* — Er staat geschreven: *als gij den menschen hunne zonden vergeeft, dan zal uw hemelsche Vader u ook uwe misdaden vergeven: maar vergeeft gij den menschen hunne misdaden niet, zoo zal uw hemelsche Vader u ook uwe misdaden niet vergeven.* Nu kan ik, gesterkt door den geest der liefde, mijne beledigers beminnen, als of zij mij niet beledigd hadden. Alzoo zal zich dan ook de hemelsche Vader omtrent mij gedragen, even als of ik niet gezondigd had. Ik omhels allen die zich van mij gescheiden, en als vijanden van mij kwaad gesproken en mij bedroefd hebben, en beminnen hen als mijne broeders met broederlijke liefde. Dus zal dan ook de hemelsche Vader, mij, als zijn kind, met vaderlijke liefde zegenen. Ik heb vergeven; — dus is aan mij ook vergeving geschied.

5. *Mijne zonden zijn mij vergeven.* — Er staat geschreven: *als wij onze zonden belijden, dan is God getrouw en regtvaardig, om*

ons dezelve te vergeven, en ons van alle ongerechtigheid te zuiveren. Ik heb mijne zonden opregt, zonder eenig terughouden of verschooning, beleden. Ik heb mijne zonden, zelfs de verborgenste, die mij het meeste ter nederslaan, voor mijnen hemelschen Vader, voor mijnen Heer Jesus Christus en zijnen dienaar, beleden.

6. *Mijne zonden zijn mij vergeven.* — Er staat geschreven: *doet boetvaardigheid, wascht en reinigt u, vlugt het kwade, leert het goede doen: al waren uwe zonden zoo rood als bloed, zij zullen wit worden gelijk sneeuw: al waren zij gelijk purper, zij zullen worden als witte wol. Al wie bemint, die is uit God geboren.*

Deze woorden zijn ook in mij bewaarheid geworden. Ik weet het bij ondervinding, hoe bitter het is te zondigen en buiten God genoegens te zoeken. Ik heb gezien, hoe diep ik gezonken was; maar de Heer zag mij in mijne ellende, en met een oog van barmhartigheid aan; ik rigtte mij weder op, en keerde tot Hem terug. Nu ondervind ik hoe zoet het is den Heer in dankbare liefde te dienen, want Hij heeft mij van zonden rein gemaakt. Hij heeft mij gekleed, in het gewaad der regtvaardigheid tot mij ge-

sproken : gij zijt mijn zoon, ik zal uw Vader zijn. Beminnend gaf Hij mij de liefde in het hart. Waarlijk het woord Gods liegt niet: *die lief heeft, is uit God geboren.*

7. *Mijne zonden zijn mij vergeven*; want ik gevoel lust en kracht tot het goede, en de God, die mij het willen gegeven heeft, geeft ook het volbrengen. Met zijne kracht omgord, zal ik de ergernis, welke ik aan den zwakken gegeven heb, weder goedmaken; de gekrenkte eer mijns broeders weder herstellen; het vreemde goed, dat zij onder het mijne vermengd heeft, den eigenaar terug geven, en elke opwellende neiging tot zondigen onderdrukken. Ik verlang als een nieuw schepsel, in Jesus Christus te denken, te willen, te handelen, te lijden, en de Heer, die mij dit verlangen in de ziel heeft gelegd, zal het ook doen vervuld worden.

8. *Mijne zonden zijn mij vergeven*; — want met dankbare vreugde betreed ik thans de baan des nieuwen levens. Hoe kan ik mij nu over mijnen, boven alle verwachtingen en verdienste goedertieren Verlosser, verblijden! Hoe weinig beteekent toch alles, wat ik thans voor Hem doen en lijden kan! (eigenlijk toch doe en lijde ik niets voor Hem, maar

alles voor mij zelve en mijn eigen heil!) hoe weinig beteekent dat alles, wanneer ik het ook alleen voor Hem deed en leed, bij datgene, wat Hij voor mij gedaan en geleden heeft! Hoe kan ik dan genoegzaam voor Hem leven, die voor mij heeft geleefd, gestorven en opgewekt is! — Hoe gevoel ik mij door de liefde mijns Heilands gedrongen, gesterkt, om te doen wat mij anders onmogelijk was te doen! Hoe ligt is het mij nu niet, daar ik de kracht zijner liefde in mijn hart heb ondervonden! hoe ligt is het mij nu niet, in de voetstappen zijns gedulds, ootmoeds en liefde te treden! Als ik slechts naga, dat Jesus mij *al mijne zonden heeft vergeven*, o hoe ligt, hoe aangenaam valt het mij dan, alles te vergeten wat achter mij is, en voorwaarts te streven naar hetgene voor mij is! O hoe heerlijk heeft zich de alvergevende goedheid in het vergeven mijner zonden geopenbaard! Welke opoffering kan mij nu te zwaar vallen, als ik in Hem geloof, die zich zelve voor mij opgeofferd heeft? Zal ik, door het geloof in Hem die in mij is, en door Hem die alles vermag, ook niet alles vermogen? Zal mijn geloof, dat Jesus, de Zoon van God, ook mijn Heer, ook

mijn Verlosser is , mij niet sterk genoeg maken om de wereld te overwinnen? Ja, door de genade Gods ben ik , wat ik ben; zij zal ook bij mij niet vruchteloos zijn.

De Boet-Psalmen.

—

I. BOET-PSALM.

(Ps. 6.)

Heer! straf mij niet in uwe verbolgenheid, en kastijd mij niet in uwe gramschap.

Ontferm U mijner, o Heer! want ik ben zwak; genees mij, Heer! want mijne beenderen beven.

En mijne ziel is zeer ontroerd; maar Gij, o Heer, hoe lang vertoeft Gij, om mij te redden?

Keer U tot mij, Heer, en red mijne ziel; help mij om uwe barmhartigheid wille.

Want in den dood is niemand, die uwer gedachtig is; en wie zal U loven in de helle?

Ik ben in mijn zuchten vermoeid geworden; ik zwem elken nacht op mijn bed in tranen, en met tranen besproei ik mijne rustplaats.

Van ergernis is mijn oog verdonkerd; ik ben verouderd onder al mijne vijanden.

Wijkt van mij, gij allen die ongerechtigheid bedrijft; want de Heer heeft de stem mijner verzuchting gehoord.

De Heer heeft mijn smeeken verhoord; de Heer heeft mijn gebed genadiglijk aangenomen.

Laat al mijne vijanden beschaamd en zeer ontsteld worden; dat zij zich omkeeren en haastig bloozen.

Eere zij den Vader, enz.

II. BOET-PSALM.

(Ps. 31.)

Zalig zij, wier ongerechtigheden vergeven en wier zonden bedekt zijn.

Zalig is de man, wien de Heer de zonden niet heeft toegerekend, en in wiens geest geen bedrog is.

Omdat ik heb gezwegen, zijn mijne beenderen verouderd, terwijl ik den ganschen dag in jammer en klagten doorbragt.

Want dag en nacht lag uwe hand zwaar op mij; in mijne ellende heb ik mij bekeerd, terwijl de prikkel van mijn geweten in mij stak.

Ik heb mijne zonde aan U bekend gemaakt,

en mijne ongerechtigheid heb ik niet verbor-gen.

Ik heb gezegd : mijne ongerechtigheden zal ik tegen mij voor den Heer belijden, en Gij hebt de boosheid mijner zonden vergeven.

Daarom zal ieder heilige tot U bidden ten bekwamen tijde; dan zal hij zeker zijn in den grooten watervloed, en die zal hem niet naderen.

Gij zijt mijne toevlugt tegen de verdrukking, die mij heeft omgeven; Gij, mijne blijdschap, red mij van degenen die mij omringen, om mij te verderven.

Want Gij zegt : „Ik zal u verstand geven en u onderwijzen in den weg, dien gij gaan zult; ik zal mijne oogen op u vestigen.”

Wordt niet gelijk een paard of muilezel, die geen verstand hebben. Met breidel en toom bedwing ik de kinnebakken dergenen, die tot U niet komen!

Vele geeselen treffen den zondaar; maar die op den Heer vertrouwt, dien zal barmhartigheid geschieden.

Verblijdt u in den Heer en verheugt u, gij regtvaardigen; en juicht allen, die opregt van harte zijt.

Eere zij den Vader, enz.

III. BOET-PSALM.

(Ps. 37.)

Heer! straf mij niet in uwe verbolgenheid, en kastijd mij niet in uwe gramschap. Want uwe schichten, het mij toegezonden lijden, hebben mij gestoken; en Gij hebt uwe straf-fende hand op mij verzwaard.

Er is geene gezondheid in mijn vleesch, ter oorzaak uwer gramschap; geen vrede is in mijn gebeente, wegens het gezigt mijner zonden.

Want mijne ongerechtigheden zijn boven mijn hoofd gestegen, en gelijk een zware last drukken zij mij.

Mijne wonden zijn vuil en bedorven geworden, van wege mijne dwaasheid.

Ik ben ellendig geworden en ten uiterste neêrgebogen; ik ging den ganschen dag bedroefd.

Want mijne lenden zijn vol bedriegelijkheden, en er is geene gezondheid in mijn vleesch.

Ik word geplaagd en ten uiterste verne-derd; ik brieschte van het zuchten mijns har-ten. Heer! al mijne begeerte is U bekend, en mijn zuchten is voor U niet verborgen.

Mijn hart is ontroerd; mijne kracht heeft

mij verlaten, en het licht mijner oogen is bij mij niet.

Mijne vrienden en mijne naasten zijn tot mij gekomen en tegen mij opgestaan : endie bij mij waren, staan nu van verre.

En die naar mijn leven stonden, pleegden geweld; die mij kwaad willen, spraken ijdelheden en verzonnen den ganschen dag bedrog.

Maar als een doove hoorde ik niet, en als een stomme deed ik mijnen mond niet open.

En ik was als een mensch die niet hoort, en als een stomme die geene wederspraak in zijnen mond heeft.

Want op U, Heer, hoop ik; Gij zult mij verhooren, o mijn God!

Want ik heb gezegd : dat toch mijne vijanden zich nimmer over mij verblijden! Wanneer mijne voeten wankelen, spreken zij trotschelijk tegen mij.

Want tot de geeselen, waarmede Gij mij tuchtigt, ben ik bereid, en mijne smart over mijne zonden is steeds voor mijne oogen. Ik zal mijne misdaad openlijk bekend maken, en mijne zonde door boete gedenken.

Maar mijne vijanden leven, en zijn magtiger dan ik; en zij die mij ten onregte haten, zijn vermenigvuldigd.

Die goed met kwaad vergelden, lasterden mij, omdat ik het goede nastreefde.

Verlaat mij niet, Heer! mijn God, wijk niet van mij!

Denk op mijne hulpe, Heere, God mijns heils!

Eere zij den Vader, enz.

IV. BOET-PSALM.

(Ps. 50.)

Ontferm U mijner, o God, naar uwe groote barmhartigheid; en naar de menigte uwer ontfermingen delg mijne boosheid uit.

Wasch mij meer en meer van mijne ongerechtigheid, en reinig mij van mijne zonde.

Want ik beken mijne boosheid, en mijne zonde is altijd voor mijne oogen.

Tegen U alleen heb ik gezondigd, en tegen U kwaad gedaan; ontferm U nogtans mijner, opdat Gij regtvaardig bevonden wordet in uwe woorden, en overwinnet, wanneer Gij geoordeeld wordt.

Want zie, in ongerechtigheid ben ik voortgebracht, en mijne moeder heeft mij in zonden ontvangen.

Zie, de waarheid hebt Gij lief; de onbe-

kende en verborgene dingen uwer wijsheid hebt Gij mij geopenbaard.

Besproei mij met hysop, zoo zal ik gereinigd worden; wasch mij, zoo zal ik witter worden dan sneeuw.

Geef mijn gehoor vreugde en blijdschap door de stem der vergiffenis; dan zullen mijne vernederde beenderen van vreugde opspringen.

Keer uw aanschijn af van mijne zonden, en delg al mijne overtredingen uit.

Schep in mij, o God, een zuiver hart, en vernieuw in mijn binnenste eenen opregten geest.

Verstoot mij niet van uw aanschijn, en neem uwen heiligen Geest niet van mij weg.

Geef mij weder de vreugde uws heils, en versterk mij met eenen bereidwilligen geest.

Zoo zal ik den boozen uwe wegen leeren; en de goddeloozen zullen zich tot U bekeeren.

Verlos mij van bloedschulden, o God, God mijner zaligheid! dan zal mijne tong met vreugde uwe regtvaardigheid prijzen.

Heer! open mijne lippen; en mijn mond zal uwen lof verkondigen.

Want, haddet Gij offeranden begeert, ik zoude die voorzeker hebben opgedragen; de brandoffers zullen U niet aangenaam zijn.

Eene offerande voor God is, een bedrukte geest; een vermorzeld en verootmoedigd hart zult Gij, o God, niet versmaden.

Doe wel, Heer, naar uwe goedgunstigheid aan Sion; opdat de muren van Jerusalem worden opgebouwd.

Dan zult Gij het offer der regtvaardigheid, (het vredesoffer door Jesus Christus, datafgebeeld werd) de gaven en brandoffers, aannemen; dan zal men (Hem, Jesus Christus gelijk) kalveren op uw altaar leggen.

Eere zij den Vader, enz.

V. BOET-PSALM.

(Ps. 101.)

Heer! verhoor mijn gebed, en laat mijn geroep tot U komen.

Keer uw aangezicht niet van mij af, op welken dag ik ooit in droefheid zij; neig uw oor tot mij, op welken dag ik U ooit aanroep: wil mij haastig verhooren,

Want mijne dagen verdwijnen als rook, en mijne beenderen verdorren als dor hout.

Ik ben door de roede uwer gramschap getroffen, gelijk hooi door een zonnestraal, en mijn hart is dor; want in de smart vergeet ik mijn brood te eten.

Van de stem mijns zuchtens kleeft mijn gebeente aan mijn vleesch.

Ik ben gelijk den pelikaan der wildernis; ik ben geworden als eene uil in haar huis.

Ik ben slapeloos, en als eene eenzame musch op het dak.

Den ganschen dag beschimpten mij mijne vijanden, en die mij eertijds prezen, hebben tegen mij zaamgezworen.

Want asche eet ik als brood, en mijnen drank meng ik met tranen.

Wegens uwe gramschap en verbolgenheid; want Gij hebt mij opgeheven en nederge-
worpen.

Mijne dagen snellen als eene schaduw henen, en ik verdor gelijk gras.

Maar Gij, Heer, blijft in eeuwigheid; en uwe gedachtenis van geslachte tot geslachte.

Gij zult opstaan en U over Sion ontfermen; want het is tijd om U over hetzelfde te ontfermen; de tijd is gekomen.

Want deszelfs steenen behagen uwen dienaren, en zij betrouwen hunne puinhopen.

En de volken zullen uwen naam vreezen, Heer, en alle koningen der aarde uwe heerlijkheid.

Hij zal nederzien op het gebed der oot-

moedigen, en hun smeeken niet versmaden.

Men schrijve deze dingen voor volgende geslachten, en het volk, dat geschapen zal worden, zal den Heer loven.

Want Hij heeft van boven uit zijne heilige plaats nedergezien; de Heer ziet van den hemel neder op de aarde.

Om het zuchten der gevangenen te hooren, en de kinderen der verslagenen te verlossen.

Opdat zij den naam des Heeren in Sion verkondigen, en zijnen lof te Jeruzalem.

Wanneer de volkeren zullen zamenkomen, en de koningen, om den Heer te dienen.

Hierop sprak tot Hem de man in den loop der jaren zijner kracht: geef mij het gering getal mijner dagen te kennen.

Neem mij niet weg in het midden mijner dagen; uwe jaren duren van geslachte tot geslachte.

In den beginne hebt Gij, Heer, de aarde gegrondvest, en de hemelen zijn het werk uwer handen.

Dezelve zullen vergaan; maar Gij blijft altijd: zij zullen allen gelijk een kleed verouderen, en Gij verandert ze als een gewaad, en zij worden veranderd.

Maar Gij blijft dezelfde, en uwe jaren nemen geen einde.

De kinderen uwer dienaren zullen bij U wonen, en hun zaad zal in eeuwigheid bestaan.

Eere zij den Vader, enz.

VI. BOET-PSALM.

(Ps. 141.)

Uit de diepten roep ik tot U, o Heer, Heer! verhoor mijne stem.

Laat uwe ooren luisteren naar de stem mijner smeeking!

Indien Gij, Heer, de ongeregtigheden wilt gadeslaan, Heer, wie zal dan bestaan?

Maar bij U is genade, en om uwe wet, Heer, heb ik U verbeid.

Mijne ziel verbeidt zijn woord; mijne ziel hoopt op den Heer.

Van den morgenstond tot in den nacht, hoopt mijne ziel, gelijk Israël, op den Heer.

Want bij den Heer is barmhartigheid, en bij Hem is overvloedige verlossing.

En Hij zal den zondaar, gelijk eertijds Israël, verlossen van alle zonden.

Eere zij den Vader, enz.

VII. BOET-PSALM.

(Ps. 142.)

Heer! verhoor mijn gebed; luister naar mijn smeeken om uwe waarheid; verhoor mij, om uwe regtvaardigheid.

Want de vijand vervolgt mijne ziel, buigt mijn leven ter aarde, en stelt mij in het duister, gelijk degenen die lang dood zijn.

Mijn geest is in mij beangst; mijn hart is in mij ontsteld geworden.

Ik ben de oude tijden gedachtig, ik overpeins al uwe daden; over de werken uwer handen heb ik nagedacht.

Mijne handen breid ik tot U uit; mijne ziel is voor U als aarde zonder water.

Verhoor mij haastiglijk, Heer! mijn geest is bezweken: keer uw aanschijn niet af van mij; dat ik niet worde gelijk zij, die in den kuil dalen.

Doe mij vroeg uwe barmhartigheid hooren, want op U heb ik gehoopt; maak mij den weg bekend, waarop ik moet wandelen, want tot U heb ik mijne ziel opgeheven.

Verlos mij van mijne zonden; Heer! tot U smeek ik.

Leer mij uwen wil doen; want Gij zijt

mijn God; uw goede geest brenge mij op den regten weg!

Heer! maak mij levend, om uws naams wil, door uwe gerechtigheid; en voer mijne ziel uit de verdrukking.

En om uwe barmhartigheid zult Gij mijne vijanden te niet doen; verdelg allen die mijne ziel kwellen, want ik ben uw dienaar.

Eere zij den Vader, enz.

COMMUNIE-OEFENINGEN.

De uitvoerige lessen van de H. Communie worden hier verondersteld, en alleen de aandachtsoefeningen geplaatst. Wel hem, die met een levendig geloof, met vertrouwen en liefde tot de tafel des Heeren nadert; want hij zal gesterkt met de spijs der onsterfelijkheid, terugkeeren en zijne levensreis vrolijk voortzetten.

GELOOF.

Ik geloof met volkomene overtuiging en belijde het met een blijmoedig hart, dat Gij, Jesus Christus, de Zoon van God en des menschen Zoon, ons waarachtig en levend brood uit den hemel zijt. *Wie van dit brood eet, zal niet sterven; wie van dit brood eet,*

zal in eeuwigheid leven. Het brood dat Gij ons gegeven hebt, is uw vleesch, hetwelk Gij hebt overgegeven voor het leven der wereld. Wie uw vleesch niet eet, noch uw bloed drinkt, die heeft geen leven in zich. Uw vleesch is waarlijk spijs, uw bloed is waarlijk drank. Gij hebt het gezegd: neemt, dit is mijn lichaam; dit is mijn bloed. Uw woord is waarheid en leven; ik geloof in uw woord. Uw woord liegt niet, noch bedriegt: want het is het woord uws Vaders, het woord des Alwetenden, des Waarachtigen; daarom geloof ik in uw woord; daarom kan mijn geloof niet dwalen; daarom zal en moet het onwankelbaar zijn, gelijk uw woord de waarheid zelve, onwankelbaar is.

HOOP.

Gelijk ik geloof hetgene Gij hebt geopenbaard, zoo hoop ik ook op hetgene Gij beloofd hebt. Gij hebt beloofd: *die mijn vleesch eet, en mijn bloed drinkt, heeft het leven in zich, en zal door mij leven.* Uw vleesch en uw bloed zal dus mijn voedsel, en het leven mijner ziel zijn. Uw vleesch en uw bloed zal mij in het goede bevestigen, en in mij voleindigen, wat uwe heilige liefde begon-

nen heeft. Naar deze spijs verlangt mijne ziel; zij zal mij versterken op den weg der zaligheid, opdat ik niet wankele, en niet magteloos bezwijk, tot dat ik daar kome, waar Gij zijt — in de heerlijkheid uws Vaders. Gij zult het verlangen mijner ziel niet onvervuld laten. Op uwe goedheid en trouw heb ik mijn vertrouwen gevestigd, en ik zal nimmer beschaamd worden: want hemel en aarde zullen vergaan; maar wat Gij beloofd hebt, zal in eeuwigheid niet vervallen.

L I E F D E.

Als ik in uw woord geloof, omdat uw woord de waarheid is; als ik op uwe belofte vertrouw, omdat uwe belofte *Ja* en *Amen* is; zoude ik U dan ook niet beminnen, dewijl uw leven en sterven enkel liefde was, ja daar Gij de liefde zelve zijt? God is liefde, en deze liefde heeft zich in U geopenbaard. *Zoo lief had God de wereld, dat Hij U heeft overgegeven.* Deze liefde offerde U op aan het kruis; deze liefde deed U uw ligchaam tot eene spijs en uw bloed tot eenen drank geven; en ik zoude U niet liefhebben? Het is in het geloof aan deze liefde, dat ik met Thomas uitroep, hetgene zijn hart slechts

gevoelen, maar geen woord uitdrukken kon: *mijn Heer en mijn God!*

Liefde! leer mij lief hebben. — Gij bemindet mij, eer ik U kon lief hebben, en zoo als niemand mij lief hebben kon. Mogte ik U danken voor deze liefde; en daar alleen de liefde danken kan, U liefhebben, die mij eerst hebt lief gehad!

Liefde! verhoor deze enkele bede. — *Leer mij lief hebben!*

Verlangen om met Jesus Christus op het naauwst vereenigd te worden.

Ja, mogte ik U beminnen, mogt ik één met U worden! — Gij zult in mij leven, Gij, die de waarheid en het leven zijt; Gij zult door mij erkend worden voor hetgene Gij zijt, en bemind worden, gelijk Gij mij hebt lief gehad. Door uw voorbeeld opgewekt, door uw licht bestraald, door uwe liefde aangevuurd, door uwe kracht versterkt, wensch ik U in alles gelijk te zijn. Gelijk Gij het beeld uws Vaders waart en zijt, zoo wensch ik ook eens het beeld uwer liefde te worden. Gelijk de ranken met den wijnstok vereenigd zijn, en van hem sappen, leven en vruchtbaarheid bekomen, zoo wensch ik ook met U één

te worden, en van U het leven des geestes, alles wat mij tot goede werken vruchtbaar maakt, te ontvangen. Zonder U toch kan ik niets doen, wat der eeuwigheid waardig zij; en ik wenschte toch alles gaarne in uwen geest te verrigten. Ik wensch zoo zachtmoedig en geduldig, zoo weldadig en liefderijk, zoo onvermoeid in bidden en troosten, zoo hemelsgezind en arbeidzaam voor het heil der menschen te zijn, als Gij waart. Met dit verlangen dan, om één met U te worden, begeef ik mij tot uwe tafel, die Gij mij hebt toebereid. O mogte ik vol van U, en ledig van mij zelven, van uwe tafel wederkeeren! Liefde, maak mij één met U in heilige liefde: dit is mijne bede, dit is mijne hoop. Laat dit mijn smeeken steeds ijveriger, deze mijne hoop steeds levendiger, mijne liefde tot U zuiverder — en mijne vereeniging met U volkomener worden!

GEBED OM MENSCHENLIEFDE.

ô Gij, die ons tot in den dood hebt lief gehad, en ons het nieuwe gebod gegeven hebt, van elkanderen te beminnen, zoo als Gij ons hebt lief gehad: leer ons beminnen, gelijk Gij ons de liefde geboden, en zelf uit-

geoeffend hebt. Zie! wij eten allen van één brood, wij noemen U allen onzen Heer: o geef ons dan ook een hart dat lief heeft, gelijk Gij lief hebt gehad. Geef ons allen slechts één hart, opdat wij elkanderen lief hebben; als kinderen van éénen Vader, als vrijgekochten door éénen Verlosser. Ja wij moeten elkanderen beminnen, beminnen, als kinderen van éénen Vader, die allen aan ééne tafel en van één brood eten. Één met U, moeten wij ook één met de uwen zijn. Liefde! gelijk Gij ons leerdet U beminnen, zoo leer ons ook elkanderen liefhebben.

Wie geen genoegzamen tijd kan vinden, om door deze lange oefeningen vóór de heilige Communie zijne godsvrucht op te wekken of te onderhouden, die wekke dezelve op of onderhouden ze door de volgende

KORTE OVERWEGINGEN.

Jesus! mogte ik aan uwe tafel verschijnen, zooals het U behagelijk is!

1. *Gekruiste!* Gij die dood waart en weder leeft en nimmer sterft; wek mij op, opdat ik mij uwen dood dankbaar herinnere. Gij stierft ook voor mij; laat de waarde van uwen dood ook bij mij krachtig worden bevonden. O mogte ik uwen dood onder mijne

broeders naar waarde verkondigen! O mogte het aandenken uws doods zoo sterk op mij werken, dat ik van heden af der zonde volkomen afsterve, en voor U alleen leve!

2. *Uitdelger der zonde!* zuiver mijn hart van alles wat zondig is, opdat ik rein en onbevlekt voor uw aangezicht verschijne. — Zuiverste! maak mij zuiver. — Heiligste! maak mij heilig.

3. *Hemelsch brood des levens, ware spijs der ziele!* versterk mij, opdat ik voor U, voor U alleen leve. Versterk mijn geloof in uw woord, mijn vertrouwen op uwe trouw, en mijne liefde jegens uwe liefde. — Zwak is mijn wil; maar uwe genade is magtig. Ondersteun mijne zwakheid met uwe genade, opdat ik in den strijd niet bezwijk, opdat mijn geloof niet wankele, mijne hoop niet zinke, en mijne liefde niet sterve.

4. *Onzichtbaar hoofd uwer gemeente, uwer Kerk, vriend der zielen!* Gij wilt één met ons zijn, Gij wilt in ons blijven: vereenig ons dan met U. Verlicht ons verstand, opdat wij hoog schatten, hetgene Gij hoog schat; opdat wij als niets achten, hetgene Gij als niets acht. Trek ons hart tot U, opdat wij beminnen al hetgene Gij bemint. Uw licht en

uwe kracht zij steeds bij ons, opdat al onze gedachten, woorden en werken, en al ons lijden, naar het rigtsnoer van uw Evangelie, naar het voorbeeld uws levens, naar het welbehagen uws Vaders, mogen ingerigt zijn. — Wees Gij in ons, en laat ons in U zijn!

5. *Verlosser aller menschen! Verzorger der uwen!* zend den geest der liefde in ons hart, opdat wij allen, als leden van één ligchaam, elkanderen beschermen en helpen. Uw ligchaam werd voor allen gegeven, uw bloed voor allen gestort; laat ons dus allen, daar wij aan ééne tafel eten, ook één hart en ééne ziel uitmaken.

6. *Opwekker van allen! Zaligmaker van allen, die zalig zullen worden!* laat de deelname aan uw ligchaam en bloed mij een onderpand zijn, dat Gij mij eens van den dood opwekken en eeuwig verblijden zult. — Zaligmaker! wees Gij mijne zaligheid.

7. Het is uwe genade, dat ik gelooven, hopen en liefhebben kan. Door U geleerd, kan ik gelooven; door U levend gemaakt, kan ik hopen; door U aangevuurd, kan ik beminnen. Ik kan voor hemel en aarde beuigen: ik geloof, hetgene Gij hebt gezegd: *dit is mijn ligchaam; dit is mijn bloed.* Ik

hoop hetgene Gij hebt beloofd : *die mij eet, zal door mij leven.* Ik bemin Hem, *die te voren heeft lief gehad.* Ja, ik bemin U boven alles, dewijl Gij mijner gansche liefde waardig zijt. Ik schenk U mijn geheele hart, omdat Gij U voor mij hebt overgegeven. Mij bezielt geen andere wensch, dan dat Gij in mij blijft en ik in U. — Uw woord, uw voorbeeld, uwe liefde, uwe kracht, Gij, Gij-zelf zijt de vreugde mijns harten. Amen.

OEFENINGEN NA DE H. COMMUNIE.

G E L O O F.

Heer Jesus! Gij hebt U voor ons in den dood overgegeven; Gij hebt uw ligchaam tot spijs en uw bloed tot drank ons toebereid; Gij wilt geheel in ons leven; Gij wilt het voedsel onzes nieuwen en hemelschen levens, het leven onzer ziele zijn. Onbegrijpelijke! de diepte uwer liefde, uwer wijze liefde peilen, neen — dat kunnen wij niet; maar gelooven, ja, dat kunnen, dat moeten wij; waarachtig! Hemel en aarde vergaan, maar uw

woord blijft eeuwig. — Heer! ik geloof; versterk mijn geloof.

AANBIDDING.

Gij, Gij zijt het, aan wiens tafel ik mij heb verkwikt; Gij, dezelfde, door wien alles geschapen werd, wat geschapen is; Gij zijt het, die eens als mensch onder de menschen menschlievend omwandeldet; Gij zijt het die het zoo troostvol woord uitspraak: *komt allen tot mij, die beladen zijt; Ik zal u verkwikken*; Gij zijt het, die daags voor uw lijden het Sakrament der liefde insteldet, en aan uwe Apostelen het bevel gaaf: *doet dit ter mijner gedachtenis*; Gij zijt het, die aan het kruis uw leven voor ons opofferdet... Gij, in wien de volheid der Godheid woont, Gij zijt het, die mij thans met uw ligchaam gespijsd en met uw bloed gedrenkt hebt. Ik erken en belijde het, met blijmoedigen dank, dat Gij mijn Heer en mijn Heiland, mijn Verlosser en mijn Zaligmaker zijt; dat van uw lijden mijne vreugde, van uw sterven mijn leven, van uwen bijstand mijne deugd, en van uwe genade mijne zaligheid afhangt.

DANKZEGGING.

Liefdevolle! dien Gij lief hebt, hebt Gij tot in den dood lief: en Gij hebt allen lief. — vertrooster der bedrukten! gelijk Gij, zoo kan niemand opbeuren: en Gij wilt allen opbeuren. — Verkwikker der vermoeiden! gelijk Gij, zoo kan niemand laven: en Gij wilt allen laven. — Wat kan uwe liefde meer doen: dat zij niet heeft gedaan? Wat uwe wijsheid, uitvinden, dat zij niet heeft uitgevoerd? Wat uwe magt bewerken, dat zij niet voleindigd heeft? — Gij wilt in ons blijven: wij zullen één met U zijn. Gij wildet ons voeden, laven, versterken: en Gij voedt, laaft en versterkt ons met uw vleesch en uw bloed. En wij, voor wie Gij de menschheid aannaamt, en het leven overgaaft; wij, die aan uw ligchaam en bloed deel genomen hebben; zouden wij wel een hart bezitten, als wij U niet beminden? — Zouden wij dan onzen weldoener niet beminnen, onzen grootsten weldoener niet beminnen? Hem, die ons beminde tot den dood, zouden wij dien niet lief hebben?

Herhaalde zelfverloochening.

Hartenkenner! Gij kent mijn hart, zoo als het is. Gij hebt het geschapen, Gij weet dus

ook of het U bemint Wat ik goeds ben en heb, dat ben en heb ik door U. Alles wat ik goeds ben en heb, is het uwe, omdat alles uw werk is. Alles moet dus ook het uwe, door eene vrije onderwerping mijns harten zijn. Ik wil al de oogenblikken mijns levens aan uwe dienst, aan de uitbreiding uwer eer, aan de volbrenging van uwen wil, toewijden. Aan U te denken zal mijne alleraangenaamste gedachte, van U te spreken, zal van alles wat ik spreek of hoor, het dierbaarste, en de vreugde over uwe liefde de vreugde mijns harten zijn. — O mogte ik geheel en al aan U opgeofferd wezen! — Neem mij gansch, als een behagelijk offer aan. — Mogte ik gezind worden, zoo als Gij eens waart, ter eere uws Vaders! Amen.

VERTROUWEN.

En als ik nu, overeenkomstig dit mijn voornemen, getrouw voortwandel, wat kan dan van mij worden? O Gij boven alles geprezen Vader van onzen Heer Jesus Christus! wat zult Gij mij niet geven, daar Gij uwen Eeniggeboren niet gespaard, maar Hem voor ons allen overgegeven hebt? Als ik het goede standvastig nakome, hoe kan mij dan

eenig kwaad hinderlijk zijn? — En Gij, geliefde des Vaders, Gij die onze Heer zelf zijt, en U onzen broeder laat noemen : wat zult Gij ons niet geven, daar Gij ons uw vleesch tot spijs, en uw bloed tot drank hebt overgegeven? Als ik in uwe liefde maar standvastig blijf volharden (en wie zoude mij van uwe liefde afscheiden?) dan zal ook mij ten deele worden, hetgene hun, die U beminnen, is weggelegd : wat geen oog gezien, geen oog gehoord heeft, noch in eenig menschenhart is opgekomen. Dan zal ik U zien van aangezigt tot aangezigt. — U zien in uwe heerlijkheid, U door uwen Vader gegeven en den Uwen toebereid.

VIERDE AFDEELING.

LITANIEN EN GEBEDEN VOOR ALLE
DAGEN DER WEEK.

VOOR DEN ZONDAG.

TOT DE ALLERHEILIGSTE DRIEVULDIGHEID.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, hoor ons.

Christus, verhoor ons.

God, hemelsche Vader, ontferm U onzer.

God Zoon, Verlosser der wereld, ontf. U onz.

God, heilige Geest, ontferm U onzer.

Heilige Drievuldigheid, één God, ontferm U
onzer.

Heer, die een geest zijt, en in geest en waar-
heid wilt aanbeden worden, ontferm U
onzer.

Heer, wiens Godheid noch aan goud, noch aan zilver, noch aan steen, of zoo iets gelijk is, ontferm U onzer.

Heer, aan wien niemand gelijk is, en buiten wien er geen God is,

Koning der eeuwen, die alleen van natuurwege de onsterfelijkheid hebt,

Groote God, uit wien alles voortkomt, en door wien alles behouden wordt,

Heer, in wien wij leven, in wien wij ons bewegen, en in wien wij zijn,

Heer, die overal zijt, en wiens voorzienigheid boven alles is,

Heer, die zoo groot zijt, dat U geene gedachten kunnen begripen,

Heer, wien geheel het aardrijk en de hemelen niet kunnen bevatten,

Heer, wien geen mensch ooit heeft gezien of kan zien,

Heer, wiens oordeelen ondoorgrondelijk, en wiens wegen onnaspeurlijk zijn,

Heer, voor wiens majesteit wij slechts stof en asch zijn,

Heer, die doet al wat U behaagt in den hemel, op de aarde, in de zee, en in de afgronden,

Heer, die de harten der menschen in uwe

Ontferm U onzer.

hand hebt, en dezelve neigt werwaarts Gij wilt, ontferm U onzer.

Heer, die een verterend vuur zijt, wiens gramschap niemand kan wederstaan,

Heer, die een ieder vergeldt naar zijne werken,

Heer, die alles schikt in getal, gewigt en maat,

Heer, die onze harten onderzoekt en onze nieren doorgrondt,

Heer, die alles bemint wat er is, en niets haat van al hetgene Gij geschapen hebt,

Heer, die de zonden der menschen om hunne boetvaardigheid kwijtscheldt,

Heer, die in uwe woorden waarachtig en in uwe beloften getrouw zijt,

Heer, die in al onze kwellingen en ellenden onzen troost en hulp zijt,

Allerheiligste God, wiens heerlijkheid geheel het aardrijk vervult,

Opperste Majesteit, wien alleen alle eer en lof toekomt,

Heer, die alles om U zelve hebt gemaakt, en die zelf zijt het loon uwer dienaren,

Allerheiligste Drievuldigheid, in welke te

Ontferm U onzer.

aanschouwen en te beminnen ons grootste goed en zaligheid gelegen is, ontferm U onzer.

Wees genadig, spaar ons, Heer!

Wees genadig, verhoor ons, Heer!

Van alle kwaad, verlos ons, Heer!

Van alle hoovaardigheid, vermetelheid en wanhoop,

Van alle onmatigheid, onzuiverheid en kwaden wil tegen onze naasten,

Van traagheid, aardsche en ongeregelde droefheid,

Van gierigheid, die de wortel is van alle kwaad,

Door uwe onbepaalde almogendheid,

Door uwe oneindige wijsheid,

Door uwe overvloedige goedheid,

Door uwe overgrootte barmhartigheid en langmoedigheid,

Door uwe ondoorgroendelijke alwetendheid,

Door uwe volmaakte en onveranderlijke gelukzaligheid,

In den dag des oordeels,

Wij zondaars, wij bidden U, verhoor ons!

Opdat Gij ons de genade wilt verleenen om

U uit geheel ons hart, uit geheel onze ziel,

uit al ons verstand, en uit al onze krachten

Verlos ons, Heer!

- te beminnen, wij bidden U, verhoor ons!
- Opdat wij uwen heiligen naam nooit
ligtvaardiglijk gebruiken,
- Opdat wij de zondagen en heiligdagen in
godsdienstigheid en andere goede wer-
ken doorbrengen en heiligen,
- Opdat wij onze ouders en alle overheid,
om uwentwil, eer en gehoorzaamheid
bewijzen,
- Opdat wij nooit het leven of de eer van
onze naasten beleedigen,
- Opdat onze ziel nooit door onzuivere
woorden, werken, gedachten of begeer-
ten besmet worde,
- Opdat wij nooit iemand door onregtvaar-
digheid beschadigen,
- Opdat wij onzen mond zorgvuldiglijk be-
waren van valsehe getuigenis en leu-
gentaal,
- Opdat wij de goederen der wereld niet
ongeregeld begeeren of beminnen,
- Opdat Gij onze harten tot het onderhou-
den uwer geboden wilt neigen,
- Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, spaar ons Heer!
- Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, verhoor ons, Heer!

Wij bidden U, verhoor ons.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer.

Allerheiligste Drievuldigheid, hoor ons!

Allerheiligste Drievuldigheid, verhoor ons!

Onze Vader, enz.

G E B E D.

Almagtige en eeuwige God, die door de belijdenis van het ware geloof, uwen dienaaren hebt doen kennen de heerlijkheid der eeuwige Drievuldigheid, en in die oppermagtige Majesteit hebt geleerd een eenig wezen te aanbidden: wij bidden U, dat wij ten allen tijde, door de vastigheid van datzelfde geloof, van allen tegenspoed mogen bevrijd worden. Door onzen Heer Jesus Christus, die met U leeft en heerscht, in de eenheid des heiligen Geestes, in alle eeuwen der eeuwen. Amen.

LITANIE

TOT DEN HEILIGEN GEEST.

Voor den Maandag.

Heer, ontferm U onzer.
Christus, ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.
Heilige Geest, hoor ons.
Vertroostende Geest, verhoor ons.
Hemelsche Vader, waarachtig God, ontferm
U onzer.
God Zoon, Verlosser der wereld,
Heilige Geest, waarachtig God,
Heilige Drievuldigheid, één God,
Geest van waarheid en wijsheid,
Geest van verstand en raad,
Geest van godvruchtigheid en vreeze Gods,
Geest van liefde, blijdschap en vrede,
Geest van verduuldigheid, goedheid en
goedertierenheid,
Geest van langmoedigheid en zachtmoedigheid,
Geest van geloof en zedigheid,
Geest van ootmoedigheid en zuiverheid,
Geest van sterkte en voorzigtigheid,

Ontferm U onzer.

Geest van leven en zaligheid, ontferm U onzer.
Geest van alle deugden en genade,
Geest van aanneming der kinderen Gods,
IJveraar der zielen,
Heiligmaker en Bestuurder der katholieke
Kerk,
Geest, die de harten en nieren doorgrondt,
Uitdeeler der hemelsche gaven,
Zekere hulp der behoeftigen,
Zoetheid dergenen die U beminnen en
dienen,
Sterkte en moed van allen die in deugd
toenemen,
Kroon der volmaakten,
Geluk der Engelen,
Licht der Patriarchen,
Inblazing der Profeten,
Tong en wijsheid der Apostelen,
Vroomheid der Belijderen,
Zuiverheid der Maagden,
Inwendige zalving aller Heiligen,
Wees genadig, spaar ons, o heilige Geest.
Wees genadig, verhoor ons, o heilige Geest.
Van alle kwaad en zonden, verlos ons, o
heilige Geest.
Van alle kwelling en bedrog des duivels,
verlos ons, o heilige Geest.

Ontferm U onzer.

Van allen hoogmoed en wanhoop, verlos ons, o H. Geest.

Van bestrijding der bekende waarheid,
Van nijdigheid over de deugden van onze naasten,

Van alle hardnekkigheid en onboetvaardigheid,

Van alle verzuimenis in geestelijke zaken,
Van alle onzuiverheid des ligchaams en der ziel,

Van alle dwaling en ketterij,

Van allen boozen geest,

Van eenen ongelukkigen en eeuwigen dood
Door uwe eeuwige voortkomst van den Vader en den Zoon,

Door uwe wonderbare werking in de menschwording des Woords,

Door uwe nederdaling over Christus in zijn doopsel,

Door uwe openbaring in de transfiguratie des Zaligmakers,

Door uwe heilige komst over de Leerlingen van Christus,

In den dag des oordeels,

Wij zondaren, wij bidden U, verhoor ons.

Opdat Gij ons al onze zonden vergeeft, wij bidden U, verhoor ons.

Verlos ons, o H. Geest.

Opdat Gij U gewaardigt al de ledematen der heilige Kerk levend te maken, wij bidden U, verhoor ons.

Opdat Gij alle volkeren der wereld in het waarachtig geloof wilt vereenigen,

Opdat Gij ons altijd voorkomen, vergezellen en volgen wilt door uwe heilige genade,

Opdat Gij U gewaardigt, ons te vervullen met eene ongeveinsde en vurige godvruchtigheid, en met de gave des gebeds,

Opdat Gij onze gedachten, woorden en werken, tot U trekkende, heiligen wilt,

Opdat Gij ons een zuiver hart en eenen nieuwen geest wilt geven,

Opdat Gij in onze ziel wilt ontsteken, eenen standvastigen ijver tot de christelijke volmaaktheid,

Opdat Gij U gewaardigt onze hanteringen en ondernemingen met licht, raad en goeden uitslag te begunstigen,

Opdat Gij in ons den inwendigen vrede en de gerustheid des gemoeds wilt behouden,

Opdat Gij ons uwe genade tot het einde onzes levens wilt verleenen,

Opdat Gij ons onder het getal der uitverkoornen wilt ontvangen,

Wij bidden U, verhoor ons.

Opdat Gij U gewaardigt ons te verhooren,
wij bidden U, verhoor ons.

O heilige Geest! wij bidden U, verhoor ons.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, spaar ons, Heer!

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, verhoor ons, Heer!

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, ontferm U onzer!

Onze Vader, enz.

G E B E D.

ô God, die de harten der geloovigen
door de verlichting des heiligen Geestes hebt
geleerd: geef dat wij in denzelfden Geest
verstaan wat regt is, en ons in zijne ver-
troosting verblijden mogen; door Christus
onzen Heer. Amen.

LITANIE VAN DEN ZOETEN NAAM JESUS.

Voor den Dingsdag.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Jesus, hoor ons.

Jesus, verhoor ons.

God, hemelsche Vader, ontferm U onzer.
 God Zoon, Verlosser der wereld,
 God, heilige Geest,
 Heilige Drievuldigheid, één God,
 Jesus, Zoon van den levenden God,
 Jesus, glans des Vaders,
 Jesus, luister van het eeuwige licht,
 Jesus, koning der glorie,
 Jesus, zoon der gerechtigheid,
 Jesus, Zoon van de maagd Maria,
 Beminnelijke Jesus,
 Wonderlijke Jesus,
 Jesus, sterke God,
 Jesus, vader van het toekomstig leven,
 Jesus, verkondiger van Gods raadsbe-
 sluiten,
 Allermagtigste Jesus,
 Allerverduldigste Jesus,
 Allergehoorzaamste Jesus,
 Jesus, zachtmoedig en ootmoedig van
 harte,
 Jesus, beminnaar der zuiverheid,
 Jesus, onze beminnaar,
 Jesus, God des vredes,
 Jesus, bron des levens,
 Jesus, voorbeeld van alle deugden,
 Jesus, ijveraar voor de zielen,

Ontferm U onzer.

Jesus, onze God, ontferm U onzer.
 Jesus, onze toevlugt,
 Jesus, vader der armen,
 Jesus, schat der geloovigen,
 Jesus, goede herder,
 Jesus, waarachtig licht,
 Jesus, eeuwige wijsheid,
 Jesus, oneindige goedheid,
 Jesus, onze weg en ons leven,
 Jesus, vreugd der Engelen,
 Jesus, koning der Aartsvaders,
 Jesus, meester der Apostelen,
 Jesus, leeraar der Evangelisten,
 Jesus, sterkte der Martelaren,
 Jesus, licht der Belijders,
 Jesus, zuiverheid der Maagden,
 Jesus, kroon van alle Heiligen,
 Wees genadig, spaar ons, Jesus.
 Wees genadig, verhoor ons, Jesus.
 Van alle kwaad, verlos ons, Jesus.
 Van alle zonden, verlos ons, Jesus.
 Van uwen toorn, verlos ons, Jesus.
 Van de lagen des duivels, verl. ons, Jesus.
 Van den geest der onkuischheid, verlos ons,
 Jesus.
 Van den eeuwigen dood, verlos ons,
 Jesus.

Ontferm U onzer.

Van het verwaarloozen uwer ingevingen,
verlos ons, Jesus.

Door het geheim uwer heilige mensch-
wording,

Door uwe geboorte,

Door uwe kindschheid,

Door uw allergoddelijkst leven,

Door uwen arbeid,

Door uwen doodstrijd en uw lijden,

Door uw kruis en uwe verlatenheid,

Door uwe smarten,

Door uwen dood en uwe begrafenis,

Door uwe verrijzenis,

Door uwe hemelvaart,

Door uwe vreugden,

Door uwe glorie,

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, spaar ons, Jesus.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, verhoor ons, Jesus.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, ontferm U onzer.

Jesus, hoor ons.

Jesus, verhoor ons.

Laat ons bidden.

O Heere Jesus, die gezegd hebt : vraagt

Verlos ons, Jesus.

en gij zult ontvangen, zoekt en gij zult vinden, klopt en u zal geopend worden: stort, wij bidden er U om, uwe allergoddelijkste liefde in ons gemoed, opdat wij U steeds, van ganscher harte, met woord en daad beminnen en nooit ophouden U te loven.

Geef, o Heer, dat wij altijd uwen heiligen Naam vreezen en beminnen; want Gij verlaat dengene niet, dien Gij bevestigt in uwe liefde.

LITANIE TOT DE HEILIGE ENGELEN.

Voor den Woensdag.

Heer, ontferm U onzer.
 Christus, ontferm U onzer.
 Heer, ontferm U onzer.
 Christus, hoor ons.
 Christus, verhoor ons.
 God, hemelsche Vader, Schepper van alle geesten, ontferm U onzer.
 God Zoon, Verlosser der wereld, dien de kooren der engelen begeeren te aanschouwen, ontferm U onzer.

God, heilige Geest, gelukzaligheid der hemel-
sche verstanden, ontferm U onzer.

Heilige Drievuldigheid, één God der hei-
lige engelen, ontferm U onzer.

Heilige Maria, koningin der engelen, bid
voor ons.

Heilige Maria, zoetigheid der aartsen-
gelen,

Heilige Maria, vermaak der krachten,

Heilige Maria, blijdschap der troonen,

Heilige Maria, geur der heerschappijen,

Heilige Maria, vreugd der medoogend-
heden,

Heilige Maria, eer der overheden,

Heilige Maria, meester-vrouwe der che-
rubijnen,

Heilige Maria, prinses der serafijnen,

H. Michaël, prins over de engelen des
vredes,

H. Michaël, prins der heilige Kerk,

H. Michaël, allerheiligste voorvechter,

H. Michaël, overwinnaar van den ouden
draak;

H. Michaël, die altijd zijt geweest een
beschermer van Gods volk,

H. Michaël, die Lucifer met geheel zijnen
aanhang uit den hemel gestooten hebt,

Bid voor ons.

- H. Michaël, die den betichter onzer broederen in de diepte der hel geworpen hebt, bid voor ons.
- H. Michaël, ontvanger der zielen,
- H. Michaël, leidsman tot het paradijs der vreugd,
- H. Michaël, troost der geloovigen,
- H. Michaël, beschermer dergenen die u eeren,
- H. Michaël, die Daniël eene goddelijke vertooning geopenbaard hebt,
- H. Gabriël, die de geboorte en het ambt van den H. Joannes voorzegd hebt,
- H. Gabriël, die bode waart van de menschwording des Woords,
- H. Gabriël, bewaarder van de heilige maagd Maria,
- H. Gabriël, medegezel van de kindsheid des Zaligmakers,
- H. Gabriël, getrouwedienaar van Christus,
- H. Gabriël, gezant der zaligheid,
- H. Gabriël, een van de zeven engelen, staande voor den Heer,
- H. Raphaël, allergetrouwste leidsman van Tobias,
- H. Raphaël, voorzigtige uitjager der duivelen,

H. Raphaël, voorsteller der gebeden aan God, bid voor ons.

H. Raphaël, krachtige verdrijver der blindheid,

H. Raphaël, bijstand in kwellingen,

H. Raphaël, trooster in benaauwdheden,

H. Raphaël, blijdschap dergenen die u dienen,

Heilige engelen, bewaarders der uitverkoornen,

Heilige engelen, waardige aandienaars der hemelse gaven,

Heilige engelen, doorluchtige bewaarders der koninkrijken,

Heilige engelen, edele beschermers der overheden,

Heilige engelen, voorzigtige regeerders der koningen en heeren,

Heilige engelen, sterke bedwingers van de magt des duivels,

Heilige engelen, getrouwe bewaarders der menschen,

Heilige engelen, minnelijke verzoeters der menschen boosheid,

Heilige engelen, goedertieren blijdschap scheppende in de bekeering der zondaren,

Heilige engelen, die de goede werken der menschen aan God opdraagt, bidt voor ons.

Heilige engelen, vriendelijke leeraars der profeten, bidt voor ons.

Heilige engelen, treffelijke gezanten tot de apostelen, bidt voor ons.

Heilige engelen, magtige beschermers der heilige Kerk Gods, bidt voor ons.

O gij alle heilige engelen, die dient voor den troon Gods, bewaart ons.

Door de edele goddelijke gaven uwer natuur, verlicht ons.

Door uwe onbegrijpelijke kracht, behoedt ons.

Door de brandende liefde van uwen wil, beschermt ons.

Door uwe glorie en zaligheid, beweegt ons.

ô Christus, zaligheid der engelen, wij bidden U, hoor ons.

ô Christus, heerlijkheid der hemelsche geesten,

ô Christus, schijnsel der hemelsche slagorden,

Door den cherubijn, die het hout des levens bewaart,

Door den engel, die Agar onder de hand van hare meesteres verootmoedigd heeft,

Door de engelen, die Izaaks geboorte

Wij bidd. U, hoor ons.

geboodschapt hebben, wij bidd. U, hoor ons.
 Door den engel, die de opoffering van
 Izaak belet heeft,
 Door den engel, die uwen zegen aan
 Abraham gebragt heeft,
 Door de engelen, op den ladder van
 Jakob klimmende en nederkomende,
 Door de engelen, die Loth uit het midden
 der zondaren geleid hebben,
 Door de engelen, die Mozes de godde-
 lijke wet geleverd hebben,
 Door de heilige engelen, die gestadiglijk
 God toezingen, *heilig! heilig! heilig!*
 Door den engel, die de geboorte van den
 H. Joannes den dooper gewaarschuid
 heeft,
 Door de engelen, die uwe heilige ge-
 boorte aan de schaapherders gebood-
 schapt hebben,
 Door de menigte der engelen, die op den
 kersnacht U loofden, zeggende: *Glorie*
zij God in het allerhoogste!
 Door de engelen, die U in de wildernis
 gediend hebben,
 Door den engel, die U in het hofje ver-
 sterkt heeft,
 Door de engelen, die in witte kleederen

Wij bidden U, hoor ons.

nevens uw graf gezeten waren, wij bidden U, hoor ons.

Door de engelen, die in uwe hemelvaart aan de discipelen vertoond zijn, wij bidden U, hoor ons.

Door de engelen, die Lazarus ziel in Abrahams schoot gedragen hebben, wij bidden U, hoor ons.

Door de engelen, die dikwijls de legers der vijanden verstrooid hebben, wij bidden U, hoor ons.

Door de engelen, die de martelaren in hunne pijnen getroost hebben, wij bidden U, hoor ons.

Aartsengel Michaël, kom Gods volk te hulp.

Aartengel Gabriël, bescherm ons.

Aartsengel Raphaël, verlos ons.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Onze Vader, enz.

v. En leid ons niet in bekoringen.

R. Maar verlos ons van den kwaden.

v. In de tegenwoordigheid der engelen zal ik U, mijn God, toezingen.

R. Ik zal U aanbidden in uwen heiligen tempel, en uwen naam belijden.

G e b e d .

O God, die met eene wonderlijke orde de diensten der engelen en menschen beschikt: verga goedertierenlijk, dat door degenen, die U dienende, altijd nevens den troon staan, ons leven op de aarde behoed worde. Door Christus onzen Heer. Amen.

L I T A N I E

VAN HET ALLERH. SAKRAMENT DES ALTAARS.

VOOR DEN DONDERDAG.

Heer, ontferm U onzer.
 Christus, ontferm U onzer.
 Heer, ontferm U onzer.
 Christus, hoor ons.
 Christus, verhoor ons.
 God, hemelsche Vader, ontferm U onzer.
 God Zoon, Verlosser der wereld, ontf. U onz.
 God, heilige Geest, ontferm U onzer.
 Heilige Drievuldigheid, één God, ontferm U
 onzer.
 Levend brood, dat uit den hemel gedaald
 zijt, ontferm U onzer.

Eeuwig Woord Gods, mensch geworden,
 onder ons wonende, ontferm U onzer.
 Verborgen God en Zaligmaker, bedekt
 onder zienlijke gedaanten,
 Tarwe der uitverkoornen,
 Wijn, die maagden voortbrengt,
 Voedzaam brood, en vermaak der ko-
 ningen,
 Sterk schild tegen alle bekoringen,
 Geestelijk hulpmiddel voor alle zonden
 en krankheden,
 Onuitputbare schat van genade,
 Altijddurende offerande,
 Zuivere opdracht,
 Lam zonder vlekken,
 Allerzuiverste maaltijd,
 Spijs der engelen,
 Verborgen brood des hemels,
 Gedachtenis van Gods wonderheden,
 Bovennatuurlijk brood,
 Heilig slagtoffer,
 Kelk der zegeningen,
 Geheim des geloofs,
 Hoogwaardig en uitmuntend Sakrament,
 Allerbeiligste offerande,
 Zoenoffer voor levenden en dooden,
 Wonder van Gods wonderen,

Ontferm U onzer.

Allerheiligste gedachtenis van het lijden des Heeren, ontferm U onzer.

Geschenk dat alle volheid te boven gaat,
Voortreffelijk gedenkteeken der goddelijke liefde,

Overvloeiende bron van Gods milddadigheid,

Allerheiligst en wonderlijk geheim,
Krachtige spijs der onsterfelijkheid,
Aanbiddelijk en levendmakend Sakrament,
Brood, dat door de almogendheid des woords zijt vleesch geworden,

Onbloedige offerande,

Alleraangenaamste maaltijd, daar de engelen bij tegenwoordig zijn en dienen,
Teeken van genade,

Band van liefde,

Opperpriester die zelf de offerande zijt,
Geestelijke zoetheid, die in haren eigen oorsprong gesmaakt wordt,

Verkwikking der heilige zielen,

Teerspijs dergenen, die in den Heer sterven,
Onderpand der toekomstige zaligheid,

Wees genadig, spaar ons, Heer!

Wees genadig, verhoor ons, Heer!

Van het onwaardig nuttigen uws ligchaams en bloeds, verlos ons, Heer.

Ontferm U onzer.

Van de begeerlijkheid der oogen , verlos ons ,
Heer.

Van de hoovaardij des levens ,
Van alle ketterij , ongeloovigheid en ver-
blindheid des harten ,

Van alle oneerbiedigheid en misbruik ten
opzigte van dit heilig Sakrament ,

Van alle zwakheden en zonden , die de
vruchten van dit heilig Sakrament ver-
minderen en beletten ,

Van alle gelegenheden der zonden ,
Door de groote begeerte , die Gij gehad
hebt , om dit Paaschlam met uwe dis-
cipelen eten ,

Door de diepe ootmoedigheid , waarmede
Gij de voeten der discipelen gewasschen
hebt , om hen tot dezen maaltijd te be-
reiden ,

Door de onmeetbare liefde , waarmede Gij
dit heilig Sakrament hebt ingesteld ,

Door de onuitsprekelijke goedheid , waar-
mede Gij ons tot het nuttigen van uw
heilig ligchaam en bloed opwekt ,

Door uw dierbaar bloed , dat Gij ons op
het altaar hebt nagelaten ,

Door de vijf wonden , die Gij in uw allerhei-
ligste ligchaam voor ons ontvangen hebt ,

Verlos ons , Heer.

- Wij zondaars, wij bidden U, verhoor ons.
 Dat het U believe, het geloof, de eerbiedigheid en begeerte tot dit wonderlijk Sakrament, in ons te vermeerderen en te bewaren,
 Dat Gij U verwaardigt, ons door eene ware belijdenis onzer zonden, tot het dikwijls nuttigen dezer geestelijke spijs te bereiden,
 Dat het U believe, de hemelsche vruchten van dit Sakrament in ons mildelijk uit te storten,
 Dat wij door het nuttigen van uw heilig ligchaam en bloed mogen blijven in U en Gij in ons,
 Dat wij, alle boosheid en wereldsche geneigdheden verlatende, altijd in matigheid, regtvaardigheid en godvruchtigheid mogen leven,
 Dat het U believe, ons in de uur des doods met deze hemelsche teerspijs te versterken en te beschermen,
 Zoon van God,
 Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, spaar ons, Heer!
 Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, verhoor ons, Heer!

Wij bidden U, verhoor ons.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Onze Vader, enz.

v. Heer! verhoor mijn gebed.

r. En mijn geroep kome tot U.

Laat ons bidden.

O God, die ons onder dit wonderlijk Sakrament de gedachtenis uws lijdens hebt nagelaten: wij bidden U, geef dat wij de heilige geheimen van uw ligchaam en bloed zoo eerbiedig eeren, dat wij de vruchten uwer verlossing genaderijk in ons gewaar worden. Die met den Vader en den H. Geest leeft en heerscht, in alle eeuwigheid. Amen. .

AANBIDDING.

God! onbegrijpelijk in uw wezen, onafmetelijk groot in uwe werken! In het stof mijner nederigheid aanbid ik U.

Met almacht schiept Gij, wat is; met wijsheid onderhoudt Gij alles; en voor uwe wenken sidderen hemel en aarde.

Gij zijt de almacht zelve; Gij de wijsheid zelve; Gij de grootheid zelve; Gij vervult hemel en aarde! Heer! U aanbid ik.

Gij zijt de eeuwige waarheid zelve; Gij de eeuwige gerechtigheid, voor wien de verharde zondaar sidderen moest. Maar Gij zijt ook de goedheid, de liefde en de barmhartigheid zelve, en zijt het voor den berouwhebbenden boeteling, zoo wel als voor den regtvaardigen.

Gij laat over beiden de zon opgaan, over beiden laat Gij, van den troon uwer almacht en genade, uwe vaderlijke goedheid nederdalen. O God! U zij onophoudelijk onzen hartelijken dank. Eeuwig zij U alle lofprijzing en aanbidding!

Gij zijt het die uwen geliefden, eenigen Zoon, ter onzer verlossing van den eeuwigen ondergang, uit uwen schoot op deze aarde hebt doen afdalen. Gij, de vergeving der zonden door dezen uwen Zoon, Gij zelve zijt onze eeuwige gelukzaligheid. Ach, Heer! versmaad door onze zonden, om den wil uws geliefden Zoons, onzen dank, onzen lof en onze aanbidding niet! Aanzie en hoor het hartelijk smeeken van uw kind, dat met een vermorzeld hart in het stof zich voor U nederwerpt en U aanbidt.

Oneindige, Alwijze, Almagtige! Welk sterfeling kan U bevatten, daar de Seraf zijn

aangezigt voor U bedekt? en nogtans, welke eer is het voor mij tot U te mogen spreken, en U Vader te mogen noemen!

Ja Vader! naar uw evenbeeld hebt Gij mij geschapen; voor den hemel ter eeuwige gelukzaligheid mij bestemd: geroepen tot de erkenenis uwer goddelijke heiligheid en heerlijkheid, tot het genot des eeuwigen levens.

Zoon des eeuwigen Vaders! uit onafmetelijke loutere liefde verliet Gij uwen troon, ondergingt Gij alle lijden en stierft den smadelijksten dood, om ons van het eeuwig verderf te redden.

Gij, Geest Gods! heilige Geest! met de heiligheid des hemels heiligdet Gij ons, daar wij onrein en onbeilig waren. Heilig en drieëinig God! van U is, wat wij zijn en hebben; U zij de eer en alle lofprijzing; U alle dank en aanbidding, van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

Over de verandering van het Brood en den Wijn.

Verre boven wereld en menschen verhef ik mijnen geest tot U, eeuwige, almachtige, alontfermende God, om met de stem der reine en zalige geesten de mijne te vereenigen; om U te loven en te prijzen voor den onmeet-

baren rijkdom uwer genade, met welke Gij ons gezegend hebt. Het is waar, ik ben te arm, te gering, om uwen lof en uwe eer naar waarde te verkondigen; maar Gij, toegevende Vader, hoort ook het zwak stamelen uwer onwaardige kinderen, en ziet met welbehagen op den goeden wil van hunne U toegenegene harten! In de volheid van een oprecht gevoel waag ik het U derhalve aan te roepen: heilig, heilig, heilig is de Heer aller werelden! Alles, alles verkondigt zijne magt en heerlijkheid! Eer zij den Vader in het allerhoogste, en heil, zegen en vrede ons menschen: door Jesus Christus, onzen goddelijken Middelaar!

Heilig, onverwoestbaar gedenkteeken van eeuwige onbegrijpelijke liefde! Wie toch kan de eindelooze grootmoedigheid bevatten, met welke Gods eeuwige Zoon zich tot een bloedig offer voor onze zaligheid overgeeft? In deze oogenblikken wordt deze gedachtenis weder plegtig gevierd; brood en wijn worden in het ligchaam en bloed van mijnen Jesus veranderd; andermaal heeft hetzelfde plaats, dat op het avondmaal voor het lijden van mijnen Verlosser gebeurde. Zoo verre, zoo verre ging Jesus liefde tot den mensch! Ach,

ware ik slechts in staat, den diepen indruk te gevoelen, welke zich over geheel mijn leven verspreiden moet! Konde ik mij zoo geheel voor U ten offer geven, Heiland der wereld, gelijk Gij U voor mij gedaan hebt! Konde ik zoo beminnen en vergeven, lijden en verduren, als Gij! Jesus, Gij zijt het ware brood des hemels, de spijs ten eeuwigen leven! Ik geloof in U met de volle toestemming van mijn hart; wie U gewillig volgt kan niet dwalen. Gij zijt de waarheid en het leven; op U vertrouw ik, almachtige Verlosser der wereld! Gij kunt, Gij wilt mij tot het eeuwig geluk geleiden; in geluk en ongeluk is slechts op U mijne hoop gevestigd; dezelve zal niet verijdeld worden. Jesus, heilig offer voor de zonden der wereld! U aanbid ik met het diepst gevoel van eerbied: Gij zijt hier wel verborgen voormijne oogen, maar levend en tegenwoordig aan mijne ziel; uwe tegenwoordigheid strekke mij tot al het goede, en behoede mij voor al het kwaad.

Vader der menschen! zie op de kinderlijke bede, welke ik mij voor het welzijn mijner broeders en zusters veroorloof U op te dragen, genadig neder. Uw zegen, Almachtige, ruste inzonderheid op de U ondergeschikte

ledematen der christelijke Kerk; dezelve ruste op hare priesters, tot het eeuwige heil hunner onderhoorigen. Uw zegen vervulle de gansche menschheid, al mijne dierbare nabestaanden, bloedverwanten en bekenden, vrienden en vijanden! Laat hen allen tot de kennis der waarheid en tot de getrouwe uitoefening der christelijke deugd, laat hen tot U en tot den eeuwigen vrede komen! — Ook voor mijne nu reeds verscheidene broeders en zusters stijgen mijne gebeden tot U op, o God, die de God der levenden en der dooden zijt! Dat zij eindelijk van hunne vlekken en gebreken gereinigd worden, welke hen uwer heiligheid, uwer naauwere verkeerung nog onwaardig maken, en voer hen, na de doorgestane beproeving, ten laatste naar die plaats, waar zij, in de gemeenschap met uwe uitverkoornen, uwe barmhartigheid en goedheid prijzen, en eeuwig zalig zijn.

GELOOF, HOOP EN LIEFDE.

God! oneindig volkomen Wezen! met een onwankelbaar geloof, geloof ik aan uw eeuwig bestaan, aan U den eenigen God en Schepper aller dingen; aan uwen goddelijken Zoon Jesus Christus, onzen Verlosser; aan God

den heiligen Geest, onzen heiligmaker; aan de onsterfelijkheid der menschelijke ziel, en aan uwe heilige Kerk en alles wat Gij haar hebt geopenbaard en ons bevolen te gelooven; want Gij zijt de heiligheid, de liefde en de waarheid zelve.

En daarom, omdat Gij almachtig en de eeuwige waarheid zelve zijt, en uwe beloften nooit vergeet, zoo hoop ik met een onbegrensd vertrouwen op de vervulling van alles wat Gij beloofd hebt. Verleen mij slechts uwe genade, opdat ik in ootmoedigheid mij zelve bereide dat te aanschouwen, wat geen oog gezien, geen oor gehoord heeft en nooit in een menschelijk hart is opgekomen, maar wat Gij dengenen bereid hebt, die U beminnen, en uwe geboden onderhouden.

Vader! Gij wilt dat wij niet alleen aan U gelooven, en op U hopen; Gij wilt en beveelt met regt, dat wij door gehoorzaamheid U trachten welbehagelijk te worden. Niet dat wij uwe geboden zouden onderhouden, uit enkele vrees en schrik voor straf, maar uit rechte, innige, kinderlijke liefde! En hoe zouden wij U ook niet beminnen, daar Gij ons eerst hebt lief gehad, en ons niets beveelt, dan hetgeen bevorderlijk is tot onze eeuwige

gelukzaligheid; daarom wil ik U beminnen, uit geheel mijn hart, uit geheel mijne ziel, uit alle mijne krachten, uit al mijn verstand, en mijne naasten als mij zelve.

DE LOFZANG

Te Deum Laudamus.

U, o God, loven wij; U, o Heer, belijden wij.

U, eeuwige Vader, vereert de geheele aarde;
U roepen alle engelen, alle hemelen, alle magten,

De Cherubs en Serafs onophoudelijk toe:
Heilig, heilig, heilig is de Heer, God der heerscharen!

Hemel en aarde zijn vol van de grootheid uwer glorie.

Het heerlijk koor der Apostelen,
De lofwaardige schaar der Profeten,
Het glinsterend heer der Martelaren,
De H. Kerk belijdt U door de geheele aarde:
O Vader van oneindige heerlijkheid,
En uwen hoogverheven, waren en eenigen Zoon,

Alsmede den heiligen Geest, den Trooster.
Christus! Gij zijt de koning der glorie,
Gij zijt de eeuwige Zoon des Vaders.

Gij hebt, als Gij om den mensch te verlossen de menschheid zoudt aannemen, den schoot eener maagd niet geschroomd.

Gij hebt, nadat Gij den prikkel des doods overwonnen hadt, den geloovigen het hemelrijk geopend.

Gij zit aan de regterhand Gods, in de heerlijkheid des Vaders.

Wij gelooven, dat Gij als regter eens zult wederkomen.

Wij bidden U dan: kom uwen dienaren te hulp, die Gij door uw dierbaar bloed verlost hebt.

Laat hen allen in de eeuwige heerlijkheid onder uwe Heiligen eene plaats bekleeden.

Heer! behoud uw volk en zegen uw erfdeel. Heersch over hen, en verhef ze tot in eeuwigheid.

Dagelijks loven wij U,

En prijzen wij uwen naam, in eeuwigheid en in de eeuwigheid der eeuwigheden.

Gelief ons toch, o Heer, heden van alle zonden te bewaren.

Ontferm U onzer, o Heer, ontferm U onzer. Laat ons, o Heer, uwe barmhartigheid ontwaren, gelijk wij op U gehoopt hebben.

Op U, o Heer, heb ik gehoopt; in eeuwigheid zal ik niet beschaamd worden.

LITANIE VAN HET
LIJDEN
ONZES HEEREN JESUS CHRISTUS.

VOOR DEN VRIJDAG.

Heer, ontferm U onzer.
Christus, ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.
Jesus Christus, hoor ons.
Jesus Christus, verhoor ons.
God, hemelsche Vader, ontferm U onzer.
God Zoon, Verlosser der wereld,
God, heilige Geest,
Heilige Drievuldigheid, één God,
Jesus, die, nadat Gij den lofzang gezegd
hadt, naar den Olijfberg zijt uitgegaan
om te bidden,
Jesus, die door de levende voorstelling
van uw lijden benaauwd, bedroefd, en
zeer beangst werdt,
Jesus, die U aan den wil des Vaders
volkomen onderworpen hebt,
Jesus, die in uwen doodstrijd, water en
bloed hebt gezweet,
Jesus, die door eenen engel versterkt zijt,

Ontferm U onzer.

Jesus, die van Judas door een' kus verraden
werdt, ontferm U onzer.

Jesus, die door geregtsdienaars met ban-
den gebonden werdt,

Jesus, die door uwe Leerlingen werdt
verlaten,

Jesus, die gebonden tot Annas en Caïphas
gebragt zijt,

Jesus, die van eenen dienaar eenen kaak-
slag hebt ontvangen,

Jesus, die door valsche getuigen beschul-
digd werdt,

Jesus, die, toen Gij getuigenis der waar-
heid gaaft, als een godslasteraar ter
dood werdt veroordeeld,

Jesus, die Petrus, na U verloochend te
hebben, met eenen blik van medelijden
en ontfermingaangezien en bekeerd hebt,

Jesus, die aan Pilatus, eenen heiden, zijt
overgeleverd,

Jesus, die tot Herodes gezonden, door
hem en zijn volk bespot zijt,

Jesus, die achter Barrabas gesteld werdt,

Jesus, die wreedelijk gegeeseld werdt,

Jesus, die uit spot met eenen purperen
mantel werdt omhangen,

Jesus, die met doornen gekroond werdt,

Ontferm U onzer.

Jesus, die in uwe hand een riet tot eenenschepter hebt ontvangen, ontferm U onzer.
 Jesus, die onschuldig door de Joden met een groot geroep tot het kruis geëischt werd,
 Jesus, die door Pilatus tot den schandelijken kruisdood veroordeeld, en aan den wil der Joden werdt overgegeven,
 Jesus, die tot het dragen van uw kruis gedwongen werdt,
 Jesus, die als een schaap ter slagbank werdt geleid,
 Jesus, die onder den last des kruises bezweken zijt,
 Jesus, die van uwe kleederen ontbloot werdt,
 Jesus, die naakt aan het kruis zijt genageld,
 Jesus, die voor uwe vijanden uwen Vader hebt gebeden,
 Jesus, die met de booswichten werdt gelijk gesteld,
 Jesus, die aan het kruis gelasterd en bespot werdt,
 Jesus, die den boetvaardigen moordenaar in genade aangenomen, en hem het paradijs hebt beloofd,

Ontferm U onzer.

Jesus, die uwe Moeder aan den heiligen Jo-
annes hebt bevolen, ontferm U onzer.
Jesus, die aan het kruis geroepen hebt :
mijn God ! mijn God ! waarom hebt
Gij mij verlaten ?
Jesus, die in uwen dorst met gal en
edik gelaafd werdt,
Jesus, die getuigd hebt, dat al wat er van
U geschreven stond, volbragt was,
Jesus, die stervende uwen geest in de
handen uws Vaders hebt bevolen,
Jesus, die, uw hoofd buigende, met een
luid geroep den geest hebt gegeven,
Jesus, door wiens dood de honderdste man
en velen van het volk bekeerd zijn,
Jesus, wiens zijde met eene speer door-
stoken is,
Jesus, uit wiens zijde water en bloed
vloeiden,
Jesus, die van het kruis afgenomen en
begraven zijt,
Jesus, die na uwen dood zijt nederge-
daald ter helle,
Jesus, die ten derden dage van den
dood zijt verrezen,
Jesus, die levenden en dooden zult
oordeelen,

Ontferm U onzer.

Wees genadig, spaar ons, Jesus.
 Wees genadig, verhoor ons, Jesus.
 Van alle kwaad, verlos ons, Jesus,
 Van alle zonden,
 Van eenen haastigen en onvoorzienen dood,
 Van de listen en lagen des satans,
 Van gramschap, haat en allen kwaden wil,
 Van pest, hongersnood en oorlog,
 Van den eeuwigen dood,
 Door uwen doodstrijd en uw bloedig zweet,
 Door uwe geledene kaakslagen en geeseling,
 Door uwe doornen kroon,
 Door uw kruis en lijden,
 Door uwen dorst, uwe tranen en uwe
     naaktheid,
 Door uwen dood en uwe begrafenis,
 Door uwe heilige verrijzenis,
 In den dag des oordeels,
 Wij zondaars, wij bidd. U, verh. ons, Jesus!
 Dat Gij ons de vruchten van uwen kruis-
     dood wilt deelachtig maken, wij bidden
     U, verhoor ons, Jesus!
 Dat wij de genegenheid bezitten, uw lijden
     en uwen dood dikwijls met dankbaarheid te
     overdenken, wij bidden U, verh. ons, Jesus!
 Dat wij de dwaasheid van het kruis hooger
     achten, dan alle wijsheid der wereld,

Verlos ons, Jesus.

Dat wij, eens van de zonde gezuiverd zijnde,
 U, o Jesus, niet weder kruisigen, en ten
 spot en schande maken,
 Dat wij door uw kruis de wederwaardig-
 heden des levens leeren verdragen,
 Dat wij ons vertrouwen altijd op de verdien-
 sten van uw lijden en uwen kruisdood
 stellen, waardoor wij de verlossing,
 het leven en de zaligheid bekomen,
 Dat wij, het voorbeeld van uw lijden
 steeds voor oogen stellende, uwe voet-
 stappen navolgen,
 Dat wij ons vleesch kruisigen met zijne
 driften en begeerlijkheden,
 Dat wij uit uw lijden leeren kennen hoe
 afgrijsselijk de zonde is,
 Dat Gij door uwen kruisdood ons wilt
 troosten en versterken in het uur van
 onzen dood,
 Dat Gij ons door uwe verdiensten de eeu-
 wige zaligheid wilt doen verwerven,
 Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
 wereld, spaar ons, Jesus.
 Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
 wereld, verhoor ons, Jesus.
 Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
 wereld, ontferm U onzer, Jesus.

Wij bidden U, verhoor ons, Jesus.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Onze Vader, enz.

Heer! verhoor mijn gebed,

En mijn roepen kome tot U.

G E B E D.

Almagtige, eeuwige God, die onzen Zaligmaker het vleesch hebt doen aannemen, en den dood des kruises ondergaan, opdat de mensch het voorbeeld van zijne ootmoedigheid volge: geef genadiglijk, dat wij naar de lessen zijner lijdzaamheid leven, en deel in zijne verrijzenis verkrijgen; door denzelfden Jesus Christus, onzen Heer. Amen.

LITANIE TER EERE

van de

HEILIGE MAAGD EN MOEDER GODS MARIA.

—
Voor den Zaturdag.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, hoor ons.

Christus, verhoor ons.

God, Vader in den hemel, ontferm U onzer.

God Zoon, Verlosser der wereld, ontf. U onzer.

God, heilige Geest, ontferm U onzer.

Heilige Drievuldigheid, één God, ontferm U
onzer.

Heilige Maria, bid voor ons.

Heilige maagd der maagden,

Moeder van Christus,

Moeder der goddelijke genade,

Allerreinste moeder,

Allerkuischte moeder,

Ongeschondene moeder,

Onbevleete moeder,

Liefelijke moeder,

Verwonderlijke moeder,

Moeder des Scheppers,

Moeder des Zaligmakers,

Allerwijsste maagd,

Vereeringswaardige maagd,

Lofwaardige maagd,

Magtige maagd,

Goedertierene maagd,

Getrouwe maagd,

Spiegel der regtvaardigheid,

Zetel der wijsheid,

Bid voor ons.

Oorzaak onzer blijdschap, bid voor ons.
Geestelijk vat,
Eerwaardig vat,
Voortreffelijk vat van godvruchtigheid,
Geheimzinnige roos,
Toren van David,
Toren van elpenbeen,
Gulden huis,
Ark des verbonds,
Deur des hemels,
Morgenster,
Behoudenis der zieken,
Toevlugt der zondaren,
Troosteres der bedrukten,
Hulp der Christenen,
Koningin der Engelen,
Koningin der aartsvaders,
Koningin der profeten,
Koningin der apostelen,
Koningin der martelaren,
Koningin der belijders,
Koningin der maagden,
Koningin van alle heiligen,
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, spaar ons, Heer!
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, verhoor ons, Heer!

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Jesus Christus, hoor ons.

Jesus Christus, verhoor ons.

Onze Vader, enz.

Wees gegroet, Maria, enz.

G E B E D.

Heer Jesus Christus, die U hebt verwaardigd mensch en Zoon des menschen te worden; die eene vrouw tot uwe moeder op aarde hebt verkoren, Gij, die God tot Vader in den hemel hadt : wij bidden U, geef dat wij uwe heilige maagdelijke Moeder zoo vereeren, dat wij hierdoor ook aan U behagen; die met den Vader en den heiligen Geest leeft en heerscht, in alle eeuwigheid. Amen.

DE HEILIGE ROZENKRANS.

- In den naam des Vaders, enz.
Ik geloof in God den Vader, enz.
Glorie zij den Vader, enz.
Ik groet u, dochter van God den Vader, *Wees gegroet, enz.*
Ik groet u, Moeder van God den Zoon, *Wees gegroet, enz.*
Ik groet u, Bruid van God den heiligen Geest, *Wees gegroet, enz.*
Glorie zij den Vader, enz.

DE VIJF BLIJDE GEHEIMEN.

I. De boodschap des Engels.

- De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, van nu af tot in de eeuwigheid.*
Onze Vader, enz.
1. De heilige Drievuldigheid heeft toegestemd in de menswording van Christus, *Wees gegroet, enz.*
  2. Maria is tot moeder van Christus verkoren, *Wees gegroet, enz.*
  3. De engel Gabriël brengt Maria de blijde boodschap, *Wees gegroet, enz.*

4. Maria was in de eenzaamheid in haar gebed, *Wees gegroet, enz.*
5. De engel zeide : wees gegroet, vol van gratie, de Heer is met u,
6. Maria was verbaasd als zij den engel hoorde,
7. De engel zeide : Maria, wil niet vreezen, want gij zult ontvangen door den heiligen Geest,
8. Maria zeide : zie de dienstmaagd des Heeren : mij geschiede naar uw woord,
9. Maria is van den heiligen Geest overlommerd geworden,
10. En het Woord is vleesch geworden, en het heeft onder ons gewoond, Glorie zij den Vader, enz.

Wees gegroet, enz.

II. Het bezoek van Maria aan hare nicht Elisabeth.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.

1. Maria gaat uit ootmoedigheid hare nicht Elisabeth bezoeken, *Wees gegroet, enz.*
2. Maria bestierd door den heiligen Geest, *Wees gegroet, enz.*
3. Maria, met allen haast opstaande, ging over het gebergte, *Wees gegroet, enz.*

4. Maria werd met veel liefde van hare nicht Elisabeth ontvangen. *Wees gegroet, enz.*
5. Joannes is gezuiverd en van blijdschap opgesprongen in zijns moeders ligchaam,
6. Elisabeth zeide: gebenedijd is de vrucht uws ligchaams,
7. Maria heeft uitgeroepen: mijne ziel maakt groot den Heer,
8. Elisabeth zeide: wat geluk geschiedt mij dat de moeder des Heeren tot mij komt,
9. Het huis van Zacharias is door de komst van Jesus en Maria gezegend,
10. Maria heeft hare nicht drie maanden met veel liefde gediend,
Glorie zij den Vader, enz.

Wees gegroet, enz.

III. De geboorte van Christus.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.

1. Maria heeft gebaard, en zij is maagd gebleven, *Wees gegroet, enz.*
2. Maria heeft Jesus in eenen stal gebaard en in doeken gewonden, *Wees gegroet, enz.*
3. Maria heeft Jesus met liefde en verwondering aanschouwd, *Wees gegroet, enz.*
4. Maria heeft Jesus omhelsd en aan haar hart gedrukt, *Wees gegroet, enz.*

5. Maria heeft Jesus met hare heilige borsten gevoed, *Wees gegroet, enz.*
  6. Maria heeft Jesus in eene krib gelegd,
  7. Jesus lag op hooi en stroo, tusschen os en ezel,
  8. De engelen hebben gezongen : Glorie zij aan God in den hoogste, en op de aarde vrede aan de menschen die van goeden wil zijn,
  9. De herders hebben het Kind komen bezoeken,
  10. De drie koningen hebben het Kind komen aanbidden en hunne giften geofferd,
- Glorie zij den Vader, enz.

Wees gegroet, enz.

IV. De opdracht van Christus in den Tempel.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.

1. Maria ging om haar heilig Kind te offeren, *Wees gegroet, enz.*
2. Jesus en Maria onderwierpen zich aan de wet van Mozes, *Wees gegroet, enz.*
3. Maria ging door moeilijke wegen naar Jeruzalem, *Wees gegroet, enz.*
4. Maria heeft Jesus op hare armen gedragen, *Wees gegroet, enz.*

5. Maria vervolgde al biddende haren weg ,
Wees gegroet, enz.
6. Maria heeft Jesus in den tempel ge-
offerd ,
7. Maria heeft aan de wet voldaan met
de offergift der arme menschen ,
8. Anna , de profetesse , loofde God voor
de verlossing van Israël ,
9. De oude Simeon heeft Jesus omhelsd
en op zijne armen genomen ,
10. Simeon zeide : Heer , laat uwen die-
enaar gaan in vrede naar uw woord ,
Glorie zij den Vader , enz.

Wees gegroet, enz.

V. De vinding van het verloren kind Jesus.

*De namen van Jesus en Maria moeten zijn
gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.*

1. Maria heeft haar lief Kind verloren ,
Wees gegroet, enz.
2. Maria heeft haren schat gemist ,
3. Maria heeft hem met veel droefheid
gezocht ,
4. Maria heeft Jesus langs alle wegen en
straten gaan zoeken ,
5. Maria heeft Jesus na drie dagen ge-
vonden ,
6. Maria vond Jesus in den tempel ,

Wees gegroet, enz.

7. Jesus, twaalf jaren oud, onderwees de leeraren, *Wees gegroet, enz.*
8. Maria zeide: Zoon, waarom hebt Gij ons bedroefd? *Wees' gegr. enz.*
9. Jesus is met hen medegegaan en was hun onderdanig,
10. Maria bewaarde al die woorden in haar hart, die Jesus tot haar sprak, Glorie zij den Vader, enz.

Laat ons bidden.

ô Maria, allergoedertierenste Moeder! verkrijg mijn hart droefheid, en mijne oogen tranen van berouw, om te beweenen dat ik Jesus door de zonden zoo dikwijls heb verloren: vergun mij hem wederom te vinden en altijd te behouden.

DE VIJF DROEVIGE GEHEIMEN.

I. De benaauwdheid van Christus in Gethsemanie.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.

1. Jesus ging naar den hof van Oliveten, *Wees gegroet, enz.*
2. Jesus viel plat ter aarde neder, *Wees gegroet, enz.*

3. Jesus volhardde in het gebed, *Wees gegroet, enz.*
4. Jesus was bedroefd tot den dood toe,
5. Jesus zweette water en bloed,
6. Jesus stelde zijnen wil in den wil van zijnen hemelschen Vader,
7. Jesus vermaande zijne Leerlingen om te waken en te bidden,
8. Jesus werd van zijnen Apostel door eenen kus geleverd,
9. Jesus werd van zijn bemind volk gevangen,
10. Jesus werd vreeslijk gebonden en gesleurd van den eenen regter tot den anderen,

Wees gegroet, enz.

Zoo lief heeft God den mensch gehad, dat Hij zijnen eenigen Zoon niet gespaard heeft, maar Hem geleverd heeft ter dood, ja tot den dood des kruises.

II. De geeseling van Christus.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.

1. Jesus werd van de Joden aan de Heidenen overgeleverd, *Wees gegroet, enz.*
2. Jesus werd bij Pilatus valschelijk beschuldigd, *Wees gegroet, enz.*

3. Jesus werd van zijn volk achter Barrabas gesteld, *Wees gegroet enz.*
4. Jesus, alhoewel onnoozel verklaard, werd geleverd om gegeeseld te worden,
5. Jesus kleederen werden uitgerukt,
6. Jesus stond daar naakt en bloot,
7. Jesus aan eene kolom gebonden,
8. Jesus werd wreedelijk gegeeseld,
9. Jesus bloed vloeide langs de aarde,
10. Jesus is gewond om onze zonden,
Zoo lief heeft God, enz.

Wees gegroet, enz.

III. De krooning van Christus.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.

1. De soldaten hebben Jesus eene doornen kroon bereid, *Wees gegroet, enz.*
2. Zij hebben de doornen kroon in Jesus hoofd gedrukt,
3. Jesus hoofd langs alle kanten doorwond,
4. Jesus hoofd druipende van het bloed,
5. Jesus met eenen purperen mantel bespot,
6. Zij hebben Jesus een riet voor schep-ter in de hand gegeven,
7. Zij hebben met het riet op het gekroond

Wees gegroet, enz.

- hoofd van Jesus geslagen, *Wees gegroet, enz.*
8. Zij hebben in Jesus gebenedijd aangezigt gespogen, *Wees gegroet, enz.*
9. Jesus is met smaadheden overladen, *Wees gegroet, enz.*
10. Pilatus heeft Jesus aan het volk vertoond, zeggende : aanziet den mensch, *Wees gegroet, enz.*
- Zoo lief heeft God, enz.

IV. De kruisdraging van Christus.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.

1. Jesus werd veroordeeld om gekruist te worden, *Wees gegroet, enz.*
2. Jesus heeft zijn kruis met liefde omhelsd,
3. Jesus heeft zijn kruis op zijne doorwonde schouderen gedragen,
4. Jesus wordt tusschen twee moordenaren opgeleid,
5. Jesus bezwijkt onder het kruis om onze zonden,
6. Jesus beladen met zijn kruis, ontmoet zijne bedroefde Moeder,
7. Jesus wordt beweend door de godvruchtige vrouwen van Jeruzalem,

Wees gegroet, enz.

8. Jesus zeide hun : handelt men zoo met het groene hout , wat zal het dorre geschieden , *Wees gegroet , enz.*
  9. Niemand wilde Jesus zijn kruis helpen dragen , *Wees gegroet , enz.*
  10. Jesus klimt voor ons op den berg van Calvarien , *Wees gegroet , enz.*
- Zoo lief heeft God , enz.

V. De kruisiging van Christus.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd , enz. Onze Vader , enz.

1. Jesus werd wreedelijk op het kruis uitgerekt , *Wees gegroet , enz.*
2. Jesus handen en voeten doornageld ,
3. Jesus werd aan het kruis opgerigt , en zijne wonden vloeiden van het bloed ,
4. Jesus bad voor zijne vijanden ,
5. Jesus beloofde den moordenaar het paradijs ,
6. Jesus beval den H. Joannes aan zijne Moeder ,
7. Jesus hebbende dorst , is met gal en edik gelaafd ,
8. Jesus heeft uitgeroepen : mijn God ! waarom hebt Gij mij verlaten ?
9. Jesus zeide : het is al volbragt ,

Wees gegroet , enz.

10. Jesus heeft zijnen geest gegeven, en zijn hart voor ons laten openen, *Wees gegr. enz.*
Zoo lief heeft God, enz.

LAAT ONS BIDDEN.

ô Jesus! ik bid U, door al uwe smarten en bitteren dood, door uwe doornagelde handen, doorboorde voeten, doorstokene zijde, en al uwe gezegende wonden, ontferm U mijner, en druk uw heilig lijden zoo in mijn hart, dat mij niets anders behage, dan Gij mijn Jesus, die voor mij gekruist zijt. Amen.

DE VIJE GLORIERIJKE GEHEIMEN.

I. De verrijzenis van Christus.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.

1. Jesus is ten derden dage roemrijk verzezen, *Wees gegroet, enz.*
2. Jesus heeft dood en hel overwonnen,
3. Jesus heeft de oudvaders getroost en verlost,
4. Jesus verblijdde zijne heilige Moeder,
5. Jesus als een hovenier verscheen aan Maria Magdalena,
6. Jesus vertoonde zich aan Petrus,
7. De Leerlingen van Emaüs zeiden: waren onze harten niet van liefde brandende,

Wees gegroet, enz.

als Hij tot ons sprak, *Wees gegroet, enz.*

8. Jesus stond in het midden van zijne discipelen en wenschte hun allen den vrede,

9. Jesus toonde zijne glorieuze wonden aan den H. Thomas,

10. Thomas riep uit : o mijn Heer en mijn God!

Geloof en gedankt zij ten allen tijde het allerheiligste en goddelijk Sakrament.

II. De hemelvaart van Christus.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.

1. Jesus voer roemrijk ten hemel, *Wees gegroet, enz.*

2. Jesus klom op door zijne eigene magt,

3. Jesus scheidde van zijne lieve vrienden,

4. Jesus beloofde met hun te blijven tot het einde der wereld.

5. Jesus beloofde hun den heiligen Geest,

6. De Leerlingen hebben Jesus aanschouwd en Hij heeft hen allen gezegend,

7. Jesus heeft voor ons den hemel geopend,

8. Jesus zit aan de regterhand van zijnen hemelschen Vader,

9. Jesus toonde zijne heilige wonden voor ons aan zijnen hemelschen Vader,

Wees gegroet, enz.

Wees gegroet, enz.

10. Jesus is onze middelaar in den hemel,
Wees gegroet, enz.
 Geloofd en gedankt, enz.

III. De zending van den heiligen Geest.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.

1. Jesus heeft den heiligen Geest gezonden,
Wees gegroet, enz.
2. Jesus heeft den Trooster gezonden,
3. Jesus heeft het vuur op de wereld gezonden,
4. De heilige Geest heeft de harten met liefde ontstoken,
5. De heilige Geest heeft de verstanden verlicht,
6. De heilige Geest heeft de harten versterkt,
7. De heilige Geest heeft verscheidene talen doen spreken,
8. De heilige Geest heeft zijne gaven uitgedeeld,
9. Kom, heilige Geest, bezoek de harten van uwe geloovigen,
10. Kom, heilige Geest, ontsteek in ons het vuur uwer liefde,
 Geloofd en gedankt, enz.

Wees gegroet, enz.

IV. De hemelvaart van Maria.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.

1. Maria is opgenomen ten hemel,
  2. De hemelsche Vader ontving zijne beminde Dochter,
  3. Jesus omhelsde zijne lieve Moeder,
  4. De H. Geest verwelkomde zijne lieve Bruid,
  5. De Seraphijnen groeten Maria,
  6. De engelen dienen Maria,
  7. Geheelde hemel is verblijd door Maria,
  8. Maria zit de naaste bij Jesus,
  9. Maria is onze moeder en middelares in den hemel,
  10. Maria is onze voorspreekster bij haren lieven Zoon,
- Glorie zij den Vader, enz.

Wees gegroet, enz.

V. De krooning van Maria.

De namen van Jesus en Maria moeten zijn gebenedijd, enz. Onze Vader, enz.

1. Maria is met glorie gekroond in den hemel, *Wees gegroet, enz.*
2. Maria gekroond om hare seraphijnsche liefde, *Wees gegroet, enz.*
3. Maria gekroond om hare engelachtige zuiverheid, *Wees gegroet, enz.*

4. Maria gekroond om hare groote ootmoedigheid, *Wees gegroet, enz.*
  5. Maria gekroond om hare volmaakte gehoorzaamheid,
  6. Maria gekroond om hare heilige voorzigtigheid,
  7. Maria gekroond om hare groote verdueligheid,
  8. Maria gekroond om hare ijverige dankbaarheid,
  9. Maria gekroond om hare volharding in alle deugden,
  10. Maria boven alle engelen en heiligen in den hemel gekroond, gelijk de Moeder van God toekomt,
- Geloofd en gedankt, enz.

Wees gegroet, enz.

Ik offer u, allerzuiverste maagd, allerwaardigste moeder Gods Maria, in de vereeniging van al uwe deugden, verdiensten en volmaaktheden, deze geestelijke kroon van gebeden en groetenissen: gewaardig u dezelve te ontvangen, met al de lofzangen die op de aarde en in den hemel gedaan worden; en verkrijg mij, en al degenen voor welke ik gehouden ben te bidden, van uwen lieven Zoon genade, om wel te leven en zalig te sterven. Amen.

Een *Onze Vader*, tot dankbaarheid dat God ons de gratie gedaan heeft van den rozenkrans te lezen. *Onze Vader, enz.*

Een *Wees gegroet*, opdat Maria ons verstand opdrage aan den hemelschen Vader, en wij in eeuwigheid zijne barmhartigheid mogen gedenken. *Wees gegroet, enz.*

Een *Wees gegroet*, opdat Maria onze memorie opoffere aan haren Zoon, en wij gedurig zijn leven en bitter lijden indachtig mogen wezen. *Wees gegroet, enz.*

Een *Wees gegroet*, opdat Maria onzen wil toeëigene aan den heiligen Geest, en dat Hij gedurig in ons van liefde mag branden. *Wees gegroet, enz.*

Het *Geloof* zullen wij bidden, opdat ons gebed aan God mag aangenaam zijn; dat het mag strekken tot zijne meerdere eer en glorie, tot welstand van de heilige Kerk, tot bekeering der zondaren en afgevallene Christenen, en welstand der gemeenten. *Ik geloof in God den Vader, enz.*

De almogendheid des Vaders beware ons.

De wijsheid des Zoons onderwijze ons.

De liefde des heiligen Geestes ontsteke in ons.

In den naam des Vaders, enz.

DE HEILIGE KRUISWEG.

Voorafgaande herinnering.

De kruisweg stelt den smartelijken gang van Jesus voor, welken Hij met zijn kruis beladen, naar den Calvarien-berg volbragt, alwaar Hij uit liefde voor ons aan het hout des heiligen kruises stierf. Het is daarom regt, deze geheimnisvolle aandacht met een diep getroffen hart en een opmerkzaam gemoed te verrigten.

Bij het aandachtig bezoeken van de statien des kruiswegs, kunnen alle aflaten verdiend worden, welke het zichtbare Opperhoofd der Kerk aan diegenen verleent, die te Jeruzalem zelf de heilige, door het bloed des goddelijken Heilands gewijde plaatsen bezoeken, en deze aflaten kunnen voor ons zelven, of voorbiddenderwijze voor de zielen in de plaats der zuivering, verdiend worden.

Daar echter om eenen aflat te verdienen gevorderd wordt, dat de ziel of door de heilige biecht of door een waarachtig volkomen berouw in den staat der genade zij, zoo moet zij, om het zekere te kiezen, terstond bij den

aanvang dezer aandacht volkomen berouw en leedwezen over hare zonden verwekken. Dan moet zij ook de geheimen van het lijden van Christus, welke bij elke statie voorkomen, hartelijk betrachten, en eene akte verwekken van liefde, medelijden, droefheid en dankzegging.

Ofschoon echter ook eene korte innerlijke betrachtting dezer geheimen is voorgeschreven, nogtans zijn bij elke statie de mondelijke gebeden zoowel gebruikelijk als lofwaardig. Ook kan men na elke statie een „Onze Vader” bidden.

Eindelijk is het wel niet noodzakelijk van de eene statie tot de andere te gaan, doch dan moet men zich door buiging van het hoofd van de eene statie tot de andere wenden. —

Gebod van berouw over de zonden.

ô Mijn goddelijke Heiland en Verlosser Jesus Christus! ik, de onregtvaardige, ik heb gezondigd, en Gij, de Regtvaardige, bloedt aan het hout des kruises! De schuldige is vrij, en de onschuldige wordt gebonden; de heilige lijdt en de goddelooze leeft in vrede! Wat de knecht schuldig is, betaalt de

Heer! — Zoo verre, o Zoon van God, hebben het mijne zonden gebragt! Ik heb het kwaad gedaan, en het wordt aan U gewroken! Maar, o mijn Jesus, laat uw lijden niet aan mij verloren zijn! Ik bid U, door uw kostbaar bloed, door uwe heilige wondeteekenen, door uwen bitteren dood, en vooral door de woorden, welke Gij kort daarvoor met uwen heiligen mond hebt uitgesproken: „het is volbragt!” schenk mij, arme zondaar, vergiffenis; van harte berouw ik al mijne zonden; wijl ik U, het allerhoogste en aller liefde waardigste goed, daardoor zoo zwaar beleedigd heb! Ik beloof U ernstiglijk mijn leven met uwe genade te verbeteren. Heer! wees mij zondaar genadig, en laat mij de troostrijke woorden vernemen: „uwe zonden worden u kwijtgescholden, dewijl gij veel hebt lief gehad.” Amen.

Opoffering van den aflaat en den kruisweg voor
zich zelve.

Goedertierenste Jesus! ik offer U dezen aflaat, welks waardij uit den oneindigen schat van uw bitterlijden en de verdiensten van uwe heiligen voortspruit, voor al mijne zonden welke ik van de vroegste jeugd af beging; ik hoop daardoor de kwijtschelding der ver-

diende straffen te erlangen. Met deze opoffering vereenig ik ook tot genoegdoening voor mijne zonden alle kruis en lijden, alle smaad en nood, alle beledigingen en ellende, welke ooit over mij kunnen komen. Dit alles offer ik U in vereeniging met uw lijden en dat der heiligen, en bid uwe groote barmhartigheid, mij zoo vele straffen voor mijne zonden kwijt te schelden, als aan uwe barmhartigheid en regtvaardigheid welbehagelijk is.

Opoffering van den aflaat voor de Overledenen.

Barmhartige God! ik bid uwe oneindige ontferming voor de ziel N. N. en offer U met de Kerk, uwe heilige bruid, dezen aflaat op tot hare zaligheid. O verzacht hare pijn door de verdiensten van het lijden en den dood uws eeniggeboren Zoons; neem haar spoedig op in de gelukzalige aanschouwing van uw glorierijk aanschijn; dat zij in het hemelsch vaderland met alle uitverkoornen U eeuwig love en prijze; door Jesus Christus, onzen Heer, die met U en den heiligen Geest leeft en regeert, God van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

I. STATIE.

Jesus wordt ter dood veroordeeld.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.
Die door uwen bitteren dood de wereld
verlost hebt.

Bedenk, hoe na zijne smartelijke geeseling en krooning met de doornen kroon, Jesus op eene hoogst onregtvaardige wijze door Pilatus tot den dood des kruises veroordeeld werd.

ô Mijn goddelijke Heiland! niet Pilatus, maar mijne tallooze en overhoopte zonden hebben het doodvonnis over U geveld! Door de verdiensten van uwen smartelijken weg naar den berg van Calvarie, bid ik U, wees mijn leidsman en geleider, wanneer het verschrikkelijke oogenblik nadert, waarop mijne ziel, van de banden des ligchaams verlost, den vreeselijken weg in de eeuwigheid moet betreden. — Ach, mijn Jesus! ik heb U boven alles lief; konde ik in tranen wegsmelten, dewijl ik het allerhoogste goed zoo dikwijls beleedigd heb. O sta niet toe, dat ik in het toekomende weder van U gescheiden worde! Verleen mij de genade U eeuwig lief te hebben, en doe met mij naar uwen

heiligen wil; alles wat U behaagt, neem ik aan van uwe vaderhand, en kus dezelve met eerbied en liefde.

Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

II. STATIE.

Jesus draagt het kruis.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uwen bitteren dood de wereld verlost hebt.

Bedenk, hoe op dezen smartelijken weg, Jesus zijn kruis op zijne heilige schouders dragende, uwer gedachtig was, en zijnen dood den hemelschen Vader voor de zaligheid uwer ziel opofferde.

Geliefste Jesus! ik omvat gewillig alle ellende en wederwaardigheden, welke Gij tot het einde mijns levens mij wilt laten overkomen, en bid U, door uwe smarten welke Gij bij het dragen van uw zwaar kruis geleden hebt, verleen mij de genade en uwen bijstand, opdat ik met volkomen geduld en stille onderwerping het kruis drage, dat Gij

mij oplegt. O Jesus! ik bemin U, en berouw van harte, dat ik U zoo zwaar beleedigd heb. Sta niet toe dat de zonde mij ooit weder van U scheidt! Verleen mij de genade, U zonder ophouden te beminnen, en handel dan met mij naar uw welbehagen.

Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

III. STATIE.

Jesus bezwijkt voor de eerste maal onder den last van zijn kruis.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uwen bitteren dood de wereld verlost hebt.

Betracht, hoe uw Jesus voor de eerstemaal onder zijn kruis bezweek. Zijn ligchaam, ontvleescht door talloze geeselslagen, zijn heilig hoofd door de doornen kroon gewond, had bijna al zijn bloed vergoten; daarom werd Hij zoo zwak, dat zijne heilige menschheid zich nauwelijks regt op kon houden. Bovendien droeg Hij het zware kruis op zijne schouders, en werd door de krijgsknechten zoo onbarmhartig mishandeld, dat Hij op deze smartelijke reis meermalen met zijn kruis ter aarde viel.

O zoetste Jesus! niet de zwaarte des kruises, maar de last mijner zonden wierp U ter aarde! Door de verdiensten van deze uwe eerste bezwijking, smEEK ik U, sta niet toe dat ik ooit weder in doodzonde valle. Ik heb U lief, o Jesus, uit geheel mijn hart, en berouw mijne zonden; verleen mij de genade, U niet meer te beleedigen, en geef mij, dat ik U eeuwig liefhebbe, en dan handel met mij naar uw welgevallen!

Onze Vader, enz Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven, och, zie mij genadig aan.

IV. STATIE.

Jesus bejegt zijne diep bedroefde Moeder.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uw en bitteren dood de wereld verlost hebt.

Bedenk, de bejegening dezes Zoons en dezer Moeder op dezen zoo smartelijken weg! Beiden zagen elkander aan, en hunne blikken werkten gelijk pijlen, door welke hunne harten tot liefde gewond werden.

O liefderijkste Jesus! door de diepste en

innigste smart, welke bij deze bejegening uw zoet hart ondervond, verleen mij, dat mijn hart tot ware aandacht jegens Maria, uwe maagdelijke moeder, ontvonkt worde. Gij echter, o smartelijke Koningin, smeek voor mij af een liefderijk aandenken aan het lijden van uwen goddelijken Zoon. — Ik bemin U, o Jesus! Ik verfoei en berouw mijne misdaden. O sta niet toe, dat ik van nu af weder in eene zware zonde vervalle. Blaas mijn hart eene standvastige liefde tot U in, en handel dan met mij naar uw welgevallen.

Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

V. S T A T I E.

Simon van Cyrene helpt Jesus het kruis dragen.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uwen bitteren dood de wereld verlost hebt.

Bedenk, hoe de trawanten, bij den aanblik der groote zwakheid van Jesus, uit vrees dat Hij op den weg naar den berg van Calvarie den geest mogt geven, Simon

van Cyrene noodzaakten, den Heer zijn kruis te helpen dragen.

☩ Geliefste Jesus! ik zal niet weigeren het kruis met Simon te helpen dragen; ja, ik neem het met vreugde op mij; vooral wil ik den dood, welke mij is opgelegd, met alle smarten welke dien vergezellen, gewillig verduren; hij voert mij immers uit deze wereld tot U! O laat mij dien met den uwen vereenigen, en U, mijnen Schepper, denzelven opofferen. Uit liefde tot mij zijt Gij gestorven; verleen mij, dat ik uit liefde tot U en in uwe liefde sterve, Zie, mijn Heiland, ik heb U lief en berouw mijne zonden van harte. Ach! ontvonk mijn hart met liefde tot U, en handel dan met mij naar uw welgevallen.

Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

VI. STATIE.

Veronica reikt Jesus eenen zweetdoek.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uwen bitteren dood de wereld verlost hebt.

Bedenk, hoe deze heilige vrouw, toen zij den Heer in zoo groote smarten en droefenissen aanschouwde, en zijn heilig aangezigt met zweet en bloed bedekt zag, met eerbied naar Hem toekwam en Hem eenen schoonen doek aanbood om zich af te droogen, waarop de afbeelding van zijn gelaat geprent werd.

Zoetste Jesus! hoe bevallig, hoe liefderijk was anders immer uw gelaat. Ach! thans zie ik het door bloed en speeksel ontsierd. Ach! hoe schoon was eenmaal mijne ziel, toen zij door het bad van den heiligen doop in uwe genade gereinigd werd. Maar ik ongelukkige ontsierde dezelve op de hatelijkste wijze door mijne zonden! Gij alleen, o Heer, kunt haar de vorige schoonheid teruggeven; ik smeek U door uw heilig lijden om deze genade.

Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan,

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

VII. STATIE.

Jesus bezwijkt ten tweeden male onder den last van zijn kruis.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uwen bitteren dood de wereld verlost hebt.

Bedenk, hoe Jesus ten tweeden male onder het zware kruis ter aarde valt. Door dezen val vernieuwden zich alle smarten van de wonden zijns heiligen hoofds en zijner gebenedijde leden.

O zachtmoedigste Jesus! hoe dikwijls waart Gij mij goedertieren en genadig; en ach, hoe dikwijls beleedigde ik U door het hervallen in de zonde! ik bid U, mijn Heiland, door de verdiensten van uwen smartelijken val onder het kruis: laat mij tot aan mijnen dood in uwe genade volharden en in al mijne bekoringen tot U vlieden, opdat ik niet onderligge. Ik heb U lief, o Jesus, van ganscher harte, en mijnen wil staat vast, om U nooit meer te beleedigen. — Heer! U alleen verlang ik lief te hebben; geef mij deze liefde, en handel dan met mij naar uw welgevallen.

Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

VIII. STATIE.

Jesus spreekt tot de weenende vrouwen van Jeruzalem.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uwen bitteren dood de wereld verlost hebt.

Betracht het medelijden der vrouwen van Jeruzalem, die, toen zij Jesus in zulke beklagelijke gestalte en gansch met bloed bedekt zagen, hartelijk tranen stortten. Maar Jesus sprak tot haar: „weent niet over mij, maar over u en uwe kinderen.”

O mijn lijdende Heiland! voorwaar ook ik moest weenen, daar ik U zoo dikwijls en zoo zwaar beleedigde, ofschoon Gij mij met de vriendelijkste teederheid bemindet! Niet de eeuwige straffen der hel, maar mijne liefde tot U, mijn God, is de oorzaak van mijn hartelijk berouw. Heer! ik bemin U boven alles. Ach, dikwijls en zwaar heb ik gezondigd! maar zie, ik verzaak de zonde voor eeuwig, en beweene dezelve met bittere tranen. Alleen U, U alleen wil ik liefhebben, o Jesus! Amen.

Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

IX. STATIE.

Jesus bezwijkt ten derden male onder het kruis.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uwen bitteren dood de wereld verlost hebt.

Betracht den derden val van uwen Heiland onder het kruis. Groot was de krachteloosheid van Jesus, en even zoo groot de woede der romeinsche krijgsknechten, die den Heer tot spoedig gaan aandreven, ofschoon het Hem reeds aan kracht ontbrak om het kruis te dragen.

O vermoeide Jesus! door de verdienste der zwakheid, welke Gij op den weg naar den berg van Calvarie in uwe uitgeputte leden gevoeldet: geef mij toereikende sterkte, om alle aanlokselen tot zonde en alle booze neigingen te overwinnen, die tot dit uur mij van U scheiden, en den hoogst kostbaren band der vereeniging met U zoo dikwijls losrukken! U alleen wijd ik van nu af de lief-

de van mijn hart. Heer! mij geschiede naar uw wil.

Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.
Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

X. STATIE.

De krijgsknechten ontkleeden den goddelijken Heiland.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uw bitteren dood de wereld verlost hebt.

Bedenk de onuitsprekelijke smart van Jesus, toen Hem zijne kleeding gewelddadig van het ligchaam gerukt werd, die door de geeseling daaraan vast gekleefd zat. Koester het hartelijkste medelijden met uw ontkleeden Heiland, en zeg tot Hem :

Onschuldigste Jesus! door de verdiensten uwer smartelijke ontkleeding: verleen mij de genade, dat ik den ouden mensch met al zijne zondige begeerten en neigingen tot aardse lusten aflegge, en in plaats daarvan het glorieijke gewaad der liefde aandoe; daar Gij alleen verdient boven alles bemind te wor-

den. — Ach! hoe berouwt het mij, dat ik U ooit beleedigd heb. Geef aan mijne ziel het bruiloftskleed der genade, opdat ik daarmee gesierd, welgevalliger voor uwe oogen verschijne. O Jesus, mijne liefde! zie mij hier aan uwe voeten, en handel met mij naar uw welbehagen. Amen.

Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

XI. STATIE.

Jesus wordt aan het kruis genageld.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uw bitteren dood de wereld verlost hebt.

Betracht, hoe uw Jesus onder onuitsprekelijke smarten, aan handen en voeten op het hout des kruises uitgerekt werd, en aan den eeuwigen Vader zijn leven voor de zaligheid onzer zielen opoffert. Beschouw in den geest dit smartelijk vastnagelen wat de Joden deden. O welke smarten! welke pijn!

Zoete Jesus! verberg mijne bedroefde ziel in de geopende wonden uwer heilige handen en voeten. Ik wil daar henen vlieden als

naar een zeker toevlugtsoord in de woedende stormen dezes levens. Doorsteek, o mijn verachte Heiland, dit hart, en hecht hetzelfde aan het hout uws kruises; opdat het U alleen betrachte en liefhebbe. Zend mij in deze wereld smarten, maar spaar mij in de eeuwigheid.

Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

XII. STATIE.

Jesus wordt verhoogd en sterft aan het kruis.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uwen bitteren dood de wereld verlost hebt.

Betracht, hoe uw Jesus na eenen doodsangst van drie uren, aan krachten uitgeput, zijnen gebenedijden geest in de handen zijns hemelschen Vaders overgeeft en dan uitroept: „het is volbragt!” waarna Hij met nedergebogen hoofde sterft.

Ach! mijn Jesus, mijn Verlosser is dood! dood is Hij! Hij neigt zijn hoofd, om mij den kus des vredes en der liefde te geven; Hij breidt zijne armen uit, om mij te omvat-

ten! Zijn hart is open, en ik lees daarin, dat Hij uit liefde tot mij stierf! O Heer Jesus! Gij hebt eenmaal gezegd: „wanneer ik van de aarde verhoogd zal zijn, trek ik alles tot mij:” zie, ik behoor tot degenen, welke Gij met de banden der liefde tot U getrokken hebt. Ik omvat het kruishout, en erken uwen kostbaren dood als den aanvang van een gelukzalig leven voor mij. Ik wil mijne zinnelijke begeerten kruisigen, in de troostrijke hoop, dat ik U, na voleinding mijner bedevaart door dit dal der tranen, in het eeuwige rijk verhoogd aan de rechterhand uws Vaders, zal aanschouwen. Verleen mij dit, o Jesus, door uwen verdienstelijken kruisdood. Amen.

Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

XIII. STATIE.

Jesus wordt van het kruis genomen.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uwen bitteren dood de wereld verlost hebt.

Betracht, hoe Jesus, nadat Hij aan het kruis gestorven was, daarvan afgenomen en door zijne leerlingen Josef en Nicodemus nedergelegd werd in den schoot zijner maagdelijke Moeder, welke Hem met moederlijke teederheid opnam en aan haar door smarte beklemd hart drukte.

ô Smartelijke Moeder! neem uit liefde tot uwen goddelijken Zoon mij aan tot uw pleegkind, en spreek voor mij bij Hem een moederlijk, alvermogend woord. Gij zijt degene aan welke de Heer groote dingen gedaan heeft. O mijn goddelijke Verlosser! ik wil U mijn arm hart, dat U innig lief heeft, tot eene grafplaats bereiden. Ik wil hetzelfde reinigen, opdat Gij daar eene reine woning vindt. Kom, o geliefde mijns harten! Zie, alles is bereid: door uwe genade zal al mijn binnenste klaar en glorierijk schitteren.

Onze Vader, enz. Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

XIV. STATIE.

Jesus wordt in het graf gelegd.

Ik aanbid U, o Jesus, en lofprijze U.

Die door uwen bitteren dood de wereld verlost hebt.

Betracht, hoe de geliefde Apostelen met Maria, de moeder van Jesus, het ligchaam des Heeren naar het graf droegen, hetzelfde daarin legden en de grafplaats toesloten.

Zoo ligt dan mijn Jesus in het graf! — Met levenden eerbied kus ik dezen steen duizend malen; daar mijn leven onder denzelven verborgen ligt! — Gij echter, mijn goddelijke Verlosser, die na drie dagen glorieus uit dit graf opstondt, verleen mij in uwe barmhartigheid, op dien grooten algemeenen oordeelsdag, wanneer het alles levendmakende bazuingeschal mij in het dal van Josaphat zal roepen, dat ik glorieus verrijze, aan uwe rechterhand gesteld worde en in het hemelrijk inga, hetwelk Gij door uw bloed verworven hebt; opdat ik U aldaar liefhebbe, love en prijze in eeuwigheid. Amen.

Onze Vader. enz. Wees gegroet, enz.

Eere zij den Vader, enz.

Uit liefde tot mij, Heer, zijt Gij in den dood gegaan.

Ik wensch met U te sterven; och, zie mij genadig aan.

DANKZEGGING.

ô Heer Jesus Christus, die gezegd hebt : „ wie mij wil aanhangen , die neme zijn kruis op zich en volge mij ! ” Zie , — ik volgde U stap voor stap op den weg uws kruises , en overdacht op denzelven alle geheimen van uw lijden . Ik dank U voor deze groote genade , en bid U , laat de oneindige verdiensten van uw lijden niet aan mij arme zondaar verloren zijn . Toon uwen hemelschen Vader uwe bloedende wonden , tot genoegdoening voor al mijne zonden en misdaden . Wasch mijne ziel in uw kostbaar bloed , en verleen mij , die U op aarde naar den berg van Calvarie volgde , U eenmaal ook als mijnen Verlosser en Zaligmaker op den berg Sion in het rijk des hemels eeuwig te aanschouwen , lief te hebben en te loven . Amen .

De zielen der overleden geloovigen mogen door de barmhartigheid Gods in vrede rusten . Amen .

Zesmaal onze Vader , enz . Zesmaal Wees groet , enz , en Eere zij den Vader , enz . *(waarvan het laatste Onze Vader , enz . voor zijne Heiligheid den Paus gebeden wordt .)*

VIJFDE AFDEELING.

OEFENINGEN OP DE FEESTDAGEN DES HEEREN.

IN DEN ADVENT.

GEBED.

(Ook eene nuttige oefening voor verstrooide en steeds buiten zich omdwalende Christenen.)

Vader! reeds dikwerf wilde ik met U spreken, gelijk eenschepsel met zijnen Schepper, en altoos blijf ik zoo koud, als de steen waarop ik kniel; vaak is het mij alsof ik geen hart bezate, als waart Gij geen God, en ik niet het werk uwer handen. — In zulke ongevoeligheid breng ik maanden, ja jaren door. — Eens nogtans, eer ik sterve, moet in mijn hart eene geheele verandering plaats vinden; eens, eer ik sterve, moet ik mijne nietigheid voor U erkennen, U als mij-

nen Heer aanbidden, en mij over U verblijden; eens, vóór dat dit hart ophoudt met kloppen, moet ik uwe vaderlijke goedheid dankbaar prijzen, en vrolijk eenige dier ontelbare weldaden verkondigen, die ik van uwe hand ontvangen heb; eens, vóór dat men mij zegge: *ook hij rust reeds in het graf!* moet ik U nog met vreugde-tranen mijnen Vader noemen, uwe ontferming afsmeeken, en al mijne zorgen in uwen schoot uitstorten. — Hoe rampzalig toch zoude het met mij gesteld zijn, als ik deze wereld moest verlaten, en mijn geweten in mijne laatste oogenblikken tot mij zeide: „nu hebt gij zoo vele jaren geleefd, en gij hebt u nog niet eens over uwen God verblijd, gelijk een kind zich over zijnen vader kan verheugen.” Hoe rampzalig zoude mijn toestand zijn, zoo ik op het einde mijns levens deze treurige belijdenis moest afleggen „nu reeds begeven mij mijne zinnen, en gij hebt er nog niet eens aan gedacht, dat gij weder opstaan zult, en naarmate gij met uw ligchaam goed of kwaad bedreven hebt, ook goed of kwaad zult ontvangen; nu zijt gij aan het einde uws levens en bespeurt achter u slechts weinige goede daden die u genoeg verschaffen, welligt

geene, die eenen leerling van Jesus Christus volkomen waardig zijn, maar wel vele, die u bevlekt hebben, en niet weinige die u met schaamte overdekken; nu treedt de dood tot u toe, en gij zijt nog niet eens begonnen regt te leven; de tijd is daar om gekroond te worden, en gij hebt nog niet dapper genoeg gestreden; om vreugde in te zamelen, en gij hebt niet anders dan zonde gezaaid; om God te aanschouwen, en gij zijt nog niet zuiver genoeg, om dezen aanblik te kunnen verdragen; om tot rust, heerlijkheid en zaligheid uws Heeren te worden ingelaten, en gij hebt nog niet met de trouw eens Christens aan datgene gearbeid, wat uw dagwerk was; nog niet met den moed eens Christens verdragen, wat gij te verdragen hadt; nog niet gehoorzaamd, gediend, zoo als een Christen dienen en gehoorzamen moet, wil hij naderhand eens heerschen!

Hoe rampzalig zoude mijn toestand zijn, bijaldien ik op het einde mijns levens deze getuigenis tegen mij zelven moeste afleggen! En als mij heden eens de dood overviel, zoude ik wel iets anders van mij zeggen kunnen? En, als ik dan zoo ongevoelig, zoo zorgeloos voortleve, zoo als ik tot nu toe

deed, zal ik dan op het einde mijns levens wel iets anders kunnen zeggen?

De advent-, kers- en vastendagen, paschen en pinksteren, komen en gaan, en komen op nieuw, en het is voor mij bijna even zoo, als of zij er niet geweest waren.

Reeds is weder de tijd verschenen, dien men advent noemt; reeds vangt weder een kerkjaar aan, op nieuw zullen wij ons der aankomst van den Messias, der liefde des Vaders, die zijnen Zoon tot ons en voor ons nederzond, herinneren: zal ik ook nu weder na het eindigen van den adventtijd, ook in dit jaar, zoo onverbeterd, zoo traag in het goede voortleven, een Christen zonder christelijke gevoelens zijn, gelijk in de vorige jaren? Zullen ook deze vier weken voor mij vruchteloos verlopen? — Zal ik ook nog dit jaar op den kersnacht, op dat onvergetelijk middernachtsuur, tot mij moeten zeggen, zoo als ik tot heden toe steeds zeggen konde: „zie, gij hebt vier weken lang tijd en gelegenheid gehad, om u tot dit uur voor te bereiden, en uw hart is nog even zoo hard, als de kribbe waarin het kind Jesus was liggende; nog zoo ijskoud, als het jaargetijde; nog zoo ongevoelig als een redeloos

dier, welk in denzelfden stal lag, waar Jesus geboren werd?"

Ja Vader! zoo koud, zoo verhard, zoo ongevoelig was ik tot op dit oogenblik. Gij ziet de verhardheid en koude, de ongevoeligheid mijns harten, en het is niet noodig dat ik ze U te voren bekend make. Zoo was het met mij tot op dit oogenblik gesteld: vol schaamte moet ik het erkennen, dewijl ik het niet loochenen kan. Zoo was het met mij gesteld — maar zoo wil ik niet blijven — van dit oogenblik af niet meer zijn! —

O gij heilige aartsvaders, gij koningen en profeten, gij Abraham, Mozes, David, Isaias, Daniël! — o hoe zult gij niet verlangd hebben, om den dag te aanschouwen, waarop de verwachte Verlosser op aarde kwam! Nogtans hebt gij dien dag niet mogen zien — met uwe ligchamelijke oogen niet gezien. — Hij, de beloofde, naar wiens komst gij zoo hartelijk verlangdet, is reeds gekomen; Hij heeft volbragt, wat Hij volbrengen kon; Hij heeft reeds geleerd, gedaan, geleden, wat Hij leeren, doen en lijden kon; Hij is reeds gestorven, en van den dood weder opgewekt; Hij is reeds tot zijnen Vader teruggekeerd, en zal wederkomen, gelijk Hij is heen ge-

gaan; Hij zit aan zijns Vaders rechterhand, en zal eens alle dooden opwekken; alles oordeelen wat geoordeeld worden kan, zalig maken wat zalig worden kan, zalig maken allen die in Hem gelooven, en zijnen wil volbrengen: Hij is Jesus: en zoude ik mij aan Hem niet toevertrouwen? Hij is Jesus: en zal ik mij van Hem niet laten leeren, verbeteren, zuiveren, besturen, zaligmaken? Hij is Jesus, magtig en liefderijk, als Zoon van God, barmhartig en mededoogend, zoo als geen menschen-zoon; wijs en vriendelijk, zoo als geen ander zijn kan: en ik zoude mij aan Hem niet houden? Zijne leer zoude mij niet dierbaarder zijn, dan hetgene alle menschen leeren kunnen? Zijn voorbeeld zoude mij niet kostbaarder zijn, dan wat alle deugdzamen doen kunnen, en ooit gedaan hebben? Zijne liefde, die zelfs den dood niet heeft ontzien, en op nieuw het herlevendigd geslacht van zondaren heilig en zalig maakt, zoude mij niet dierbaarder zijn dan alles, wat Hij zelf niet is? Wat zal ik dan nog zeggen? — Heer! Gij ziet dat het mij ernst is; ik kan, — ik wil, — ik zal uw leerling zijn, en, zoo wel in leven als dood, uw leerling blijven. O laat mij toch nimmer onder mijne voor-

nemens en zwakheden bezwijken ; laten mijne pogingen om U te believeu, nimmer vruchteloos, mijn vertrouwen nimmer moede, mijn geloof nimmer zwak, mijne liefde nimmer koud worden. Amen.

HET KERSEFEEST.

In de drie volgende gebeden wordt ons 1. de waarde van Jesus; 2. het doel zijner verschijning op aarde, en 3. onzen pligt, met betrekking op de verschijning van Jesus, op het hart gedrukt.

EERSTE GEBED TOT JESUS CHRISTUS.

Terug geplaatst in de dagen uwer verschijning hier op aarde, zie ik U, o Jesus, in het stof voor U nedergekniel, liggen — in eene kribbe, en zie niet anders aan U, dan ik aan een ander kind opmerk. — In doeken gewonden, hulpeloos en behoeftig, als een ander schepsel, ja, hulpeloozer en behoeftiger, zoo als het mij voorkomt, dan zelfs het geringstemenschen-kind, treedt Gij deze zichtbare wereld in. Maar iets anders zie ik, en iets anders geloof ik. Ik zie niets meer dan

des menschenzoon, en echter geloof ik in den Zoon van God. — Uwe ontvangenis was reeds wonderbaar; en heden, bij uwe geboorte, galmt de lucht van vreugdezangen, door hemelsche heerscharen aangeheven: *eer zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde!* De gansche hemel is bezig, om U een geboortelied aan te heffen, en de aarde moet getuige zijn van uwe heerlijkheid. Eene nedergeschoten straal van licht omschijnt de herders op de velden, terwijl een engel hun deze groote blijdschap verkondigt: *heden is u de Zaligmaker geboren.* Ook ik neem met herderlijke eenvoudigheid, de boodschap des engels aan, dat ons *heden de Zaligmaker geboren is.* Ja, Gij zijt onze Heiland, Gij zijt het Woord des Vaders, de glans der heerlijkheid; Gij zijt de Zoon van God in de gestalte eens menschen — en dat om ons gelukkig te maken! — Gij zijt niet slechts een bijzonder lieveling Gods, zoo als Abraham, Isaac en Jacob: want wanneer heeft God ooit tot eenen der aartsvaderen gezegd: *gij zijt mijn Zoon, heden heb ik U geteeld?* —

Gij zijt niet slechts een lieveling Gods, zoo als Mozes, de toevertrouwde vriend van God: want wanneer ooit heeft God tot Mozes

gezegd : *gij zijt mijn Zoon , heden heb ik U geteeld?* Mozes was niets meer dan een dienaar in het huis uws Vaders : maar Gij zijt de Zoon van het huis. — Gij zijt niet slechts een lieveling Gods , gelijk de engelen , die het aangezigt van uwen Vader aanschouwen : want wanneer heeft God ooit tot eenen zijner engelen gezegd : *gij zijt mijn Zoon?* Neen , veel meer zijn de Engelen uwe dienaren , zoo als zij dienaren uws Vaders zijn , en bidden U aan , gelijk zij uwen Vader aanbidden. Gij zijt niet slechts een lieveling Gods , gelijk Joannes , uw voorlooper ; want wanneer ooit heeft God tot hem gezegd : *gij zijt mijn Zoon , heden heb ik U geteeld?* Joannes was niets meer dan de bode des lichts ; Gij zijt het licht , de zon zelf. Joannes was niets meer dan een wegbaner , die den weg voor zijns Heeren aankomst voorbereidde ; Gij zijt zelf de Heer. Joannes moest slechts met den vinger het Lam Gods aanwijzen ; Gij zijt het Lam Gods zelf , hetwelk de zonden der wereld wegneemt. — Ja dit is mijn geloof , en versterk Gij mij in hetzelfde , opdat ik steeds met hartelijke vreugde de blijde boodschap moge hooren , lezen en mij herinneren : *dat het Woord vleesch geworden is. — Het Woord is vleesch geworden!* —

Wie hadt dit ooit kunnen verwachten, gelooven, als God het niet beloofd, als God het niet vervuld, en als zoodanig aan ons had geopenbaard? — *Het Woord is vleesch geworden!* Het onzichtbare, onsterfelijke, alvermogen- de Woord, neemt eene zichtbare, sterfelijke zwakke, menschelijke gestalte aan! — *Het Woord is vleesch geworden!* Wie erkent hier niet de liefde des Vaders? Hij geeft zijnen Eeniggeboren over, om zalig te maken wat verloren was. Wie erkent niet daarin de liefde des Zoons? Hij verlaat het huis zijns Vaders, en verschijnt onder ons, gelijk een uit ons, om ons in het huis zijns Vaders in te voeren. Waar is de mensch, die in deze genade gelooft, en zich niet in zijne menschheid verblijdt? *De liefde kleedt zich in ons vleesch en bloed.* — *Het Woord is vleesch geworden;* ja, op deze waarheid rust de roem en de vreugde van ons geslacht.

TWEEDE GEBED TOT JESUS CHRISTUS.

Jesus! hij, die door de waarheid onder- rigt, weet waarom Gij tot ons gekomen zijt, die kan onmogelijk zoo koud, zoo ongevoelig en liefdeloos zijn, dat hij U niet zou beminnen. Gij kwaamt om ons op nieuw tot

kinderen van uwen Vader te maken; en wij zouden U niet beminnen? Het steeds opwas- sende kind leert in het vaderlijke huis voor alles zijnen vader kennen, en durft tot hem, met kinderlijke vrolijkheid zeggen: *lieve vader!* Zoo kwaamt Gij ook tot ons, om ons uwen Vader te leeren kennen, en gaaft ons tevens de magt kinderen Gods te worden en tot uwen Vaderte zeggen: *lieve Vader! onze Vader!* — *God onze Vader!* en wij zouden U niet beminnen? — Een goed leergierig kind weet de wil zijns vaders, en volbrengt dien steeds met lust en zonder dralen. Gij nu kwaamt om ons het raadsbesluit uws Vaders en zijnen wil, boven alles dierbaar en aange- naam, bekend te maken; — en wij zouden U niet beminnen? — Een braaf kind is bezield met den geest en het gevoel van liefde, ver- trouwen en gehoorzaamheid jegens zijnen va- der. Gij kwaamt, om ons den heiligen Geest, uwen Geest, den Geest eens Zoons in onze harten te storten, opdat wij niet slechts den naam van kinderen Gods zouden dragen, maar die ook waarlijk zijn; — en wij zouden U niet beminnen? — Een kind is erfgenaam, en als erfgenaam wordt hij eens heer van al het goed zijns vaders. Gij kwaamt, om ons

toterfgenamen Gods en uwe medeërfgnamen te maken ; en U zouden wij niet beminnen ? Gij kwaamt om onze zonden uitte wischen , om als middejaar tusschen ons en uwen Vader te zijn , opdat wij Hem als onzen Vader zouden liefhebben , en Hij ons , als zijne kinderen , zijne heerlijkheid schenken mogte : en wij zouden U niet beminnen ? — O Gij , die alle liefde waardig zijt ! Gij hebt ons te voren lief gehad ; Gij naamt het leven eens menschen aan , om het uit liefde voor ons weder af te leggen ; Gij kwaamt , om ons een leeraar der liefde , een voorbeeld van liefde , om ons een liefderijke Verlosser te zijn : en U zouden wij niet lief hebben ? O goddelijke Broeder en vriend der menschen ! wat zal ik tot U zeggen ? Heeft het dan wel iets te beduiden , als ik U lief heb , daar Gij mij eerst hebt lief gehad , en wel zòè lief gehad ? Kan ik wel iets minder doen , dan U van mijnen kant beminnen , U die mij eerst hebt lief gehad ? — Wij beminnen , als kinderen , onze ouders , omdat zij ons het leven hebben gegeven ; wij beminnen onze leeraars , omdat zij ons , in al wat waar en goed is , onder-richt gaven ; wij beminnen onze weldoeners , omdat zij ons menig lijden dragelijk maken ;

wij beminnen onze vrienden, omdat zij smart en vreugde met ons deelen; — en ware het dan wel mogelijk Hem niet lief te hebben, die voor ons meer dan vader, moeder, weldoener, leeraar, vriend — meer dan alles is? — Zouden wij U niet lief hebben, die kwaamt, om ons, die dood waren, weder levendig te maken; die kwaamt, om ons, die vijanden Gods, dienstknechten der zonde waren, en van alle gevoel voor het goede en hemelse ontbloomt, tot vrienden en kinderen Gods op te nemen; die kwaamt, om ons tot uwe broeders en medeërfgenenamen te maken, daar wij geen ander erfgoed dan de zonde en den dood bezaten; zouden wij U niet beminnen, U, door wien alles het aanzijn heeft wat geschapen is; U, door wien alles is verlost wat verlost is? U, onzen Heiland, onzen Vriend, onzen Broeder, onzen Zaligmaker — zouden wij U niet beminnen? — Dat elk, wie dit zou kunnen, U niet kenne en niet beminne: ik voor mij kan het niet.

DERDE GEBED.

Jesus! Gij kwaamt om ons tot Gods kinderen nieuw te herscheppen. Door U moet ik ook een kind Gods worden; ben ik het? —

Een braaf kind bemint zijnen vader als zijnen vader, en zijnen broeder als zijnen broeder. God nu is mijn Vader : heb ik hem ook als mijnen Vader lief? Is zijn wil mij heilig? Is zijn welbehagen mij dierbaarder dan al de zinnelijke genoegens, de lusten des vleesches, dan al de pracht, eer en goederen dezer wereld? Ben ik bereid eerder aan alle menschen te mishagen, dan Gode, die de heiligste is? Heb ik moeds genoeg de verachting eener gansche wereld te verdragen, om voor God en mijn geweten mijne eer te behouden? God is mijn Vader : tracht ik zijnen wil, zijne gebeden, zijne wenken na te sporen? vertrouw ik op Hem in al mijnen nood? God is mijn Vader : geloof ik aan zijn woord? geloof ik in zijne alomtegenwoordigheid, als of Hij bestendig zichtbaar bij mij ware? God is mijn Vader door Jesus Christus, en alle menschen zijn in Jesus Christus mijne broeders : heb ik nu wel alle menschen als mijne broeders lief? Bemin ik ook mijne vijanden, als mijne broeders? Heb ik hen, die mij versmaden en onderdrukken, als mijne broeders lief? Bemin ik ook de behoeftigen, de hongerigen, de miskenden, als mijne broeders? Bemin ik mijnen naaste, die mij om hulp

bidt, als mijnen broeder? God is mijn Vader: kan ik ook met grond verwachten, dat Hij eens mijn erfdeel worden zal? God is mijn Vader: leef ik zoo, dat ik hoop hebbe van eenmaal een medeëfgenaam van Jesus Christus te worden? — Ach, Jesus, geliefde Zoon uws Vaders! Gij weet het beste wat ik ben, wat ik moet zijn, hoe ik worden kan, hetgene ik moet zijn, en waarom ik het nog niet ben? Verlicht mij dan, opdat ik mij zelve en U leere kennen. Versterk mij, opdat ik worde, wat ik door U worden kan en worden moet. Laat de genade Gods, die in U, tot heil van alle menschen verschenen is, voor mij niet vruchteloos zijn.

DANKGEBED,

op den laatsten dag van het jaar.

Zoo is dan weder een jaar voorbij, en nog leef ik! — Lof en dank zij U, o Vader, dat ik nog leve! Lof en dank voor alles wat ik door U ben en heb! — Dank zij U voor elk lid mijns ligchaams, voor elke aandoening, voor elke kracht mijner ziel! Alles is uwe gave; voor alles komt U toe lof en dank!

Lof en dank zij U voor uwe schoone zoon,

die Gij dagelijks over mij liet opgaan; voor uwe lieve maan en de talloze sterren, die mij ook dit jaar verlicht hebben! Lof en dank zij U, voor de aarde die ik bewoonde, en die ook voor mij zoo vol van uwe goedheid en heerlijkheid is; voor de lucht die ik in- en uitademende; voor de frissche wateren die mij verkwikt hebben; voor het brood dat ook voor mij, gedurende dit jaar, uit den schoot der aarde is voortgekomen; en voor de menigerlei soorten van spijzen die mij tot voedsel hebben gestrekt; voor de kleederen die mij bedekt, voor de woning die mij geherbergd, voor de menschen in wier gezelschap ik dagelijks zoo veel goeds heb mogen zien, leeren, ontvangen, genieten, en zonder welke mij het leven treurig en eenzaam zoude zijn geweest! Lof en dank zij U, voor al de blijken uwer liefde die mij, als zoo vele stemmen, van hemel en van aarde, hebben toegeroepen: dat Gij zijt, en ons aller God en Vader zijt!

Zoo is dan elk jaar een nieuw bewijs uwer vaderlijke liefde! Zoo zijt en blijft Gij steeds dezelfde Vader uwer kinderen! Zoo heeft uw weldoen en liefde dan nimmer een einde!

Ja Vader! het eene jaar vertelt het andere,

dat uwe liefde hooger is dan de hemel, breeder dan de aarde, dieper dan de zee, ja zoo groot als Gij zelf zijt. Het eene jaar zegt aan het andere, dat Gij de eenigste oorzaak, beginner en voleinder aller dingen, dat Gij de kracht van alle krachten, het leven aller levens, de bron van alle licht en vreugde zijt. Het eene jaar verhaalt het andere, dat van alles wat loven en danken kan, U te allen tijde en overal, lof en dank moet worden toegebracht.

Ach, Vader! ik gevoel mij zelfs te gering om ook maar al het goede op te noemen, dat ons van U toevloeit. Hoe zoude ik U dan genoegzaam danken?

Verhef mijne ziel tot U, leg mij lof en dankzegging in mijn hart en op mijne tong. Onder de millioenen harten die uwe liefde ondervinden, onder de millioenen tongen die uwen naam vermelden, heb ook ik een hart om U te beminnen, eene tong om uwen onuitsprekelijken naam uit te stamelen. Gij hebt den mensch naar uw beeld geschapen, en, ofschoon hij van U afgevallen en door hem zonde en dood in de wereld gekomen is, zoo is toch in elken afstammeling van den eersten mensch, alzoo ook in mij, een vonkje uwer

almagt, wijsheid en goedheid zichtbaar. — Ik kan dan Hem erkennen, aanbidden, beminnen : Hem die mij heeft gemaakt! En dat is uw gave! — Hoe kan ik hem genoeg danken?

Gij hebt U aan ons, door de gansche schepping bekend gemaakt; de gansche natuur is een spiegel uwer heerlijkheid. Waar ik mijne oogen wende, ik vind U. Iedere stroohalm, ja elke regendroppeel roept mij overluid toe: Loof den Heer, en werp u voor Hem neder, die alles heeft gemaakt! — Hoe kan ik Hem genoeg danken?

Gij openbaart U elken oogenblik in al de wegen uwer alvermogenende voorzienigheid. Gij schenkt vroegen en spaden regen, zegent de aarde, opdat zij hare vruchten geve, opdat zaai- en oogsttijd niet ophouden; Gij laat lente en zomer, herfst en winter, koude en warmte, zacht en onstuimig weder, elkander opvolgen. Gij voedt de musch en kleedt de bloemen des velds; en hoeveel meer de menschen! Gij doet uwe milde hand open en verzadigt al wat leeft. Waar ik ook henen zie, ik zie U. — Hoe kan ik U genoeg danken?

Gij hebt U door engelen en menschen geopenbaard; Gij spreekt door menschen tot menschen; Gij hebt uw woord door mensche-

lijke lippen bekend gemaakt, en doorschriften laten bewaren. Waar ik zie, zie ik U. — Hoe kan ik U genoeg danken?

Gij hebt U, in de volheid des tijds, in het vleesch geopenbaard, U in uwen Zoon aan ons bekend gemaakt. Gij hebt uwe onzichtbare heerlijkheid in den persoon van Jesus Christus zichtbaar vertoond; zoo lief hebt Gij ons gehad. — Hoe kan ik U genoeg danken?

O Gij, Eerstgeborene uws en onzes Vaders! o wat hebben wij niet aan U en door U? Eenen vriend en broeder, eenen leeraar en verlosser, een voorbeeld en eenen middelbaar, eenen hoogepriester en een offer boven alle offeranden, eene spijs en eenen drank, boven alles wat wij wenschen en hopen kunnen; eenen heer en koning, eenen uitdelger der zonden en genadeschenker, eenen opwekker en regter, eenen belooner en zaligmaker — alles hebben wij aan U. Gij hebt magt over graf en dood, over tijd en eeuwigheid; en alles wat de Vader heeft, is het uwe; en alles wat het uwe is, is zegen voor ons, wanneer wij maar dien zegen niet van ons verwijderen. — Hoe kan ik U genoeg danken?

En wat is de heilige Geest, door U aan ons gegeven, niet voor ons? Hij geeft aan ons het willen en het volbrengen; Hij roept ons tot het goede, eer wij het verrigten; Hij vermaant ons om het goede te doen; Hij sterkt ons, wanneer wij het goede volbrengen. Hij helpt ons hetzelfde voltooijen; Hij verheugt ons, als wij het voleindigd hebben; Hij getuigt ons, dat wij Gods kinderen zijn; Hij bidt in ons; Hij geeft ons licht en kracht, lust en moed, in alles wat ons bedroeven, beangstigen en drukken kan; Hij verzekert ons dat Jesus leeft; Hij bezielt ons, opdat wij in Hem gelooven en gewillig voor Hem lijden. — Hoe kan ik U genoeg danken?

En deze groote, ontelbare weldaden verkondigt het eene jaar aan het andere. Het eene jaar zegt aan het andere, dat God onze Vader, Jesus Christus onze Heer, en de heilige Geest onze Trooster is. — Hoe kan ik U dan genoeg danken?

Maar, hoe heb ik gedankt, dat is, hoe heb ik mij deze weldaden ten nutte gemaakt? — Vader! hoe durf ik nog mijne oogen tot U opheffen? Al hadde ik ook gedaan, wat ik had kunnen doen, hoe weinig zoude

het nog geweest zijn? En hoe onvergelykelyk minder heb ik gedaan, dan ik had kunnen doen? Vader! wat waart Gij voor mij? — Wat was ik voor U? Gij hebt mij t op dit oogenblik krachtadig beschermd, vaderlyk verzorgd, wonderbaarlyk geleid en wijselyk bestuurd. — Vader! wat waart Gij voor mij, en wat was ik voor U? Gij, de zuiverste liefde, ik bijna niets anders dan — ondankbaarheid en ontrouw.

Alle overtredingen uwer geboden, van den eersten dag dezes jaars tot den laatsten, staan voor mijne oogen en veroordeelen mij.... O, konde ik alle verzuimenissen des ganschen jaars, in dit laatste oogenblik inhalen, alle schulden uitdelgen en alle gevolgen der zonde vergoeden! Ja, ik wenschte alle zonden te kunnen verstooren en al derzelver gevolgen te vergoeden! Ik wenschte al mijne misstappen en ondankbaarheden met tranen en berouw te kunnen beweenen! Ik wenschte uwe barmhartigheden te kunnen afsmeeken, opdat zij mij van alle vlekken mogten reinigen, al mijne zonden kwijtschelden en derzelver gevolgen vergoeden.

Met vertrouwen en berouw roep ik tot U, in de laatste oogenblikken van dit ten

einde loopend jaar : Vader! vergeef mij. Schep in mij een nieuw hart ; doe den geest uws Zoons op mij nederdalen ; opdat ik met het nieuwe jaar een nieuw schepsel uwer vaderliefde worde. Amen.

OP NIEUWJAARS-DAG.

O Gij, bij wien geene verwisseling plaats vindt. Onveranderlijke, eeuwige Dezelfde! laat ons de intrede in dit nieuwe jaar gezegend zijn. Wij hebben dit jaar niet geroepen en, echter is het verschenen. Gij hebt dag en nacht, dagen en jaren gemaakt : ook dit jaar hebt Gij ons toegezonden. Wij staan aan den ingang van hetzelfde, en weten niet, zelfs voor een enkel oogenblik niet, wat ons zal overkomen; welke vreugde en welke droefheid wij beleven zullen ; wat ons in den loop van dit jaar gegeven of ontnomen zal worden. Alziende! Gij weet het, voor U is alle duisternis licht, en zijn duizend jaren als één dag. Aan U zijn al de lotgevallen onzes levens bekend, en het toekomstige is bij U tegenwoordig. Gij weet het begin, den voortgang en het einde onzes levens. Gij voert ons allen door den tijd in de eeuwigheid. O mogten wij ons steeds aan U vasthouden ;

U en uwe leidingen, als brave kinderen, getrouw en eenvoudig volgen, en, onder uwe bescherming, in ootmoed en hoop, rustig voortarbeiden! Wij weten niet, wat ons in dit jaar zal overkomen. Maar zoo veel weten wij, dat dengenen, die U beminnen, die uwen heiligen wil met liefde en eerbied volbrengen, alle dingen medewerken ten goede; en dit is ons genoeg te weten. Als wij U beminnen, zal al het bittere ons eenmaal zoet, alle gebrek overvloed, alle arbeid rust, alle kommer vreugde, alle tranen bronnen van troost, alle vloek een zegen worden. Zoo veel weten wij zeker, en hieraan weten wij genoeg: *voor allen die U beminnen, werkt alles mede ten beste.* Wie dit gelooft, en in dit geloof volhardt, en naar dit geloof leeft, die is gerust; maar wie dit niet gelooft, in dit geloof niet volhardt, noch overeenkomstig dit geloof leeft, die kan evenmin gerust zijn, als de baren die door de stormwinden op en neder worden geworpen.

Vader! Gij bemint uwe kinderen: laat mij dit jaar met uwe liefde beginnen, en het gansche jaar door, ja den ganschen tijd mijns levens, in uwe liefde volharden. Vader! ik heb U lief: laat mij door niets meer van uwe

liefde gescheiden worden. Dan gebeure met mij wat er wil, mijne ziel zal gerust zijn, en deze mijne rust eeuwig duren, gelijk Gij eeuwig zijt.

OP DRIEKONINGEN-DAG.

Jesus! Gij verlicht, die in deze wereld treedt. Gij hebt ook mij gebragt tot het licht des heiligen, christelijken geloofs; een geloof, dat in liefde werkzaam is tot alle goed, en in vertrouwen magtig tot allen troost. Het licht des geloofs is eene genade. Wij zaten in de schaduwe des doods, en wisten niet eens dat wij van de duisternis omgeven waren; toen daaldet Gij liefderijk van den hemel tot ons neder, zaagt ons vriendelijk aan, naamt ons broederlijk bij de hand, leiddet ons vol medelijden in de gewesten des lichts, toondet ons uwen Vader, en tevens den weg, langs welken wij tot Hem konden komen. — Het licht des geloofs is uwe genade: want zonder U, zonder uwen Geest, kennen wij U, noch uwen Vader, en zonder deze kennis hebben wij in ons niet het eeuwige leven. Het heilige, christelijke geloof is eene groote genade. Wat is toch de mensch zonder geloof? Het ontbreekt hem, met betrekking tot

zijne eeuwige belangen, aan oogen om te zien, aan ooren om te hooren. Zonder het geloof ware ik blind en doof, konde ik den Vader en zijnen Zoon niet erkennen, konde ik hunne stem niet hooren, nog opvolgen. — Het geloof is voor mij niet slechts eene onverdiente, maar ook eene geheel onverdienbare genade. Ware mij geen licht opgegaan, zoo als den Wijzen in het Oosten; ware mij de blijde boodschap van Jesus Christus niet verkondigd geworden; hadde mij de kracht des heiligen Geestes niet bezield: ach! wat ware dan mijn geloof? En als deze zelfde kracht des Geestes, deze gave in mij niet onderhouden en bewaard hadde: hoe dikwijls zoude ik het geloof reeds verloren hebben! Hadde mij de Geest van Jesus Christus niet voor dwaasheid en zonde bewaard: ach! ik hadde reeds lang mij zelve verblind en het oog des geloofs uitgerukt. Ja, Heer Jesus! ik gevoel en erken het, dat mijn geloof eene gave is, — eene gave; Gij toch, van wien alle goede gaven komen, Gij hebt mij kracht tot gelooven en tot alles goeds medegedeeld. U prijs ik dankbaar, dat Gij mij tot dat wonderbaar licht hebt gebragt; ik verheug mij dat ik uwe goedheid heb mogen ondervinden,

en wensch mij geluk, dat ik deze uwe goedheid erkennen mag. U smEEK ik mede, dat alle volken der aarde door uw licht bestraald worden, uwe barmhartigheid erkennen, en de volheid uwer genade prijzen mogen. Of liever, om den wensch die mij het naast aan het hart ligt voor U uit te storten, bid ik U, dat allen die zich naar uwen naam noemen, door waardige vruchten huns geloofs, door zuivere daden van liefde, door eenen helder lichtenden wandel, de kracht uwer leer onloochenbaar mogen daarstellen, en door daden bewijzen dat zij de uwen zijn, kinderen des lichts. Amen.

OEFENING IN DE VASTEN.

DE BOET-PSALM MISERERE, OMSCHREVEN VOOR HET HART.

(Eene oefening in de vasten, voor zondaren die hunne zonden, en de ellende der zonden gevoelen.)

Ontferm U.

Slechts om ontferming kan ik smeeken, Barmhartige! Ik zondaar kan alleen in den schoot uwer ontferming eene rustplaats vinden. Vader! wat kan ik anders zeggen, dan: ontferm U! wees genadig!

Ontferm U mijner.

Ik gevoel mijne zonde en mijne ellende. Ik schaam mij mijnen naam te noemen. — Zondaar is mijn naam. — Ik beken mijne schuld, ik vervloek mijne zonde, ik gevoel mijne ellende: — Barmhartige! ontferm U mijner.

Ontferm U mijner, mijn God!

Vader! hoe waag ik het nog, U *mijnen God* te noemen? Uwe gehoorzame kinderen, ja, die mogen tot U zeggen: *mijn God!* ik ongehoorzaam, verbasterd kind — neen, niet uw kind, — ik slaaf der zonde, hoe durf ik het wagen tot U te naderen? Daarom verhef ik slechts als van verre mijne stem, en roep tot U met een ter nedergeslagen hart: mijn God! ontferm U mijner.

Volgens uwe groote barmhartigheid.

Ja, Vader! groot zijn mijne zonden, groot mijne overtredingen; ik heb dus ook groote ontferming van noode. Zij die uit onwetendheid, uit zwakheid vallen, mogen zich met eenendruppel uwer barmhartigheid tevreden stellen; maar voor mijne zonden, is nauwelijks de groote zee uwer ontfermingen groot genoeg.

En naar de menigte uwer ontfermingen.

Menigvuldig, Vader! onuitputbaar zijn uwe ontfermingen. Aan mij, ja aan mij kan deze menigvuldigheid, deze onuitputbare rijkdom uwer ontfermingen zich op het duidelijkste openbaren. Ontferming heb ik van noode, opdat mij mijne zonden volkomen vergeven worden; ontferming heb ik van noode, opdat ik de zondige neigingen geheel en al overmeestere; ontferming heb ik van noode, opdat ik van harte bekeerd, in het goede, tot aan mijnen dood toe bestendig volharde.

Delg mijne boosheid uit.

Barmhartige! Langmoedige! Verschooner! Uiddelger der zonden! Delg ook mijne zonden uit. Verwijder mijne zonden zoo ver van mij, als het Oosten van het Westen verwijderd is. Delg uit in mij alle zonde, met al hare neigingen. Voorzie mij met de noodige kracht, om mij tegen haar te verzetten, en sta mij bij in den strijd, opdat ik overwinne, en overwinnend zegeviere. Delg uit mijne zonden, Gij toch kunt ze uiddelgen.

Wasch mij meer en meer van mijne ongerechtigheid.

Wasch mij meer en meer : want mijne ziel

is door en door ontreinigd. Wasch mij meer en meer : want de zonde is diep in mij geworteld, en sterker dan ik. Wasch mij meer en meer, opdat mijne ziel hoe langer hoe zuiverder, gezonder — en eindelijk geheel zuiver en gezond worde.

En reinig mij van mijne zonden.

Wasch en reinig mij. Wasch mij, tot dat ik zuiver worde : want onzuiver ben ik. — Reinig mijn verstand van alle onzuivere voorstellingen; reinig mijn hart van alle onreine begeerten; reinig mijnen wil van alle zondige neigingen. Reinig mijn oog, opdat het zich niet meer op het vergankelijke en verleidelijke vestige. Reinig mijne tong, opdat zij zich niet meer tot leugentaal en verdrukking der zwakken late misbruiken. Reinig mij aan ligchaam en ziel, opdat ik, zuiver van alle zonden, voor uw heilig aanschijn verschijnen moge.

Want ik erken mijne ongerechtigheid.

Ik heb gezondigd, en erken mijne zonden. Ik gevoel mijne zwakheid, en ken mijne overtredingen. Ik erken en beken het, dat ik uwe heilige bevelen schandelijk en moedwillig heb

overtreden. En al wilde ik zwijgen, zoude echter de zonde zelve tegen mij getuigen: want

Mijne zonde is altoos voor mijne oogen.

Aanhoudend zweeft mij mijne zonde voor mijne oogen. Toen ik nog niet gevallen was, ja toen kwam zij mij zoet als honig voor; maar nu is zij mij bitterder dan alsem. Te voren liefkoosde zij mij, en nu zelfs klaagt zij mij aan. Voorheen verleidde zij mij, nu overlaadt zij mij met droefheid, verschrikking en verwarring. Mijne zonde zweeft mij aanhoudend voor de gedachten.

Voor U alleen heb ik gezondigd.

Voor U alleen, o God! voor U alleen heb ik gezondigd: want Gij waart de aanschouwer en getuige zelfs van mijne verborgenste zonden. Voor U alleen heb ik gezondigd, want uw gebod heb ik veracht.

Voor uw aanschijn deed ik het booze.

Hoe konde ik toch voor uw heilig aanschijn het booze bedrijven? Gij hebt mij als op uwe handen gedragen: en ik heb in uwe tegenwoordigheid, voor uwe oogen het booze kunnen doen.

Dus moet Gij wel in uwe woorden (het mij aangezegde vonnis) regtvaardig worden bevonden, en regt behouden, als Gij uw oordeel eens volbrengt.

Heer! heilig zijn uwe geboden, en uwe oordeelen zijn regtvaardig. Mijne zonden zijn voorde oogender menschen verborgen; maar opdat niemand denke dat ik onschuldig ben, en Gij onregtvaardig handelt met mij te straffen, zoo wil ik het openlijk en vrijwillig be-
tuigen, dat uwe bedreigingen en straffen, mij toegezegd, regtvaardig zijn, en dat ik ze heb verdiend. Ja regtvaardig zijt Gij, en regtvaardig is alles wat Gij verrigt.

Zie, in ongeregtigheden ben ik voortgebracht, en in zonden heeft mij mijne moeder ontvangen.

O hoe zeer gevoel ik mij tot al wat boos is genegen! Eenen steeds overneigenden trek tot ongebondene lusten, die mij tot zoo vele zonden vervoeren, bragt ik met mij op de wereld. Hoe diep is toch de mensch gevallen! Zoo als hij is, met dwaling en zonden beladen, neen, zoo kan hij niet uit de hand mijns Gods zijn voortgekomen. — Doch Gij weet het genoeg, dat ik stof ben; Gij kent mij beter, dan ik mij kenne.

Zie, Gij bemint het opregte hart.

Opregt beken ik voor U mijne zonden, en de eigenliefde, die zoo gaarne zoekt te verbergen, verkleinen of verschoonen, wil ik niet langer in mij laten heerschen. Ik stel mij voor uw oog, bedekt met zonden, naakt en bloot, zoo als ik ben. Heeft U de zonde aan mij mishaagd, o laat dan nu de oprechtheid mijns harten U behagelijk zijn.

De weinig gekende en verborgene geheimen uwer wijsheid hebt Gij mij geopenbaard.

Niet te vergeefs, o Vader, hebt Gij mij in uwe verborgenheden ingewijd; niet te vergeefs hebt Gij mij geheimen toevertrouwd. Altoos hebt Gij uwen dienaar barmhartig behandeld. Gij kunt dan ook nu niet ophouden, mij genadig te zijn, dewijl ik nu uwe genade het meest van noode heb. — Gij die steeds genadig waart, zult het wel wederom zijn.

Besproei mij met hysop, (*) dan zal ik zuiver worden.

Neem Gij, o Heer, den hysopkwast in han-

(*) Een zinnebeeld der vergeving, en eene spreekwijze ontleend aan de zuivering der melaatschen, die door een hysopkwastje met offerbloed besproeid werden.

den, en zuiver mij van de melaatschheid mijner zonden. Gij toch kunt den zondaar reinigen. Uwe ontferming, uwe almacht, uwe liefde, uwe wijsheid, uwe genade, kan de zonde vergeven, uitdelgen, en al de gevolgen der zonden wederom goed maken. Dit is de hysop, die mij van de zonden zuiveren kan, — welaan, zuiver mij dan met denzelfen.

Wasch mij af, opdat ik witter worde dan sneeuw.

Wasch mij. Al zijn mijne zonden rood als scharlaken; zij kunnen wit worden gelijk sneeuw. Voor uwe ontferming is geene vlek te groot, die zij niet uitwrijven kan noch wil. Wasch mij, opdat ik witter worde dan de glinsterende sneeuw, heilig worde, gelijk Gij.

Laat Gij aan mijn oor de blijde boodschap hooren, (dat Gij mij gezuiverd hebt,) dan zullen alle mijne beenderen, hoe verbrijzeld zij nu ook zijn, wederom van vreugde opspringen.

Tegen U heb ik gezondigd; Gij kunt mij reinigen. Met U heb ik om reiniging geroe-

pen; o laat mij dan nu ook uwe stem hooren : uwe zonden zijn u vergeven. Deze stem zal een nieuw leven in mijne gewrichten storten ; zonder deze blijde boodschap ben ik als dood.

Wend uwe oogen af van mijne zonden, en delg al mijne euvel daden uit.

Als hadde ik nimmer de zonde bedreven ; als ware U mijne zonde eeuwig verborgen ; als ware zij uit mijn hart en uit uw geheugen voor eeuwig uitgewischt — zie zoo genadig, o Heere, op uwen dienaar neder. Delg de zonde uit mijn hart, opdat uw oog ze nimmermeer in mij bemerkte.

Schep in mij, o God, een zuiver hart.

Wisch uit mijne zonden : schep in mij een zuiver hart ; want schept Gij in mij geen zuiver hart, dan blijft mijn hart voor altoos onzuiver. Gij hebt den mensch naar uw evenbeeld, zuiver geschapen ; vernieuw dit beeld in mij, opdat ik op nieuw zuiver, U weder gelijkvormig, en volkomen behaglijk worde. Laten uwe geboden mij weder zoo dierbaar zijn als voorheen.

En geef mij op nieuw eenen regten geest.

Laat in mij het voornemen, van nimmer aan de zonde meer gehoor te geven, bestendig en krachtvol blijven. Geef mij den geest der liefde : dit is de regte geest. Uwen wil te kennen en te volbrengen, zij, gelijk voorheen, mijne lust : dit is de regte geest. — Laat mij uwen heiligen naam, zoo als te voren, lof toezingen : dit is de regte geest. — Vernieuw in mij den regten geest.

Verwerp mij niet uit uwe oogen, en neem van mij uwen heiligen Geest niet weg.

Dat uw licht en uwe genade eeuwig bij mij blijven! Wend uw genaderijk vaderlijk oog niet van mij af; neem niet van mij weg uwen heiligen Geest; anders gevoel ik mij van vreugde en kracht ontbloot.

Schenk mij weder de vreugde van uwen bijstand, en bevestig in mij een gewillig hart.

Verhoor mijn smecken, en laat mij weder de vreugde genieten, dat Gij mij verhoort. Schenk mij een gewillig hart, opdat ik uwe geboden vervulle; geef mij eenen standvastigen geest, opdat ik den weg uwer bevelen

nimmer verlate; houd mij aan U vast, opdat ik nimmer van U wijke.

*Dan zal ik uwen weg aan de overtreders leeren;
dan keeren de zondaars tot U terug.*

Als Gij mij uit den afgrond mijner zonden getrokken, en met uwe ontferming zult getroost hebben; dan zal ik de wonderen uwer genade aan anderen verkondigen. De zondaren zullen in mij een nieuw blijk uwer goedheid aanschouwen; zij zullen op U vertrouwen, dewijl Gij mijn smeeken verhoort; zij zullen zich tot U keeren, omdat Gij mij in genade weder opgenomen hebt. Verlos mij dan, opdat ik een groot voorbeeld uwer verlossing, uwer genade worde.

*Verlos mij, o God, vande bloedschulden, God!
mijn helper! dan roemt mijne tong uw regt-
vaardigheid met gejuich.*

De zonde beangstigt mij. — Help mij uit deze angst, en leg in mijnen mond een vrolijk lied des lofs. Verblijd mij, opdat ik U lof zinge. Een hart dat krank is, dat door de zonden wordt van een gereten, kan toch in uwen lof niet uitweiden. Wisch uit mijne zonden, opdat ik U met blij en dankbaar gejuich love.

Ontsluit, o Heere! mijne lippen, opdat mijn mond uwen lof verkondige.

Een zondaar durft zijnen mond niet open doen voor U. Open Gij dan mijnen mond, opdat 'k uwe ontfermingen prijze, en wegens uwe goedheid eene getuigenis aflegge.

Geen offers bevallen U thans : hoe gewillig zou ik die anders slagten! Brandoffers zijn U niet aangenaam. (Anders gaf ik ze U.) Een diep getroffen hart is het offer, dat God begeert : een vermorseld en rouwbetoonend hart, zult Gij, o God, niet versmaden.

Gij zijt mijn God. Ik wil datgene slagten, wat U het dierbaarst is. Het behagelijkste, wat U een zondaar geven kan, is zijn hart; doch een hart, dat rouwvol, gewond, verootmoedigd is. Neen, zulk een hart kunt Gij niet versmaden. Gij zijt een God der liefde: hoe zoudt Gij dan een hart verachten kunnen, dat reikhalzend naar uwe genade verlangt, naar uwe ontferming smacht, en op uwe liefde vertrouwt? Heilige! hoe kunt Gij een hart verachten, dat van de zonde teruggekomen, zich tot U bekeert?

Overigens, doe aan Sion wel, volgens uwe goedertierenheid. Bouw de muren van Jeruzalem op. Dan zult Gij weder in schuldelooze offers uw welbehagen vinden, in offers en brandoffers; dan zullen er weder op uw altaar kalveren liggen.

Gij, onuitputtelijk in genade zijnde, zult niet moede worden ons te zegenen. Laten mijne zonden voor stad en land van geene verderfelijke gevolgen zijn. Dan zullen U uwe aanbidders dankoffers aanbrengeu; dan zal zich elks hart, dat in U gelooft, over uwe goedheid verheugen; dan zullen alle tongen uitgalmen: onze God is behulpzaam, en vergeeft gewillig; zijne goedheid is hooger dan de hemel, en aan zijne ontferming is geen einde.

OVERDENKINGEN

OVER HET LIJDEN

VAN ONZEN HEER JESUS CHRISTUS.

EERSTE AFDEELING.

Jesus Christus in doodsangst aan den Olijfberg, in den hof Gethsemane.

1. Jesus is ook in den hof *Gethsemane* ons voorbeeld. Hij werd tot den staat der schrikkelijkste angst gebragt. — Zouden wij dan de bange en smartelijke oogenblikken onzes levens willen ontgaan?

2. Jesus Christus is ook in den hof *Gethsemane* ons voorbeeld. Hij bad in zijne grootste angst. — Waarom zeggen wij dan : „ ik ben te zeer beangstigd — ik kan niet bidden ? ” Juist in het oogenblik van angst is het gebed onze eenigste hulp ; juist dan is het, dat wij het gebed het meest behoeven.

3. Jesus Christus is ook in den hof *Gethsemane* ons voorbeeld. Hij bad, herhaalde zijn gebed, en toen kwam er sterkte voor Hem van den hemel. — Hij die bidden kan, vindt zich ook in staat, zijn lijden te verdragen ; en wie niet moede wordt in het bidden, dien wordt versterking ten deel.

4. Jesus Christus is ook in den hof *Gethsemane* ons voorbeeld. Hij onderwerpt zich in de uiterste troosteloosheid, op het volkomenste aan den wil zijns Vaders; de onschuldigste drinkt den bittersten kelk. — En ik, een zondaar, zoude gelooven, dat een weinig lijden voor mij nog te veel zoude zijn?

5. Jesus Christus is ook in den hof *Gethsemane* ons voorbeeld. Zijne bidden had niet slechts ten doel het wegaemen van den bitteren kelk, maar tevens de onderwerping aan den wil zijns Vaders. — Moet dus ook niet ons gebed in het lijden zoowel eene onderwerping aan den wil van God zijn, als eene bede om van leed verlost te worden?

6. Jesus Christus is ook in den hof *Gethsemane* ons voorbeeld. Hij vergat, zelfs in zijne grootste angst, zijne leerlingen niet, maar troostte, waarschuwde, versterkte hen. — Als ons eene kleine wederwaardigheid bejegt, dan geven wij ons vaak aan de innigste droefheid over, en blijven omtrent menigen pligt van liefde en regtvaardigheid in gebreke; wij storten ons hart in klagten uit; bedelen den menschen hun medelijden af, als of wij van al onze pligten reeds ontslagen waren, en zoeken geene hulp daar, waar zij alleen te vinden is — bij God.

G E B E D.

Jesus Christus! laat mij, zoo dikwerf er een droevig of bitter oogenblik mijns levens naakt, uwe benaauwdheid bij den Olijfberg,

uw bloedig zweet, uwe doodsangst levendig voor de oogen zweven. Laat mij uw driemaal bidden, uw strijden en worstelen, uw bitter treuren, en uwe volkomene onderwerping aan den wil uws Vaders, wel ter harte gaan : opdat ik leere bidden, en zoo als Gij, in het bidden volharde, naar uw voorbeeld met onderwerping lijde, en in mijn lijden versterkt worde. Amen.

TWEEDE AFDEELING.

Jesus wordt van krijgsknechten en geregtsdienaren omsingeld, en van Judas verraden.

1. Jesus, ons voorbeeld. Hij ging zijn lijden, dat Hij voor oogen zag, grootmoedig en met de kracht van een heilig voornemen te gemoet : staat op ; laat ons gaan. Hij sprak de moordenaarsbende zelfs aan : Hij maakte zich aan hen bekend. Waarlijk, Jesus leed, dewijl Hij wilde, en gaf zich vrijwillig in den dood over. — Zouden wij ons dan ook niet naar het lijden, dat wij toch niet kunnen voorkomen, geduldig schikken? Jesus ging zijn lijden grootmoedig te gemoet. — Zouden wij dan ook niet ten minste een lijden, dat wij niet ontgaan kunnen, met opzien naar God, standvastig en grootmoedig op ons nemen?

2. Jesus Christus ons voorbeeld. De herder zorgt voor zijne schapen : *indien gij mij zoekt, zoo laat*

mijne leerlingen gaan. Niet voor zijne vrijheid, maar voor die zijner leerlingen, zorgt de liefheb- bende meester. Niet voor zich, maar voor zijne vrienden, zorgt de liefhebbende vriend. Zulke tee- dere liefde is onzen Heiland eigen.

3. Jesus Christus ons voorbeeld. Jesus laat zijnen verrader den anders eerbiedigen kus eens leerlings misbruiken, ziet hem met mededoogen aan, en spreekt hem, onder het uitvoeren zijner zonde, nog vriendelijk en nadrukkelijk toe: vriend, Judas, waartoe zijt gij hier? Gij verraadt des menschen Zoon met eenen kus! — Jesus vergeet als het ware zijne aanstaande mishandelingen, en kan nog zijnen verrader beminnen, ja wilde hem nog zoo gaarne door eenen vriendelijken blik, door eene ernstige waarschuwing, van zijnen op handen zijnde ondergang terug trekken.

G E B E D.

Jesus Christus! Gij gingt grootmoedig uw lijden te gemoet; Gij zorgdet meer voor uwe ontstelde leerlingen, dan voor U zelve; ja Gij hadt bovendien nog uwen verrader lief. O liefde zonder voorbeeld! Gij onttrokt U aanden valschen kus uws leerlings niet; kon- det den verrader nog uwen vriend noemen; over het lot van hem, die met U van ééne tafel at, U, zijnen meester, een verrader

werd, U in de handen uwer vijanden overleverde — op het oogenblik van het verraden zelf, kunt Gij over het lot uws verraders bedroefder zijn, dan wel over uw groot naderend lijden. Jesus! plant deze geduldige, grootmoedige en deelnemende liefde ook in mijn hart; en als Gij mij eenig lijden laat overkomen, laat dan ook het voorbeeld uwer liefde aan mijne ziel tegenwoordig zijn, dat ik lijde en beminne, zoo als Gij deedt. Amen.

DERDE AFDEELING.

Jesus wordt gevangen genomen.

1. Jesus Christus ons voorbeeld. Jesus de altijd zachtmoedige, vredelievende, weldadige Jesus, beveelt zijnen leerling het zwaard in de schede te steken, en geneest den gewonden zijn oor. Eens had Hij tot zijne leerlingen gezegd: *wederstaat den boozen niet; maar vergeldt het kwade door het goede.* Deze goddelijke leer brengt Jesus hier, op de heerlijkste wijze, in werking, en bevestigt die door zijn goddelijk gedrag. — Zullen wij dan altoos doof voor zijne leer, altoos koud omtrent zijn voorbeeld kunnen zijn?

2. Jesus Christus ons voorbeeld. Jesus, het licht der wereld, laat geene gelegenheid voorbijgaan, om zijnen leerlingen en zijnen vijanden de gewigtigste waarheden met woorden en daden op het hart te

drukken : Mijn Vader konde mij meer dan twaalf legioenen engelen bijzetten. Maar hoe zoude dan in mij de Schrift vervuld worden ? Gij komt tot mij met zwaard en spies, als tot eenen roover. In den tempel liet gij mij op klaren dag leeren , en thaus in den nacht , slaat gij de hand aan mij ; zoo wordt de Schrift vervuld. — Hij leert met woorden en daden , dat Hij wel is waar het geweld der menschen door eene hoogere kracht , zeer ligt kon overweldigen ; maar dat Hij dit alles toeliet , om den wil zijns Vaders , dat is : om de voorzeggingen der Schrift aan Hem te volbrengen. Dus was de grondslag van Jesus geduld : *de Schrift moet aan mij vervuld , de wil des Vaders , die enkel heiligheid en liefde is , aan mij volbragt worden.* — Dit moet dan ook de grondslag van ons geduld in het lijden zijn : *Ik volbreng den wil mijns Vaders , die enkel heiligheid en liefde is ; er moge mij overkomen , wat wil , — in alles wordt aan mij de wil mijns Gods volbragt.*

3. Jesus Christus ons voorbeeld. Hij laat zich binden en weggeleiden. Hij zwijgt , en laat zich zwijgend , als een lam , tot de slagbank overleveren. — Is deze zachte toegevendheid , deze hemelsche kalmte , dit goddelijke zwijgen van mijnen Heiland , voor mij geheel en al vergeefs ? maakt het in het geheel geen indruk op mijn hart ?

G E B E D.

Jesus Christus! ik zie U omsingeld gelijk eenen oproermaker, gebonden gelijk eenen moordenaar, weggevoerd gelijk eenen roover, verlaten van uwe leerlingen; — en dit alles strekt mij tot leering. Gij spreekt, en wat Gij zegt is ter mijner leering. Gij zwijgt, en zelfs dit uw zwijgen kan mij leeren. Gij herinnert uwen leerlingen en uwen vijanden de heilige schriften, waarin de wille Gods was bevat; en zelfs deze herinnering is ter mijner leering. Laat mij toch levendig gelooven, dat er in de wereld niets, hoe genaamd niets, geschiedt zonder uwen wil en dien uws Vaders. Laat uw voorbeeld mij steeds zoo nabij, zoo helder voor mijne oogen zijn, dat ik, bij alle omstandigheden, aan mijn hart deze gewigtige vraag voorstelle: hoe zoude zich Jesus in dit geval gedragen, hoe zoude Hij gesproken, gezwegen hebben? Laat mij uw leerling, uw navolger worden, die in elke ellende van den mensch tot God, van de aarde naar den hemel opziet, om van den hemel voor zich op aarde kracht tot geduld te ontvangen.

VIERDE AFDEELING.

Jesus voor den hoogen raad, in het huis van den hoogepriester Caïphas.

1. Jesus Christus ons voorbeeld. Hij zweeg op de valsche beschuldigingen der omgekochte getuigen. Hij liet zich beïstemen en verdedigde zich zelfs niet. Zijn leven, zijne leer en wonderwerken, waren de beste verdedigers voor Hem. Wanneer deze verdedigingsrede niet gehoord wordt, wat zal dan eene woordelijke verdediging bij onregtvaardige booze regters uitwerken? — Daarbij, Hij had vastelijk besloten te lijden. Wie op verdediging denkt, die zoekt zich nog iets van zijn lijden te onttrekken. Jesus ging in den dood, omdat Hij wilde. — Dit zwijgen dan van Jesus moet ten minste bij ons zoo veel uitwerken, dat wij zwijgen, wanneer wij, door een onbezonnen klagen, onze smart slechts verergeren zouden. — Hij die niet zwijgen kan, die kan ook niet lijden. Wie niet zwijgen wil, die wil niet lijden. Wie zich dan in zwijgen oefent, die maakt zich tot lijden bekwaam.

2. Jesus Christus ons voorbeeld. Hij sprak overluid, zoodra het de eer zijns Vaders, de eer zijns ambts, de waarheid zijner zending gold. Hij sprak, toen Hem door den hoogepriester gevraagd werd, of Hij de Messias was. Hij sprak, hoewel Hij wist dat zijn spreken tot het vonnis der onregtvaardigste veroordeeling zoude aanleiding geven. Hij sprak, of

schoon Hij vooruitzag, dat zijn spreken tot een onregtvaardig vonnis zoude aanleiding geven. Hij sprak, omdat van Hem, in den naam van God, voor den regterstoel gevorderd werd te spreken. Hij sprak, wijl zijn zwijgen eene verloochening zijns Vaders, eene onteering van zijn ambt, een schenden der waarheid zoude geweest zijn. Dit mag heeten: de waarheid getuigenis te geven. — Jesus! uw spreken is zoo edel als uw zwijgen, en ons zwijgen dikwijls zoo misdadig als ons spreken. Ach, hoe dikwijls zwijgen wij, daar wij spreken moesten! Hoe vaak vordert de eer van God, de eer des evangelies, van onzen naasten, dat wij spreken, en — wij zwijgen! Dikwijls moeten wij een vrijmoedig getuigenis voor Christus, voor onze broeders, voor de verdrukte onschuld afleggen, — en wij zwijgen. En dat waarom? Omdat wij voorzien, dat wij misschien, door getuigenis der waarheid, van onschuld en deugd af te leggen, den toorn eens onregtvaardigen op ons halen, daardoor in geringe ongelegenheden geraken, en ons eene kleine vervolging toebrengen zouden. Is Jesus dan ook niet mijn leeraar? Is zijn voorbeeld geen voorbeeld voor mij?

G E B E D.

Jesus Christus! Gij hebt het vrij en onbewimpeld gezegd: dat Gij de Zoon des levenden Gods zijt. Gij werdt, wegens deze plegtige bekentenis, als een godslasteraar ter dood

veroordeeld. Gij wist te voren, dat deze uwe bekentenis U het leven zoude kosten, en nogtans hebt Gij dezelve afgelegd. Gij waart van uwen Vader gezonden, en hebt deze uwe zending voor den regterstoel der boosheid onbewimpeld beleden, omdat men U in den naam uws Vaders bezwoer, ze openlijk te bekennen. Gij hadt dus uwen Vader en de waarheid liever dan uw leven, en verachtet de verloochening daarvan meer dan den schrikkelijksten dood. Ik erken uwe heilige en onverwinnelijke liefde tot uwen Vader en de waarheid. Dan, Gij zijt niet alleen een voorbeeld van het goede, maar ook voor allen die in U gelooven, eene bron, waarin al wat goed is zijnen oorsprong heeft. Daarom, beziel mijn hart door uwe genade, en versterk het door uw voorbeeld, opdat ik U en uwen Vader meerder beminne, dan alle eer, goed en leven. Versterk, beziel mijn hart, opdat ik mijn geloof aan U en aan uw Evangelie, aan uwe waarheid, met woorden en daden openlijk belijde, en mij niet schame U voor de gansche wereld mijnen Heer te noemen, ja, dat ik moeds genoeg bezitte, om niet slechts voor U te leven, maar ook voor U te sterven. Amen.

VIJFDE AFDEELING.

Jesus door het laagst gemeen bespot.

Jesus ons voorbeeld. Hij werd van het allerlaagste gemeen, op de afschuwelijkste en pijnlijkste wijze mishandeld; Hij is zonder troost eens eenigen vriends; allen hebben de vlugt genomen. Alleen en verlaten, werpt Hij een blik omhoog naar zijnen Vader, en zwijgt; terwijl elke blik, dien Hij op zijnen Vader werpt, Hem met nieuwen smaad en laster vergolden wordt. Te zwijgen, te verdragen, den boozen niet te wederstaan, om alzoo den wil zijns Vaders stiptelijk te vervullen, ziele dit is het navolgenswaardig voorbeeld, door den Verlosser gegeven. — O, zoo wij ons deze lijdende en zwijgende onschuld, den zachten blik van het bedaardst geduld, het weemoedig aangezicht van den bespotten Messias dikwerf herinneren: dat wij nimmer vergeten, hoe Hij zwijgend zijn aangezicht aan vuistslagen en bespuwing overgaf; hoe Hij zwijgend zijne spotters met zijn lijden hoorde spotten; zwijgend zijne wangen van het graauw plukken, en zijn hoofd bedekken liet; zwijgend den helschen triomfzang over zijne waardigheid van Messias konde aanhooren. — Ach! zoo wij ons dikwijls dezen leervollen en voorbeeldrijken nacht te binnen bragten, dan moesten wij volstrekt geen vonkje van menschelijk gevoel meer bezitten, zoo wij niet tot navolging van den zwijgenden en lijdenden Messias,

door de goddelijke kracht zijns voorbeelds, voortgedreven wierden.

GEBED.

Jesus Christus! hetgene de geregtedienaren inden gebonden en veroordeelden Nazarener, niet zagen, dat zie ik in U. *Gij zijt de ware Messias*, het heil der zondige wereld. En juist daarin, dat uw volk U verworpen, en alseen godslasteraar ter dood veroordeeld heeft; juist daarin, dat Gij als een godslasteraar bespuwd, geslagen, bespot geworden zijt, zonder uw aangezicht daaraan te onttrekken; juist daarin vind ik een nog duidelijker bewijs, dat Gij de ware Messias zijt. Ja, ik geloof dat Gij het heil der wereld zijt, en aanbid U als den waren Messias. Ik verheug mij, en dank U, dat ik, door den smaad U aangedaan, uwe waarde mag erkennen. Ik begrijp dat Gij slechts door zulk een lijden in uwe heerlijkheid kondet ingaan; en ik smEEK U om de genade, dat ik, door het navolgen van uw geduld, ook eens bekwaam en waardig worde in uwe heerlijkheid te deelen. Laat het mij dan toch steeds wel ter harte gaan, dat ik met U niet kan heerschen, zoo ik met U niet lijde. Wees dus nu mijn leidsman, en voorbeeld in lijden,

mijne kracht tot lijden en verdragen, opdat ik eenmaal waardig worde in uwe heerlijkheid te deelen. Amen.

ZESDE AFDEELING.

Jesus wordt van Petrus driemaal verloochend.

1. Jesus ons voorbeeld. Hij had zijnen leerling bij het begin van den nacht, voor zijnen val zoo voorzigtig gewaarschuwd: „bidt en waakt, opdat gij niet in verzoeking valt.” Hij had hem zelfs, bij het laatste avondmaal, het hanengekraai als een teken zijner zwakheid gesteld, om hem tot waakzaamheid op te wekken. — Eer de haan tweemaal zal gekraaid hebben, zult gij mij driemaal verloochenen. In zijn grootste lijden, in zijne doodsangst aan den Olijfberg, gaf Hij hem herhaalde keeren het onder-richt: waakt, waakt; het vleesch is zwak, maar de geest is gewillig. Zoo veel heeft Jesus gedaan, om de zonde zijns leerlings voor te komen. En toen, in weerwil dezer waarschuwingen, dezelve volbragt was, toen nog was Jesus altoos de medelijdende, zachtmoedige en liefderijke Jesus. Hij deed hem geene bittere verwijtingen, maar gaf hem, als een medoogend arts en liefhebbend Vader, eene teedere bestraffing. Geen hard woord, maar eenen hartroerenden blik gaf Jesus hem. Ja, deze blik zoude hem niet straffen, maar herinneren aan het woord des Heeren; niet kleinmoedig maken, maar tot boete

aanmanen; zoude hem vergeven. Jesus keerde zich om, en zag hem aan. — Zoo zachtmoedig, zoo verzoenlijk, zoo liefdevol moeten wij ook omgaan met degenen, die ons soms, vaak uit zwakheid, overijling of verbittering, een hard woord toevoegen. Een goed woord, een vriendelijke blik, kan zeer ligt het hart van onzen vijand winnen.

2. Jesus ons voorbeeld. Hij had zijnen leerling de verzoeken voorspeld, die zijne getrouwheid zouden doen wankelen; Hij had hem, door zijn voorbeeld en zijne vermaning, tot bidden, waken en strijden opgewekt, ja voor hem zijnen hemelschen Vader gebeden, opdat zijn geloof niet geheel en al mogte bezwijken. Hij heeft hem deze teedere zorgvuldigheid niet kunnen verbergen: Simon, Simon! de Satan heeft u willen ziften als de tarwe: maar ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet mogt ophouden; en wanneer gij weder bekeerd zult zijn, versterk uwe broeders. Hij heeft hem tot driemaal toe in herhaalde verloochening van zijnen Meester laten vervallen, opdat hij de diepte der menschelijke zwakheid en der goddelijke ontferming in zich mogte ontwaren, en, van zijnen val opgerigt, ook medelijden met zijnen vallenden broeder hebben, en den wankelenden zoude leeren vasthouden. Wie kan deze diepte van Jesus liefde jegens zijnen leerling peilen? Liefde was het, die alles aanwendde, om den val des leerlings te verhinderen; liefde deed den struikelenden met eenen beschaamden blik weder oprig-

ten; liefde maakte dit vallen tot eene leering, waardoor hij versterken leerde wat wankelde, en oprigten wat gevallen was. Ook deze liefde moet zich dus in ons openbaren. Ook wij moeten onvermoeid voortvaren het kwaad te verhinderen, omdat het kwaad is; maar ook vooral den zondaar met liefde bejegenen, opdat hij zich bekeere, hem de zonde leerrijk, en, zoo veel mogelijk, heilzaam maken.

GEBED.

Jesus Christus! Gij werdt van uwen leerling verloochend, en bemindet uwen verloochenaar nog; ja, hadt medelijden met zijne zwakheid. Geef ons ook een meedoogend hart, jegens allen die ons mishandelen, zoodat wij meer over hunne zonden, dan over de beleediging, ons aangedaan, treuren. Gij keerdet U om, zaagt uwen leerling aan, en hij weende bitterlijk. Wend U ook tot ons, als wij gevallen zijn; zie ons ook met den magtigen blik uwer genade aan, opdat wij, gelijk eens Petrus weende, zoo ook over onze zonden weenen, van onzen val weder opstaan, gelijk Petrus opstond, en, gelijk de tranen uws leerlings, zoo ook onze tranen, den engelen in den hemel stof tot vreugde geven. Amen.

ZEVENDE AFDEELING.

Jesus voor Pilatus.

1. Jesus ons voorbeeld. Hij werd als oproermaker, als een tegenstrever van de oppermagt des keizers, aangeklaagd. Eene harde beschuldiging! En Jesus spreekt geen woord ter zijner verdediging. Hij kent zijne beschuldigers en regters door en door; Hij weet dat zich de woede zijner beschuldigers niet anders dan met zijn bloed bevredigen laat; Hij weet dat zijn regter geen moeds genoeg heeft, der onbillijke woede zijner beschuldigers te wederstaan. Dit weet Hij, en daarom zwijgt Hij. — Leerlingen van denzelfden Jesus! leert gij dan zwijgen van uwen Meester, als gij met menschen te doen hebt, die de duisternis hooger schatten dan het licht, en de bescheidenste verantwoording tot nieuwen laster misbruiken; die steeds vragen en u elk antwoord tot een valstrik doen dienen. Wees gerust en vertrouw op den Heer. Hij zal uwe onschuld en de waarheid te zijner tijd aan den dag doen komen. Wie zoude met de duisternis willen twisten, dat zij geen licht is, en het niet begrijpen kan? De wijze wacht, tot dat de dageraad aanbreekt, en de morgenster opgaat. Diegene laat zijne klagstem op de straat of buiten hooren, die niet zuiver van geweten, of in het geloof niet vast, en in de hoop niet sterk genoeg is.

2. Jesus ons voorbeeld. Jesus spreekt de waarheid voor Pilatus, met de vrijmoedigheid van eenen onschuldigen, en met al den ernst van den waarheidlievenden Messias. Pilatus vordert van Hem de bekentenis der waarheid af: zijt Gij de koning der Joden? Jesus spreekt de waarheid, en zegt: „Ik ben het.” Hij geeft zelfs, zoo veel als noodig is, den landvoogd eene verklaring van zijn koningrijk, om te bewijzen, dat Hij het aanzien des keizers niet had gekrenkt. Leerlingen van Jesus Christus! spreekt de waarheid zoo als Hij, zoo dikwerf van u de bekentenis der waarheid gevorderd wordt. Treedt met de waarheid te voorschijn, en vreest den onregtvaardigen en den spotter niet.

G E B E D.

Jesus Christus! Gij hebt gezwegen en gesproken voor den onregtvaardigen regterstoel van Caïphas. Gij zweegt op de dwaze gezegdens van valsche getuigen, op de leugens der beschuldigers, en spraakt voor de eer der waarheid en die uws Vaders. Ook voor den regterstoel van Pilatus hebt Gij gezwegen en gesproken. Gij zweegt op de valsche aantijgingen uwer beschuldigers, en spraakt op de vraag des regters, voor de eer uws ambts, voor die der waarheid en die uws Vaders. Uw zwijgen en uw spreken is alzoo,

het eene zoo wel als het andere, een meesterstuk van uwe wijsheid en geduld, en ook te allen tijde leerzaam voor ons. Wij bewonderen hetzelfde, en, mogten wij hetgene voor ons leerrijk en op ons toepasselijk is, ook werkelijk ten uitvoer brengen! Wij willen, ja wij willen de leeringen uws levens in onzen wandel overnemen. Wij willen; doch ons vermogen is zwak. Daarom schenk ons de gaaf van wijsheid en geduld, opdat wij ons, in spreken en zwijgen, als uwe leerlingen, en kinderen uws Vaders gedragen; en dat de kracht uws voorbeelds, door eene getrouwe navolging van hetzelfde, zich voor al onze broeders openbare. Laat ons worden wat Gij zijt — heilig op aarde en zalig in den hemel. Amen.

ACHTSTE AFDEELING.

Jesus voor Herodes.

1. **Jesus voor Herodes.** Hij wordt gevraagd; en Hij zwijgt; Hij wordt aangeklaagd, en Hij zwijgt; Hij wordt bespot, en Hij zwijgt; Hij wordt met smaad en hoon overladen, van den eenen regter naar den anderen gesleept, en Hij zwijgt. — God! in welke handen moet de onschuld vervallen, als de rampspoed eenmaal over haar los gebarsten is!

Elke tiran treedt haar met voeten; elke wellusteling overlaadt haar met smaad. Doch slechts wordt zij bespot maar niet overwonnen; slechts getreden, maar niet vertreden. Vader! Almagtige! Gij leidt de onschuld aan uwe hand, bewaart haar als uw oogappel, en bekleedt haar eens met heerlijkheid, zoodat hare spotters beschaamd worden. Deze was de zekere hoop van den lijdenden Jesus. Hij wist, dat Hij door smaad en hoon in zijne heerlijkheid moest ingaan. — Hij lijdt en zwijgt.

2. Jesus voor Herodes zwijgt. Op alle vragen sprak Hij geen woord. Waarom? Heeft Hij, ten tijde van zijn weldadig omwandelen, niet den geringsten mensch, die hem slechts vroeg, antwoord gegeven? Toen sprak hij toch met hulpeloozen, kinderen, tollenaren, zondaren, vreemdelingen, ook met de Samaritaansche vrouw, ook met de echtbreekster, die op de daad betrapt werd: waarom antwoordde Hij dan den Vorst niet? Op de vragen dergenen die, waarheid of verlossing in hunnen nood, bij Hem met een opregt hart zoeken, geeft Jesus altijd antwoord, zoo waar, als Gods Zoon, en zoo liefderijk, als een broeder der menschenkinderen. Maar op vragen van kinderlijke nieuwsgierigheid en ijdelheid antwoordt Jesus niet; ook niet aan den vorst. — Hij lijdt en zwijgt.

3. Jesus doet geene wonderen voor Herodes. Want Hij gebruikt zijne almacht enkel ter verheerlijking zijns Vaders, ter bevordering van vertrouwen op

Hem, ter bereiking eens goddelijken doels, en tot hulp der ellendigen; maar nooit tot tijdverdrijf, noch genoeg van eenen ijdel, vadsigen en nieuwsgierigen dwaas.

G E B E D.

Jesus Christus! Gij hebt uwe leerlingen de opregtheid der duiven en de voorzigtigheid der slangen ingescherpt: *zijt opregt, gelijk de duiven, en voorzigtig, gelijk de slangen.* Deze leer hebt Gij thans daarenboven door uw voorbeeld bevestigd. Liefderijk en zachtmoedig, opregt, gelijk eene duif, gingt Gij met uwe leerlingen en de zondaren om, en antwoorddet hun met liefde en geduld op hunne vragen. Maar ernstig, zwijgend en met de voorzigtigheid eener slang, gedraagt Gij U ook jegens uwe beledigers en Herodes. Gij geeft geen antwoord op hunne beschuldigingen en zijne vragen. Jesus! uwe leer is wijsheid, uw voorbeeld is kracht, en (wat mij in mijne zwakheid bijzonder opbeurt) uwe genade is overwinning. — Verlicht, ontvlam, versterk dan mijn hart, opdat ik, met de opregtheid van eene duif, en de voorzigtigheid eener slang, de waarheid van uwe leer, de sterkte van uw voorbeeld, en de overwinnende kracht uwer genade in mij moge bewijzen. Laat mij

in het lijden zachtmoedig, geduldig en bedaard zijn, zoo als gij eens waart, opdat hemel en aarde, menschen en engelen, aan mij, als een waar evenbeeld van uw zwijgend geduld, welbehagen hebben. Amen.

NEGENDE AFDEELING.

Jesus, ten tweedemaal voor Pilatus — wordt achter den moordenaar Barrabas gesteld.

Jesus ons voorbeeld. Dat volk, onder hetwelk Jesus van Nazareth zoo vele kranken gezond, zoo vele blinden ziende, zoo vele lammen gaande gemaakt had; dat volk, waaronder hij met zijne genade en waarheid, liefde en wijsheid had omgewandeld; dat volk, dat slechts weinige dagen te voren *Hosanna* over hem geroepen had, *gezegend is Hij, die daar komt in den naam des Heeren*; dat volk roept thans met een woest geschreeuw: *niet Jesus, niet Jesus, maar den moordenaar Barrabas moet gij ons los laten!* En Jesus, hun weldoener, die thans van een ondankbaar, of liever misleid volk, beneden eenen boosdoener gesteld wordt — zwijgt, en is nog vol medelijden zelfs over de volksverleiders, de farizeërs, schriftgeleerden, hoogepriesters, vol medelijden over den zwakken en uit zwakheid onregvaardigen Pilatus!

Moet dan deze onoverwinnelijke liefde jegens ondankbaren, dit hartelijk medelijden over bedrogenen

en halfblinde verleiders; dit onwrikbaar geduld, te midden der onregtvaardigste onteeringen; dit eerwaardig zwijgen van Hem, die de tong heeft geschapen; dit onovertreffelijk voorbeeld onzes Heeren en Meesters, — zou dit den leerling van Jesus niet tot navolging kunnen bekoren? O liefde! help den zwakken; opdat zijn willen werken worde, en zijn hart vol liefde zij, gelijk het uwe.

G e b e d .

Jesus Christus! Waarlijk, ik ben niet waardig een leerling van U genoemd te worden, als mij uw voorbeeld niet heilig is; ik ben niet waardig den naam van een Christen te dragen, zoo lang mij het geduld van eenen Christen ontbreekt; ik ben niet waardig uw lijden te overwegen, als mij uw zachtmoedig, bedaard volharden in het lijden, niet tot navolging opwekt. Zoon van God! hoe kan ik U als mijnen Heer aanbidden, als ik U niet als mijnen voorganger moedig navolge? Heere! laat dan uwe liefde voor mij niet vruchteloos zijn. Laat zij eenen onuitwischbaren indruk op mijn hart maken, opdat ik uit uw leerzaam voorbeeld toch eens dat regte evangelische lijden, liefhebben en zwijgen leere, en dus eens waardig worde uw leerling, een Christen, te zijn. Amen.

TIENDE AFDEELING.

Jesus gegeeseld en bespot.

Jesus ons voorbeeld. De liefderijkste weldoener, werd als een boosdoener, smartelijk gegeeseld; de koning der waarheid en zijn volk als een gewaande koning bespot. Zijn aangezicht, de vreugde der engelen, laat hij met speeksel verontreinigen; zijne hand, die Hij enkel tot weldoen had uitgestrekt, houdt eenen rietstok vast; Hij wordt met doornen gekroond, met een spotkleed omhangen, met den rietstok geslagen, en met onteerde hulde beschimpt... Wat konde Hij nog meer lijden, dat Hij niet geleden heeft? Zwakheid van den regter, boosheid zijner beschuldigers, blindheid des volks, moedwil van soldaten, spot, hoon, smart, ondankbaarheid, geeseling, stekingen der doornen, slagen, alle bitterheid en pijnen, lijden en martelingen, waren als in één punt verzameld, en stroomden op Jesus af. Eu al deze smarten, onteeringen, mishandelingen, onderging Hij met stille onderwerping aan den wil van Hem, die Hem gezonden had. Waarlijk, de Zoon van God heeft geleden, zoo als geen mensch nog geleden heeft. De Zoon van God heeft geleden, zoo als wij lijden moeten. —

G E B E D.

Jesus Christus! aan U zie ik, wat een men-

schelijk hart lijden kan; en hoe hetzelfde, ook onder het gevoeligst lijden, met den hemelschen Vader kan, en daarom ook moet tevreden zijn. Uw lijden en geduld leeren mij wat lijden en verdragen is. Hoe lang uw lijden ook duren moge, uw geduld wordt niet overwonnen. De woede uwer beschuldigers moge nog zoo onmenschelijk, de on dankbare stem des volks : *krwist Hem* nog zoo woedend, de toegevendheid des regters nog zoo onregtvaardig, de moedwil der soldaten nog zoo snood zijn : uw geduld wordt niet te onder gebracht, uwe standvastigheid niet verzwakt : uwe onderwerping aan den wil uws Vaders niet overmeesterd, uwe welgemoedheid niet verdonkerd, uw verstandig zwijgen niet vermoeid. Lijdende! laat uw lijden voor mijn hart van kracht zijn. Laat ik, als het lijden mij overkomt, door een standvastig geduld bewijzen, dat ik in U geloof, uwe leer en uw voorbeeld steeds voor oogen houde, en mijne grootste eer er in stelle, U in geduld al meer en meer gelijkvormig te worden. Amen.

ELFDE AFDEELING.

Jesus wordt van Pilatus ter dood veroordeeld.

Jesus Christus was in waarheid een geduldig lam. Hij ziet, dat Hij het offer van den nijd des hoogepriesters, van de onwetendheid des volks, en van de zwakheid van zijnen regter Pilatus wordt, en spreekt geen woord ter zijner verdediging. Hij blijft altoos dezelfde Jesus aan den Olijfberg, bij zijne gevangenneming, in het paleis van Caïphas, voor den hoogenraad, voor Herodes en Pilatus; altoos dezelfde zachtmoedige, geduldige en aan zijnen hemelschen Vader kinderlijk gehoorzame Jesus.

Deze heilige, onschuldige, zwijgende Jesus wordt nu geheel en al aan de ongetemde woede zijner vijanden, ter wreedste mishandeling, overgegeven. Beschouw eens dat stille, zachtmoedige Lam Gods, in de magt der onmenschelijkheid! Hij verdraagt en zwijgt; volbrengt en laat aan zich volbrengen, waarom Hij aan den Olijfberggebeden had: *Vader! niet mijn, maar uw wil geschiede!* Hij kon zijn leven redden, en deed het niet. Hij zwijgt, waar Hij, met beschuldigingen overladen, voor zijn ontslag had hunnen spreken, en spreekt daar, waar het spreken Hem schaden moest. — Zijn zwijgen, zijn spreken, zijn lijden, alles roept ons overluid toe, wat aan den Olijfberg den inhoud was van zijn gebed: *Vader! niet mijn, maar uw wil geschiede!*

G E B E D.

Jesus Christus! van uwe gevangenneming, van den Olijfberg af tot aan uwe veroordeeling op de gerechtsplaats toe, heb ik uw menschelijk doch tevens goddelijk lijden overwogen. Menschelijk is uw lijden; want Gij hebt, als waarachtig mensch, alles uitgestaan, wat immer menschen uitstaan kunnen. Goddelijk is uw lijden: want Gij hebt zoo geleden, als maar alleen de Zoon van God lijden kan. Bij al de afwisselingen van uw lijden, — daar smaad, smart, spot, slagen, laster en mishandeling, beschuldiging en veroordeeling, als zamenspannden en elkander als vervingen, en zich nu bijzonder vereenigden, om U aan ligchaam en ziel alle menschelijke plagen te doen gevoelen — in al uw lijden blinkt uw in liefde en geduld onuitputbaar hart door. Liefhebben en lijden, liefhebben en zwijgen, liefhebben en gehoorzamen, liefhebben en volharden — dat is het, wat ik boven alle anderen in U bewonder en vereer. O laat mij ook daarin uw leerling en navolger zijn; laat mijne liefde tot U zich vooral in lijden en zwijgen, in gehoorzamen en volharden openbaren. Amen.

TWAALFDE AFDEELING.

Jesus naar de strafplaats geleid.

1. Jesus ons voorbeeld. Hij draagt zijn kruis zoo lang op zijne schouders naar de strafplaats, tot Hem deze zware last wordt afgenomen; Hij gaat, door een voorafgaand lijden uitgeput, onschuldig, aan God onderworpen, stilzwijgend ter dood. — En ik, zondaar, heb geen geduld zelfs in de geringste wederwaardigheden! Ik, een zondaar, ben vol onrust, klagen en morren in het verdiende lijden!

2. Jesus ons voorbeeld. Hij leende zijn oor nog aan de medelijdende stem der vrouwen, vergat zijn eigen lijden, om haar tot haar naderend lot voor te bereiden. O welke weldoener en teedere liefhebber zijns volks! Hoezeer van zijn volk verworpen, bemint Hij hetzelfde, en neemt deszelfs naderenden ondergang meer ter harte, dan wel zijn tegenwoordig lijden. — De grootmoedige Lijder! Hij tracht zijn lijden door het medelijden van anderen niet te verligten. Hij wil de medelijdenden slechts op hun toekomstig lijden vooraf opmerkzaam maken: „weent niet over mij, maar over u en uwe kinderen.”

3. Jesus ons voorbeeld. Hij gaat in het gezelschap van misdadigers moedig ter dood, en — zwijgt. — Hij is waarlijk altoos de lijdende, mishandelde en zwijgende onschuld. Hoe meer het lijden

toeneemt, des te heerlijker vertoont zich zijn zwijgend geduld. Hij werd beneden den misdadiger Barrabas gesteld, en — zweeg. Hij werd als misdadiger ter dood veroordeeld, en zweeg. Hij wordt in gezelschap van misdadigers ter kruisiging weggeleid, en — zwijgt.

G E B E D.

Jesus Christus! ik bid U om uw geduld, om een geduld, dat aan het uwe gelijk is: want niets gaat het uwe te boven. Uw geduld zwijgt, als het tijd van zwijgen is. Uw geduld spreekt, als het tijd van spreken is. Uw geduld is wijsheid en goedheid. Uw geduld onderneemt niets tot vermindering van eigen smart, maar alles ter voorkoming eens anders ongeluk. Leermij uw geduld kennen, leer mij uw geduld uitoefenen, dit is mijne bede. Verhoor mij, opdat ik er U eeuwig voor prijze. Amen.

DERTIENDE AFDEELING.

Jesus aan het kruis.

1. *Jesus een voorbeeld van vijandsliefde.* Niemand leed onschuldiger dan Jesus Christus. Niemand beminde meer dan Jesus Christus. Niemand heeft grootscher en edeler vergeven, dan Jesus Christus.

Het hoogste geduld is de grootste liefde, en de grootste liefde is het hoogste geduld: Vader! vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen. De liefde bidt om vergeving voor hen, die met haat, nijd en woede als opgevuld waren; verontschuldigt hetgene naar allen aanzien, niet verontschuldigd kan worden: zij weten niet wat zij doen. Hem dus komt het toe altoos te bevelen: *hebt uwe vijanden lief*, die zijne beulen nog met liefde behandelde, en voor hen, die Hem kruisigden, aan het kruis nog bad; zijn gebod kan slechts zegen zijn. Hij mag altoos zeggen: *veroordeelt niet*, die zelfs aan het kruis nog verontschuldigt; zijn gebod kan slechts zaligheid zijn. Wie kan nu nog zijnen vijand haten; daar Christus wel voor hen die Hem kruisigden, aan het kruis zijnen Vader bad?

2. *Jesus een voorbeeld van bestendig geduld in de allergrootste smarten.* De kruisiging was eene der allerschandelijkste en smartelijkste doodstraffen: de grootste boosdoeners werden daarmede gestraft. Men stelle zich de pijn voor, welke de door handen en voeten geslagen nagels veroorzaakten; en deze wonden werden, met die welke de geeseling veroorzaakt had, door de stelling van het ligchaam dat nergens rusten kon, steeds nog vergroot en opgewekt. Elk lid des ligchaams leed zijne eigene en pijnlijkste smart. En deze martelingen duurden niet slechts eenige oogenblikken, maar verscheidene uren achter elkander werden de gekruisigden langzaam

ter dood gemarteld. Uren lang stond Jesus deze pijnen door. Dus onderging Hij, van oogenblik tot oogenblik, gedurende dien tijd, den smartelijksten dood, en dat met gewillige onderwerping aan den wil zijns Vaders. Dit heet geduld uitoefenen, welk door geene boosheid vermoeid, door geene smart bedwongen, en door geene grootheid noch langdurigheid van lijden verzwakt worden kan.

3. *Jesus een voorbeeld van standvastig geduld, onder het algemeen, grievend en uitdagend spotten zijner vijanden, zelfs van zijne medegekruisigden.* Zoo onmenschelijk het spotten der Joden is, zoo boven het menschelijke gaat het zwijgen van Jesus. Wanneer wij maar het geringste lijden hebben uit te staan, kan het geringste spotwoord ons geheel uit onze houding brengen. Ja, vaak is een kwalijk begrepen of niet tijdig genoeg gegeven woord van troost en liefde in staat ons in zulke driften te brengen, dat wij de braafste menschen door een bitter antwoord bedroeven. — En wij zijn navolgers van Jesus! — Wij laten ons Christenen noemen!

4. *Jesus een voorbeeld van liefde en geduld ten opzichte van zijnen medegekruisigden.* Hij is altoos dezelfde liefdevolle Jesus, zoo aan het kruis, hangende tusschen twee boosdoeners, als toen Hij nog onder zondaren rondwandelde. Al wie Hem hartelijk bidt, dien verhoort Hij — gelijk Hij eens tot eenen beroerden zeide: *zoon! uwz zonden zijn u vergeven*; zoo zegt Hij nu tot zijnen medegekruisten: *heden*

zult gij met mij in het paradijs zijn. Zijne liefde en barmhartigheid kennen geene palen. — Zijn eigen lijden kan Hem niet hinderen, medelijden en barmhartigheid jegens zondaren te gevoelen en uit te drukken. — Dit medelijdende hart wordt niet moede in wel te doen, kan door eigen lijden niet verzwakt, kan door onwaardigheid des hulpbehoevenden in weldoen niet gehinderd worden.

G E B E D.

Jesus Christus! Gij zijt mijn leeraar, en leert mij geduldig en liefderijk te zijn. Uwe leer is vermogend; maar mijn hart is zwak, en mijn pogen krachteloos. Gij zijt mijn voorbeeld, en toont mij door daden, hoe ik in lijden en beminnen standvastig moet zijn. Uw voorbeeld is dus nog krachtiger dan uwe leer; en met dit al is het volbrengen nog niet in mijne magt. Doch Gij zijt ook mijn Verlosser, en het is uwe helpende kracht, die mij kan versterken. Schenk mij dan deze genade, die mij verlicht om uwe leer te verstaan, en mij versterkt om uw voorbeeld te volgen. Zonder deze uwe genade toch vermag ik niets, en met haar alles. Amen.

VEERTIENDE AFDEELING.

*Het laatste lijden en de laatste woorden
van den Stervenden.*

1. *Maria! ziedaar uwen zoon — Zoon! zie daar uwe moeder.* Zoo kan de stervende Jesus zijne Moeder en zijnen leerling in zijn grootste lijden niet vergeten. Waarlijk de liefde verdraagt alles; kan den geliefden niet vergeten, en bemint tot aan het einde. — Als ik geen geduld en liefde van Jesus leer, dan leer ik niets van Hem. — De stervende Jesus zorgt voor het onderhoud en de bezorging zijner Moeder. — Voor de liefde is niets te gering, niets te groot, tot dat alles is volbragt.

2. *Mijn God! mijn God! waarom hebt Gij mij verlaten?* Het was voor den Zoon van God aan het kruis, als of zijn Vader Hem verlaten hadde. Hij had bereids uitwendig alle mogelijk lijden aan den Olijfberg, en inwendig reeds de grootste benaauwdheid uitgestaan. En opdat er dus geen lijden hoe genaamd zoude zijn, hetwelk Hij niet beproefd had, zoo viel Hij nog ten laatsten in de diepste troosteloosheid. Het grootste van alle lijden overkwam Hem nog ten laatste. Hij streed den hevigsten strijd, en riep met luider stemme: *mijn God! mijn God! waarom hebt Gij mij verlaten?* Maar ook in dezen strijd heeft zijn geduld het uitgehouden, dit lijden volbragt. — Hieruit kunnen wij dus leeren: 1. dat

God ook degenen die Hij lief heeft, wel eens tot troosteloosheid laat vervallen. Zijn Zoon was Hem de dierbaarste, en Hij liet zijnen dierbaarsten troosteloos smachten. 2. dat wanneer een standvastig geduld in troosteloosheid eens regt op de proef wordt gesteld, alles verdragen kan, en al, wat te verdragen is, verdragen moet. Ook in de duistere stonde, waar de Vader zijnen Zoon scheen te verlaten, heeft de Zoon den Vader niet verlaten, maar zich met volkomen vertrouwen aan Hem vastgehouden. 3. en dat Jesus Christus ons gansch vertrouwen waardig is, omdat Hij alle smarten heeft uitgestaan, alle bitterheden ondervonden, en dus bij ervaring weet, hoe het hart van eenen moedeloozen in de ure des doods gesteld moet zijn.

3. *Het is volbragt.* Deze woorden konde Jesus alleen in den volsten zin en met de volle waarheid zeggen; Hij, die den wil zijns Vaders, van het eerste oogenblik dat Hij in de wereld kwam, totaan zijnen kruisdood toe, op de volmaaktste wijze vervuld, en alles volbragt heeft, wat Hem de Vader opgelegd had te volbrengen; Hij konde zeggen: het is volbragt, wijl Hij alles volbragt heeft, wat Hem de Vader te volbrengen gegeven had; Hij heeft alles gedaan, geleerd, geleden, wat Hij doen, leeren, lijden kon en moest. Aan Hem is vervuld, wat de profeten van zijn leven en sterven hadden voorzegd. Door Hem is het groote doel der godheid, de verzoening der mensheid, volbragt. O deze woorden:

het is volbragt : hoe mag Jesus dezelve uitgesproken hebben? — Heil dengenen, die, aan het einde van zijn leven, uit het volle zijns harten zeggen kan : *ik heb ook volbragt.*

4. *Vader ! in uwe handen beveel ik mijnen geest.* Z — stierf Hij, die in zijn leven alles volbragt had, wat Hem van zijnen Vader was opgelegd. Hij stierf, als gehoorzame Zoon des hemelschen Vaders. Hij konde zijne ziel zijnen Vader aanbevelen, naardien Hij deszelfs wil in leven en sterven stiptelijk had volbragt. — Ook Hij alleen dus kan met hetzelfde vertrouwen van Jesus zeggen : *Vader ! in uwe handen beveel ik mijnen geest*, die met Hem zeggen kan : *het is volbragt.* Hij alleen kan vrolijk sterven, die regtvaardig geleefd heeft; hij alleen kan sterven als Jesus, die gearbeid, geleden en gestreden heeft als Jesus. O, als wij ons dagwerk voleindigd hebben, en ons geweten getuigt, dat het volbrengen van den wille Gods hier op aarde onze geliefdste bezigheid was, dan kunnen wij ook ons hoofd zacht en gerust op het sterfbed laten nederzinken; dan zal ook onze dood geen eigenlijke dood, maar een heengaan tot den Vader zijn.

G E B E D.

O Gij, die aan het kruis voor ons gestorven zijt! Zoo als Gij, heeft nog geen mensch geleefd, is geen mensch gestorven. O Gij, Eenige, die alles wat U was opgelegd, zon-

der uitzondering hebt volbragt! Zoo als Gij, heeft nog niemand geleerd, niemand gehandeld. Wel doen was uw leven, en uw dood een zegen voor de wereld. De Godheid woonde, leefde, werkte, leerde zichtbaar in U. — Wie kan uwe liefde uitspreken? Zoo als Gij, heeft niemand lief gehad: het geluk der menschen was uwe vreugde. — Wie kan uw geduld beseffen? Gelijk Gij, heeft niemand geleden: liefderijk, geduldig te zijn was uwe bezigheid. — Wie kan uwe gehoorzaamheid aan uwen Vader beschrijven? Gelijk Gij, is nog niemand gehoorzaam geweest: in gehoorzaamheid bestond uw leven en uw sterven. Gij kwaamt op aarde voor ons, uit liefde voor allen. Gij leefdet en stierft voor allen. — Zoo als Gij, heeft nog niemand volbragt. Eenige! Gij zijt de beginneren voleinder! Uwe leer, uw voorbeeld, uwe genade is voor mij licht, kracht en leven. Gekruisigde! aan het kruis hebt Gij volbragt en voleindigd het werk der liefde des gedulds, der gehoorzaamheid en der zaligheid. Aan het kruis is het laatste zegel op uwe leer en voorbeeld gedrukt. Aan het kruis hebt Gij voor ons de onsterfelijkheid en het eeuwige leven verworven, en ons van de vaderlijke liefde Gods en de zaligheid ten vol-

len verzekerd. O laat ons steeds erkennen en gevoelen, wat Gij voor ons waart, opdat wij door U worden, wat wij door U worden kunnen. Gij zijt onze Heiland : U behooren wij allen toe. Amen.

OP WITTEN DONDERDAG.

Jesus Christus ! onze Heer en Meester ! Wie kan uwe liefde uitdrukken ? Gij bemindet uwe leerlingen, zoo als geene vrienden elkander beminnen kunnen. Van het oogenblik dat Gij hen tot uwe leerlingen verkoost, tot op dit oogenblik toe, hebben zij aan U niets dan liefde ondervonden. Thans, toen Gij bereid waart deze aarde te verlaten, en naar uwen Vader te vertrekken, wildet Gij hun nog een geheel nieuw bewijs uwer liefde geven. Zij bevonden zich met U aan tafel : Gij staat op, en vergeet dat Gij Heer en Meester zijt; neen, Gij vergeet het niet, Gij denkt er wel aan, dat Gij Heer en Meester zijt; en als Heer en meester bemint Gij de uwen tot heteinde toe. Gij weet, dat Gij van den Vader gekomen zijt, en tot uwen Vader wederkeert; Gij weet, dat Gij de Zoon, de Heer, de leer-aar zijt; Gij weet, dat de Vader U eene onbepaalde magt heeft overgegeven; en als

leeraar, als Zoon en Heer hebt Gij de uwen ten einde toe lief. Bewust van uwe grootheid, en juist omdat Gij de Heer en Meester zijt, legt Gij uw bovenkleed af, doet eenen linnen doek om, giet water in een bekken, en begint de voeten uwer leerlingen te wasschen. — Waarlijk! Gij zijt niet gekomen om bediend te worden, maar om zelf te dienen. De Zoon doet de dienst eens knechts, de Heer de dienst eens slaafs, wiens aangezicht op den berg schitterde als de zon, wiens kleederen blonken gelijk sneeuw; Hij, wien de Vader zijnen Zoon noemde; op wien de H. Geest nederdaalde — de Eeniggeboren des Vaders — bekleedt zich met eenen linnen doek, wascht de voeten zijner leerlingen, en droogt die af!

ô Gij! hoe zal ik U aanbidden? Zuiverste! hoe zie ik U voor de voeten van onreinen liggen! Menschenvriend! Gij dwingt uwen toekomstigen verloochenaar zelve, zijne voeten door U te laten wasschen! Zachtmoedige! Gij gaat zelfs uwen verrader niet voorbij! Ja, Gij laat U nog om hem dit treffend woord der liefde ontvallen: *gij zijt zuiver, maar niet allen!* O, hoe gaarne hadt Gij hem ook het hart zuiver gemaakt! Maar hij wilde niet zuiver zijn; hij gunde U het genoeg niet van

allen zuiver te zien. — Heer en Meester! uwe leerlingen zagen U aan, en wisten niet wat dat voetwasschen eigenlijk moeste beduiden. Hunne harten sidderden in hunne ligchamen — zij stonden verbaasd over de grootheid uwer liefde, en de diepte uws ootmoeds. Thans plaatst Gij U weder aan tafel. — Zij staren op uwen mond — Gij doet denzelfven open, en het is daaruit, dat zij deze onvergetelijke woorden vernemen: *gij noemt mij Meester en Heer, en gij hebt regt: want ik ben het. Heb ik nu, die de Heer en Meester ben, u de voeten gewasschen, zoo behoort gij ook elkanderen de voeten te wasschen. Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat Gij doen zoudt, wat ik heb gedaan. Neemt het toch wel ter harte: de knecht is niet grooter dan zijn heer, en de zending niet grooter dan de gene, die hem gezonden heeft.*

ô Leeraar, door woorden zoo wel als daden! wie zal uwe woorden en daden verklaren? Welken diepen indruk laten uwe woorden door uwe daden op ons hart! Uwe woorden drukken op uwe daden, en deze op uwe woorden het zegel. Uw voorbeeld gaat de woorden vóór en volgt dezelve. Wat Gij leert, is te voren reeds door U gedaan, en wat Gij

doet, is leering. Uw woord is leering, en uw doen is voorbeeld. Liefde is uwe leer, liefde is uw doen. Alles doet Gij uit liefde, en uwe daden zijn niet dan liefde. Gij hebt uwen leerlingen de voeten gewasschen; Gij, de Heer en Meester, hebt uwen leerlingen de dienst eens knechts bewezen; zal ik dan, die slechts een leerling ben, met mijne medeleerlingen niet even liefderijk omgaan, als Gij, de Meester, met uwe leerlingen hebt gedaan? Neen, ik ben niet grooter dan mijn Heer, niet meerder dan mijn Leeraar. Het strekt mij zelfs tot eer, te kunnen doen, wat mijn Heer gedaan heeft. Hij kwam uit liefde hier op aarde, verliet uit liefde de wereld. Zal ik van dit voorbeeld der liefde dan ook geene liefde leeren: geene liefde tot mijnen Heer? geene liefde tot dengenen, die Hem gezonden heeft? geene liefde tot mijne medeleerlingen? geene liefde tot alle menschen? — O Gij, die de liefde zelve zijt! schenk mij liefde. Mijn denken, willen, doen, lijden, leven en sterven zij loutere liefde, niets anders dan liefde, liefde — anders verzóek ik niets. Liefde! verhoor mijne bede!

Des Vrijdags in de Lijdensweek.

I.

Wie sterft ?

1. *De Zoon des levenden Gods*, de Geliefde, Eeniggeboren, het Woord des Vaders — Jesus sterft !

2. *De Zoon des menschen*, de sedert eeuwen lang verwachte, de Koning van het goddelijke rijk, de Messias, de Gezalftde — Jesus sterft !

3. *De beminnaar van het menschelijk geslacht*, de groote menschevriend, de eerste en grootste weldoener, die al weldoende rondwandelde, de helper, de ontfermer — Jesus sterft !

4. *De alvermogende wonderdoener*, die den blinden het gezigt, den dooven het gehoor, den lammen de kracht tot gaan, den zieken de gezondheid, den dooden het leven wedergaf — de Almagtige tot heil der ellendigen — Jesus sterft !

5. *De Leeraar van het gansche menschedom*, die ons den wil des Vaders, als zijn Zoon, bekend maakte; die ons verhaalde, wat Hij in den schoot des Vaders gezien had; die ons den weg naar den hemel aanwees, van waar Hij gekomen was; en wien de Vader, bij zijnen doop, en op den berg, plegtig tot zijnen Zoon, en onzen Leeraar verklaarde — Jesus sterft !

6. *Het voorbeeld der hoogste volmaaktheid*, het goddelijkste en menschelijkste voorbeeld van de vol-

maaktste deugd, Jesus Christus, die geen ander werk kende dan den wil zijns hemelschen Vaders te volbrengen, en menschen zalig te maken; Christus, het voorbeeld van volkomen gehoorzaamheid, van liefde zonder koelheid, van geduld zonder tegenspraak, van zachtmoedigheid zonder de geringste tegenzin, de weldadige, geduldige, zachtmoedige, die goed deed, en kwaad ontving, en den boozen hunne boosheid met goeddoen vergold — Jesus sterft!

8. *De Onschuldige, Onbevleete*, uit wiens mond geen onwaar woord ooit is vernomen; in wien geene zonde was, geene schaduw zelfs van eenige onvolkomenheid plaats vond; die al het goede dat Hem door zijnen Vader was opgelegd, op de edelste en heiligste wijze volbragt — Jesus sterft!

8. *De Verlosser der menschen*, die zich zelven tot een offer voor de zonden der wereld heeft aangeboden; Jesus, de goede herder, die zijne schapen meer beminde dan zijn leven; de Hoogepriester, die zijn leven naar het welbehagen zijns Vaders, ten beste zijner broeders opofferde; de getrouwe Vriend der ziele, die de zijnen lief had tot in den dood — Jesus sterft!

II.

Hoe sterft Jesus?

1. Nadat Jesus, uitgeput door den bloedigen doodstrijd bij den Olijfberg, van den eenen regterstoel tot den anderen voortgesleept, met valsche beschul-

digingen, bespottung, veroordeeling en mishandelingen van allerlei aard, door geesel- en vuistslagen, en ophalen aan het kruis geheel uitgeput, van zijne kleederen beroofd, overluden, aan het kruis genageld was, en tusschen twee boosdoeners verheven, eene reeks van de pijnlijkste smarten had doorgestaan en eindelijk had uitgestreden, boog Hij zijn hoofd en stierf! — Zoo sterft Jesus.

2. Nadat Jesus in zijn leven, met woorden en daden, niets anders geleerd had, dan getrouwe gehoorzaamheid aan den wil des hemelschen Vaders, zuivere liefde jegens de menschen, en standvastig geduld en zachtmoedigheid in wederwaardigheden; nadat Jesus in de laatste dagen zijns levens, het schoonste voorbeeld van deze gehoorzaamheid, liefde en geduld gegeven, aan het kruis nog voor het heil der menschen en voor zijne kruisigers gebeden, zijne gehoorzaamheid aan den hemelschen Vader aan het kruis zelfs bewezen, en in stille gelatenheid tot aan het einde zijns levens voortgeleden had; kortom, nadat hij deze drievoudige deugd, deze eenige deugd, gehoorzaamheid aan God, liefde jegens de menschen en geduld in het grootste lijden, met zijn bloed bezegeld had — boog Hij zijn hoofd en stierf. — Zoo sterft Jesus.

Jesus sterft, als de gehoorzame Zoon zijns hemelschen Vaders; Jesus sterft als de getrouwe vriend zijner broederen, de menschen, voor welke Hij het offer der liefde — met verlatung des levens volin-

digde. Jesus sterft als de man van smarten , met den bedaarden en standvastigen moed der onschuld. — Jesus leefde , leed , stierf , als de aanbiddenswaardige en van zijn eigen volk verworpen Messias.

III.

Welke is dus de vrucht van het sterven van Jesus?

1. Verkondiging van de vaderlijke liefde Gods. *Zoo lief heeft God de wereld gehad , dat Hij zijnen eeniggeboren Zoon heeft overgegeven.*

2. Verheerlijking van onzen Verlosser. *Hij moest lijden , en door lijden in zijne heerlijkheid ingaan.*

3. Vergeving der zonden. *Het bloed van Jesus Christus reinigt ons van alle zonden.*

4. Genade, kracht, sterkte, licht tot alle goed. *Hij die ons zijnen Zoon wel heeft geschonken , zou die ons ook niet alles met Hem schenken?*

5. Het allervolmaaktste voorbeeld om den wil des Vaders getrouw te volbrengen. *Hij heeft geleden , opdat wij zijne voetstappen zouden navolgen. Hij heeft ons een voorbeeld gegeven.*

6. Opstanding van den dood en een eeuwig leven. *Hij moest vernederd en door vernedering verhoogd worden ; opdat allen die in Hem gelooven , het eeuwige leven hebben.*

7. De volkomenste verlossing en zaligmaking der menschen. Alles wat zalig wordt , wordt alleen door Hem zalig. *De zaligheid is in geen anderen ,*

De geschiktste gebeden en andere betrachtelingen voor dezen dag, vindt men bij de 13 en 14 afdeeling : hier slechts de uitstorting des harten eens begenadigden.

O mijne ziel! zeg aan den voet des kruises, wat de Heer aan u gedaan heeft. O goddelijke Middelaar ! ik ontvang door uwen dood , het eeuwige leven ; het liefhebbende hart uws Vaders opent zich voor mij , bij uw verscheiden. Het offer, dat Gij aan het kruis volbragt hebt, en dat in U mijn Verlosser volbragt heeft, verzekert mij niet alleen vergeving aller zonden , maar ook verlossing uit alle boeijen die mij knellen , van *zonde , dwaling en dood*. Want daar Gij aan het kruis stervende, U onder allen vernederd hadt, zoo werdt Gij , als de eersteling uit den dood , boven allen verhoogd, en uwen heiligen Geest bragt ook mij de vrucht uws doods, de liefde in het hart, en met de liefde het eeuwige leven ; want zij zelve is het eeuwige leven. Wat kan, wat zal ik van dezen oogenblik af, anders doen dan danken, loven en uwen wil volbrengen — in liefde zalig zijn ? Bewaar, o goddelijke Verlosser, in mij, uwen verlost, deze gezindheid, want Gij hebt mij dezelve ook geschonken.

Des Zaturdags in de Lijdensweek.

1. *Zoo heeft dan ook het allerzwaarste lijden eens een einde.* Thans rust het ligchaam des Heeren in het graf. Na eene bange week van moeite en smarten, werd Hem de rustdag, de vreedzame rust des graf, ten deel. Thans gevoelt Hij niets meer van de geeselstriemen, de doornen kroon, den last van het kruis, de hamerslagen en scherpe nagels, die Hem, nog kort te voren, het ligchaam zoo doorwond hadden. Alles is doorgestaan, doorgestreden, volbragt. — Waar is de stem die *kruis Hem* riep? Waar het spotten der kruisigers? Waar het hangen aan het kruis? Waar de stem: *God! waarom hebt Gij mij verlaten?* Alles is volbragt, al het lijden geëindigd — Zoo is het ook met elk lijden gelegen, dat u drukt. De smart duurt niet eeuwig, de spotter houdt eens op. — Verblijd u, mijne ziel! eens breekt ook het oogenblik aan, hetwelk aan uw lijden een einde maakt! Eens komt een rustdag voor u.

2. *Het ligchaam van Jesus blijft onverderfelijk.* De almacht bewaart het ligchaam van den Gezalfden; geen bederf durft het ligchaam van den Allerzuiversten naderen, dat ligchaam, hetwelk in den schoot van Maria door goddelijke kracht gevormd was. — Wat door geene zonde bevlekt is, dat bederft ook niet.

3. *Aan Jesus Christus is alles buitengewoon en wonderbaar.* Wie toch kwam, gelijk Hij, in de wereld, uit eene maagd ontvangen en geboren? Wie

wandelde op aarde zoo Gode waardig als Hij? — Hij, het licht der wereld, — die één is met den Vader? Wie trad zoo uit de wereld, als Hij — de Zoon van God — hangende aan een moordenaars-hout, en dan nog zoo vol liefde, gehoorzaamheid en geduld? Wie rust in het graf, gelijk Hij, aan geen bederf onderhevig? Wie komt, gelijk Hij, op nieuw levend uit hetzelfde, als overwinnaar des doods, te voorschijn? Wie is gelijk aan Jesus Christus?

4. *Het ligchaam rust in het graf.* Een steen is voor hetzelfde gewenteld, bewaakt en verzegelt het graf. Lazarus lag ook in het graf. Doch op het woord van Jesus: Lazarus! *kom uit*, wordt de doode weder levendig. Zoude nu Jesus Christus, die de dooden opwekte, het leven en de opstanding is, niet ook uit het graf opstaan? De steen, het zegel, de wachters, wat vermogen die tegen God? Laat de dag maar op den zondag morgen aanbreken — wie kan God wederstaan? — Ledig is het graf — weggenomen de steen — de doode is opgestaan. Alleluja!

5. *Jesus Christus rust in het graf, maar blijft niet in hetzelfde.* Hij stierf, stond van den dood op, en sterft niet meer. — Ook ik zal sterven, in het graf rusten, en van den dood opstaan, niet meer sterven, verheerlijkt opstaan, als ik handel, lijde en sterve, gelijk Jesus deed: geheel overgegeven aan den wil des Vaders. Jesus is voor ons het leven en de opstanding, ons voorbeeld in alles.

PAASCH-ZONDAG.

Jesus de Opstanding.

Hoogst geloofd zij de God en Vader onzes Heeren Jesus Christus, die, naar zijne groote barmhartigheid, ons, door de opstanding van Jesus Christus uit de dooden, herboren heeft, tot eene levendige hoop op een onvergankelijk, onberlekt en onverwelkbaar erfgoed, hetwelk voor ons in den hemel is weggelegd! Ja, Gij hebt ons, o Vader, in de opstanding uws Zoons, eenen vasten grondsteen van ons geloof en hoop gegeven. Wat Jesus Christus voor ons doen wilde, dat heeft Hij door zijn lijden en kruisdood bewezen; maar wat Hij voor ons kan doen, daarvoor is zijne opstanding ons een dierbaren waarborg. Zijn dood bewijst zijne liefde; maar zijne opstanding openbaart zijne magt. In zwakheid werd Hij gekruisigd; maar nu leeft Hij door de kracht van God. Vader! Gij hebt ons in uwen Zoon niet slechts eenen leeraar gegeven, die leerde en stierf, maar ook eenen levenden Heiland, die zalig is, en zalig maakt; niet slechts een deugdrijk voorbeeld, dat ook nog na den dood goed kan stichten, maar eenen levenden Hei-

land, die heilig is, en heilig maakt. Gij hebt ons in uwen Zoon niet slechts eenen profeet gegeven, die uwen wil bekend maakte, maar eenen broeder, die in alles zelfs verzoekt is geweest, voor al onze belangen hartelijk zorg draagt, en ons met wijsheid, magt en liefde als zijne broeders zich aantrekt. Gij hebt ons in Hem eenen Heer gegeven, die hoort en antwoordt; eenen Koning, die helpt en zegent. Hij is van den dood opgewekt, en kan van den dood opwekken. Hij leeft, en kan levendig maken. Hij kwam zegevierend uit het graf terug, en bragt het leven voor ons allen mede. Hij is erfgenaam aller dingen, en kan ons ook in het bezit van ons hemelsch erfgoed brengen. De zonde en dood hadden ons alle hoop tot dit onvergankelijk erfdeel benomen; — een doode nu konde ons niet van de heerschappij der zonde en des doods bevrijden. — Jesus heeft alzoo door zijne opstanding dat erfdeel verzekerd. Hij is het hoofd; wij zijn zijne ledematen. Hij trekt ons tot zich, gelijk het hoofd de ledematen tot zich trekt.

Hoogst geloofd zij dan, o Vader, uwe vaderlijke liefde, dat Gij ons, door de opstanding uws Zoons, tot eene levendige hoop herboren hebt. De opgestane Jesus kan onze zon-

den uitdelgen, gelijk eene wolk, en onze misdaden als eenen nevel. Hij is het lam, dat de zonden der wereld wegneemt; zijn bloed zuivert ons van alle misdrijven. Hij kan, wat niemand kan: het onzuivere zuiver, het booze goed, het zwakke sterk, het doode levendig maken. Hij kan uit het verderfelijke het onverderfelijke, en uit het sterfelijke het onsterfelijke leven doen geboren worden. — Zijn ligchaam was ook een dood ligchaam, zonder adem, zonder beweging; zijne oogen zagen, zijne ooren hoorden, zijn hart klopte niet meer. Hij stierf, gelijk allen die gestorven zijn, en nog sterven zullen. Maar Hij bleef niet dood; Hij leefde weder waarlijk; door éénen mensch kwam de dood, door éénen mensch komt ook de opstanding der dooden. Adam ging allen voor naar het graf; Jesus gaat allen voor naar het eeuwige leven. Hij stierf, en leeft door de kracht Gods; ook wij sterven, en zullen weder levend worden door de kracht des verrezen Jesus. Thans dragen wij nog het beeld van den aardsehen Adam; eens zullen wij het beeld van den hemelschen dragen.

De dooden zullen herleven! — O, verwachting boven alle verwachtingen! En deze her-

leving is zoo zeker als mijn leven, zoo zeker, als Jesus voor mij gekruist, begraven en opgestaan is. — Ja, de bazuin zal klinken, en de dooden zullen worden opgewekt. De heiligen der eerste wereld, de geliefden des Heeren, de profeten en regtvaardigen, alle getrouwe leerlingen van Jesus, alle godzaligen, vromen, in alle deelen der wereld en uit alle eeuwen, zullen met verheerlijkte lichamen verschijnen, gelijkvormig aan Hem, die hen heeft opgewekt, en zullen niet meer sterven, maar eeuwig leven in Hem, die het eeuwige leven zelf is.

Al het aardse en alle last van het aardse zal voor eeuwig worden weggenomen. Er zal geen honger, geen dorst, geen hitte der zon, geen tranen meer zijn; alle duisternis zal licht, al het oude nieuw, al het zwakke sterk, aller dood in zegepraal verslonden, alle krachten lof, alle zuchten vreugdegezing worden!

En dat alles door den Zoon, dien de Vader van den dood heeft opgewekt, en dien Hij over alle vleesch magt in handen heeft gegeven, opdat allen die in Hem gelooven, het eeuwige leven hebben.

Geloofd zijt Gij dan, Barmhartige! — Hoe

kunnen, hoe zullen wij U danken? — Hoe het U vergelden? Geene liefde, geen dank kan vergelden. Wij kunnen slechts ontvangen en aanbidden. Laat ons nedervallen, en den Heer aanbidden, die ons heeft gemaakt, *en den Vader, die ons tot eene levende hoop op deze onbeveleete erfenis heeft herboren.*

TWEEDE PAASCH-DAG.

Jesusendeleerlingenop den weg naar Emmaüs.

Jesus Christus! zoo zijt Gij dan altoos dezelfde! Uw hart is nu nog, na de opstanding, even zoo liefderijk, vriendelijk, als voor uwen dood. Waarlijk, Gij hebt uw liefderijk hart niet in het graf gesloten. Gelijk Gij te voren, bij uw omwandelen van het eene vlek naar het andere, uwen leerlingen zoo veel van uw rijk openbaardet, als zij toen bevatten konden; zoo gaat Gij ook nu nog met hen om, en maakt hun verstaanbaar, hetgene Mozes en de profeten van U hadden voorgezegd. Gij gaat nevens hen, geleidt hen op den weg, verlicht hun verstand, en verwarmt hun hart. O getrouwe Herder! hoe liefderijk gaat Gij uwe schapen na, hoe zachtmoedig geleidt Gij hen tot alle wijs-

heid, en tot het eeuwige leven! Gij spreekt met hen; — zij weten niet, dat het woord des Vaders met hen spreekt. Gij stort hun wijsheid in het hart; en — zij weten niet, dat de wijsheid des Vaders hun zoo nabij is. Gij verwarmt hun binnenste; en — zij weten niet, dat Hij aan hunne zijde gaat, die met den heiligen Geest doopen kan. Zoo geloof ik ook, dat Gij nog heden uwe leerlingen nagaat, hen op den weg naar den hemel geleidt, en hun den wil uws Vaders openbaart. Zalig zij, die in U gelooven! Gij zijt bij hen tot het einde der wereld. Gij staat dikwijls in hun midden, zonder dat zij U kennen. Gij zijt altoos dezelfde, ook nu nog in den hemel, als toen na uwe opstanding op aarde: altoos de liefderijke Zoon van God en des menschen. Gij zijt ook nog heden het licht der wereld: die U navolgt, wandelt niet in de duisternis. Gij zijt ook nu nog de getrouwe herder uwer sebaapen; Gij hebt ze in uwe hand, en niemand kan ze daaruit rukken. Gij zijt ook nu nog het onzichtbaar Hoofd uwer Kerk, van wien kracht, licht en zegen op al uwe leerlingen nederdalen. Gij zijt ook nu nog de leeraar, de geleider, de verlosser der uwen. Uwe leer, leiding, ver-

lossing, liefde en magt, zijn even zoo geheel voor ons, als voor uwe eerste leerlingen. Gij stierft voor ons zoo wel als voor hen; Gij stondt van den dood weder op, en leeft ook thans voor ons, als voor hen. Gij zijt onder ons, en spreekt met ons. Ach! open toch onze oogen, opdat wij U erkennen: verwarm ons hart, opdat het voor U alleen, en voor alles wat heilig en goddelijk is, ontvlamme; schenk ons kracht en leven, opdat wij aan uwe opstanding gelooven, gelijk uwe leerlingen, die U gezien, gehoord en betast hebben. Laat uw evangelie, uw voorbeeld en wil, de heilige wil uws Vaders, de eenige rigtsnoer van onzen wandel zijn, opdat wij in U gelooven, op U vertrouwen, met moed voor U arbeiden, en met vreugde voor U lijden, zoo als uwe leerlingen deden, om eenmaal, gelijk zij, daar te komen, waar Gij zijt. Amen.

DE HEMELVAART VAN JESUS CHRISTUS.

Ik ga henen, om u eene plaats te bereiden.

Overwinnaar des doods! Gij zijt heengegaan, heengegaan naar uwen Vader, om ook voor mij in uws Vaders huis eene plaats te bereiden. Ik houd mij aan uw woord: *in*

mijns Vaders huis zijn vele woningen. Onder die woningen zult Gij mij ook eene plaats bereiden, als ik uw getrouwe leerling ben en blijve. Ook om mijnentwil keerdet Gij naar uw vaderland terug. Gij gingt vóór, opdat ik U volgen zoude. Ik verheug mij met geheel mijn hart, dat Gij naar uw vaderland zijt henen gegaan. Gij zult ook voor mij aldaar eene plaats van rust en eeuwigen vrede uitzoeken, en schikkingen maken, dat ik eeuwig bij U kan zijn. — O, nu heb ik eenen vriend in den hemel, die in den hemel te huis behoort, die voor mij van den hemel is nedergekomen, en naar den hemel is teruggegaan, om mij den weg daartoe te openen. Ik heb eenen vriend in den hemel, die alles bezit wat schoon, heerlijk, edel en beminnenswaardig is. Ik heb eenen vriend in den hemel, die hooger dan alle engelen en Heer van hemel en aarde is. Ik heb eenen vriend in den hemel, die op mij, arm, sterfelijk zondaar, liefderijk nederziet; die ons menschen op aarde meer heeft liefgehad, dan zijn eigen leven, en mij nu nog in den hemel als zijnen broeder bemint. Ik heb eenen vriend in den hemel, wien alle schepselen ten dienste staan, wien alle verheven-

ste vorsten des hemels aanbidden, en alle aan deszelfs wenken gehoorzamen. Ik heb eenen vriend in den hemel, die mijne gewigtigste, eeuwigste belangen, het heil mijner ziel, met liefde, wijsheid en magt bezorgt en ten einde toe bezorgen zal. Daarom moeten wij thans uwen persoonlijken omgang op aarde missen, opdat wij eeuwig uwen omgang in den hemel genieten kunnen. Daarom hebt Gij U van uwe broeders afgescheiden, om voor hun welzijn te zorgen. In den hemel, in den hemel zijt Gij om mijnentwege, zoo als Gij om mijnentwege hier op aarde waart. Gij zijt daar voor mij een koning, zoo als Gij U eens hier als knecht der knechten voor mij vernederd hebt. Gij bereidt mij aldaar, in dat heerlijke verblijf van alle goede en Gode gelijkvormige geesten, eene geschikte woning. Gij kent mij naauwkeurig, uit- en inwendig; Gij weet, wat ik in uw rijk zijn konde en zijn zal. Gij bereidt mij eene plaats, waar ik U, mijn hemelse en beste vriend, van aangezicht tot aangezicht aanschouwen, en nimmer uit het oog verliezen zal. Eene plaats in de algemeene vergadering der uitverkoornen, in de gemeente der eerstgeboornen, wier namen in den hemel zijn opgeschreven, bij de gees-

ten der gerechten, bij uwen en mijnen Vader, aan uwe zijde. Waarlijk, uwe goedheid is onuitsprekelijk, onbegrijpelijk! Wie bezit een hart, dat zich kan verheugen en in U geloofst, zonder zich over U te verblijden? Wee mij, als uw heengaan tot uwen Vader, mijne liefde tot U niet werkzamer, mijnen ijver om U in deugden na te volgen niet levendiger maakt. Als uw heengaan tot uw Vader mijn hart tot U niet verheffen kan, wat zal mij dan tot U verheffen? Gij gaat tot uwen Vader, met de belofte van mij in het huis uws Vaders eene plaats te bereiden; zoo mij deze belofte nog niet kan opbeuren, wat zal mij dan opbeuren? Gij bereidt voor mij eene woning in het huis uws Vaders; en ik zoude niet uit al mijne vermogens mijn best doen, om deze plaats in te nemen? — Gij hebt zoo veel gedaan, om mij een verblijf van rust en eeuwigen vrede te bezorgen; en ik zoude mij tot den ingang in deze woning niet voorbereiden, en van alle bevlekkingen des vleesches en des geestes niet zuiveren? — Gij gaat mij voor, baant voor mij den weg, sluit den hemel voor mij open, en bereidt mij eene heerlijke plaats; en ik zoude U niet volgen, niet vergeten wat achter mij is, niet jagen naar het mij

voorgestelde doel, niet zoeken wat boven is, waar Gij zit aan de regterhand Gods? — Zoude het mij onverschillig zijn, of ik in het vaderland van Jesus Christus, in het gezelschap van beminnenswaardige, onbevleete, zalige geesten, in het rijk Gods kome, of onder hoereerders, overspelers, afgodendienaars, bedriegers, meenedigen — in het gezelschap des Satans?

Neen, dit kan mij niet onverschillig zijn. Ik wil bij Jesus en in het huis zijns Vaders wezen. Hem wil ik zien, die voor mij zijn bloed heeft gestort, aan het kruis is gestorven, uit het graf opgestaan, en naar zijnen Vader is henengegaan, en voor mij aldaar eene heerlijke woonplaats bereidt, die mij in den hemel zelfs niet vergeten kan, en al mijne godvruchtige gewaarwordingen, goede gedachten, al mijne tranen telt, die om der deugd wille worden gestort. Hem wil ik zien, die mij lief had, eer ik Hem kon liefhebben; die zijn leven daarvoor overgaf, opdat ik eeuwig zijn zoude, waar Hij is. En, opdat ik hem zeker zien, en zeker komen kan alwaar Hij is, zoo wil ik, gesterkt door zijn voorbeeld, bezield door zijne kracht, beminnen wat Hij beminde, lijden gelijk

Hij leed, zwijgen gelijk Hij zweeg, bidden gelijk Hij bad, strijden gelijk Hij streed, in alles zoo gezind zijn als Hij was, en den weg bewandelen dien Hij bewandeld heeft. — Verheerlijkte Jesus ! Gij kwaamt door lijden tot vreugde, door gehoorzaamheid tot heerlijkheid. Gij, mijn voorganger in lijden en heerlijkheid, hebt dezen weg betreden. O laat uw voorbeeld mij bemoedigen, opdat ik U, als een getrouw leerling, in geduld en liefde, in ootmoed en onderwerping navolge; laat uw heengaan tot den Vader mij sterken, opdat ik moedig strijde en vaardig loope, tot dat ik het doel bereike en daar kome waar Gij zijt, in het huis uws Vaders. Amen.

HET PINKSTERFEEST.

De gewigtigste vragen, welke ons de zin van deze hooge viering beantwoordt, zijn deze :

1. Wat werd aan de leerlingen van Jesus met den heiligen Geest gegeven?
2. Hoe zullen wij ons tot het ontvangen van den heiligen Geest en deszelfs christelijke gaven voorbereiden?
3. Hoe kunnen wij weten, of de geest Gods in ons is of niet?

I.

*Wat werkte de heilige Geest in de harten
van Jesus leerlingen?*

Vooreerst, deelde de heilige Geest aan de Apostelen de gave van *wijsheid* mede. Thans verstonden zij eerst, wat Jesus Christus tot hen te voren gesproken had; thans werd het in hunne zielen eerst regt licht. Zoodra de geest Gods over hen kwam, was op eens alle onwetendheid, ongeloof, twijfel en duisternie verdwenen. *Ten tweede*, schonk de heilige Geest hun de gave van *liefde jegens God en de menschen*. God, Christus, en het heil der menschen gingen hun nu meer dan alles ter harte. Geene bedreiging, lijden, foltering, kerker, dood — niets kon hen van hun eenige doel meer afhouden, om Jesus den gekruisten en opgewekten, den Heer, overal te verkondigen. *Ten derde*, gaf de heilige Geest den apostelen de kracht van Jesus Christus om *wonderen te doen*. Wanneer zij spraken en handelden, dan was het, als of Jesus Christus sprak en handelde: wat Hij gedaan had, dat deden zij ook. Kortom: zij werden door den heiligen Geest, in nieuwe, verlichte, godminnende, en Christus gelijkvormige menschen herschapen, wien het alleen om het heil der menschen, om de eer van Jesus en die des hemelschen Vaders te doen was, die tot alles goeds vermogend, en van dwaling bevrijd waren — in goede, heilige, en in hoop reeds zalige menschen.

II.

Wat moeten wij doen om den heiligen Geest te verkrijgen?

Wij moeten bidden, zoo als de Apostelen baden, en daarbij zoo veel goeds verrigten, als wij in onze omstandigheden met onze tegenwoordige krachten doen kunnen. Wij moeten Jesus Christus bidden: want Hij heeft ons den Trooster beloofd, en de Vader heeft dien, volgens de belofte zijns Zoons, afgezonden. Wij moeten met ijver en vertrouwen bidden, in het gebed volharden, gelijk de apostelen deden. — Hij, die onvermoeid zoekt, zal zeker vinden. — De hemelsche Vader geeft dengenen, die Hem daarom bidden, de beste gave die Hij geven kan, den heiligen Geest. Maar te bidden zonder mede te werken, zoude noch een goed gebed zijn, noch een voorbereidend middel om den heiligen Geest te ontvangen. Wij moeten de vermogens, die wij thans hebben, getrouw aanwenden van de gegevene krachten; alsmede in het gebed standvastig volharden, tot dat ons eene nog hoogere kracht bestraalt, dan zal deze ons ook ten deele worden.

III.

Hoe kunnen wij weten of de heilige Geest in ons werkt of niet?

1. *Waar de heilige Geest is, daar heerscht kinderlijke liefde tot God, den Vader der menschen.*
De heilige Geest toch geeft ons de geloofwaardige getuigenis, dat wij kinderen Gods zijn, en onzen God mogen Vader noemen. Gelijk nu een braaf kind zich in zijnen vader verblijdt, op zijns vaders hulp vertrouwt, zijnen vader gewillig gehoorzaamt, en door een braaf gedrag hem groot genoeg tracht te geven; zoo verheugt zich ook een Christen, in wien de heilige Geest woont, in God als zijnen Vader, vertrouwt op zijne alles vermogende hulp, onderhoudt zijne geboden, en is tevreden met hem en met al de schikkingen zijner wijze liefde.

2. *Waar de heilige Geest is, daar heerscht broederliefde, heilige liefde jegens den naasten.*
De heilige Geest herinnert ons steeds die groote waarheid: dat alle menschen kinderen van ééne hemelschen Vader, alle naar het eene beeld van God geschapen, alle tot eene zaligheid bestemd, alle slechts door ééne Verlosser verlost zijn, en dat hij, die zijnen broeder niet bemint, ook God, den besten Vader, niet beminnen kan. De heilige Geest herinnert ons nu niet alleen onze pligten, maar geeft ons ook de kracht, om die te vervul-

len. Hij stort inderdaad de liefde in onze harten.

3. *Waar de heilige Geest is, daar heerscht geduld in wederwaardigheden.* De heilige Geest toch is onze trooster. Hij brengt waren troost in ons hart. Hij doet ons de waarheid gevoelen, dat na een kortstondig lijden eene eeuwige vreugde, en op eenige druppels bitterheid een overvloed van zaligheid volgen zal.

4. *Waar de heilige Geest is, daar heerscht honger naar het goddelijke woord.* Trouwens het woord van God te kennen en dat te vervullen, is de spijs der regtvaardigen en het leven der zaligen. De heilige Geest nu doet in ons eenen honger naar deze spijs geboren worden. Hij sprak door de Profeten, en predikte door de Apostelen; Hij opende den aanhoorders het oor, en maakte hunne harten hongerig naar het goddelijk woord. Dit blijft Hij nog onophoudelijk doen.

5. *Waar de heilige Geest is, daar heeft een vurig bidden plaats.* De vertrouwelijke omgang met God, het grootste geluk der menschen op aarde, en het hoogste genoegen in den hemel, kan hier alleen door het gebed onderhouden worden. Wie spreekt niet gaarne met hem, dien hij bemint? Wie klaagt zijnen geliefden zijn geheimste lijden niet? Wie opent hem niet zijn binnenste? — De heilige Geest nu wijdt ons hart duidelijk tot eenen tempel, en in dezen tempel wordt dan een eeuwig danklof-verzoek- en verzoenoffer geslagt. Daarin gaat een geklank van eeuwigen lof op Gods goedheid

omhoog. De heilige Geest leert ons bidden, en bidt zelf met onuitsprekelijke verzuchtingen in ons.

GEBED TOT GOD DEN VADER,

in den naam zijns Zoons, om den heiligen Geest.

Vader! Gij wilt mij rein-en onstraffelijk hebben; help het mij worden door de kracht des heiligen Geestes. Vader! in den naam uws Zoons smee ik tot U om uwen heiligen Geest. De heilige Geest herinnere mij, wanneer ik uw gebod, uwe liefde, uwe beloften, vergeten wil. Uw heilige Geest, Vader, versterke mijn geheugen; dat ik mij regt dikwijls aan uwe heiligheid en alwetendheid, aan uwe wijsheid en goedheid, aan uwe trouw en liefde herinnere. Uw heilige Geest zij *mijne opwekking*, wanneer ik traag, *mijne sterkte*, wanneer ik zwak ben, *mijn licht*, wanneer ik mij niet weet te helpen. Uw heilige Geest bevestig *mijn geloof*, wanneer mij duistere twijfelingen verontrusten, sterke *mijne hoop*, wanneer ik moedeloos worde, ontsteke *mijne liefde*, wanneer die jegens U en mijne naasten verflaauwt. Uw heilige Geest *trooste mij*, wanneer mij droefnissen overkomen; *verkwikkemij*, wanneer mij eene bange stonde drukt; uw heilige Geest opene mij den *hemel*, wanneer mij de

aarde tot zich trekken wil; toone mij de *hel*, wanneer mij het vleesch tot zondigen aanlokt; herinnere mij aan *dood, geregt, opstanding en eeuwig leven*, wanneer *vleesch, wereld en hel* mij tot zonde aanzetten.

Gelijk de aarde de zon van noode heeft, zoo behoeft mijn hart den heiligen Geest. Zonder zon is alles op aarde duister en koud. Zonder warmte der zon was er geen oogst, geen ooft; maar met het opgaan van de zon komen lust en leven in de geheele natuur. Vader! zoo zwak is ook mijn hart zonder uwen heiligen Geest, en zoo krachtvol wordt het, als Hij in ons woont. Zonder uwen heiligen Geest, heeft men geene behoorlijke kracht ten goede; — het hart is als dood. Zonder uwen heiligen Geest, vinden wij geen eigenlijk genoeg in het goede; het is, als of wij geen hart meer hadden; maar waar uw heilige Geest woont, daar is leven, vreugde en zaligheid.

Laat dan toch, o Vader, uw heilige Geest in ons hart komen. Laat Hij ons onderwijzen — wij willen Hem gaarne om raad vragen. Laat Hij ons troosten — wij willen zijne beloften getrouw aannemen. Laat Hij ons, in elken nood, bij elke aanvechting, en in allen druk toeroepen: „zie op naar den hemel, daar is

uwe hulp; God is uw Vader; Hij helpt zijne kinderen gaarne. Strijdt dapper voort; God helpt u in het strijden; wie ten einde toe volhardt, zal de kroon der overwinning behalen." Laat uw heilige Geest, bij elke verlegenheid, mijn hart toeroepen: zie op naar den hemel; volhard in geduld en getrouwheid; voor hem die volhardt, is de kroon reeds gevlochten. Laat uw heilige Geest, bij elke verlegenheid mijn raadgever, in moedeloosheid mijn trooster, in alle hulpeloosheid mijn getrouwe helper zijn. Ja voor alles, Vader, laat uw heilige Geest, die de liefde, vreugde en vrede zelve is, ware liefde, vreugde en vrede in mijn hart storten. Laat deze liefde, vreugde en vrede, o Vader, met uwen heiligen Geest in mijn hart komen, opdat ik U boven alles, en alle menschen als mij zelven beminne, en door deze liefde goed en zalig worde. Uw heilige Geest is ook de geest uws Zoons. Alzoo, Vader! laat uw heilige Geest over mij komen, gelijk die eens over de leerlingen van Jesus gekomen is. — Ja, Vader! Gij hebt door Jesus Christus beloofd aan allen den heiligen Geest te zullen schenken, die U om denzelven zouden bidden. Uw woord is waarheid, en uwe

belofte Ja en Amen. Laat dan uw woord ook aan mij waarachtig, uwe belofte aan mij vervuld worden; laat de kracht uws heiligen Geestes ook bij mij en alle menschen werkzaam zijn. Amen.

HET KERKGEZANG

Veni, Sancte Spiritus.

Kom, heilige Geest!
 Zend uwe stralen
 Van boven op ons af.
 Kom, Vader der armen!
 Kom, Gever der gaven!
 Kom, Licht der harten!
 Allerbeste Trooster!
 Geliefde Geest der ziele,
 Dierbare Verkwikker,
 Rust voor den vermoelden,
 Verkoeling der verhitten,
 Troost der bedroefden,
 O alverkwikkend licht!
 Vervul der geloovigen harten.
 Niets is er in den mensch,
 Zoo Gij bij hem niet zijt;
 Niets vlekkeloos in hem.
 Reinig dan, wat onrein is,
 Besproei wat dor is,
 Heel, wat gewond is,

Buig, wat verstijfd is,
Verwarm, wat koud is,
Breng het verdoolde terug.
Schenk uw' geloovigen,
Die op U vertrouwen,
Uw zeven heilige gaven.
Geef hun een deugdrijk leven,
Als ook een zalig sterven,
En eene eeuwige vreugde.

DRIE - EENIGHEIDSDAG.

Vader! Zoon! heilige Geest! Éénige God! mogte ik U heden aanbidden, zoo als ik U nog niet heb aanbeden; zoo lang ik denken en gevoelen kan, aanbidden in geest en waarheid! — Het is waar, ons geheele leven behoort eene aanbidding uws naams te zijn; maar deze dag is bijzonder uwer openlijke aanbidding toegewijd, en heden moet dus mijne voornaamste bezigheid bestaan in U te aanbidden. Vol eerbied dan wend ik mijne oogen tot U op: ik, het werk uwer handen — tot U mijnen Schepper, Heer, Vader, Verlosser, Zaligmaker. — Nederzinken mogt ik liever in het stof, waaruit uwe hand mij eens trok; nederzinken voor den aanblik uwer heerlijkheid. O Gij, aanbiddenswaardigste!

alles is aan U onnaspoorlijk ! Gij alleen kent uwe almagt, wijsheid, liefde, heiligheid, zoo als zij zijn. Om uwe hoogheid te meten, te doorgronden, moet men zijn, die Gij zijt. — Gods Geest alleen kan den afgrond der Godheid pijlen. — Door de openbaring van dezen zelfden Geest, hebt Gij U aan de menschen (een weinig nader) bekend gemaakt. Jesus Christus heeft het ons verkondigd, zijne gezanten hebben het ons geleerd, zijne heilige Kerk het te allen tijde geloofd, en de heilige Schriften getuigen het nog, wat wij van U, den Onnaspoorlijken, openlijk belijden : *één God ; één Naam : Vader, Zoon, heilige Geest. Gaat henen*, sprak de Heiland vóór zijne hemelvaart, *leert alle volken, en doopt hen in den naam des Vaders, en des Zoons, en des heiligen Geestes*. Op dit geloof ben ik gedoopt, en zijn wij allen gedoopt, die gedoopt zijn ; en mijn hart zal zich aan dit geloof houden, zoo lang ik leef.

Ik geloof dan in dezen eeuwigen God : Vader, Zoon, heilige Geest. Ik geloof in den Almagtigen, Alwijzen, oneindig Liefderijken en Allerheiligsten. — O hoe aangenaam is het mij, in eenen God te gelooven, die de liefde, almagt en wijsheid zelve is, en mij deze al-

magt, wijsheid en liefde op onderscheidene wijze openbaart; die mij niets gebiedt, dan wat goed en heilzaam is; die mij geenen last oplegt, dan dien Hij met zijne genade verligt; die mij uit alle rampen redden kan; die zelfs uit mijne zonden mijn heil kan trekken; die mij meer bemint, dan eene moeder haar kind kan beminnen. O hoe genoegelijk is het mij tot den Allerhoogsten te mogen zeggen: *Vader! sla mij bij*. Hoe troostrijk is het mij, tot mijnen toekomenden Regter te mogen zeggen: *Verlosser! Heiland! Vriend! wees mij genadig*. Hoe onuitsprekelijk opbeurend is het mij, in mij de getuigenis des heiligen Geestes te mogen vernemen: *gij zijt een kind van God; verlaat u op God; zijne hulp is nabij*. Hoe grootsch en verheven is voor mij de gedachte: „Vader! ik ben uw kind. Ik wil U beminnen, eeuwig beminnen. Zoon! ik ben uw vrijgekochte; ik wilde de uwe zijn. Heilige Geest! ik ben uw tempel; Gode wil ik zijn toegewijd, eeuwig zijn toegewijd.”

Ja Vader! ik ben uw kind. Gij wilt mij alles schenken. Ik ben een erfgenaam des hemels; op U stel ik dus al mijn vertrouwen, en verwacht van U niets dan goeds. Gij zijt aller liefde waardig; ik schenk U mijn gansche

hart; behalve dit bezit ik niets, dat U behagen kan.

Zoon! ik ben uw vrijgekochte. Gij hebt U voor mij overgegeven; ik behoor dus mij zelve niet meer toe. Genade, vergeving der zonden, het eeuwige leven — alles heb ik aan U te danken — hoe ondankbaar zoude ik dan zijn, bijaldien ik U niet beminde? En hoe kan ik U beminnen, zoo ik uw voorbeeld niet navolge? Ik wil U dus beminnen, en met U alle menschen, daar Gij U voor allen hebt overgegeven.

Heilige Geest! Ik ben uw tempel. Heilig moet ik zijn; — mogt ik het reeds wezen! Zonder U kan ik nimmer heilig worden. Zuiver dan al mijne begeerten, regel al mijne neigingen, opdat ik bekwaam worde, uw tempel niet slechts genoemd te worden, maar ook te zijn. Mijne ziel is een tempel Gods; ik ben Gode tot eene woning; — o welk ontzag ben ik dus mij zelve verschuldigd!

Daarom, mijne edele ziel! gij, die tot eenen tempel Gods geschapen zijt: verhef u tot uwen God, tot den Allerhoogsten. Hij is slechts de Eenigste, de Allerhoogste — gij moogt dus welsidderen, wegzinken in het stof, waaruit Hij u getrokken heeft; maar weet ook, dat

deze Eenigste, deze Allerhoogste uw Vader is, uw Verlosser, uw Zaligmaker — dit kan u weder opbeuren, doen vrolijk zijn. Gij dient eenen Almagtigen, een' Alwijzen, Algoeden! Hij kan U alles zijn, en zal U alles zijn, zoo gij slechts in zijne alwetendheid geloof, op zijne goedheid en trouw hoopt, zijne liefde met wederliefde beantwoordt — zijnen heiligen wil volbrengt.

Ik geloof dan, o Vader, dat Gij Vader zijt; Vader van onzen Heere Jesus Christus; ik geloof, dat Gij in Christus Jesus ook onzer aller Vader zijt, en eeuwig wilt zijn. Ik geloof, o Zoon des Vaders, dat Gij de Zoon van God en onze Heiland zijt, — de eenige middelaar tusschen God en de menschen, en onze Heere Jesus Christus. Ik geloof, o heilige Geest, dat Gij de Geest des Vaders en de Geest des Zoons zijt; ik geloof, dat Gij in de kinderen Gods woont, en in hen Gods liefde uitstort.

Van dit geloof hangt mijne liefde tot God en alle menschen, mijn troost en vertrouwen, mijn genoegen en geduld, mijne hoop en zaligheid af. Heer! versterk mijn geloof, opdat het nimmer wankele. Amen.

H. SAKRAMENTS-DAG.

Om te lezen.

I.

VAN DEN FEESTDAG.

Heden wordt het hoogwaardig heilig en aanbidde-lijk Altaar-geheim op eene bijzondere plegtige wijze omgedragen. Met het instellen dezer buitengewone plegtigheid beoogde de Kerk een tweevoudig doel. Zij achtte het gepast en betamelijk, eenen dag in te stellen, waarop de geloovigen op eene bijzondere en buitengewone wijze hunne harten van dankbare gevoelens jegens hunnen algemeenen Heer en Verlosser konden ontlasten. — Dankbaar toch moeten wij zijn jegens Hem, die zijn leven voor ons heeft overgegeven, en ons in het aanbidde-lijk Altaargeheim eene zoo heerlijke gedachtenis van zijnen dood heeft achtergelaten. Dankbaar moeten wij Hem voor deze onuitsprekelijke liefde zijn, en daarom heden onze dankbaarheid op eene plegtige wijze kenbaar maken. Dit is het eerste oogmerk dezer instelling. — Ook behooren wij ons hartelijk te verblijden, dat de goede God ons tot op dit oogenblik in het geloof aan dit gedenkstuk zijner liefde heeft doen volharden. Dankbaar behooren wij onzen Heer te prijzen, dat Hij zijne Kerk in het geloof aan het heilig Altaar-geheim zoo onveranderlijk heeft behouden en gevestigd. Dit

is het tweede oogmerk der Kerk. — Zij verheugt zich over haren Heer en over haar geloof. Over haren Heer, omdat Hij door zijnen dood de zonde, dood en hel heeft overwonnen, en, om deze liefde ons steeds te herinneren, in het heilig Altaar-Geheim zijn ligchaam tot eene spijs en zijn bloed tot eenen drank ons heeft achtergelaten. Zij verheugt zich wegens haar geloof, omdat haar geloof aan dit Sakrament der liefde steeds zoo levendig en onveranderlijk is en blijft; zoo vast als op eene steenrots staat.

De huidige plegtigheid is alzoo een dank- en vreugdefeest; de huidige omgang is dus geen eigenlijke bidgang — maar een vreugdegang. De huidige dag is als het ware een triomfdag voor Jesus Christus, en een vreugdedag voor zijne Kerk. Een triomfdag voor Jesus Christus, omdat wij het aandenken zijns stervens vieren, dat is ons herinneren, hoe Hij over zonde, dood en hel heeft gezegevierd; een vreugdedag voor zijne Kerk, omdat haar geloof aan Jesus Christus en zijne liefde zoo onwankelbaar gebleven is.

II.

Van de aanbidding van Jesus Christus, wanneer het Hoogwaardige uitgesteld is, of plegtig wordt omgedragen.

1. Wie Jesus Christus aanbidt, die aanbidt den Vader in den Zoon, die aanbidt God.

2. Als wij het niet ter harte nemen, dat wij in God leven, ons bewegen en zijn; dat God ons eigenlijk niet noodig heeft, en dat wij buiten God niets zijn, niets kunnen, dan is het ook niet mogelijk, dat wij God aanbidden.

3. Als wij het niet ter harte nemen, en niet ootmoedig erkennen, dat God de eenige, allerhoogste, en onafhankelijke Heer van alles is; dat wij al het goede, dat wij zijn en hebben, van Hem bezitten; dat zijn wil heiligheid, zijne bevelen en schikkingen wijsheid, zijne heerlijkheid liefde is; dan kan ook onze aanbidding geene regte aanbidding zijn.

4. Al wie door de aanbidding Gods niet aan God meer onderworpen, niet ootmoediger, niet beter wordt, die is in de aanbidding Gods nog niet genoeg gevestigd.

5. Al wie God steeds als eenen Heer en niet als den Vader des menschen beschouwt, die zal Hem ook nooit aanbidden, zoo als een Christen behoort.

6. Al wie niet zijn verstand en zijn geheele hart volkomen aan God weet te onderwerpen, die weet nog niet waarin de aanbidding Gods bestaat.

7. Al wie den Vader in den Zoon niet aanbidt, die bidt den Vader niet aan.

8. Al wie niet alle genade, alle zegeningen van Jesus Christus verwacht, door wien ons de Vader alles heeft geschonken, die ons in het aanbiddelijk Sakrament zijn ligchaam waarlijk tot eene spijs en zijn bloed waarlijk tot eenen drank gegeven heeft,

die bidt God niet aan, zoo als een leerling van Jesus Christus Hem moet aanbidden.

9. Het kniebuigen, zamenvouwen der handen, het bewegen der lippen kan wel van eene hartelijke aanbidding voortkomen en dezelve bevorderlijk zijn: maar in dat alles bestaat de eigenlijke aanbidding Gods nog niet. Gods geboden getrouw te vervullen, omdat zij de geboden onzes Heeren, en zoo heilig als Hij-zelf zijn, dat is de ware aanbidding Gods.

10. Over het hart onzes naasten niet te oordeelen, vermits de Vader het oordeelamt aan zijnen Zoon heeft overgelaten, — ook dit is Jesus aanbidden.

11. Al zijne vermogens aan te wenden, dat de naam van Jesus Christus steeds meer en meer, al verder en verder, met geloof en vertrouwen aangeroepen; dat het geloof aan Hem en de liefde tot Hem overal bevorderd; zijne leer, voorbeeld, wandel, liefde, Hij, de Heer, de Zoon des levenden Gods, in ons en anderen, al meer en meer het voorwerp van geloof, vertrouwen, navolging en liefde worde — hierin bestaat de ware aanbidding van Jesus Christus. — Wie het leest, die merke het op!

CHRISTELIJKE PSALM.

(Onder den omgang.)

1. Verheugd zij hij, die van liefde weet!
Want onze God is liefde.
Slechts liefde kon beminnen,
Beminnen kan de Heer alleen,
Die alles heeft gemaakt.
Uit liefde schiep Hij ons,
De hemel en de aarde,
En alles wat Hij schiep.
De mensch, zijn beeldtenis,
All' goeds, wat aan hem is,
Alles komt van zijne hand.
Het hart, dat vrolijk in ons klopt,
De tong, die Hem als Schepper looft,
Het oog, dat opwaarts naar Hem ziet,
Gehoor en spraak, en elke kracht —
De ziel, die in ons ligchaam woont —
Is het werk zijner liefde.
Verheugd zij hij, die van liefde weet!

2. De Vader bemint ons vaderlijk,
Hij geeft oneindig meer,
Dan ons hart begeeren kan.
Hij spaarde niet zijn eenigen Zoon;
Uit liefde gaf Hij Hem over,
Uit liefde tot in den dood,
En wel aan het hout des kruises!

De Vader wil ons Vader zijn,
En dat door zijnen Zoon.
Verheugd zij hij, die van liefde weet!

3. De Zoon bemint ons broederlijk;
Hij, Jesus, onze Heer,
Is liefde, enkel liefde.
Hij daalde tot ons neder,
Zijn komst was niet dan liefde.
In knechts gestalte kwam de Heer,
En dit alleen uit liefde.
Hij kondigde ons, zijn' broederen,
Den wil zijns Vaders aan;
Hij werd der menschen leeraar,
En dit alleen uit liefde.
Verheugd zij hij, die van liefde weet!

4. Des Vaders magt verscheen in Hem.
Hij redde, die geloofden.
De blinden zien, de dooven hooren,
De dooden leven weder,
Slechts weldoen was zijn leven.
Hij was het beeld der heiligheid
Voor ons, uit enkel liefde.
Verheugd zij hij, die van liefde weet!

5. Hij leed voor ons, en stierf voor ons.
Zijn lijden was slechts liefde,
Slechts liefde was zijn dood.
Hij heeft ons met zijn bloed
Het kinderregt gekocht.

Hij werd, uit enkel liefde.
Hij gaf zijn vleesch tot spijs,
En ook zijn bloed tot drank.
Ging in zijns Vaders huis.
Zit daar aan de regterhand,
En denkt in zijns Vaders huis
Aan ons nog, zijne broeders.
Hij zendt zijn geest ons af,
En woont nog in ons midden.
Verheugd zij hij, die van liefde weet!

6. Uit liefde kwam Hij neder,
Uit liefde vertrok Hij weg;
Eens komt Hij tot ons weder,
En wekt de dooden op,
En neemt ons met zich mede :
Hij, Jesus, onze Heer,
Die niet dan liefde is.
Verheugd zij hij, die van liefde weet!

ZESDE AFDEELING.

OEFENINGEN OP DE FEESTDAGEN DER HEILIGEN.

I.

*Waarin bestaat eene ware vereering der
Heiligen?*

Zal onze vereering der vrome en heilige vrienden Gods eene ware vereering zijn, zoo moet zij ons verstandiger, heiliger en zaliger maken. Wat baat het ons toch, of wij al, bij voorbeeld, den heiligen Petrus vereeren, en intusschen met de zonden schertsen, die hij zoo bitter heeft beweend? Wat baat het ons, den heiligen Paulus te vereeren, zoo ons hart zich nog altoos tegen de goddelijke genade verzet, daar hij intusschen aanstonds gewillig riep: *Heer! wat wilt Gij dat ik doe?* Geene vereering der Heiligen is eene ware, wel ingerigte, nuttige vereering, zoo wij daardoor niet in godsvrucht, broederliefde, geduld, ootmoed en matigheid meer en meer toenemen. God, Christus, hei-

ligheid, zaligheid, zijn de hoofdvorwerpen van ons geloof, onzer hoop, onzer liefde, van onze gedachten en begeerten. Als ons nu door de vereering der heiligen, God, Christus, heiligheid, zaligheid, steeds aangenamer, dierbaarder en belangrijker worden, dan is zij eene ware, welingerigte vereering. Maar levert zij deze schoone vruchten niet op, zoo is zij daarentegen eene valsche, ongeregelde vereering, of slechts eene, die enkel in woorden bestaat. Het hart, het hart moet daardoor beter worden — zonder dit, is alles wat men godsvrucht noemt, onnut of valsch.

Opdat nu onze godsvrucht in dit opzigt, van alles wat maar naar valsche of onnutte vereering, of liever geveinsdheid, zweemt, verre nog verwijderd blijve, laten wij hier de kenteekenen eener ware vereering der Heiligen volgen. Zij zijn :

1 *Waar eene ware, gevestigde, volmaakte vereering der Heiligen plaats vindt, daar heerscht ook ware, hartelijke vreugde over de goedheid, barmhartigheid, wijsheid, almacht en heiligheid Gods. Als wij overdenken welk goeds, bij voorbeeld, God door Paulus heeft gesticht; hoe deze van eenen vervolger der Kerk in eenen apostel van Jesus Christus is veranderd geworden; hoe groot zijn ijver, geduld, en liefde tot Jesus Christus, hoe groot zijn ootmoed en vertrouwen op zijnen Heer is geweest, dan treffen wij in dit alles den goeden, wijzen, barmhartigen, almachtigen God aan, den Heiligen die heilig maakt.*

Niet slechts de wonderen, die God door Paulus werkte, zijn Gods werken; maar ook de deugden dezes apostels, en zijne verrigtingen, zijn der goddelijke genade toe te schrijven. — Al wie het dus met de vereering der Heiligen regt meent, en dezelve wel wil inrigten, die vangt ze aan met de goedheid Gods, de eenige bron der heiligheid, in hen te vereeren, en zich daarover te verblijden. Als wij dan de Heiligen eeren, dan vereeren wij God, die hen van de zonde gezuiverd en tot zijne kinderen herschapen heeft. Als wij ons over de deugden der Heiligen verwonderen, dan bidden wij daarin de Almagt Gods aan, welke door zwakke werktuigen groote dingen kan ten uitvoer brengen. Als wij ons over de bekeeringen verheugen, die door de krachtige prediking der Heiligen werden tot stand gebracht, dan verblijden wij ons over de peillooze diepte der goddelijke barmhartigheid, die niet ophoudt zondaren te verdragen, te zoeken, voor zich te winnen en zalig te maken.

2. *Waar eene ware vereering der Heiligen plaats vindt, daar heerscht ook eene dankbare verheerlijking der liefde en wijsheid Gods.* De blijdschap is niet werkeloos. — Zij maakt ons dankbaar, en legt ons een danklied in den mond. — God heeft de Heiligen hier op aarde de eene deugd na de andere doen beoefenen; en thans doet Hij hen in den hemel zaligheden op zaligheden smaken. Hem alzoo komt daarvan de lof, eer, dank en aanbidding toe. Wij dan-

ken God, dat Hij ons spijs en drank laat toekomen; en wij zouden Hem niet danken, dat Hij in zijne Heiligen zijne barmhartigheid heeft geopenbaard, en door hen hier op aarde zoo veel goeds heeft gesticht? — De hemelsche Vader zegent door zijne heilige kinderen zijne onheilige kinderen; en deze vaderlijke goedheid zouden wij geen dank waardig achten?

3. *Waar eene ware vereering der Heiligen plaats vindt, daar neemt ook het geloof aan Jesus Christus, en het vertrouwen op zijne goedheid al meer en meer toe.* Jesus leeft in den hemel, bestuurt zijne Kerk, heiligt zijne uitverkoornen, versterkt, voedt, zuivert hunne liefde en geduld. Jesus rust hen uit met de gaven zijns Geestes, verkondigt door hen het Evangelie, bekeert door hen de zondaren, beurt door hen de bedrukten op, en versterkt door hen de wankelenden. Jesus sticht goed onder zijne leerlingen en door zijne leerlingen. Het geloof aan Jesus Christus en het vertrouwen op Hem, moet dus bij ons steeds levendiger worden, als wij Hem in zijne Heiligen zien leven, en door hen groote, buitengewone daden zien uitwerken. Van de hemelvaart van Jesus tot op onze tijden, waren er steeds uitverkoren zielen, aan welke zich de kracht des opgewekten en levenden Jesus op eene buitengewone heerlijke wijze geopenbaard heeft; en wanneer haar de wereld niet kent, zoo kent haar toch de Heer, dien zij dienen, en de Geest, die hen

heilig maakt. Jesus leeft nog steeds; Hij is nog altoos dezelfde weldadige, barmhartige Jesus, wien alle magt in hemel en op aarde gegeven is. Deze waarheid wordt ons door de *geloofwaardige* levensschetsen der Heiligen op het tastbaarst bewezen. En, trachten wij ons van deze waarheid steeds meer en meer te overtuigen, zoo kan het ook niet missen, of wij zullen in het geloof aan Jesus Christus, en in het vertrouwen op Hem, al meer en meer gesterkt worden.

4. *Waar eene ware vereering der Heiligen plaats vindt, daar heerscht ook een levendig verlangen naar de ware, eeuwige zaligheid, welke den zuiveren van harten is weggelegd.* Thans bevinden zich de Heiligen bij Jesus. Eens streden zij op aarde, moesten zij lijden, gelijk wij; maar nu hebben zij uitgestreden, uitgeleden. Zij verheugen zich met Christus, door Christus en in Christus. — Wie kan belang in deze vreugde stellen, zonder bij zich het verlangen naar gelijke vreugde te ontwaren? Reeds genieten zij de vruchten van hunnen arbeid, lijden en strijden: en wij zouden niet wenschen eens in hun bijzijn en zalig genot te deelen?

5. *Waar eene ware vereering der Heiligen plaats vindt, daar heerscht ook een ernstig streven, om de schoone voorbeelden der Heiligen na te volgen.* Waren de Heiligen zoo traag, zoo liefdeloos en zoo aardschgezind geweest, als wij zijn, zoo waren zij geen Heiligen, der eeuwige vreugde niet waardig,

niet deelachtig geworden. Willen wij dan in hunne hemelsche zaligheid deelen, zoo moeten wij op aarde leven, lijden, spreken, zwijgen, strijden, bidden, volharden, gelijk zij hebben gedaan. *Wilt gij met ons gekroond worden, zoo leert met strijden*, roept ons iedere zalige bewoner der onzichtbare wereld toe.

6. *Eindelijk kunnen en mogen wij de Heiligen als vrienden van God ook aanroepen, opdat zij met ons en voor ons bij God, om de genade der navolging en alles goeds, bidden.* Niet, als konden zij uit zichzelf ons helpen; niet, als moesten wij hen aanroepen; niet, als vertrouwden wij ons niet genoeg aan de barmhartigheid Gods; niet, als waren de verdiensten van Jesus Christus voor ons menschen niet voldoende genoeg; neen, maar enkel als vrienden van God, die eens gelijk wij hier op aarde leefden en thans bij Christus zijn; enkel om ons mistrouwen op onze eigen zwakke gebeden aan te duiden, en ons ook in het vertrouwen op de goddelijke barmhartigheid te sterken — kunnen en mogen wij om hunne voorbede aanhouden. Zij zijn bij God, en bidden God voor ons; dus mogen wij ook tot den Vader der menschen met een kinderlijk vertrouwen zeggen: *Vader! lieve Vader! laat de voorbede uwer reeds zalige kinderen aan ons, uwe nog bedrukte kinderen, gezegend zijn!* En alzo mogen wij ook zeggen: *Lieve vrienden! vergeet toch onzer bij onzen algemeeneu Vader niet. Amen.*

LITANIE

VAN ALLE GODS LIEVE HEILIGEN.

Heer, ontferm U onzer.
Christus, ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
God, hemelsche Vader, ontferm U onzer.
God Zoon, Verlosser der wereld, ontferm U
onzer.
God, heilige Geest, ontferm U onzer.
Heilige Drievuldigheid, één God, ontferm U
onzer.
H. Maria, bid voor ons.
H. Moeder Gods,
H. Maagd der maagden,
H. Michaël,
H. Gabriël,
H. Raphaël,
Alle heilige Engelen en Aartsengelen,
Alle heilige Kooren der zalige Geesten,
H. Joannes de dooper,
H. Josef,
Alle heilige Patriarchen en Profeten,

Bid voor ons.

H. Petrus,
H. Paulus,
H. Andreas,
H. Jacobus,
H. Joannes,
H. Thomas,
H. Jacobus,
H. Philippus,
H. Bartholomeus,
H. Mattheus,
H. Simon,
H. Thadeus,
H. Mathias,
H. Barnabas,
H. Lucas,
H. Marcus,
Alle heilige Apostelen en Evangelisten,
Alle heilige Leerlingen des Heeren,
Alle heilige Onnoozele Kinderen,
H. Stephanus,
H. Laurentius,
H. Vincentius,
H. Fabianus en Sebastianus,
H. Joannes en Paulus,
H. Cosmas en Damianus,
H. Gervasius en Protasius,
Alle heilige Martelaars,

H. Silvester, bid voor ons.
H. Gregorius,
H. Ambrosius,
H. Augustinus,
H. Hieronimus,
H. Martinus,
H. Nicolaas,
Alle heilige Bisschoppen en Belijders,
Alle heilige Leeraars,
H. Antonius,
H. Benedictus,
H. Bernardus,
H. Dominicus,
H. Franciscus,
Alle heilige Priesters en Levieten,
Alle heilige Monniken en Kluizenaars,
H. Maria Magdalena,
H. Agatha,
H. Lucia,
H. Agnes,
H. Cecilia,
H. Catharina,
H. Anastasia,
Alle heilige Maagden en weduwen,
Alle Gods lieve Heiligen,
Wees genadig, spaar ons, Heer.
Wees genadig, verhoor ons, Heer.

Bid voor ons.

Van alle kwaad, verlos ons, Heer.
 Van alle zonden,
 Van uwe gramschap,
 Vaneenen haastigen en onvoorzienen dood,
 Van de lagen des duivels,
 Van gramschap, haat en allen kwaden
 wil,
 Van den geest der onkuischheid,
 Van bliksem en onweder,
 Van den eeuwigen dood,
 Door het geheim uwer menschworing,
 Door uwe komst,
 Door uwe geboorte,
 Door uw doopsel en heilig vasten,
 Door uw kruis en lijden,
 Door uw dood en begrafenis,
 Door uwe heilige verrijzenis,
 Door uwe wondervolle hemelvaart,
 Door de komst van den heiligen Geest,
 den vertrooster,
 In den dag des oordeels,
 Wij zondaren, wij bidden U, verhoor ons.
 Dat Gij ons wilt sparen, wij bidden U, ver-
 hoor ons.
 Dat Gij onze misdaden wilt kwijtschelden,
 wij bidden U, verhoor ons.
 Dat Gij U gewaardigt, ons tot eene ware

Verlos ons, Heer.

boetvaardigheid te geleiden , wij bidden U ,
verhoor ons.

Dat Gij U gewaardigt , uwe heilige Kerk
te besturen en te bewaren ,

Dat Gij U gewaardigt , het kerkelijk Opper-
hoofd en alle geestelijke Overheden in
de heilige godsdienst te doen beklijven ,

Dat Gij U gewaardigt , de vijanden der
heilige Kerk te vernederen ,

Dat Gij U gewaardigt , de Christen-konin-
gen en vorsten vrede en ware eendragt
te verleenen ,

Dat Gij U gewaardigt , alle Christen-vol-
keren vrede en eendragt te schenken ,

Dat Gij U gewaardigt , ons in uwe heilige
dienst te versterken en te bewaren ,

Dat Gij onze gemoederen tot hemelsehe
begeerten wilt opwekken ,

Dat Gij U gewaardigt al onze weldoeners
met de eeuwige goederen te vergelden ,

Dat Gij U gewaardigt , onze zielen en de
zielen van onze broeders , vrienden en
weldoeners voor de eeuwige verdoeme-
nis te behoeden ,

Dat Gij U gewaardigt , de vruchten der
aarde te geven en te bewaren ,

Dat Gij U gewaardigt , allen geloovigen

Wij bidden U , verhoor ons.

overledenen de eeuwige rust te geven, wij
bidden U, verhoor ons.

Dat Gij U gewaardigt ons gebed te verhooren,
wij bidden U, verhoor ons.

Zoon Gods, wij bidden U, verhoor ons.

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt,
spaar ons, Heer.

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt,
verhoor ons, Heer.

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt,
ontferm U onzer.

Christus, hoor ons.

Christus, verhoor ons.

Heer, ontferm U onzer.

Christus, ontferm U onzer.

Heer, ontferm U onzer.

Onze Vader, enz.

En leid ons niet in bekoring.

Maar verlos ons van den kwaden.

PSALM 69.

O God! kom mij te hulpe; Heere! haast
U om mij te helpen.

Dat zij beschaamd en bevreesd worden,
die mijne ziel zoeken.

Dat zij terug wijken en zich schamen, die
mij kwaad willen.

Dat allen die U zoeken, zich in U verheugen en verblijden; en dat zij die uwe zaligheid beminnen, altijd zeggen: hoog geëerd zij de Heer.

Doch ik ben behoeftig en arm; o God! help mij.

Gij zijt mijn helper en mijn Verlosser; Heer! toef niet.

Eere zij den Vader, enz.

Maak uwe dienaars zalig.

Mijn God, die in U hopen.

Heer! wees ons een sterke toren,

Tegen onzen vijand.

Laat de vijand niets tegen ons vermogen.

En laat de zoon der boosheid zich niet verstouten ons te schaden.

Heer! handel niet met ons naar onze zonden;

Noch vergeld ons naar onze boosheden.

Laat ons bidden voor onzen Paus N....

De Heer spare hem, behoude hem in het leven, make hem gelukzalig op aarde, en levere hem niet over aan den wil zijner vijanden.

Laat ons bidden voor onze weldoeners.

Heer! gewaardig U allen, die ons om uwen heiligen naam goed doen, met het eeuwig leven te vergelden. Amen.

Laat ons bidden voor de geloovigen, die overleden zijn.

Heer! geef hun de eeuwige rust, en het eeuwig licht verlichte hen.

Dat zij rusten in vrede.

Amen.

Laat ons bidden voor onze broeders die afwezig zijn.

Mijn God! maak zalig uwe dienaars die op U hopen.

Zend hun hulp uit de heilige plaats.

En bescherm hen uit Sion.

Heer! verhoor mijn gebed.

En mijne roepstem dringe tot U door.

G E B E D.

ô God, wien het eigen is altijd genadig te zijn en te sparen: ontvang ons gebed, opdat uwe goedertierene barmhartigheid ons, en al uwe dienaars die met de ketenen der zonden beladen zijn, genadiglijk ontbinde.

Wij bidden U, Heer, verhoor de gebeden der ootmoedigen, en spaar degenen die hunne zonden belijden, opdat wij tevens vergiffenis en vrede van uwe goedertierigheid verwerven.

Toon ons genadiglijk, o Heer, uwe onuit-

sprekelijke barmhartigheid, en verlos ons van alle zonden, en te gelijk van de straffen, welke wij er door verdiend hebben.

O God, die door de zonden vergramd, en door de boetvaardigheid verzoend wordt: zie genadig neder op de gebeden uws volks, dat zich nederwerpt voor uwe grootheid; en wend de geesels uwer gramschap van ons af, welke wij door onze zonden verdienen.

Almagtige en eeuwige God! ontferm U over uwen dienaar, onzen Paus N . . . , en bestuur hem volgens uwe goedertierenheid in den weg des eeuwigen levens; opdat hij door uwe gunst begeere wat U behaagt, en het met alle kracht volbrengt.

O God, van wien alle heilige begeerten, goede voornemens en regtvaardige werken voortkomen: geef uwen dienaars den vrede, dien de wereld niet geven kan; opdat onze harten genegen mogen worden tot het volbrengen uwer geboden, en wij, van de vrees des vijands ontslagen, onder uwe bescherming in kalmte mogen leven.

Ontsteek, o Heer, onze nieren en onze harten door het vuur van den heiligen Geest, opdat wij U met een zuiver ligchaam mogen dienen, en met een rein hart behagen.

God, Schepper en Verlosser van alle geloovigen! verleen aan de zielen uwer dienaars en dienaressen vergiffenis van alle zonden, opdat zij de kwijschelding van hunne misdrijven, waarnaar zij steeds zoo vurig verlangd hebben, door onze godvruchtige smee-kingen mogen verwerven.

Wij bidden U, o Heer, ga onze werken door den invloed uwer genade vooraf, en voltrek ze door uwe medewerking, opdat al onze gebeden en handelingen immer van U beginnen, en eenmaal begonnen zijnde, ook door U voltrokken worden.

Almagtige, eeuwige God, die over levenden en dooden heerscht, en U ontfermt over allen, welken Gij te voren weet dat door geloof en goede werken de uwen zullen worden: wij bidden U ootmoedig, dat degenen, voor wie wij voorgenomen hebben onze gebeden te storten, hetzij ze nog in deze wereld leven of reeds overleden zijn, op de voorspraak van al uwe Heiligen, door uwe genadige barmhartigheid, vergiffenis van al hunne zonden mogen verkrijgen: door onzen Heer Jesus Christus.

Heer! verhoor mijn gebed.

En mijne roepstem dringe tot U door.

De almachtige en barmhartige Heer verhoore ons. Amen.

Dat de geloovige zielen , door Gods barmhartigheid , rusten in vrede. Amen.

MARIA'S GEBOORTE.

God! Aanbiddenswaardige! wat Gij doet , is het beste ; wat Gij beschikt , is het wijsste. Uw wil is onze heiligheid en zaligheid , en uw doen heeft geen ander oogmerk , dan om ons heilig , en altoos der eeuwige zaligheid waardig en deelachtig te maken. Onbegrijpelijk diep is voor ons het geheim uwer daden ; maar ook even onbegrijpelijk liefdevol het oogmerk uws wils. Gij wilt ons allen eerst heilig en dan zalig doen worden — hoe wij daartoe komen zullen , dit zij U aanbevolen ! Langs vreugde en droefheid , langs arbeid en rust , bitter en zoet , angst en gejuich , leidt Gij de uwen. Hoog verheerlijkt zij uwe wijsheid : — op haar verlaat ik mij. Hoog verheerlijkt zij uwe liefde : — ik werp mij in haren schoot. — Gij hadt het in uwen raad besloten , dat Maria de moeder van Jesus Christus worden zoude. En dit raadsbesluit heeft uwe wijsheid ten uitvoer gebracht , ofschoon noch bij Maria's geboorte ,

noch in haar vlekkeloos jeugdig leven, haar noch iemand zoo iets konde in de gedachten komen. Gij bestuurdet alles ten beste uwer uitverkoorne, van de Moeder uws geliefden, van het eerste tot het laatste oogenblik haars levens toe. Al haar lijden werd eens in vreugde veranderd. Zij liet zich volkomen van U leiden. Want aan U hield zij zich vast, op U had zij al haar vertrouwen gesteld. — Zoo bestuurt Gij ook alles te onzen beste, zoo wij ons slechts lijdzaam aan uwe leiding overgeven. God der liefde! versterk onze liefde. God der wijsheid! wees Gij onze leidsman. God der almacht! breng ons tot het doel, waartoe Gij ons hebt geschapen. Gij zijt de liefde, wijsheid, almacht zelve; daarom handel met ons, zoo als U behaagt. Uw doen zij onze vreugde, en ons doen niet anders dan willige, blijmoedige gehoorzaamheid jegens al uwe verordeningen, beschikkingen, geboden en wenken! Dit bidden wij U, door uwen Zoon. Amen!

MARIA'S BOODSCHAP.

Willen wij ons een waar denkbeeld van den huidige Feestdag maken, zoo behooren wij op het oogmerk der Kerk acht te geven, waarom zij dezen

dag heeft ingesteld. Wij moeten opmerkzaam zijn op den oogenblik, waarop de eerste voorbereiding tot de komst van den Messias in de wereld gemaakt werd. Daaraan is ons te veel gelegen, wat onze Heer en Verlosser zoo van nabij betreft, dan dat wij daaromtrent onverschillig zouden zijn. Heden viëren wij de Ontvangenis van Jesus Christus in het maagdelijk ligchaam zijner moeder Maria.

De geschiedenis verhaalt ons, laat er ons opmerken : „ Toen het gewenschte tijdpunt eindelijk stond te komen, dat de goede God zijnen eeniggeboren Zoon op de aarde zoude zenden, werd de engel Gabriël, die voor eeuwen reeds den profeet Daniël de komst van den Messias voorzegd, en nog onlangs, voor zes maanden, de geboorte van den voorlooper des Messias aan den priester Zacharias aangekondigd had — deze zelfde Gabriël werd naar Nazareth, eene stad in Galilea gezonden, tot eene maagd, met name Maria, welke aan zekeren Josef was verloofd. „ Wees gegroet, gij vol van genade! ” sprak de engel tot haar, „ de Heer is met u! Gezegend zijt gij onder de vrouwen. ” Toen de deugdzame, godvreezende, ootmoedige Maagd den engel zag, ontstelde zij, en overlegde bij haar zelve, wat toch deze buitengewone groet mogte beduiden. Maar de engel vervolgde : „ vrees niet, Maria! want gij hebt bij God genade gevonden. Zie, gij zult zwanger worden, en eenen Zoon baren, wien gij den naam van Jesus geven moet. Deze zal groot zijn :

Hij zal den naam dragen van Zoon des Allerhoogsten; en de Heer God zal Hem den troon van vader David geven. Hij zal tot in eeuwigheid over Jacobs nageslacht heerschen, en zijn rijk zal zonder einde duren." Door deze verklaring des engels geraakte de maagdelijke zedigheid van Maria in eene nog grootere verlegenheid. Vol onschuld en schaamte vraagde zij den engel: „hoe is dit mogelijk, dewijl ik geen man beken?" Maar de engel vervolgde: de heilige Geest zal over u komen, en de kracht des Allerhoogsten u overschaduwē." En, om haar geloof aan de almacht Gods nog meerder te versterken en haar verstand nog meerder licht bij te brengen, ging de Godsgezant voort: „Zie, Elisabeth, uwe nicht, die den naam had van onvruchtbaar te zijn, is nog in hoogen ouderdom van eenen zoon zwanger geworden, en is reeds nu in hare zesde maand. Niets toch is bij God onmogelijk." Door dit antwoord in haar geloof aan de almacht Gods nog vaster gesterkt, en nu van zijnen wil volkomen verzekerd, gaf Maria zich, als eene vrome gehoorzame dochter, met het volkomenst vertrouwen aan den wil des Heeren over. „Hier is," sprak zij, „des Heeren dienstmaagd! Hetgene gij gezegd hebt, dat geschiede aan mij!" Toen verliet de engel haar — en het Woord werd vleesch.

Hoe belangrijk is bij deze gebeurtenis alles! Hoe onschuldvol en maagdelijk schoon is de eerste ontsteltenis van Maria op het zien van Gods gezant!

Hoe onschuldvol haar eerste antwoord : *hoe is dat mogelijk, daar ik geenen man beken?* En toen de engel haar vervolgens Gods oogmerk nader verklaard, en in de zwangerheid harer oude nicht een zoo in het ooglopend nieuw bewijs der almacht Gods aangewezen had, hoe vol ootmoed en onderwerping aan den wil des Heeren, hoe vol geloof aan zijne almacht was toen haar tweede antwoord : *hier is des Heeren dienstmaagd — zijn wil geschiede!*

Waarlijk, zalig zijt gij, Maria, wijl gij geloofd hebt! O, dit geloof, deze ootmoed, deze onderwerping aan God, hoe groot maakt u dat in de oogen van God en der menschen! *Ik ben de dienstmaagd des Heeren; zijn wil geschiede!* Zoo zag zich dan Maria, die bedaarde bescheidene *Israëlitische* dochter, boven allen van haar geslacht tot den hoogsten trap van eer verheven! Zij wordt moeder van den Messias, moeder van den eeuwigen Koning op den troon van David, moeder van Gods Zoon! — Maagd en moeder, en dat door goddelijke kracht! — O hoe verdwijnen daarbij alle gewone denkbeelden van grootheid en waardigheid!

Wees gegroet, gij vol van genade! gij hebt genade bij God gevonden — moeder uws Zoons — gij zijt de gezegende onder alle vrouwen — moeder des grooten Konings.

Waarlijk, zoo God zijnen Eeniggeboren op aarde wilde zenden, zoo konde Hij het op geene waardigere wijze doen. Slechts zulk eene zuivere, onbe-

vlekte maagd konde de moeder van den Vlekkeloozen worden. En ook door de kracht des Allerhoogsten alleen moest Hij op aarde verschijnen, wiens leven, dood, opstanding en hemelvaart niet anders zijn zouden dan aaneengeschakelde wonderen der hoogste magt en liefde.

Hoe heerlijk, hoe Gode waardig is dus hier alles! De Zoon des eeuwigen Vaders neemt het vleesch aan. — Wie konde het gelooven, bijaldien niet Gods woord zelf het ons openbaarde? — Maar, is het Woord eens vleesch geworden, hoe konde zulks dan op eene meer waardige wijze geschieden? In eene maagd, die onbevlekt naar ziel en ligchaam is — ligchaam en ziel aan den wil van God tot een eigendom overgeeft — en, in deze maagd door eene onmiddellbare werking des Allerhoogsten. Alles is hier goddelijk. Een engel verkondigt. — De heilige Geest overschaduwet. — Eene maagd ontvangt. — Het Woord wordt vleesch!

OM TE BIDDEN.

Jesus Christus! wij gelooven dat Gij uit den schoot uws Vaders op aarde zijt nedergedaald: en in den schoot eener heilige maagd het vleesch hebt aangenomen. Gij zijt onze Emmanuël; in U is God met ons! Ook gelooven wij, dat Gij om onzentwil zijt mensch geworden. Wees Gij alzoo, dit bid-

den wij U, onze Emmanuël, en blijf ons steeds met uw licht en genade bij, opdat wij eerst zelfs goed en rein worden, en dan in uw rijk zoo veel goeds stichten als in ons vermogen is, en, wanneer Gij als regter op de wolken wederkomt, dan geene reden hebben voor deze uwe tweede komst te sidderen, maar waardig worden, eeuwig bij U te zijn en U, en in U uwen Vader, van aanschijn tot aanschijn onophoudelijk te genieten. Amen.

MARIA'S BEZOEK.

(Geschiedenis.)

Maria bezoekt hare nicht om haar volle hart, de vreugde des hemels, met haar te deelen. Zoodra Elisabeth de groetenis van Maria hoorde, sprong haar kind in haar ligchaam op, en, vervuld met den heiligen Geest, riep zij Maria toe: „Gezegend zijt gij onder de vrouwen, en gezegend is de vrucht uws ligchaams. Welke eer voor mij, dat de Moeder van mijnen Heere mij bezoekt! Zie, op het oogenblik dat het geluid uwer groetenis mijne ooren trof, sprong het kind in mijn ligchaam op. Zalig gij, die geloofd hebt; want alles wat tot u, van 's Heeren wege, gesproken is, zal vervuld worden.” Toen hief Maria den volgenden lofzang aan, waar van hier tevens de verklaring volgt :

UITLEGGING VAN DEN LOFZANG.

1. *Mijne ziel verheft den Heer : mijn geest juicht God, mijnen Heiland.*

Als het hart met God is vervuld, dan is het ook de mond. Wie toch kan de vreugde in zijn hart opsluiten? En wie kan de zuiverste vreugde over God verbergen? Vreugde over God heerschte in Maria's hart, en Gods lof in Maria's mond. Hoe konde het ook anders zijn. Thans ontwaarde zij eerst levendig, wat God aan haar had gedaan, daar zij zag en hoorde, wat Hij aan Elisabeth had verrigt. Zij werd van verbazing over de goedheid Gods als verrukt; haar hart smolt weg van goddelijke vreugde. — Zij verneemt uit Elisabeths mond, wat deze van den heiligen Geest slechts konde vernomen hebben. Elisabeth groet haar op gelijke wijze, als haar de engel onlangs had gegroet: *gij zijt de gezegende onder de vrouwen*. Hare nicht vernedert zich voor haar, als voor de moeder des Heeren. Zij wordt zalig genoemd, omdat zij had geloofd. Neen, nu kan zij hare vreugde niet langer bedwingen; zij breekt in eenen luiden lofzang uit: *mijne ziel verheft den Heer*. Haar geheele ziel is loutere vreugde over God; zij wil ook niet anders dan een eeuwige lofzang des Allerhoogsten zijn.

Mijne ziel juicht God, mijnen Heiland.

2. Hij sloeg den nederigen staat zijner dienstmaagd gade.

Zij kan in den lof haars Gods niet uitweiden, zonder te gelijk aan haren nederigen staat te denken. Hij die zich over zijnen God verblijdt, kan zijne eigene geringheid niet vergeten. Juist daardoor toch openbaart zich de goedheid Gods het sterkste, dat Hij de geringen uit het stof verheft. Hoe heiliger gij zijt, des te dieper gevoelt gij uwe geringheid voor het oog des Allerhoogsten. En hoe grooter gij u verbeeldt te zijn, des te geringer zijt gij. De heilige gevoelt zich gering; de Moeder des Heeren noemt zich slechts eene dienstmaagd. —

4. Zie, van nu af zullen alle geslachten mij gelukkig noemen.

Maria blijft niet bij haren nederigen staat staan. De gedachte aan hare geringheid brengt haar tot de herinnering van de onverdiende waardigheid, welke zij bekleedde, van de goedheid Gods, die haar heeft verheven. Zij weet zeer wel wat zij is, namelijk de Moeder des Heeren; maar zij weet ook zeer wel, door wien zij is, wat zij is, Zij weet, wie de dienstmaagd des Heeren tot Moeder des Heeren heeft gemaakt. Zij weet zeer wel, dat alle geslachten haar gelukkig zullen noemen; maar juist dezen lof beschouwt zij als een gevolg van hetgene de Heer aan haar had gedaan.

4. *Hij, de Magtige heeft groote dingen aan mij gedaan.*

Aan mij — de Magtige — groote dingen! God en ik! ziedaar het eenige waarmede godvruchtige harten zich bezig houden. Wat was ik? Wat ben ik geworden? Wat heeft de Magtige aan mij gedaan? Ik ben eene geringe dienstmaagd — Hij is de Magtige. Ik was gering — maar Hij maakte mij groot. Daarom wil ik Hem uit geheel mijn hart verheffen; want Hij, die magtig is, heeft aan mij groote dingen gedaan. Alleen de Magtige, de Almagtige kan aan ons groote dingen doen. Al wie aan zich of aan anderen iets groots ontdekt, en niet dankbaar erkent, die geraakt niet tot de vreugde der kinderen Gods, die bedriegt zich en anderen: „dit is het werk des Almagtigen. — Hij, de Magtige, heeft groote dingen gedaan.” God is de magtige, maar zijne magt dient zijne liefde, en zijne liefde wil niets dan kinderen zalig maken, dat is: den mensch goed en zalig maken.

5. *Heilig is zijn naam. Zijne barmhartigheid strekt zich door alle leeftijden uit, over hen die Hem vreezen. Magtvol werkt zijn arm.*

De groote dingen, die God aan Maria had gedaan, zijn haar als zoo vele overtuigende bewijzen van Gods grootheid zelve. — Daarin ook bestaat de ware vreugde dergenen die God vreezen, dat zij bij er-

varing weten, hoe goed de Heer is jegens hen die Hem dienen. Zij ontwaren bij zich zelve, wat zij gelooven, en zij gelooven wat zij ontwaren, namelijk: dat zijn naam heilig is, dat zijne ontfermende goedheid door alle leeftijden zich uitstrekt, dat zijn arm met almacht uitwerkt, wat zijne liefde besloten heeft te doen; dat zijne liefde heilig is, gelijk Hij, en zijne heiligheid liefde.

6. Hij verijdelde hen, die, in den waan van hun hart, zich iets verbeeldden. Hij stiet heerschers van de troonen, en verhief nederigen. Behoeftigen vervulde Hij met goederen; rijken zond Hij ledig weg.

Reeds te voren bezat Maria verhevene begrippen wegens een Gods bestuur. Maar de omstandigheden, waarin zij zich thans bevond, gaven haar geloof aan de voorzienigheid en verhevene beloften Gods eene nieuwe kracht. Thans aanschouwt zij de troostvolle waarheid in het helderst licht, dat God de hoogmoedigen vernedert, geweldenaars verstoot, de nederigen verheft, de behoeftigen bedeeft, de rijken ontbloot. Alles wat zij in de heilige boeken van een Gods bestuur en beloofden Messias ooit had gelezen, gehoord en overwogen, alsmede wat de engel en hare nicht nog onlangs hadden gezegd, dat alles zweefde haar thans zoo levendig voor den geest, dat zij in hare verrukking ver tot in de toekomst dringt,

en als met oogen reeds aanschouwt, wat al door de gezegende vrucht haars ligchaams zoude worden tot stand gebragt. In dit zalig vooruitzigt sluit zij haren lofzang :

7. Hij heeft zich Israël, zijnen knecht, aangenomen, indachtig zijner ontfermende goedheid, welke Hij heeft toegezegd aan onze vaderen, aan Abraham en zijn nageslacht, tot in eeuwigheid.

Hoe zeer ook gezegend en met genade vervuld, zag Maria deze zegeningen niet zoo zeer aan als eene weldaad aan haar alleen bewezen, als wel als eene weldaad voor velen bestemd, reeds lang beloofd en algemeen verwacht : *hij heeft Israël, zijnen knecht, zich aangenomen.* Zij begon haren lofzang met de goedheid Gods te prijzen; zij eindigt dien, met Gods trouw te verheerlijken : *gedachtig zijner barmhartigheid, toegezegd aan onze vaderen, aan Abraham en zijn nageslacht, tot in eeuwigheid.*

God derhalve, Gods heiligheid, almagt, barmhartigheid, beloften, getrouwheid, zegeningen — God, die zegent en verheugt, wat zich van Hem laat zegenen en verblijden — God, die verheft en vernedert, uitdeelt en ontbloot, op den troon zet en in het stof ter neder werpt — God, was het onderwerp van dezen heiligen lofzang.

O hoe vol moet het hart dezer zangeres niet zijn geweest! Zij ziet op het tegenwoordige : *Hij heeft zich zijnen dienaar aangenomen.* Zij ziet op het toekomstige : *alle geslachten zullen mij zalig noemen.* Zij ziet op het verledene terug : *indachtig zijner ontfermende goedheid, welke Hij heeft toegezegd aan Abraham en zijn zaad.* Zij ziet op hare nederigheid en hare waardigheid : *Hij sloeg den nederigen staat zijner dienstmaagd gade; alle geslachten zullen mij zalig noemen.* Zij overdenkt alle volmaakt-heden Gods, welke een mensch beschouwen kan, en zijne almacht : *de Magtige heeft groote dingen aan mij gedaan; zijn magtige arm heeft groote magt getoond.* Zij overdenkt zijne wijsheid : *Hij stort de heerschers van den troon, en zet de nederigen daarop: Hij vernedert de hoovaardigen en verhoogt de nederigen. Hij maakt de armen rijk en zendt de rijken ledig henen.* Zijne liefde en barmhartigheid : *Zijne barmhartigheid jegens degenen die Hem vreezen, duurt van het eene geslacht tot het andere.* De heiligheid zijns naams : *heilig is zijn naam;* zijne trouw : *indachtig aan de ontfermende goedheid, welke Hij had toegezegd aan Abraham en aan zijne kinderen.* Welk een edel schepsel moet Maria geweest zijn, daar het verledene,

tegenwoordige en toekomende zoo levendig voor hare oogen stonden; daarzij hare grootste hartevreugd vond aan God en aan den lof van God! Hoe dierbaar moet God haar boven alles geweest zijn, daar zij aan hetgene Hij aan haar gedaan had, den almachtigen, heiligen, barmhartigen, getrouwen Helper zoo levendig erkende! O hoe zouden wij ook in de kennis en liefde Godsgesterkt worden, zoo wij dezen heerlijken lofzang dikwijls aandachtig en bedaard overdachten, en alsdan ons hart afvraagden: wat mag Maria, de onderdanige, ootmoedige, gezegende Maria, in haar hart wel ondervonden hebben, toen zij deze woorden uitbragt? En waarom dan ben ik zoo ongevoelig, zoo koud, als ik aan God denk? Waarom vind ik ook mijne vreugde niet in God? Heeft de Magtige ook aan mij geene groote dingen gedaan? Is de Barmhartige mij minder barmhartig? Is Hij ook geen Vader voor mij?

G E B E D.

Vader aller menschen! ruk dan toch uwe kinderen uit den ellendigen toestand dezer onverschilligheid. Open hun de oogen, opdat zij uwe vaderlijke liefde erkennen. Ontvlam

hun hart, opdat zij eens regt beginnen U met eene kinderlijke liefde te beminnen. Stort vreugde in hun binnenste, opdat zij zich over U verblijden. Doe hen ondervinden, dat de vreugde in U, de zuiverste en hoogste vreugde is van alle, die de menschen ooit kunnen genieten, en dat hij alleen daarvoor vatbaar wordt, wien uw heilige wil steeds heilig is, gelijk Gij heilig zijt. Amen.

MARIA'S ZUIVERING.

De voorstelling of opdracht van het kind Jesus in den tempel.

De Christen is waarlijk verlegen, waarop hij, bij deze plegtige gebeurtenis, het meest zijne aandacht zal vestigen.

I. De moeder van Jesus brengt haar Kind in den tempel, om het den Heer voor te stellen. — Ja, dit kind behoort wel den Heer toe; aan Hem moet het worden opgedragen. Geen kind behoort den Heer, zoo als dit kind Hem behoort. — De Heer heeft het gegeven. — Dit kind is het allerkostbaarste geschenk des hemelschen Vaders: den Vader moet het worden opgedragen.

2. *Elk eerstgeboren behoort mij toe*, zegt de

Heer. Moet dan niet wel, o Vader, deze eerstgeboren Zoon van God en des menschen de uwe zijn? — O, als Jesus de uwe niet is, wie kan dan de uwe zijn? — Ja, den Heer behoort dit kind toe, en dat wel boven alle anderen: den Heer moet het worden opgedragen.

3. Heer! Het was uw magtige arm, die eens uw volk uit Egyptes dienstbaarheid voerde: van daar dat alle eerstgeborenen U moesten geheiligd zijn. En deze uw Eenige en Eerstgeborene zal eens het gansche menschedom van de slavernij der zonde en des doods verlossen. O, hoe geheel moet deze Jesus U dan toebehooren, om in uwen naam zulk een groot werk te kunnen verrigten! — Ja, den Heer behoort dit kind boven alle anderen toe: den Heer moet het worden opgedragen.

4. De Messias had, zoo als Paulus zegt: bij zijne komst in deze wereld, zich geheel en al den Heer toegewijd, en opgedragen; Hij had gezegd: *Offerande en gaven hebt Gij niet gewild, maar Gij hebt mij een ligchaam bereid. Gij hadt geen welgevallen in brand- of zoen-offers: daarom zeide ik: zie ik kom, om, gelijk er in het begin des boeks van mij geschreven staat, uwen wil, o God, te vol-*

brenge. Het is nu deze Zoon van God, in de gestalte eens knechts, die heden den Heer wordt voorgesteld. — Den Heer dus behoort dit kind boven alle anderen toe: den Heer moet het worden opgedragen.

5. Simeon neemt het kind op zijne armen, verheerlijkt God, en ontdekt in dit kind het licht der wereld, het heil der volken, den roem van Israël. Lang had hij op dit troostrijk oogenblik gewacht: thans is het daar, en nu wil hij ook gaarne sterven, omdat zijne oogen het licht der wereld hadden aanschouwd. De Heer dus verhoorde zijn smeeken, vervulde zijne verwachting. — *Al wie op den Heer wacht, die zal niet vruchteloos wachten.*

6. Anna, eene heilige weduwe, komt ook daarbij. Haar bidden en vasten, haar weduwelijke rouw zijn nu rijkelijk gezegend: ook zij mogt den Heiland der wereld aanschouwen. Haar hart is van zaligheden vervuld, en haar mond vloeit over van des Heeren lof. — *Zalig zij die treuren; want zij zullen getroost worden.*

7. Maria en Josef staan van verbazing getroffen over de voorzeggingen, die Simeon en Anna deden. O, hoe veel voordeel bragt het dus de Moeder en den zorg-vader van

Jesus aan, de wet van Mozes stiptelijk te zijn nagekomen! Hoe veel verhevens, veel beteekenends hebben zij alstoen, wegens de bestemming en den persoon van het kind Jesus, uit den mond van profeten vernomen! Hoeveel genoegens hebben zij, door Jesus in den tempel te brengen, aan opregte Godsverceerders veroorzaakt! — *Gehoorzaamheid is beter dan offerande.*

8. Één hoofdpersoon was slechts bij deze plegtigheid onzichtbaar, de Heer namelijk, wien de Zoon, Israëls God, wien de Eerstgeboren werd voorgesteld. Doch Hij duidde zijne tegenwoordigheid zichtbaar genoeg aan, door den grijzen Simeon juist op dat oogenblik tempelwaarts te voeren, en hem voorzeggingen in den mond te leggen, door de verwachting der vromen troostrijk te vervullen, en het geloof, de hoop en liefde der zijnen te versterken, te beloonen en te zegenen. — *Waar geloof aan Gods almachtigen bijstand heerscht, daar is God ook met zijne hulp nabij.*

OP HET LIJDEN VAN MARIA.

(*Eene navolging van het kerk-gebed.*)

Heer Jesus! toen Gij den beker uws lijdens ledigdet, toen werd ook Simeons voorzegging

vervuld : de weemoedige , teederhartige ziel uwer Moeder werd toen door het zwaard der droefheid doorboord. Heden gedenken wij aan dit haar lijden , en trachten , door dit aandenken harer smarten , ons tot een geduldig doorstaan der onze te versterken. U vereeren wij , bij onze herinnering van de smarten uwer Moeder. — En daar wij U toch niet beter vereeren kunnen , dan door uwe onderwerping aan den wil uws hemelschen Vaders , uwe gehoorzaamheid tot aan den dood des kruises , in al ons doen en laten , tot ons hoogste voorbeeld te stellen , zoo prent den geest van uwe leer en voorbeeld al meer en meer in ons hart , opdat wij in gehoorzaamheid en onderwerping U gelijkvormig , en door deze gelijkvormigheid uwen en onzen Vader behagelijk worden. Amen.

TOT NADENKEN.

1. *Zoo had dus ook de Moeder des Heeren met lijden te worstelen ! Zoo was dan zelfs de uitverkorene der vrouwen uit het aantal der lijdenden niet uitgezonderd ! — Doch hoe konde zij daarvan ook uitgezonderd zijn , daar de Heer der heerlijkheid wel lijden moest , en slechts door lijden zijne heerlijkheid konde binnen treden ? O mogten wij het toch eens gelooven , wat waarheid is en waarheid blijft —*

hetzij wij het al of niet gelooven, gelooven moeten wij het toch eens — dat aan elk mensch zijne maat van lijden en aandeel van smarten wijsselijk is toegelegd! Ja, de Vader die zijne kinderen bemint, en enkel uit liefde hun ongevallen toezendt, heeft elken schouder eenen last, elk menschelijk hart zijne smart en lijden afgemeten. Zijn Zoon zelf hing aan het kruis! Hierbij moet elke mond verstommen, die over lijden nog zoude willen klagen.

2. *Zoo ondergaat dan nu des Heeren Moeder, wat haar Simeon lang te voren had voorzien!* — Neen, geen goddelijk woord vervalt, blijft onvervuld, maar komt, heden of morgen, eens tot vervulling. God is niet gelijk de mensch, die niet weet wat Hij gesproken heeft, of zijn woord herroept. Al wat Gods Geest voorzegt, leert, dreigt, belooft, is waarheid. Hemel en aarde mogen vergaan: het woord van God kan niet vergaan.

3. *Zoo was dan ook het lijden, dat de Moeder des Heeren thans doorgriefde, reeds van eeuwigheid bepaald, besteld; naar plaats, tijd en wijze vastgesteld, en in het boek Gods opgeteekend, waarin alles geschreven is!* En alzoo is dan ook het lijden dat den mensch hier overvalt, voor den hemelschen Vader niets nieuws. Ja, Hij wist dat oogenblik, eer het verscheen; Hij heeft het geroepen, en — daar was het. Vader! zoowel lijden als vreugde komt van U af. Uw naam worde verheerlijkt, zoowel van droevigen als van blijden!

4. *De Moeder des Heeren had met een allergrievendst lijden te worstelen.* Zij bevond zich bij het kruis — en aan dat kruis hing haar Zoon, den Vlekkelooze, dien zij van den heiligen Geest had ontvangen, bij wiens geboorte de engelen zongen, de herders aanbadden, de oostersche wijzen op hunne knieën vielen. Ja, haar hart moest wel doorstoken worden, doorstoken door het zwaard van smart, toen zij den beloofden Troonopvolger van David, den waren Zoon van God, aan het hout der misdadigers den geest zag geven. Welk een treffend lijden! maar nogtans niet boven hare krachten. Hij toch, die ons hart geschapen heeft, zendt ook ons hart droefheid en opbeuring, smart en verlichting — elk zijn lijden, den eenen veel, den anderen weinig, doch nooit meerder dan hij verdragen kan. Maar Hij legt, gelijk een wijs vader den appel bij de roede legt, hulp bij het lijden. Hij wondt en heelt, bedroeft en verblijdt.

5. *De Moeder des Heeren verdroeg geduldig haar lijden.* Hoe konde zij zich ook over God ontevreden betoonen, daar zij aan haren Zoon niets dan goddelijk geduld, zwijgen, verdragen, zelfs in zijne allerbitterste doodsmarten, opmerkte? Hoe konde zij in God gelooven, en met zijne beschikkingen ontevreden zijn? — Waar geloof plaats vindt, daar is ook geduld. En geduld is niets anders dan tevredenheid met God in lijden.

6. *De Moeder des Heeren had zoowel deel, in de vreugde over de heerlijke opstanding haars Zoons,*

als zij aan zijn smaadvollijden had deel genomen. — Zoo weet Hij die ons het lijden zendt, alle lijden ten onzen besten te besturen, zoo wij het slechts uit zijne hand met een geloovig en tevreden hart aannemen. Elk lijden is een voorbode van nieuwe vreugde voor hem, die zwijgen en verdragen, verdragen en gelooven, gelooven en beminnen kan. Elk lijden is bitter en zoet; bitter, omdat het lijden is; zoet, omdat het eens eene bron van zegen wordt. Hij die het zoete wil, smake dan eerst het bittere! *Die den zegen verlangt, smake die bitterheid!*

7. *De Moeder des Heeren was Gode even lief en aangenaam, toen zij zich onder het kruis bevond, als toen Gabriël haar zijne blijde boodschap kwam zeggen.* — God bemint ons steeds; hetzij Hij ons iets aangenaams, of onaangenaams laat overkomen; hetzij Hij over ons de zon laat schijnen, of het nacht doet worden. Alles dient ten onzen beste — zoo wij God beminnen.

8. *De Moeder des Heeren zal wel na de opstanding haars Zoons, en bijzonder na den pinksterdag, toen de heilige Geest van den hemel kwam, op het lijden van Jesus, zoowel als op haar eigen lijden, met een hartelijk genoegen hebben terug gezien.* — Waarlijk eerst moet lijden vooraf gaan, opdat er vreugde op volge. Hoe aangenaam moet ons de herinnering van een reeds voorbijgegaan lijden zijn, als ons datzelfde lijden als eene ladder is geworden, langs welke wij tot vreugde kunnen opklimmen! En

zulk een ladder tot vreugde wordt een lijden, voor allen die God beminnen. Laat ons alzoo in lijden standvastig blijven, opdat wij, die Hem ook in het lijden zoeken, en in lijden vinden, en gemakkelijker vinden dan in goede dagen, waardig worden naderhand met vreugde op den dag des lijdens te mogen terug zien.

9. *De Moeder des Heeren kan de standvastigheid haars geloofs aan Gods woord, en haar vertrouwen op zijne beloften, door lijden op het sterkste bewaarheden.* De vuurproef is voor alle menschen de zekerste.

10. *De Moeder des Heeren heeft door lijden niets verloren maar gewonnen.* Zoo geeft het geduld iets, wat alleen het geduld geven kan. Zalig zijn de lijdens, want de vreugde wacht op hen.

DE HEMELVAART VAN MARIA.

(Eene navolging van het Kerk-gebed.)

God! wij weten het: onze daden zijn met zonden te zeer bevlekt, dan dat zij uw welbehagen kunnen wegdragen. En nochtans mengen wij onze gebeden met de kooren uwer vrome kinderen, die in den hemel en op de aarde zijn. — Ja, al uwe getrouwe vrienden, hetzij zij reeds werkelijk bij U zijn, gelijk Maria, de Moeder uws Zoons, hetzij zij nog vreemdelingen hier op aarde zijn, gelijk

wij, bidden met ons, en dragen aan U voor ons hunne gebeden op. — Met deze gebeden van al uwe Heiligen, mengen wij ook onze tranen en verzuchtingen. O, laat toch dit smeeken van al uwe heilige kinderen aan ons gezegend zijn. Uwe barmhartigheid wordt toch nimmer moede, kan niet moede worden, genadig op ons neder te zien : vergeef ons dan onze zonden. Zuiverste! Heiligste! zuiver en heilig ons ook, en doe ons deugdzaam en zalig worden. Door Jesus Christus, onzen Heer.

TOT NADENKEN.

1. Zij is bij den Heer. Zij, in wier schoot het Woord des Vaders eens is vleesch geworden; die den Wereldverlosser baarde; die den Zoon van God in den tempel opdroeg; die uit den mond van Simeon de smartelijkste voorzegging hoorde; die zich nevens het kruis bevond, en haren Eerstgeboren den geest zag geven; die op den pinksterdag van den heiligen Geest werd vervuld, en door Joannes als zijne moeder werd in huis genomen — Maria is thans bij den Heer.

2. Zalig zijt gij, omdat gij des Heeren woord hebt geloof gegeven. Zalig zijt gij, omdat Gij des Heeren getrouwe dienstmaagd waart. Zalig zijt gij, omdat gij in uw lijden God bleef onderworpen. Zalig zijt gij, want geen zwaard van droefheid door-

boort nu meer uw hart. Zalig zijt gij, want gij bevindt u thaus bij uwen Zoon, onzen Heer. Zalig zijt gij, want uwe vreugde is altoosdurend.

3. Ook wij zullen zalig zijn, als wij aan het goddelijk woord gelooven, gelijk gij deedt. Ook wij zullen zalig zijn, zoo wij, gelijk gij, in lijden geduldig zijn. Ook wij zullen zalig zijn, als wij bij den Heer aanlanden, gelijk gij. En zonder twijfel zullen wij tot Hem komen, zoo wij des Heeren wil volbrengen, gelijk Maria heeft gedaan.

4. Driemaal zalig mag men nu Maria noemen: want Hem, dien zij eens aan het kruis zag hangen, ziet zij nu zitten aan de regterhand des Vaders. Hij, dien gij eens in de diepste vernedering aanschouwdet, bevindt zich thans in de allerhoogste heerlijkheid. — Eens hoordet gij uwen Zoon van de woedende Joden belasterd en bespot worden; thans verneemt gij niet dan vreugdezangen der engelen, die Hem aanbidden en zich over Hem verheugen. Eens zaagt Gij Hem als eenen aardworm met voeten getreden, en als een' misdadiger te regt gesteld: thans aanschouwt gij in Hem den Koning der wereld, den Heer der Heeren, boven allen verheven. Eens zaagt gij op aarde, hoe Hij zijn hoofd nederboog en stierf: thans merkt gij op, dat zich in den hemel alle knieën voor Hem buigen. Waarlijk, hetgene de kinderen Gods met tranen zaaijen, dat oogsten zij eens met vreugde in. — Broeders, Zusters! laat ons naar dit doel steeds trachten. Laat ons arbeiden,

verdragen, hopen, gelooven, beminnen, zegevieren, opdat wij ook eens waardig worden daar te komen, waar Jesus Christus in zijne heerlijkheid is.

**OEFENINGEN OP DE OVERIGE FEESTDAGEN
DER HEILIGE MAAGD.**

—
DE GROETENIS DES ENGELS OMSCHREVEN.

Wees gegroet, Maria!

In den naam van God kwam de engel tot u, en bragt u dezen groet. De naam van God worde van allen en in alles verheerlijkt: want het is de naam des Heiligen! Hem alleen komt aller aanbidding toe.

Gij zijt vol van genade!

De genaderijke, de gezegende, de uitverkorene zijt gij. Ja, de genade des Heeren had bij u hare woning, en maakte voor het Woord des Vaders in u een verblijf bereid. Zuiver moest wel de tempel zijn, waarin het Woord des Vaders het vleesch aannam, en zich in de gestalte eens knechts verkleetde. En deze tempel waart gij. O, hoe groot moest niet uwe vreugde zijn, dat gij tot Moeder des Heeren werd uitverkoren! Gij hebt van den heiligen Geest ontvangen, en den Wereldver-

losser ter wereld gebragt. Van u is uitgegaan het Heil der wereld, de Troost van Israël, het Licht der Heidenen. Hij die magtig is, heeft u groote dingen gedaan : Hem zij lof en dank, van engelen en van menschen !

De Heer is met u !

Al zeide het ons de engel niet, uwe schuldelooze ziel, uwe vurige godsvrucht, uwe onwrikbare onderwerping aan den goddelijken wil, uwe maagdelijke zuiverheid aan ligchaam en ziel, uw verheven geloof en diepe ootmoed, zouden het ons genoeg aantoonen, dat de Heer met u is.

Gezegend zijt gij onder de vrouwen.

Gij droegt den grootsten zegen der wereld onder het hart — en gij zoudt niet de gezegende boven alle vrouwen zijn? Waar is dat hart, dat Jesus Christus aanbidt, en u niet tevens gelukzalig noemt? Gij zelve hebt het voorzegd, toen gij, van den heiligen Geest bezield, dien verheven lofzang uittet, dat *alle volken, van eeuw tot eeuw, u gelukzalig zouden noemen*. Onder al de stemmen dan, die van alle kanten onder de Christenen weergalmen, en u gelukzalig noemen, wil ik ook

mijn vreugdelied mengen, en groet u, gelijk de engel u deed :

Wees gegroet, gij vol van genade!

Hij is met u, de Heer, de Eenige.

Onder alle vrouwen zijt gij gezegend,

Moeder uws Heeren!

Moeder onzes Heeren!

Aan Hem, den Heer, zij eer en dank!

U grenzelooze vreugde!

Ons allen een deugzaam hart!

En vrede!

En zaligheid ons allen. Amen!

GEBED.

Heilige Maagd! Moeder onzes Heeren, onzes Leeraars, onzes Voorbeelds, onzes Verlossers van dood en zonde, wien geene tong naar waarde kan roemen, in wien ons God — de goedheid Gods — verschenen is. — Groot was uw geloof aan de almacht Gods, groot uw ootmoed, groot uw geduld. Dierbaar waren u Gods beloften, aangenaam zijne geboden, Hem te gehoorzamen — uwe vreugde. O mogten alle menschen zoo levendig in God gelooven, zoo onwrikbaar op Hem vertrouwen, zoo standvastig in lijden, zoo gehoorzaam zijn, gelijk gij!

Jesus Christus! Het geloof, vertrouwen, gehoorzaamheid en geduld uwer Moeder, doen mij aan uwen allerheiligsten wandel op aarde denken. — Uwe liefde, uw geduld, gehoorzaamheid, heiligheid, was toch het allervolmaaktste evenbeeld des hoogsten en besten Wezens.

Laat ons, bidden wij U, uwe leerlingen, laat ons het aandenken van uwen wandel hier op aarde heilzaam, laat ons de voorbede van alle deugdzame Christenen hier op aarde — de voorbede aller Heiligen in den hemel — de voorbede uwer Moeder — gezegend zijn; opdat wij uwer heiligheid al meer en meer gelijkvormig, behagelijker aan God, en voor het bezit uwer zaligheid steeds vatbaarder gemaakt, ook eens geschikt worden in uwe heerlijkheid te deelen, door U voor degenen weggelegd, die in U gelooven, op U vertrouwen, U hartelijk beminnen, dat is — uwen wil volbrengen. Amen.

ZEVENDE AFDEELING.

OEFFENINGEN OP EENIGE ANDERE FEESTDAGEN.

OP DEN GEDENKDGAG EENS APOSTELS.

O gij, dien onze Heer Jesus Christus, in zijn leven op aarde, tot zijnen leerling, medegezel, vriend en apostel verkoren heeft! Van zijnen dood af tot den dag van zijne hemelvaart, waart gij zijn medegezel. Gij waart ooggetuige van zijne daden, oorgetuige van zijne leeringen. Gij waart daarbij als ooggetuige, toen Hij den melaatschen met de woorden: *Ik wil, word gereinigd*, weder gezond maakte. Gij waart daarbij als ooggetuige, toen Hij den geraakten met de woorden: *zoon, uw zonden zijn u vergeven*, eerst de ziel en het geweten reinigde, en daarna met de woorden: *sta op, neem uw bed op en wandel*, ook het ligchaam genas. Gij waart daarbij als ooggetuige, toen Hij de man met de

lamme hand het gebruik van dit nuttig lid wedereschonk, met de woorden : *strek uwe hand uit*. Gij waart als ooggetuige daarbij, toen Hij den kranken knecht des hoofdmans, tot belooning voor zijn vertrouwen, waarmede deze voor den lijder gebeden had, weder gezond, en daags daarna den zoon eener weduwe, die men juist ten grave wilde bestellen, weder levendig maakte. Gij waart daarbij als ooggetuige, toen Hij Lazarus, die reeds vier dagen in het graf lag, met de woorden : *Lazarus, komt uit*, in het leven terug riep. Gij waart daarbij als ooggetuige, toen Hij, na zijne opstanding, in zijn nieuw leven verscheen, en zich door zijne geliefde leerlingen liet zien, vragen en betasten; toen Hij met hen sprak en at; toen Hij zichtbaar ten hemel voer, en door eene wolk aan u en uwe medeapostelen onttrokken werd. Gij waart er bij, toen op den pinksterdag de Geest Gods, als in eenen stormwind, van den hemel kwam; gij outvingt met de overige vrienden van Jesus den geest der wijsheid, der liefde, der sterkte, de magt om wonderen te doen, de gave der talen, en alles wat de heilige Geest geven konde, en wat gij van noode hadt, om de leer van Jesus met nadruk te

verkondigen. Gij, doch niet meer gij, maar veelmeer Christus door u, verbreiddet de blijde boodschap van Gods rijk, van Gods vaderlijke, van de zaligheid, in den naam des gekruisten Nazareners; Christus heelde door u zoo veel, wat in de menschelijke natuur krank, maakte levendig wat dood, verlichtte wat duister, ontgloeide wat koud was. Hoe dierbaar was u de zaligheid der menschen, waarvoor Jesus zijn leven liet! Arbeiden, reizen, vervolgingen, honger en dorst, bespottingen, marteldood, niets konde u scheiden van de liefde van Jesus Christus. Blijmoedig gaaft gij uw leven voor Hem, die eerst voor allen stierf. Thans is uwe loopbaan reeds lang voleindigd: gij zijt waar uw Meester is. Thans zijt gij een medegezel, een medegenoot zijner heerlijkheid, gelijk gij eens een medegezel, een medegenoot van zijn lijden waart. Zoo weinig Jesus Christus in den hemel ons kan vergeten, omtrent ons eeuwig heil onverschillig kan zijn, even zoo weinig kunt gij omtrent uwe strijdende broeders op aarde onverschillig zijn. Gij zijt thans nog gezind als Christus, zoo als gij op aarde gezind waart, als Hij. Wat Hij bemint, bemint gij nog; wat hij haat, haat gij nog.

Vriend onzes Heeren — gij zijt ook onze vriend: één zin, één geest maakt ons tot vrienden... Mogte het ons gegeven worden, dat wij met volle overtuiging aan Hem geloofden, zoo als gij aan Hem geloofd hebt; dat wij met blijde gehoorzaamheid den wil zijns Vaders deden, gelijk Hij dien gedaan heeft; dat wij in ootmoed, geduld en liefde onze loopbaan voleindigen, gelijk Hijdezelve voleindigd heeft; dat wij elkander beminnen, gelijk Hij ons bemind heeft, nog bemint, en eeuwig beminnen zal. Amen.

DE H. H. PETRUS EN PAULUS.

I.

OM TE LEZEN.

De val van den moedigen Petrus leert ons, dat het wantrouwen op ons zelve nimmer te groot kan zijn.

Petrus heeft zijnen Heer driemaal verloochend. Petrus, die drie jaren lang met Hem had omgegaan, en getuige van zijne leer en wondervolle daden was geweest — die zijne verheerlijking op den berg had gezien en de stem des Vaders van den hemel gehoord had: *dit is mijn geliefde Zoon, in welken ik mijn welbehagen heb.* — Petrus, die uit volle overtuiging zijns harten de openlijke verkla-

ring aflegde wegens den persoon, en de waardigheid zijns Heeren : *Gij zijt de Zoon des levenden Gods* ; Petrus die, nog kort voor het lijden zijns Heeren, hoog en duur bevestigde : *al wierden zij ook allen U ontrouw, ik zal het nimmer worden* ; Petrus, die, kort voor zijnen val, door de voorspelling zijns Meesters zoo nadrukkelijk gewaarschuwd : *eer de haan tweemaal zal gekraaid hebben, zult gij mij driemaal verloochenen* ; Petrus, die meeds genoeg meende te hebben om voor zijnen Heer te sterven : *en al moest ik ook met U sterven, zal ik U gewisselijk niet verloochenen* ; Petrus, dien de Heer nog in zijnen doodsangst zoo vaderlijk tot waken en bidden vermaande : *waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking valt ; de geest is gewillig, maar het vleesch is zwak* ; Petrus, deze moedige, dappere leerling, heeft zijnen Heer, op de niets beduidende stem eener dienstmaagd, en het aanhouden der omstanders, driemaal verloochend, en deze zijne verloochening met vloeken en zweeren herhaalde reizen bevestigd : *ik ken Hem niet*. — Is dit die sterke Petrus, die voor zijnen Heer wilde sterven ? Is dit die getrouwe leerling, wien de dood zelf niet ontrouw konde maken ? die het groote voornemen had zich niet te ergeren, al wierden zij ook allen geërgerd ? — Heeft een driejarige omgang met Jesus, het aanhooren zijner leer, het aanschouwen zijner wonderen en van zijn voorbeeld, heeft de waarschuwingen opwekking van Jesus tot bidden en waken, op

Petrus zoo weinig vermogen gehad, ja Jesus zelf zoo weinig bij hem gegolden, dat hij Hem nu niet meer kent, en zweert Hem niet meer te kennen? O menschelijk hart! hoe moedig en hoe zwak, hoe vol vertrouwen op u zelve, en hoe arm aan kracht, hoe groot en klein zijt gij! — Ach! hoe moet gij niet beven voor u zelve! Petrus is gevallen; en gij verlaat u op uwe trouw? Petrus is zoo diep gezonken; en gij verlaat u op uwe sterkte?

OM TE BIDDEN.

ô Gij, Zoon van God en Zoon des menschen, die den mensch kent zoo als hij is, en hem bijstaat, waarin hij zich niet weet te helpen: Jesus Christus, die de waarheid en de genade hebt aan het licht gebragt: ik smeeke van uwe wijsheid, kracht en liefde, hulp af. Laat het voorbeeld van uwen leerling mij heilzaam zijn; laat ik regt bekend met mijne eigen zwakheid, en uwe genade in mij zwakken magtig worden. Gij kent mijn hart zoo als het is: Gij ziet mijne zwakheid en het krachtelooze mijner voornemens: laat mij ook gevoelen, hoe gering en krachteloos ik ben, opdat het wantrouwen op mijne kracht eens diepe wortels schiete. Maar Gij kunt ook versterken: daarom versterk mijne zwakheid, opdat ik door U alles vermoge. Amen.

OM TE LEZEN.

De bekeering van Paulus leert ons, dat ons vertrouwen op de barmhartigheid Gods nimmer te groot kan zijn.

Paulus is van den allerijverigsten verdediger van het Jodendom een leerling, apostel en bloedgetuige van Jesus Christus geworden. Paulus, die de Kerk des Heeren, met den haat van eenen Farizeër, en met den moed van eenen ijveraar voor de vaderlijke Wet, vervolgde; Paulus, die van wraak- en moordzucht tegen de leerlingen van Jesus brandde, zich bij den hooge priester vervoegde, en hem brieven van volmagt voor de Synagoge te Damascus verzocht, krachtens welke hij mannen en vrouwen, die de nieuwe leer aanhingen, gebonden naar Jeruzalem konde voeren; Paulus, die zich reeds op den weg naar Damascus bevond: — digt bij Damascus was — wordt plotseling van een hemelsch licht omschenen — valt ter aarde — hoort eene stem: *Saulus! Saulus! wat vervolgt gij mij?* — ziet Jesus Christus — staat van de aarde op — wil de oogen opslaan, maar ziet niet — wordt bij de hand naar Damascus geleid — gebruikt in drie dagen spijs noch drank — blijft in het gebed volharden — geeft zich aan de genade van Jesus Christus en Gods ontfermingen over — verkrijgt van den leerling Annanias, door oplegging der handen, het gezigt weder —

laat zich doopen — gebruikt weder spijs, en, reeds vol van den heiligen Geest, vol kracht en wijsheid, beweert hij nu openlijk in de Synagoge: *Jesus is de Zoon van God*. Waarlijk, een wonder der goddelijke genade zonder wederga! Hij, die de leer van Jesus Christus vervolgde, wordt een leerling van Jesus; die, schuimende van wraak, er op uitging om de leerlingen van Jesus gevangen te nemen, wordt zelfs een apostel van Jesus, om het aantal van deszelfs leerlingen te vermeerderen; die over de steening van Stephanus zijne vreugde betoonde, en de kleederen bewaarde dergenen die hem steenigden, verdraagt nu, om de leer van Jesus, meer dan Stephanus had verdragen; die voor de Synagoge streed, strijdt thans voor de Kerk van Jesus; die den naam van Christus en der Christenen gaarne zoude verdelgd hebben, wordt een uitverkoren vat, om den naam van Jesus Christus voor koningen, volken en heidenen te dragen en vereerenswaardig te maken; die de getuigen van Jesus als vijanden Gods vervolgde, wordt eene nieuwe getuige van Jesus, van al hetgene hij had gezien en gehoord.

OM TE BIDDEN.

Ontfermingen, barmhartigheden Gods: anders zie ik niets aan de bekeering van Paulus. Barmhartigheden Gods, welke hem van zijne geboorte af, tot het licht der volken bestemd heeft. Barmhartigheden Gods, die

hem uitverkoren heeft, om Jesus Christus te zien en te hooren, ten einde hij zeggen konde : ik heb Hem gezien. Barmhartigheden Gods — hoe magtig hebt gij u getoond in de bekeering van Saulus!

Barmhartige! hoe groot is de rijkdom uwer barmhartigheid! Waarop zullen wij vertrouwen, als wij op uwe ontferming niet vertrouwen? En ons vertrouwen, hoe groot het ook moge zijn, is toch te klein en kan uwe barmhartigheid niet bereiken. Gij zijt altijd barmhartiger dan wij denken en hopen kunnen! Waarlijk, Gij wilt den dood des zondaars niet; maar dat hij leve, zalig worde, en duizend anderen door hem zalig worden. — En deze uwe barmhartigheid is ook niets anders dan de ontfermende, almogende genade van Jesus Christus. — O deze genade heeft geene grenzen; en wie kan hare magt wederstaan? Waar toch is eene zonde zoo groot, zoo verachtelijk, zoo diep ingeworteld, die de genade van Jesus Christus niet vergeven, uitdelgen en vergoeden kan? Waar is een zondaar, welken Jesus niet beminneu, heilig en zalig maken wil? — En als Jesus zijnen vervolger, den zondaar bemint, zou Hij dan ook niet hem beminnen, die in Hem

gelooft, Hem zijnen Heer noemt, en zich aan Hem, als aan zijnen Heer, volkomen overgeeft? Hij, die rijk is jegens allen, zoude die voor de zijnen arm zijn? Zeker, die eenen Saulus genadig was, zal ook wel jegens zijne leerlingen barmhartig zijn. Die den ongeloovigen met genade te gemoet komt, zal hem, die hem geloovig vereert, niet versmaden kunnen. O Gij, die al mijn vertrouwen waardig zijt: Heer Jesus! vermeerder mijn vertrouwen op U; dan vermag ik alles; dan doe ik alles, draag ik alles, voleindig ik alles, wat Gij wilt dat ik zal doen, verdragen, voleindigen. Amen.

Als Petrus viel, en viel zoo schriklijk diep;

Wie zal dan nog op zijne sterkte bouwen?

Als God een' Saulus riep, zoo krachtig riep:

Wie zoude niet op Gods genaê vertrouwen.

DE H. THOMAS, APOSTEL.

Heer! wie kan uwe ontfermingen peilen? Wie kan uwe wegen nasporen? Zij zijn wijsheid en liefde. Thomas had toch de blijde, herhaalde betuiging zijner medeleerlingen: *wij hebben den Heer gezien*, kunnen en moeten gelooven. Hij geloofde echter niet; hij sprak in zijne, gelijk de ongeloovigen nog in deze

dagen : *wat ik niet zie , geloof ik niet*. Doch dit ongeloof kon uwe liefde niet overwinnen. Ja, juist dit ongeloof vorderde eerst regt uwe ontferming. Gij kwaamt, gelijk Thomas wenschte. Gij toondet hem de teekens uwer wonden, het kostelijkste gedenkteeken uwer liefde, aan de handen en aan uwe zijde, zoo als hij verlangde. Gij beveeldet hem zelfs met zijnen vinger de teekenen der nagelen te betasten, en zijne hand in uwe zijde te leggen, zoo als hij in zijne drift stoutelijk vorderde. Gij deedt hem een zachtzinnig verwijt : *twijfel niet meer*, en gaaft hem eene liefderijke vermaning voor de toekomst : *maar geloof*. Doch dit is nog niet alles. Gij liet daarom zijn ongeloof deszelfs ruimen teugel, en genaast den ongeloovigen daarom zoo plechtig van zijn ongeloof, ten einde ook wij met Thomas van onze krankheid genezen, en dat wat wij niet zien, zoo vastelijk gelooven zouden, alsof wij het zagen. Deze uwe wijsheid, deze uwe al onze wenschen voorkomende liefde, verbaast mij! Heilig, onvergetelijk, als of dezelve mij alleen gezegd waren, zijn mij uwe woorden : *zalig, die niet zien en toch gelooven*. Het is mij, als of Gij ook voor mij in uwe heerlijkheid dààr stondt, en mijn klein- en zwakge-

loovig hart vergroottet en versterktet. Het is mij, als of Gij mij zeidet : *reik hier uwen vinger, zie hier mijne handen!* Het is mij, als of Gij mij zeidet : *reik hier uwe hand, zie hier mijne zijde.* Het is mij, als of ik ook uit uwen mond de zacht waarschuwend stemme hoorde : *twijfel niet meer, maar geloof!* Ook ik ondervind aan mij de werkingen uwertegenwoordigheid. Ook ik ondervind in mij lust en aandrang, om U te aanbidden. Ook ik kniel met Thomas neder, en kan mijne liefde tot U niet anders uitdrukken, dan dat ik met Thomas zegge : *mijn Heer en mijn God!* Ja, Gij zijt *mijn Heer en mijn God*, en ik belijd het voor U en uwen Vader, en de gansche wereld, dat Gij *mijn Heer en mijn God* zijt! Gij zijt *mijn Heer* : U schenk ik mijn gansche hart met al deszelfs bewegingen en neigingen. Gij zijt *mijn God* : in U bid ik uwen Vader, in U mijnen Schepper aan. Gij zijt mijn Heer en mijn God : naar de erkenning uws Vaders, en van Hem dien Hij gezonden heeft, naar zijnen Zoon, als mijn laatste doeleinde, verlangt mijn hart. In U zal ik eeuwig zalig zijn, en dan begrijpen, wat ik thans niet geheel verstaan, niet gansch begrijpen kan : *Gij zijt mijn Heer en mijn God!*

DE H. JOANNES DE EVANGELIST.

Heer en Heiland der menschen! mogte ik U kennen, beminnen, en uwen naam verheerlijken, zoo als Joannes, dien Gij bemindet, U gekend, bemind en verheerlijkt heeft! — Gij zijt het ware licht en leven der menschen. — Wij danken U, met een vrolijk hart, dat Gij licht en leven op de aarde hebt gebragt, en de liefde uws Vaders aan ons hebt geopenbaard. Wij danken U ook, dat Gij ons uwe daden, wonderen, leeringen en weldaden, door het evangelie van uwen vriend en geliefden leerling, hebt bekend gemaakt. Jesus! Gij hebt uwe Kerk lief. Gij hebt haar met uw bloed gereinigd, en tot eene vlekkelooze bruid geheiligd. Gij hebt haar met de schatten uwer wijsheid en liefde rijkelijk bedeeld, en haar bijzonder in het evangelie, door uwen geliefkoosden Joannes beschreven, eenen kostbaren schat achtergelaten. O mogten alle menschen de overmaat uwer liefde, en de wonderen van uwe wijsheid, in dit evangelie opgesloten, geloovig aannemen! mogten zij allen U erkennen, als de wijsheid des Vaders, U, als hunnen liefderijken Verlosser beminnen, en in deze er-

kentenis van U en uwer liefde zalig worden! Jesus! licht der wereld! heil der menschen! verlicht, versterk ons, opdat wij U hoe langer hoe meerder erkennen, beminnen, en zoo doende al heiliger en zaliger worden. Schenk licht aan ons verstand, en liefde aan ons hart, zoo als uw evangelist, in zijnen wandel en schriften, licht en liefde was, of liever, zoo als Gij licht en liefde zijt, en licht en liefde op de wereld gebragt hebt. Amen.

DE H. STEPHANUS,

eerste bloedgetuige van Jesus Christus.

Stephanus werd, in de allereerste tijden van de christelijke Kerk, door de leerlingen eenparig tot diaken (*) verkoren. De Apostelen legden, terwijl zij baden, hem de handen op. — Hij was vol geloof en kracht, en bezat ook de gave van wonderen te doen. Hij bewees, met eene bijzondere klaarheid en bondigheid, dat Jesus de Messias was. — De geleerdsten onder de toenmalige Joden lieten zich in gesprek met hem in. Maar de Geest Gods sprak uit hem, zoodat zij zijner wijsheid niet konden wederstaan. De vijanden

(*) Dienaar, helper, tafeldienaar, altaardienaar, enz.

van Jesus Christus werden hierdoor ook zijne vijanden. En, daar zij hem in wijsheid niet konden evenaren, zoo zochten zij hem door logen en lastertaal den mond te stoppen. Zoo antwoordt nog dagelijks de onzuivere drift aan de zuivere wijsheid.

Niet genoeg: zij hitsten het volk tegen hem op, en huurden valsehe getuigen. Men gaf voor: Stephanus had God, Mozes, de wet en den tempel gelasterd. — Aanstonds werd hij voor den hoogen raad gesleept. — De getuigen betigten hem — hij blijft onbevreesd en welgemoed. — Zijn aangezicht blonk, gelijk dat van eenen engel. — De hoogepriester vroeg hem: of de getuigen de waarheid spraken? Toen begon hij moedig en verheugd, niet zich zelve, maar Jesus den gekruisten, te verdedigen, doorliep de gewigtigste gebeurtenissen, welke met Abraham, Jacob, Josef, waren voorgevallen, en op den Messias eenige betrekking hadden, en bestrafte zijne hoorders op het strengste, dat zij zich altijd hardnekkig tegen den heiligen Geest verzet, de wet overtreden, de profeten vermoord, en nog onlangs den regtvaardigen, den te voren aangekondigden Messias, Jesus van Nazareth, verraden en gedood hadden. Deze

bittere waarheid konden de halstarige profeten- en Messias-dooders, de aan hart en ooren onbesnedenen, niet langer aanhooren. Zij knarsten op hunne tanden, en zwoeren hem den dood. Stephanus zag op naar den hemel, aanschouwde de heerlijkheid Gods, en Jesus ter regterhand des Vaders: „ziet, ” zeide hij verheugd, „ ik zie den hemel open, en des menschen Zoon (dien gij gekruisigd hebt) staande ter regterhand Gods. ” Nu barstte de woede geheel uit. Zij schreeuwden overluid tegen den gewaanden godslasteraar, stopten hunne ooren — vielen dolzinnig op hem aan, stieten hem de stad uit — en steenigden hem.

Heer Jesus! wien Stephanus eens aan het halstarrig Jodendom met nadruk verkondigde; wien Stephanus ter regterhand Gods aanschouwde, en voor wien Hij zijn leven overgaf: Jesus! Gij gekruisigde en weder opgewekte, verworpene en op den troon Gods verhoogde Koning! zend een straal van uw licht in mijn hart, opdat ik, zoo als Stephanus, in U geloove. Geef mij standvastigen en onverschrokken moed, opdat ik van U spreke, zoo als Stephanus deed; geef mij liefde

en geduld, opdat ik voor U lijde, zoo als Stephanus. Geef mij eindelijk deze genade aller genaden, dat ik waardig worde U eens in den hemel te aanschouwen, zoo als Stephanus U reeds op aarde zag. Amen.

DE H. JOANNES DE DOOPER.

Heer Jesus! altoos ziet mijn oog opwaarts naar U, Gij verwachting der eeuwen, heil der volken, naar wien de heiligen, sedert eeuwen, zoo hartelijk verlangden! Eindelijk, ja eindelijk zijt Gij toch op aarde verschenen, en hebt in de gestalte eens menschen, onder ons gewandeld. Joannes was uw bode en uw vriend. — O hoe verheugd en moedvol heeft uw voorlooper op U gewezen, slechts op U gewezen, ja de menschen als het ware van zich weg en tot U gezonden! Hoe onvermoeid heeft hij U den weg bereid! Hoe klein was hij, bij al zijne grootheid, in zijne eigen oogen! Hoe diep heeft hij zich voor U verneerd, den Allerhoogsten! Met welke vreugde zag hij zijn aanzien verminderen, en het uwe toenemen! Hoe gering achtte hij zijn doopen met water, bij uw doopen met vuur! Ja hij beschouwde zich zelfs te gering, om slechts

U den schoenriem te ontbinden. — Wat zal zijn hart gevoeld hebben, toen hij, terwijl hij den Zoon doopte, de stem des Vaders van den hemel hoorde, en den H. Geest, met de vlugt als van eene duif, zag nederdalen! — Wie kon den Heer zijn volk waardiger voorbereiden, dan de in het moederlijk ligchaam reeds geheiligde dienaar des Heeren? Wie kon de stem des roependen in de woestijn nadrukkelijker laten hooren, dan de godgewijde en van menschen afgezonderde woestijnbewoner? Wie was waardiger om op het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, te wijzen, dan de zuivere, vlekkelooze Joannes? Wie kon met grooter regt boete prediken, dan de regtvaardige en der zonde afgestorven man Gods? Wie beter het naderen van het hemelsch rijk verkondigen, dan hij, die de stem des Vaders had gehoord, den heiligen Geest, onder eene zienlijke gedaante, had zien nederkomen, en den Zoon gedoopt had?

Zoon van God! Gij hebt uwen engel, dezen uwen wegbereider, voor uw aangezicht vooruitgezonden; Gij hebt hem met ootmoed, trouw en ijver, en de kracht van eenen Elias toegerust, opdat hij U een volk, U welbehagelijk, zoude voorbereiden. O maak toch

ook onze harten bereid, opdat Gij daarin eene waardige woonplaats moogt vinden.

Licht der wereld! Gij hebt uwen voorbode verlicht, opdat hij U zoude kennen : verlicht ook ons , opdat wij U kennen, zoo als hij U gekend heeft. Heil der wereld! uw gezant heeft zich diep voor U vernederd : laat ons ook onze nietigheid levendig gevoelen, zoo als hij zijne onwaardigheid diep heeft gevoeld.

Koning van het hemelsch rijk! De bode, die uwe aankomst boodschapte, verheugde zich hartelijk, dat uw rijk naderde, en zijne eigen eer daardoor verdonkerd werd : geef ons ook deze zuivere vreugde, opdat ons niets dierbaarder, zoo wel op aarde als in den hemel, zij, dan de verheerlijking van uwen naam. Onze naam moge altijd onbekend zijn, moge gelasterd en geschandvlekt worden, als uw naam maar algemeen gekend, en met gejuich overal geroemd wordt.

O Jesus! beziel onze harten, opdat wij slechts voor uwe eer leven, zoo als Joannes heeft gedaan. Rust ons uit met eene alvermogende liefde tot U, opdat wij moed en lust ontvangen, voor de eer van uwen naam zelfs ons leven over te geven, gelijk uw voorlooper in de dienst der waarheid zijn leven

opgeofferd heeft; of liever, zoo als Gij voor de eer van zijnen hemelschen Vader, en ten beste van zondaren, geleefd, geleerd, geleden hebt, en gestorven zijt. Amen.

DE HEILIGE JOSEF,

zorgvader van Jesus Christus.

Vader der menschen! Gij leidt, op eene wonderbare en liefderijke wijze, alle menschen. Heil hun, die zich van U laten geleiden! Uwe leidingen zijn onnaspeurlijke wijsheid, onmetelijke liefde en wonderbaar helpende almagt. Soms laat Gij uwe dienaren in groote angsten komen; maar Gij verlaat hen niet. Uwe hulp is hun ten allen tijde nabij. Zij roepen in hunnen angst tot U, en Gij verhoort hun geroep. Zij vertrouwen op uwe magt, en Gij zegent hun vertrouwen. Ja, Vader! Gij helpt altijd te rechter tijd. Van eeuwigheid af hadt Gij Josef, den regtvaardigen, den afstammeling van David, tot zorgvader uws Zoons Jesus Christus uitverkoren. Maria was reeds aan Josef verloofd, en uw voornemen was hem nog onbekend. Maria had reeds van den heiligen Geest ontvangen; en Josef wist nog niets van de

geheimen des hemels. Hij merkte het onbedriegelijk kenmerk harer zwangerheid; en wjl hem uw raadsbesluit onbekend was, geraakte hij in de grootste angst. Van den eenen kant was hij overtuigd van de onschuld en getrouwheid zijner bruid, en van de andere zijde, konde hij zijne oogen niet alle geloof weigeren. Hij besloot volgens zijn opregt hart en zijn beste weten, in deze omstandigheden het beste te doen. Hij wilde zijne bruid heimelijk verlaten, en liet de gansche zaak over aan Hem, die onzichtbaar alles bestuurt. En ziet, juist ter regter tijd komt de hulp van boven. Vader! Gij helpt altijd te regter tijd. Uw engel zegt hem in den slaap, dat het kind, hetwelk Maria onder haar hart draagt, de Zoon des Allerhoogsten, de redder Israëls zijn zal. Thans kwam er rust in zijne ziel. Thans kende Josef zijn beroep, zorgvader van uwen Zoon te zijn. Hoe verheugd moet hij U, onzichtbare Helper, voor uw liefdevol werk gedankt hebben! Hoe zeer werd hem thans op nieuw uw wil het eenige hoogste goed op aarde! Hoe welkom was hem elk bevel des hemels! Hij vlugtte met het Kind en zijne Moeder naar Egypte, wjl dit uw wil was. Hij keerde weder uit Egypte terug en

ging te Nazareth wonen, wijd dit uw wil was. O Gij, wiens raadsbesluit wijsheid, wiens bevel liefde is! laat het vertrouwen op uwe hulp, en de gehoorzaamheid aan uwe bevelen, naar het voorbeeld van Josef, onze hartelijkste vreugde en meest geliefkoosde bezigheid op aarde uitmaken. Onze Vader! laat ons gelooven en gevoelen, hoe Gij, door uwe onbegrijpelijke liefde, onze Vader zijt, opdat wij leeren en lust in ons ontwaren, met geheel ons hart uwe gehoorzame kinderen te worden. Schenk ons, Vader, dit kinderlijk vertrouwen op uwe vaderlijke hulp, deze kinderlijke gehoorzaamheid aan uwe vaderlijke bevelen, en deze kinderlijke vreugde over uwe vaderlijke liefde. — Schenk, Vader, dit alles aan ons uwe kinderen, in Jesus Christus, uw en Zoon. Amen.

GEDACHTEN TOT VEREERING VAN DEN
HEILIGEN,

*wiens naam ons in den doop gegeven werd, of
wiens aandenken ons bijzonder dierbaar is.*

O gij heilige N. (Petrus, Paulus, Joannes enz.) wiens naam mij dierbaar, wiens aandenken mij heilig is! Wat gevoelt mijn hart

niet, als ik overwege, wat gij eens waart, en wat ik thans nog ben! — Weleer droegt gij den last des dags, gelijk ik; en thans hebt gij gedaan met dragen, — en dat voor eeuwig. Weleer hadt gij, zoo als ik, met vleesch en zonde te strijden; en thans hebt gij uitgestreden — en wel voor eeuwig. Weleer moest gij, gelijk ik, met zorgen, lijden en angst worstelen; en thans zijt gij dit alles te boven — en dat voor eeuwig. — Ingevallen ligt de hut, waarin uw onsterfelijke geest zijne woning had — en deze geest is vertrokken tot den Vader des levens. — Weleer verlangdet gij bij uwen Vader te zijn; thans is dit verlangen vervuld — gij zijt bij den Heer. Weleer dacht gij nog bij u zelve: o mogte ik reeds daar zijn, waar Jesus Christus is; en thans zijt gij daar reeds aangekomen, waar Hij is — terwijl ik nog in het ligchaam omzwerf, en onder den druk van arbeid, zorgen, verzoeking, kwade voorbeelden, verleiding, lijden en zonden nog zuchte. — Dan niet eeuwig zal ik behoeven rond te zwerven, verre van Hem, die, opdat ik eeuwig bij Hem zoude kunnen leven, zich voor mij in den dood heeft overgegeven. Eens zal dat oogenblik komen, zeker komen,

dat zich deze mijne oogen zullen sluiten, en de geest, die in mij leeft, de banden dezes ligchaams zal van een rukken — en wederkeeren tot Hem, die denzelven heeft geschapen. Ja, tot dit oogenblik wil ik mij steeds gereed houden, en mij al meer en meer voorbereiden. Daartoe worde ik door uw voorbeeld opgewekt, en daartoe sterke mij de alvermogende genade van uwen en mijnen Heer, die komen zal, eens zeker komen zal, om het booze van het goede te scheiden, en het goede in de schuur zijns Vaders te vergaderen! — Ik, ik kom dra, zegt de Heer. Ja! Amen! Kom, Heer Jesus, kom! — De genade onzes Heeren Jesus Christus zij met ons allen. Amen.

GEDENKDAG VAN ALLE HEILIGEN.

De Heiligen waren eens, hetgene wij thans zijn.

1. De Heiligen waren, gelijk wij, zwakke schepselen, menschen, gelijk wij, uit vleesch en bloed zamengesteld. De Heiligen hadden, even als wij, ja vaak meer dan wij, met de verleidingen der wereld te kampen. — Noë streed tegen de kwade voorbeelden eener gansch bedorven wereld — de Egyptische Josef tegen de sterke aanlokselen van eene vrouw tot zonden. — Stephanus, en met hem alle

bloedgetuigen, tegen den geest der blinde vervolgzucht en valsche wijsheid. — De Heiligen hadden, zoo wel als wij, met de verzoekingē van hun eigen vleesch te strijden, verkeerden in dezelfde gelegenheden als wij, droegen den inwendigen vijand der deugd met zich om, zoo wel als wij. Zij gevoelden in zich de wet der zonde als wij. De Heiligen moesten met de verzoekingē der hel kampen als wij. Eva, de moeder des menschelijken geslachts, en zelfs Jesus Christus, de redder der menschen, deze zijn de verzoekingē des leugenaars niet ontgaan.

2. De Heiligen moesten, zoo wel als wij, verdrukkingē lijden. Armoede, smart, smaad vielen hun ja veel meer dan ons, ten deel. — Werd de Moeder des Heeren, onder het kruis, niet van het zwaard der smart doorstoken? — Moest Jesus Christus aan het kruis den kelk van het bitterst lijden niet uitdrinken? — Werden de gezanten des Heeren niet als het uitvaagsel der wereld geacht?

3. De Heiligen waren zondaars, gelijk wij. — Heeft Petrus niet zijnen Heer driemaal verloochend? — Heeft Paulus niet Gods Kerk wraakzuchtig vervolgd? — Was de berouwhebbende zondares aan de voeten van Jesus niet eene groote, alombekende overtreedster? — Heeft David altoos naar Gods hart gehandeld?

4. De Heiligen werden in hunne rampspoeden, zoowel als wij, tot bidden, zelfverloochening en geduld verwezen, Zij hadden geene andere middelen

om zalig te worden, dan die wij hebben. Zij hebben allen door het geloof overwonnen, van Abel af tot den regtvaardigen toe, die welligt nu op dit oogenblik zijnen strijd voleindigt. Zij hebben geene andere pligten vervuld, dan die wij hebben te vervullen. Zij hebben naar geene andere deugd gestreefd dan naar die, welke wij ook moeten betrachten. Zij waren, zoo wel als wij, onderscheiden van geslacht, ouderdom, ambt en beroep. Zij leefden in gelijke omstandigheden als wij. Wat ons naar het vleesch zoet of bitter, naar den geest aangenaam of treurig is, dat was het ook voor hen. De weg der ondeugd was voor hen, zoo wel als voor ons, met roozen bestrooid. Ook in hunne dagen was de weg des verderfs een breede weg, en de weg des heils smal, eng en met doornen bezaaid: kortom, zij waren menschen, zoo als wij.

5. De Heiligen hadden geen' anderen Vader in den hemel, geen' anderen Verlosser, dan wij; geen' anderen Trooster, dan den heiligen Geest, dien wij ook hebben. Zij hadden geen ander schild dan het geloof, hetwelk wij ook kunnen hebben; geen ander anker, dan de hoop, welke wij ook kunnen bezitten; geene andere verpligting dan te beminnen, gelijk wij ook geene andere hebben.

Hetgene de Heiligen thans zijn, dat kunnen wij ook worden.

1. Thans zijn de Heiligen van alle kwaad bevrijd. De tranen zijn van hunne oogen afgedroogd. Geene hitte des dags, geene koude des nachts, gevoelen zij meer. Geene smart, geene wonden, geen dood, geen honger, geen dorst, geen nijd, geen toorn, geene vijandschap, geene armoede, geen smaad, geen zuchten, geen gebrek, geen berouw over het verledene, geen angst wegens het tegenwoordige, geene vrees voor het toekomstige, geene zonde, en geene verleiding tot zonde, geen kwaad is er meer om, in en bij hen. Zouden wij ook niet van al dit kwaad kunnen verlost worden? — O ja, als wij maar willen.

2. De Heiligen zijn thans bij Jesus Christus. Dit zijn bij Jesus Christus, is de bron der zuiverste en eeuwige vreugde. Zij zijn bij Hem, die reeds lang de eenigste wensch was van hun hart. Kunnen wij ook niet bij Jesus Christus komen? — O ja, als wij maar willen.

3. De Heiligen zijn thans in gezelschap, en staan in verbindtenis met de beste menschen. De vijandige nabuurschap op aarde is verwisseld met de edelste broederschap in den hemel. Kunnen wij ook niet daar komen, waar het zoo goed is te zijn? — O ja, als wij maar willen.

Hetgene de Heiligen thans zijn, dat moeten wij ook worden.

Wij moeten heilig worden, gelijk zij waren, en zalig worden, gelijk zij zijn. Daartoe zijn wij geschapen, verlost, door den doop ingewijd; daartoe zijn wij verplicht, hebben wij gelegenheid; daartoe hebben wij kracht, goede voorbeelden, licht en de alvermogende genade van Jesus; dit is onze roep, en daarover zullen wij eensgeoordeeld worden. Wij moeten nu heilig worden, om dan eens zalig te kunnen zijn. Ieder moet in zijne omstandigheden datgene worden, wat hij worden kan, en zijne omstandigheden moeten hem heilig helpen maken. Daartoe moet den rijken zijn rijkdom dienen, den armen zijne armoede, den belasterden de lastering, den verzochten de verzoeking, den knecht het dienen, den heer het gebieden, den bidder het gebed, den weenenden het weenen, den trooster het troosten, en den geregtten de gerechtigheid nader tot God helpen brengen.

(Eene navolging van het kerk-gebed.)

Almagtige! Eeuwige! het kan U niet anders dan aangenaam zijn, dat uwe Kerk op aarde het plegtige aandenken houdt van al uwe Heiligen, die eens alhier gestreden hebben.

Laat toch de volheid uwer ontfermingen

over ons nederkomen , daar zich zoo vele duizende voorbidders voor uwe kinderen op aarde vereenigen. Laat ons ontwaren dat Gij Vader zijt, dat Gij uwer kinderen niet vergeet, en dat de wenschen uwer uitverkooren bij U toegang vinden.

Verlicht ons, verwarm ons, versterk ons, zuiver ons, opdat het getal uwer getrouwe kinderen op aarde steeds moge toenemen, en de woningen der zaligen in den hemel meer en meer bevolkt worden. Amen,

GEDENKDAG DER AFGESTORVENEN.

Deze dag is daartoe ingesteld, opdat wij ons onzer broeders en zusters in Jesus Christus zouden herinneren, die in den Heer ontslapen, maar nog niet bij den Heer zijn; die wel als kinderen Gods dit aardsche leven verlaten hebben, maar nog zoo zuiver, zoo vlekkeloos niet zijn, om zoo aanstonds het eeuwig zalig leven met Christus te kunnen beginnen en voort te zetten. — Deze bevinden zich alzoog in eenen toestand van zuivering. — Zij zijn wel niet meer, zoo als wij, in een land van strijden; maar zij zijn ook niet, gelijk de volkomene regtvaardigen, reeds in de gewesten der zaligheid. Daarom behooren zij niet tot het aantal der goddeloozen, welken het beter ware, van niet geboren te zijn. Neen, zij zijn kinderen van den allerbesten

Vader, die maar zoo lang het aangezigt huns Vaders derven moeten, tot dat de dagen hunner zuivering zullen voleindigd zijn. Zij stierven in de hoop op hunne zaligheid; maar deze hoop is nog niet vervuld. Zij stierven als regtvaardigen, maar hunne regtvaardigheid was nog niet volmaakt.

De katholieke Kerk houdt ons wegens dezen toestand der afgestorvenen (of, zoo als men dien doorgaans noemt, het vagevuur, eene derde plaats, eene plaats van zuivering) twee stukken voor:

1. Dat allen, die zich in dit leven nog niet volkomen van alle vlekken der zonde gezuiverd hebben, na dit leven nog eenen tijd van het aanschijn Gods, en den zaligen omgang met Jesus Christus worden afgezonderd.

2. Dat wij, die nog in leven zijn, deze onze in den heer ontslapene en van het aanschijn Gods voor alsnog beroofde broeders en zusters in Christus, door onze voorbede, der alwijze vaderlijke liefde van God mogen aanbevelen, en hun ter hulpe kunnen komen, voornamelijk door het heilig misoffer, én toevoegen der aflaten.

OM TE BIDDEN.

Vader van al uwe kinderen, die in den hemel, op de aarde en onder de aarde zijn! ik prijs uwe heilige liefde, en aanbid uwe wijsheid. Het is toch heilige liefde, wijsheid is het, dat Gij uwe kinderen niet eerder voor

uw aanschijn laat komen, tot dat zij zuiver en volkomen zijn. Niets, wat bevlekt is, kan voor uw oog verschijnen. Slechts zij, die zuiver van harte zijn, mogen U aanschouwen. Daarom laat mij in dit aardse leven de gewigtige waarheid dikwerf voor den geest zweven: „wat niet zuiver is, dat komt ook niet voor God; wat zich hier niet reinigt, kan hierna bij Jesus Christus niet eerder komen, dan nadat het gereinigd is.” — Vader! zend mij uw licht en uwe kracht, opdat ik ontware, hoe zeer mijn hart met zonden is bevlekt, en opdat ik moeite doe, alle vlekken uit te wischen. Zuiverste! Gij, die onreinen zuiver maakt! zuiver mij reeds in dit leven, opdat ik aanstonds na dit leven bij U moge zijn, en het aanschijn van uwen Vader genieten.

Maar Vader! Vader van al uwe kinderen! hoe zoude ik mijner broeders en zusters vergeten kunnen, die in het geloof aan uwe vaderlijke liefde ontslapen zijn, en nog niet de volle vruchten huns geloofs genieten? Barmhartige! ik weet dat al uwe daden wijsheid zijn. Maar Gij zult toch ook mijne bede niet versmaden. Ik mag bidden voor mijne broeders, zoo lang zij nog hier op aarde

omwandelen, en gij verhoort mijne bede. Zoude ik dan nu niet meer voor hen mogen bidden? Zoudt Gij mijne verzuechtingen thans niet meer gadeslaan? Zijt Gij dan niet meer Vader? Zijn zij niet meer uwe kinderen? Zijn zij niet meer de door het bloed uws Zoons gekochten? Bezielt hen het verlangen niet meer van zalig te zijn? — Zij bevinden zich, het is waar, reeds dicht bij U — maar zijn daardoor nog niet bij U. — Ach, Vader! ik smeeek U bij uwen naam van Vader — uwe ontfermingen zijn grenzeloos — laat de tijd hunner zuivering kort zijn; vervul het verlangen hunner ziel.

En Gij, die zuiveren kunt alles wat onzuiver is! — onze Heer — maar ook onze Broeder! ik bid U, bij uwen naam van broeder, zuiver alle vrome ontslapenen van alles wat aan hen nog onzuiver is. Reikhalzend verlangen zij naar U; — zij gelooven in U — en hebben U nog niet gezien; — zij beminnen U — zonder U nog te aanschouwen. — O laat hen uit uwen mond dat woord van vreugde hooren: „komt tot mij — verblijdt u met mij — oogst in met gejuich, al wat gij met tranen hebt gezaaid.” Heer van hemel en van aarde! laat het aantal uwer gelukzaligen steeds

grooter worden, en dat der lijdenden steeds afnemen. Amen.

OP HET FEEST VAN DEN BESCHERMENGEL.

1. God van alle menschen en engelen! hoe groot is uwe liefde jegens het menschelijke geslacht! Uwe engelen in den hemel maakt Gij tot dienaren uwer menschen op aarde. Zij staan voor uw aangezicht, niet om U te bedienen; want Gij kunt even weinig door engelen als door menschen handen bediend worden; zij staan voor uw aangezicht, om ons te bedienen. Zij zijn uwe dienaren, opdat zij de onzen zijn, opdat zij uwen liefdevollen wil aan de menschen mogen volvoeren. Gij hebt hen en ons geschapen, opdat wij zalig worden, en zij aan onze zaligheid deel nemen zouden. Gij kondet ons, wel is waar, zonder uwe engelen, leiden, bewaren, redden; want Gij zijt de Almagtige: hemel en aarde, engelen en menschen zijn uw werk; Gij doet werkelijk aan uwe kinderen veel goeds *door U*, zonder de dienst der engelen. Doch het behaagde ook aan uwe wijze liefde, om menschen door engelen te leiden. Wij *loven*, dit raadsbesluit uwer wijze liefde, *gelooven*, waar

wij niet zien, en *bidden*, waar wij niet verstaan. Uwe engelen wijzen ons op U, gelijk hemel en aarde; gene roepen gelijk deze: *menschen! de Heer heeft ons gemaakt, bidt Hem aan, en doet zijnen wil, gelijk wij denzelfven doen*. Wij volgen dezen roep, en zeggen met de engelen en de gansche natuur: *Heer, uw wil geschiede!*

2. Groot is mijne waardigheid! Wat ben ik? De Allerhoogste is mijn Vader; zijn Eerstgeboren, mijn redder en broeder; zijne engelen, mijne dienaars. Wat edels moet er om mijne ziel zijn? Zij is Gods beeld; door Jesus Christus bloed gekocht; zij is aan de zorg der engelen toevertrouwd; bestemd voor den hemel; geschapen voor de eeuwigheid; onuitsprekelijke zaligheden zijn haar erfgoed. Waak op, mijne ziel, verhef u uit het stof, en gevoel wat gij zijt! Hoe kunt gij, dochter des hemels, op de aarde kruipen! Heb eerbied voor u zelve: gij zijt Gods geslacht. Heb eerbied voor u zelve: de engelen des Heeren zij uwe dienaars. Neen, ik wil mijnen adel nimmer vergeten; ik wil mij niet meer met zonde bevleken. Ik wandel voor de oogen van God. Jesus Christus verheugt zich, wanneer ik de lust tot zonde veracht.

De engelen weenen, wanneer ik zonde doe. Neen, ik wil niet vergeten, wat ik ben; ik wil niet onopgemerkt laten, wat ik nog worden kan.

3. Engelen des Heeren! uwer zorgje ben ik aanvertrouwd, door Hem die ook U geschapen heeft. Gij aanschouwt uwen en mijnen Heer; draagt mij, dat ik niet aanstoote; behoedt mij, dat ik niet valle. Ziet, Jesus Christus nam zich der menschen natuur aan; Hij verscheen in de gestalte eens menschen, in de gestalte eens zondaars, zonder zonde. Hij beminde ons tot in den dood. Dierbaar, dierbaar moet U mijne ziel zijn: zij is de prijs des bloeds, hetwelk de Zoon van God vergoot. Wat aan Christus lief is, is u ook lief. Daarom, lieve engelen, laat u mijne ziel aanbevolen zijn, dat ik rein en onbevlekt mijn pelgrimsleven hier voleindige, en daar in uw gezelschap Den genen zie, dien gij aanbidt als uwen Koning, en dien ik liefheb als mijnen broeder.

4. Jesus Christus! Gij zijt zoo verre boven alle engelen verheven, als de naam, dien Gij ontvingt, boven alle engelenamen verheven is.

Tot U alleen sprak de Vader: Gij zijt

mijn Zoon; heden heb ik U gegeneerd. Tot de engelen zeide Hij : voor Hem zullen alle engelen de knie buigen.

Tot U alleen sprak de Vader : zit aan mijne rechterhand. — Uwen Vader en U komt alle aanbidding toe in hemel, op aarde en onder de aarde. — Uwen naam en den naam uws Vaders worden met blijdschap genoemd, door hemel en aarde, engelen en menschen, en alles wat adem heeft en spreken kan. Amen.

ACHTSTE AFDEELING.

AANDACHTS-OEFENINGEN

voor verschillende standen, en van onderscheiden aard.

IETS VOOR ALLE STANDEN.

Gebed voor alle menschen.

Vader van alle menschen! aller Weldoener en Ontfermer! Gij wilt niet, dat een eenig uwer schepselen ongelukkig zij; Gij wilt aan allen weldoen, allen verblijden, zegenen, verbeteren, zalig maken. — O, onze aller Vader! konde ik met den geest uwer algemeene menschenliefde voor mijne broeders bidden, zoo als Jesus Christus voor ons heeft gebeden, toen Hij nog op aarde was! O, dat mijn hart niet zoo onverschillig omtrent de welvaart en de ellende mijner medemenschen ware! Mogte ik slechts met meerder deelneming daaraan denken, en voor hen bidden! — O leer mij

dit, Vader van alle menschen! Wek mij op, dat ik voor hen hartelijke gebeden voor uwen troon brenge. Wek er mij thans toe op, om dit naar mijn beste vermogen te doen.

Vader! al wie mensch heet, is uw kind, mijn broeder of zuster. Al wie mensch heet, Vader, worde dan ook door mij aan uwe Vaderlijke aanbevolen! Het is waar, ook zonder mijne voorbede bemint Gij uwe kinderen en zegent Gij hen; maar Gij hebt mij toch ook bevolen, om voor anderen te bidden. Door mijne voorbede zegent Gij mij, en door mij anderen; ik, en anderen met mij, worden daardoor voor uwen zegen meer vatbaar. — Gij beveelt niets te vergeefs. Uwe geboden zijn liefde, zegen en ontferming.

O Vader van alle menschen! zegen al mijne broeders en zusters over de geheele aarde. Mogt ik velen, mogt ik allen tot nut en zegen worden! Mogten allen U kennen, U beminnen, U vereeren, U gehoorzamen — U en uwen Zoon Jesus Christus gelijkvormig worden! O, laat uwe waarheid al verder en verder doorbreken, en uw Evangelie alle harten der menschen verblijden.

Versterk alle liefhebbenden in de liefde, alle lijdenden in het geduld, alle geloovigen

in het geloof, alle hopen den in de hoop, alle strijdenden in den strijd.—Laat het getal uwer aanbidders en vereerders al meer en meer toenemen. Sterk hen, die zich op het goede beginnen toe te leggen, door zichtbare blijken uwer zegeningen. Waarschuw de zwakken, die van den weg des levens willen terugtreden. Breng hen, die zich beteren en naar volmaaktheid streven, hunner bestemming nader. Laat het getal van deugdzamen steeds grooter, en dat der ondeugenden kleiner; laat de goeden door de kwaden niet onderdrukt worden.

Geef den bestuurders der aarde wijsheid, ootmoed, gerechtigheid en vredelievendheid, opdat zij de blijdschap der goeden, de toevlugt der bedrukten en de schrik der ondeugd zijn.

Verlicht, ontvonk alle leeraars van het Evangelie, den Opper-bisschop met alle bisschoppen, herders en zielzorgers. Geef hun wijsheid en moed, kracht en ijver, zalving en zegen, geduld en liefde, waakzaamheid en lust tot het gebed. Zegen alle verdedigers van uwe heilige godsdienst. Bevredig, bekeer, heilig al hare vijanden.

Wees de bescherm-God van alle ouders,

kinderen, heeren en dienstboden, alle reizenden en stilwonenden.

Verblijd de lijdenden; openbaar U als den God der weduwen, als den Vader aller weezen, als den teregtwijzer aller dwalenden, als den leeraar der onwetenden, als den helper aller hulpeloozen. Verlaat den armen niet; dat zijn vertrouwen op U niet wankele; geef den hongerigen brood, en laaf den dorstigen. U erkenne de blijde jeugd; U prijze de mannelijke ouderdom; aan U houde zich de bevende grijsaard vast! Verkwik alle zieken, en de stervende verheuge zich, met vertrouwen op U en op het eeuwige leven, dat Gij hem door Jesus Christus geschonken hebt. Verblijd allen die kinderen ter wereld brengen en allen die geboren worden. — Laten allen U erkennen en zich over uwe vaderlijke verheugen. Vader van allen! ontferm U over allen.

Bijzonder, Vader, beveel ik uwe vaderlijke ontferming, al mijne medechristenen, geloofsgenooten, overheid, weldoeners, vrienden, huisgenooten en naburen aan. Zegen allen die mij liefhebben, en wees genadig allen die mij haten. Vergeld hun die mij goed doen, het goede met het goede, en hun die mij kwaad doen, het kwade met het

goede , en bekeer hen tot U en tot de liefde — dat zij goed en zalig worden. — Door Jesus Christus. Amen.

VOOR OUDERS.

Hoe zij hunne kinderen vroegtijdig tot de kennis van God zullen brengen.

„ Alle menschen (*op deze of dergelijke wijze , moeten de ouders hunnen kinderen de gewichtigste waarheden voordragen ,*) alle menschen , mijn kind , hebben gemeenschappelijk eenen eenigen onzichtbaren Vader , welken wij God noemen. Gij ziet uwe ouders , gij kunt uwen Vader bij de hand vatten ; doch God kunnen wij noch met de oogen zien , noch met de handen betasten. Niettegenstaande kunt gij echter ligt bemerken , dat er *een God* is ; gij kunt Hem *uit zijne werken* leeren kennen. Hij maakt dat de heerlijke zon te regten tijde schijnt en weder niet schijnt ; Hij maakt dat het te regten tijde regent en niet regent ; Hij maakt dat het te regten tijde koud en te regten tijde warm wordt , ten einde er te regten tijde *voeder* voor het vee en *spijze* voor u en voor alle menschen , uit de aarde voortkome. Hij maakt , dat men voor het voedsel steeds iets van het oude bewaren kan , tot er weder nieuw is aangewassen. Nog meer , liefste kind ! *God maakt het , dat de kinderen zien , hooren , ruiken , smaken , voelen , en zich naar hun begeeren kunnen bewegen.*

God maakt het, dat de ouders hunne kleine kinderen, die hun in niets kunnen helpen, evenwel zoo liefhebben, dat zij dezelve voeden en verzorgen, kleeden en beschermen, verheugen en onderwijzen. God geeft zelfs aan de ouders al hetgene, waardoor zij zich en hunne kinderen voeden en verheugen. Mijn kind! zoude God dat alles willen doen, bijaldien Hij niet goed was; wanneer Hij ons menschen, ouders en kinderen, niet hartelijk beminde? Zoude God dat alles *kunnen* doen, zoo Hij niet *een magtige God* was, wanneer Hij niet de wolken naar believen konde rondvoeren, en het zonnenvuur en het zonnenlicht steeds konde onderhouden? Zoude God dat alles zoo inrigten, in alles zoo naauwkeurig den *regten* tijd en de beste maat kiezen, zoodat er nergens te veel, nergens te weinig is, bijaldien Hij niet een groot, ja het grootste *verstand* had?

Mijn kind! ik heb u nog slechts het minste gezegd, en gij zoudt u regt verheugen, wanneer gij meer van dit *goede, magtige en verstandige Wezen* van God, wistet. Luister dan. Alle menschen hebben iets in zich, dat in hen denkt en wil, hetwelk zij de *ziel* noemen. Deze ziel sterft niet en daalt niet mede ten grave, wanneer men het doode ligchaam daarheen draagt; zij leeft eeuwig; en als wij God beminnen en zijnen wil doen, zal zij eeuwige vreugde, groote, onuitsprekelijke vreugde genieten.

Kind! Vader verbiedt u dikwijls iets, dat gij gaarne doen wildet, en zegt: laat dat staan; anders

gaat het u kwalijk. Dikwijls zegt hij u : doe dit ; anders gaat het u niet wel ; *doe dit , doe dat niet ; anders moet ik u straffen*. Even zoo doet God met ons ; zeer vele dingen verbiedt Hij ons , en gebiedt Hij ons. Hij gebiedt ons het *goede* , en verbiedt ons het *kwade* ; ten einde wij het eerste beminnen , achten en doen , en het laatste haten , verafschuwen en vermijden zouden. Van tijd tot tijd zult gij alles leeren. Over deze wetten verheug ik mij met alle menschen op aarde. Want ik weet , God is wijzer dan ik , en ik zal niet te leur gesteld worden , wanneer ik doe , wat Hij wil. Daarom , wanneer ik iets te doen of te laten mij voorueme , vraag ik mij zelve : *wat heeft God in deze zaak geboden en verboden ?* En dan rigt ik mij naar zijn gebod , en naar mijn weten , wat Hij wil. En wanneer ik naar mijn weten doe , wat recht is , wordt het mij van alle zijden wel , en ik ben vergenoegd. Dikwijls ben ik niet waakzaam genoeg , en doe juist datgene wat ik moest nalaten. Ik gedraag mij dikwijls zoo tegen God , als gij kinderen , in ongehoorzame oogenblikken , u tegen uwe ouders gedraagt. Dan zegt mij mijn geweten : *gij hebt eene zonde begaan* ; dan word ik treurig en beef voor Gods straf. Want God straft ook , doch alleen gelijk de beste vader zijne ongehoorzame kinderen. Dan moet ik de kwaal lijden , welke mij de ongehoorzaamheid berokkend heeft. Zekerlijk straft God de misdaden der menschen met wijsheid , en is langmoedig , ziet het dikwijls lang aan , en

wacht op verbetering. Maar Hij moet toch straffen, daar de menschen zich niet anders gedragen; *dewijl Hij heilig, dewijl Hij regtvaardig is.* Zoo is het, mijn kind! Vergeet thans nooit, wat ik U al gezegd heb, en laat het u vaak in de gedachten komen, en vertel het aan andere kinderen, en vraag hun, of zij het ook weten, en vraag mij, wanneer het u vergeten is. Ik zal het u nogmaals zeggen: God is de onzichtbare Vader aller menschen, weldadig jegens al zijne kinderen, — magtig om ook de zon en de wolken te regeren, — Hij bereidt ons voedsel, dat wij niet verhongeren, maar verzadigd worden, en er dikwijls nog wat overig blijft; Hij geeft ons kleederen, om ons voor koude te dekken; Hij verschaft ons woningen en menigerlei gemakkelikheden; Hij is de beste Vader der kinderen, die de ouders beweegt hen te beminnen en hun wel te doen; Hij is de onderhouder onzes levens en van onze ziel, zelfs na den dood; Hij is de wijsste wetgever, die alleen het goede gebiedt en het kwade verbiedt; die de gehoorzamen beloont en de ongehoorzamen straft.

Kind! dat is *mijn lieve God*; dat is ook *uw lieve God*. Wanneer ik mij over Hem regt verheuge, zoo kan ik mij niet onthouden zóó te denken en zóó te spreken, als of ik Hem voor oogen zage. Dan zeg ik: *o mijn lieve God! ik bemin U hartelijk, en zal gaarne uwe geboden onderhouden; ik verheug mij zeer, dat Gij mij kinderen gegeven hebt, die U eveneens kennen, en U beminnen, en die ook door U*

en in U zalig zullen worden. Amen. Dit spreken tot God, dit denken aan God, dit wenschen en willen voor God noemen wij *bidden*. Het is een Gode welgevallig gebed, wanneer het uit het hart komt en uit het hart tot God opstijgt. Kind! God weet alles. Hij weet alles. Hij weet alzoo ook wanneer wij bidden, en Hij verblijdt zich daarover. Daarom bid ik gaarne, wanneer ik een zalig uur wil hebben. Gij zult ook eenmaal gaarne willen bidden, doch tegenwoordig zijt gij nog te onervaren."

En zoo moeten de ouders tot hunne kinderen spreken, zoo dikwijls zij hen willen onderrigten. Die de kinderen regt wil opvoeden, moet zelf een kind worden. En wanneer de ouders zich schamen, of te traag zijn, met de kinderen kinderlijk om te gaan, dan zijn zij niet waardig ouders te heeten.

In het algemeen moeten de ouders zich alle bedenkelijke moeite geven, om de waarheid, *dat alle goed, wat door menschenhanden tot ons komt, ook dat wat wij zelfs bearbeiden, van God komt, aan Hem toe te schrijven, Hem te danken is*, hunnen kinderen regt diep in het hart te drukken. Ik zal een enkel voorbeeld aanhalen.

"Kind! van waar komt het brood? Het is waar: menschen bearbeiden het veld; menschen planten, zaaijen en oogsten; menschen verzamelen het koren in de schuren; menschen malen het koren; menschen bakken het brood; menschen koopen en verkoopen het brood. Maar wie gaf den menschen

daartoe het eerste zaad? Wie heeft het aardrijk gemaakt, waarin het zaad gestrooid wordt? Wie heeft den menschen oogen gegeven, om koren en velden te zien; handen, om het veld te ploegen en het koren uit te strooijen; verstand, om zulks met orde en nutte te doen? Wie heeft het hout en ijzer voor den ploeg gemaakt? Wie het paard of de ossen geschapen, welke voor den ploeg gespannen worden? Wie laat de zon opgaan, om het aardrijk te verwarmen; wie regenen, om het nat te maken; wie daauwen, om het te bevochtigen? Wie zendt winden, wie onweder, wie alles wat tot vruchtbaarmaking dient? En wanneer het koren rijp geworden is, wie geeft het staal voor den sikkel, en den wetsteen om dien te wetten? Wie het bindzeel, waarmede de garven gebonden worden? Wie het hout voor den wagen, waarop het koren weggevoerd wordt? Wie het hout voor de schuur, waarin het bewaard wordt? Wie geeft kracht om te dorschen? Wie den molensteen om te malen? Wie het water, dat de molen drijft? Wie het linnen voor den zak, waarin het meel gemalen wordt? Wie de aarde voor den kalk en de tichelstenen, waarvan de oven gemaakt is? Wie geeft het vuur en water, zonder welke geen brood gebakken kan worden? Wie het metaal, waarvan geld gemaakt is en waarvoor wij brood koopen? Van wien is alzoo dit alles, het zaad en het aardrijk, de ploeg en de paarden, de voerman en de leisel, de regen en de winden, de daauw en de

zon, de sikkel en de wetsteen, het bindzeel en de garven, de wagen en assen, de molensteen en het water, het meel en de zak, de bakoven en het vuur, het geld en het brood? Alle goed komt van God — God is het, mijn kind, die het brood uit de aarde doet ontspruiten en het hart des menschen daarmede versterkt.

Gebed van een landman in zijne taal.

Mijn lieve Heer en God! ik mag ook tot U komen, zoowel als alle menschen. Gij zijt zoowel mijn God, als aller menschen God. Gij kent mijne omstandigheden beter, dan ik ze U kan zeggen. Toen ik zoo even mijne woning verliet, zaagt Gij mij reeds, en eer ik mijnen mond open doe, weet Gij reeds wat ik voornemens ben te zeggen. Het is mijne grootste vreugde op aarde, dat ik in U eenen vriend heb, aan wien ik, achter den ploeg en in de kerk, al mijnen nood mag klagen. Gij wijst niemand af, die tot U komt. Gij zijt even zoo vriendelijk en barmhartig, als uw Zoon, toen Hij nog op aarde omwandelde. — Hij ging in de hutten der armen, en kon niemand zien weenen; Hij weende zelf mede, en hielp dengenen, die Hem om hulp verzocht. — Zoo goed zijt Gij ook voor mij, als Hij voor een ieder was. —

Hij, uw Zoon stierf ook voor mij, en is ook ten mijnen beste tot U ten hemel opgevaren. Zijne leerlingen zagen Hem henen gaan, en hebben het overal bekend gemaakt. Ook ik mag U dus Vader noemen, en kan niet anders denken dan : *dewijl Gij uwen welbeminden voor mij hebt overgegeven, zoo zal U ook wel geene gave te hard vallen. Hij toch, die het beste geeft wat Hij geven kan, die schenkt ook alles wat ons ontbreekt, en ons heilzaam is.*

Hoor dan, lieve Vader, in welken staat ik mij bevind. Mijne huisselijke zaken liggen mij zoo zwaar op het hart, zoodat ik niet weet, waarvan ik het eerst zal spreken. Ik wenschte wel alles zoo behoorlijk te doen, als het in de heilige tien geboden en in mijn gebedenboek geschreven staat — maar zie, ik kan het maar zoo ver niet brengen. Dikwijls verlies ik mijn geduld; dikwijls vallen mij allerhande gedachten in, die niet goed zijn. Dikwijls komen er woorden uit mijnen mond, die beter daarin bleven, en, zoodra zij daaruit zijn berouwt het mij. Dan weder valt mij in, hetgene ik in mijne jeugd heb gedaan. Het is mij waarlijk niet aangenaam dat ik gezondigd heb; en gezondigd heb ik toch. Dikwijls heb ik mijne

zonden beleden; maar ik weet niet, of ik het wel goed heb gedaan. Ook het voornemen om mij te beteren was niet krachtig genoeg, en aanstonds verviel ik wederin de oude zonden. Maar, gelijk ik overal verneem, aan uwe ontfermingen is geen einde. — Daarom vertrouw ik op uwe genade, en mijn vertrouwen kan niet worden te leur gesteld. Als Gij toch ons zwakke menschen niet hadt willen zalig maken, waartoe dan zoude uwen lieven Zoon van den hemel tot ons op aarde gekomen zijn? Dan Hij kwam juist daarom op de aarde, opdat Hij ons met zich in den hemel zoude nemen. —

Ook dit kan mij den moed niet benemen, dat ik onder de menschen zoo ongeacht daar henen ga, en niemand veel van mij maakt. Ja mijn lieve Heer en God! ik ben veeleer verblijd, dat ik zoo eenvoudig ben. — De herders te *Bethlehem* waren ook maar geringe lieden, en toch heeft hun de lieve engel het eerst komen boodschappen, dat het Woord was vleesch geworden. Herodes, die vorst en koning was, kon den nieuwgeboren Heiland met al zijn vragen niet vinden, terwijl de herders Hem aanstonds vonden. — Daaruit, Vader, ziet men klaar, dat Gij op den persoon niet ziet. Bij U is de boer zoo goed als

de koning. Wie U zoekt, die vindt U ook. — Het is daarom dat ik altoos met zoo vele vreugde aan U denk, en dat mijn hart zich zoo wel gevoelt, als ik slechts uwen naam hoor noemen. — Ook uw Zoon moet mij even zoo lief hebben, als de geleerden en rijken, omdat Hij zoowel voor mij en voor mijne vrouw en kinderen, als voor hen gestorven is. — Dezen uwen Zoon wensch ik nog eens te zien. — Ik heb hem nog niet gezien; maar Thomas heeft Hem gezien, en geloofd! — Ik zal gelooven, ofschoon ik Hem juist niet gezien heb. Men leest toch in het Evangelie: *zalig zijn zij, die geloofd en niet gezien hebben.* — Hierop verlaat ik mij. Ik moet toch ook eerst het lieve graankorreltje in de aarde zaaijen, en dan nog lang wachten eer de oogsttijd komt: maar eindelijk komt die toch. Zoo zal er ook eens een tijd komen, waarin ik den goeden Heer kan zien, die zich voor mij armen zondaar liet kruisigen. Tot dien dag toe wil ik alles zoo goed maken, als ik kan.

Mijn lieve Heer en God! laat U ook mijne vrouw en kinderen aanbevolen zijn. Laat het in mijn huis altoos vreedzaam toegaan, De kinderen behooren U; Gij hebt ze ons gegeven. Laat hen toch niets kwaads aan hunne

ouders zien, maar zeer veel goeds van hen leeren. — Ik bid U ook voor mijne vijanden, en voor allen die mij onvriendelijk aanzien; laat hun akker gezegend en hunne velden vruchtbaar zijn. Zij weten niet, hoe opregt ik het met hen meen. — Ik bid U ook voor onzen landheer, zoo als een onderdaan bidden kan: laat hem lang leven en goed regeren. Hoe zwaar het mij ook valle, geef ik hem echter gaarne wat ik geven kan, dewijl er in het evangelie van den schatpenning gezegd wordt: *geef den keizer, wat des keizers is.* — Wend van ons lieve vaderland af oorlog, pesten dure tijden. — Ontneem ons onze heilige godsdienst niet. — Sta onzen leeraar bij, opdat hij leere wat regt, en doe wat christelijk is. — En als mijn sterfuur komt, zoo wil mij niet verlaten. Gij hebt mij doen geboren worden, zonder dat ik daar iets van wist. Gij waart mijn God van de wieg af, tot op dit oogenblik toe, en Gij zult ook in het uur mijns stervens wel mijn God zijn. — Jesus Christus is zoo voortreffelijk gestorven — doe ook mijne laatste woorden zijn: *Vader! in uwe handen beveel ik mijnen geest.* En wanneer ik dan niet meer hier op aarde ben: wees Gij dan een Vader, die mijnen kinderen

brood verschaft, — en laat mijne vrouw geen' honger lijden. Amen.

GEWETENSONDERZOEK

voor degenen, die verscheidene dienstboden, (dianaren en arbeiders, leerlingen, knachten, meiden, huisgenooten) onder zich hebben.

1. Heb ik aan het dienstvolk, aan mijne ondergeschikten, enz. het bedongen loon geheel en te regten tijde gegeven?

2. Heb ik het loon niet te laag gesteld, en de kost niet te slecht en te spaarzaam gegeven, zoodat de dienstbode naauwelijks zijnen honger kan stillen?

3. Heb ik mijne dienstboden zoo behandeld, als ik wenschte dat een heer met mij zoude omgaan, wanneer ik een dienstbode was? Dat is de hoofdvraag, dat is de proefsteen van alle ware deugd voor heerschappen.

4. Heb ik aan de knechten en meiden hunne dienst niet te zwaar gemaakt? Heb ik hunne krachten niet te zeer doen inspannen? Heb ik hun ook tijd tot uitspanning en rust gegeven?

5. Heb ik hun den last van hunne dienst, en de hardheid van hun lot ook verzacht, zoo als het hun goed en voor mij pligt is?

6. Heb ik, bij den noodigen ernst, met hen ook milddadig en liefderijk omgegaan? Hebben zij aan mij te regten tijde eenen vriendelijken, tevreden

blik ontwaard? Hebben zij van mij te regten tijde goede, opbeurende woorden gehoord?

7. Heb ik hun volgens hun braaf oppassen te regten tijde belooningen uitgedeeld? Heb ik hun weder te gepasten tijde op eenen ernstigen toon bevelen en vermaningen gegeven, met eene verstandige gestrengheid op naauwkenrigheid in hunne verrigtingen aangedrongen? Heb ik aan hen te regten tijde de bedreigde en verdiende straf doen voltrekken?

8. Heb ik bij hunne gebreken, die enkel uit onkunde en overhaasting voortsprotten, een christelijk geduld betoond? Heb ik bedacht, dat ik zelf ook menigvuldige gebreken heb en met gebrekkige menschen omga? of heb ik veel meer bij elken, zelfs geringen, dikwijls uit loutere vergissing beganen, dikwijls slechts ingebeelden misstap, der meid den ganschen dag, vaak de geheele week door, met schimp- en scheldwoorden haar bitter leven nog bitterder gemaakt? Heeft het ook eenigzins het aanzien, als of de vrouw des huizes met de dienstboden in eenen krijg, van den eenen dag tot den anderen voortleefde? Heb ik het ook rijkelijk genoeg overlegd, dat het zonde is, den opgewekten toorn toe te geven, en daaraan het oog, de tong, de hand, enz. ter bevrediging zijner wenschen, over te geven?

9. Heb ik mij niet door herhaalde uitbarstingen des toorns en des ongedulds, bij mijne onderhoorigen, belagchelijk gemaakt, en zij zelfs zich onverschillig betoonden omtrent al mijne bedreigingen?

10. Heb ik nimmer eenen kranken of anders hulpeloozen, en thans onbruikbaren bediende zonder eenigen bijstand uit het huis gestooten, of anders gruwzamer behandeld dan soms een goed mensch met de huisdieren omgaat?

11. Heb ik zorg gedragen, dat ware godsvrucht en christelijke vroomheid onder mijne onderhoorigen, bij mij inwoonde en, als het ware, een gestadige huisgenoot wierde?

12. Ben ik geheel en al gezind gelijk Jozua gezind was: *ik en mijn huis willen den Heer dienen?*

13. Ben ik bij de keus der dienstboden voorzigtig genoeg, dat ik geene ondeugende, verleidende dienstboden in mijn huis neme? Verwijder ik de slechte, besmette en besmetteude schapen van mijne kudde, zoodra ik de aanstekende ziekte ontdekte? Ben ik waakzaam genoeg, om het kwaad in het beginsel te ontdekken? Duld ik geene openbare ondeugden in mijn huis?

14. Dring ik er met allen nadruk op aan, dat mijne dienstboden de openbare godsdienst bijwonen? Ga ik hun zelf met een opwekkend voorbeeld voor?

15. Verzamel ik, wanneer het gesehieden kan, mijn gansche huisgezin, ten minste des avonds, en bid ik met al de mijnen gemeenschappelijk tot God om wijsheid en zegen?

16. Waarschuw ik hen voor verleiding en zonde, zoodra ik een gevaar bemerk? Ruim ik de aanlei-

ding tot vervoering uit den weg? Zoek ik van hen den verdachten omgang met andere menschen af te houden?

17. Vertrouw ik hun niet te veel van mijne goederen toe zonder opzigt? Maak ik hen niet door te aanlokkelijke gelegenheden tot dieven? of geef ik zelfs, door al te streng opzigt, geene aanleiding tot deze strafbare ontrouw in hen?

18. Heb ik niemand mijner onderhoorigen tot het booze aangelokt? Heb ik hun nooit door mijne uitspattingen een kwaad voorbeeld tot dergelijke uitspattingen gegeven? Heb ik door hengeene kwaadsprekende geruchten laten verbreiden, geene wraakgierigheid aan mijne vijanden doen uitoefenen, geene geheime bedriegerijen tegen mijnen naaste of tegen de overheid laten uitvoeren? Heb ik hen niet tot onderhandelaren van mijne ontuchtige oogmerken gemaakt? Heb ik nimmer hunne onschuld of kuisheid ergens aan een gevaar blootgesteld? Heb ik het genoeg overdacht, dat God eenmaal van mij gestrengte rekenschap van elke door mijne schuld verwaarloosde ziel zal afvorderen?

19. Houd ik de kinderen van de dienstboden afgezonderd; dat geen der eersten door de laatsten bedorven, dat onder deze door genen de huisselijke vrede niet gestoord, en het gezag des huisvaders en der huismoeder door beide niet geknakt kan worden?

20. Heb ik niet toegelaten, dat mijne kinderen,

gelijk kleine huistirannen met de dienstboden omgingen ?

21. Heb ik het niet haast zoo verre gebragt, of ten minste sta ik niet in het gevaar van het zoo verre te brengen, dat ik alle veertien dagen naar eenen nieuwen dienstbode moet omzien, en dat zelfs de vroomste en geduldigste niet langer dan ten hoogste eene maand het bij mij kunnen uithouden ?

22. Is Christus in mijn huis? Dragen alle leden des huisgezins zijn beeld? Kan ik voor Gods aanschijn bekennen: mijn huis is een *Christenhuis*, mijne huishouding is eene *Christelijke*? Schamen zich mijne huisgenooten onzes *Heeren* en zijns *Evangelies* niet?

VOOR DIENSTBODEN.

(Knechten, meiden, leerlingen, huisgenooten.)

1. *God wil, dat ik een dienstbode zijn zal, en wat God wil is het beste.* Ik vertrouw het eenvoudig toe aan de Voorzienigheid, dat het voor mij beter is knecht of meid, kindermeid of ook eene andere dienstbode te zijn, dan wel iets anders. Geene musch valt op aarde, zonder den wil des hemelschen Vaders: ik ben bij Hem toch meer dan eene musch!

2. *God heeft mij beroepen om anderen te dienen.* Maar dit beroep is slechts voor dit leven, en deze levensdagen zijn spoedig voorbij; want wat het toe-

komende leven aangaat, dáár ben ik zoo goed als alle heeren en vrouwen, als alle koningen en koninginnen, door Jesus Christus tot eene eeuwige vrijheid, tot een medeërfgenaam van zijn hemelsch rijk beroepen.

3. *Ik kan als dienstbode zoo vroom leven als in elken anderen stand.* Wanneer ik mijn meester getrouw diene, zoo dien ik God; en wanneer ik God opregt dien, zoo ben ik vroom genoeg. Niet slechts het bidden is godsdienst; mij uit gehoorzaamheid jegens God naar de omstandigheden schikken, waarin mij God geplaatst heeft, ook dat is godsdienst. Heer! uw wil geschiede! Gij hebt het zoo gemaakt!

4. *Wanneer ik als dienstbode, zonder uitzondering getrouw, opregt en volgens geweten handele, zoo ben ik welgevallig aan Jesus Christus, en doe mijn geloof eer aan.* Alle menschen staan in de dienst van Jesus Christus: heeren en knechten, vrouwen en dienstmaagden; doch alleen hij die zijnen wil doet, kan Hem welgevallig zijn; hetzij heer, hetzij knecht; en die aan Jesus Christus welgevallig is, dien moet het, bij leven en sterven, niet anders dan welzijn. De goedkeuring van Jesus Christus is meer waardig dan alle goederen der aarde.

5. *Ik wil in alles zoo handelen, als ik met alle billijkheid van eenen dienstbode zoude kunnen verlangen, wanneer ik de heer ware.* Zoude ik gaarne zien, ingeval ik heer of vrouw ware, dat mij een dienstbode bedroge, belasterde, bedroefde? Zoude ik

het gaarne hebben, dat eene dienstbode mijne eer en mijn voordeel gelijk zijne eigene eere en zijn eigen voordeel bevorderde? Wat ik alzoo in eenen dienstbode zoude goed-of afkeuren, zoo ik zijn heer ware, dat wil ik thans als dienstbode ook doen of laten.

6. *De Heer des hemels nam de gestalte eens dienst-knechts aan, en maakte zich tot een knecht aller knechten.* Jesus Christus deed niet zijnen wil, maar de wil zijns Vaders in den hemel was hem spijs en drank. Dus wil ik ook niet mijnen wil doen, maar den wil van God. Hij wil, dat ik dienen, dat ik gehoorzamen zal. Jesus Christus kwam niet om gediend te worden, maar om te dienen: hoe ligt komt mij thans het *dienen* voor!

7. *Wie in het kleine ongetrouw is, zal het ook in het groote zijn.* Ik zal mij derhalve ook niet de minste ongetrouwheid veroorloven, niets verbergen, niets verzetten, niets verkoopen, niets wegschenken van hetgene aan den meester toebehoort; geene spijs, geen overschot, geene bete broods, geen draadje; geenen penning meer verrekenen dan ik heb uitgegeven.

8. *Wie met Christus lijdt, wordt ook met Hem verheerlijkt.* Wanneer ik alzoo iets zonder mijne schuld te lijden heb, zal ik het lijden voor God, als een leerling van Christus. Ik zal mij verheugen, wanneer ik zijn lijden deelachtig worde, terwijl mij elk lijden van dezen aard in de eeuwigheid onuitsprekelijke vreugde zal aanbrengen. Elk ingehouden

woord der onwilligheid; elke onderdrukte regtvaardiging van mij zelve tegen valsche aanklagen; elke eerbiedige gelatenheid bij onregtvaardige verwijtingen; elk edelmoedig stilzwijgen bij bitteren spot over mijne christelijke toegevendheid, heeft een groot loon in den hemel: — niets van dat alles zal de Alwetende vergeten, niets zal de Heilige onbeloond laten.

9. *Heb ik het aangename van God ontvangen; moet ik niet ook het onaangename van zijne hand ontvangen? Wanneer ik alzoo onder eenen slechten, gestrengen en boosaardigen heer staan moet, zal ik dáár den wil der Voorzienigheid vereeren; ik wil niet morren tegen God, niet morren tegen mijnen meester; ik zal mij oefenen in het geduld en in het zwijgen. Ik zal mij aansporen, hem nimmer eene regtvaardige oorzaak tot toornen te geven, en, zoo veel mogelijk is, elke gelegenheid tot onwilligheid voorkomen. Wanneer ik echter met alle christelijke kloekzinnigheid niets uitvoeren kan; wanneer ik het in geenen deele mijnen heer naar den zin kan doen, zal ik denken, dat het mijnen Heer in den hemel welgevallig is, als ik, met alle mogelijke getrouwheid en naauwgezetheid van geweten, mijn beroep waarneem. Ik zal denken, dat God mij beroepen heeft, om met Christus onrecht te lijden, en te volharden in het lijden van onrecht, en een voorbeeld van christelijke deugd te worden. *Christus gaf ons toch een voorbeeld, te lijden, zoo als Hij geleden**

heeft, — onschuldig — zwijgend gelijk een lam, dat ter slagting geleid wordt.

10. *Aan eenen Christen moet alles Christelijk zijn.* Onbeschaamde antwoorden, een trotsch gedrag, norsche gelaatstrekken, toornige blikken — dergelijke heidensche gebaren komen niet voort van den geest van Christus, en zijn in eenen leerling van Christus gansch onverdragelijk, wanneer zelfs zijn meester te eenenmale onregtvaardig tegen hem ware. Christelijke liefde overwint het booze door het goede.

11. *Alles wat gij doet, doet dat in den naam onzes Heeren Jesus Christus, en dankt God en den Vader door Hem.* COL. III. : 17. Dat is aan alle Christenen, ook aan alle dienstboden, ook aan mij gezegd. Ik wil alzoo alles, wat ik doe, in den naam van Jesus Christus doen, als zijn leerling, zoo als Hij het doen zoude, als Hij zichtbaar voor mij stonde. Wat ik zoo doe, is *deugd*, zelfs wanneer de zaak nog zoo gering en verachtelijk ware. Wat in liefde geschiedt, geschiedt in den geest van Christus, en niets is zoo gering, dat niet in liefde zoude kunnen geschieden. Wat kan geringer zijn dan eene spijs koken? eene kamer schoon houden? eene deur zacht open en toe doen? nochtans, hoe gering deze dingen ook zijn mogen, wanneer zij in liefde gedaan worden, zoo is het Gode welgevallig gehandeld. Hoe zoude zich Jesus Christus in mijne plaats gedragen? Dit zij mijne eenigste vraag.

12. *Ik sta altijd voor het aanschijn van God,*

die mijn binnenste ziet. Voor Gods alziende oogen kan geene daad, geene gedachte, geene begeerte verborgen worden; alles is open en zichtbaar voor Hem. Ik zal mij alzo voor alle bedriegelijk, huichelend, verslagen uitzigt hoeden. De Heer ziet mijn hart, en arglistigheid is Hem niet welgevallig. Hoe zoude ik mijnen meester kunnen vleijen, om eenigzins beter bij hem te staan? God ziet mijn hart, en de vleijer is een gruwel in zijne oogen. Hoe, zoude ik slechts zoo lang vijtig arbeiden, als ik onder het oog van mijnen meester was? Jesus Christus is getuige van al mijne gedachten, wenschen, handelingen, en zal eens over het openbare en verborgene als regter het voor de gansche eeuwigheid beslissende vonnis uitspreken. Het zoude immers oogen dienen zijn, wanneer ik slechts zoo lang vlijtig zoude zijn, als de meester tegenwoordig ware, en nalatig zoodra hij den rug gekeerd hadde; *Gods oog — mijn getuige.*

13. *Opreghtheid, eenvoudigheid des harten — de ware adel der menschen — een bijzonder sieraad der dienstboden.* Wat is eenvoudigheid des harten anders, dan het streven, om God alleen in alle dingen te gevallen? „Wees in alle dingen uwen liefderijken Heer gehoorzaam, niet met oogen-dienst, als zulke die den menschen welgevallig wilt zijn, maar als dienstknechten van Christus, met eenvoudigheid der harten, als die God voor oogen hebt; dat gij den wil van God van harte doet, en met

welwillendheid den Heer dienet en niet de menschen; wijl gij weet, dat een ieder, wat goed hij ook doe, daarvoor de belooning van den Heer zal ontvangen, hij zij een dienstknecht, hij zij een vrije." Welk eene troostelijke gedachte! ik dien den Heer, niet de menschen! knechten van Christus, niet de knecht der menschen, zijn christelijke dienstboden.

VOOR JONGELINGEN EN JONGE DOCHTERS.

Uw ouderdom heeft vele vijanden; ik wenschte u tegen den *vreeselijksten vijand* te wapenen. Uw ouderdom heeft vele schatten; ik wenschte u den *kostelijksten* te helpen bewaren. De kostelijkste schat is de zuiverheid, kuischheid, onbevlektheid aan lichaam en ziel; de vreeselijkste vijand is alles, wat u dezen schat ontrooven kan. Gij kent den schat niet; daarom wil ik u hem en deszelfs waardij leeren kennen. Gij kent de behoedmiddelen van dezen schat niet; daarom zal ik u dezelve kenbaar maken.

I.

Van de waardij der kuischheid.

1. *Onkuischheid bederft de gezondheid en het leven; kuischheid bewaart de gezondheid en het leven.* Hoe vele bloeiende jongelingen en jonge dochters, welke de vreugde hunner ouderen waren, stortten door de ontuchtigheid in het vroege graf? Hoe vele ontuchtigen dragen een krachteloos leven

tot afgrijzen om, en wandelen als uitgemergelde schimmen, als geraamten daar henen? Wie kan de hatelijkste, pijnlijkste ziekten slechts noemen, welke uit deze ondeugd voortspruiten? De ontuchtige zondigt aan zijn ligchaam; daarom oogst hij de vruchten der ontuchtigheid eerstelijk aan een ziek, afschuwelijk, krachteloos en geschonden ligchaam in.

2. *Onkuischheid verzwakt de vermogens der ziel, des geestes: kuischheid voedt en sterkt dezelve.* Gelijk het ligchaam door het woeste vuur der ontucht verstoord wordt, en gelijk een verwelkte bloem afvalt, zoo wordt met de verzwelgde levenskracht het geheugen verloren, en het vernuft zinkt bijna tot eene dierlijke domheid. Wanneer vernuftige schepselen zich aan de dierlijke lust overgeven, gelijk paarden en muilezels, is het dan een wonder, dat zij dan ook in verstand gelijk worden aan verstandelooze paarden en muilezels? Maar hoeveel begrijpt, verstaat, onderzoekt eene edele, onbevleete ziel, dat den onreinen te hoog en te diep — te goddelijk is? Hoe zal de geest der wijsheid in een onrein huis wonen?

3. *Onkuischheid brengt schade aan, kuischheid verwerft eere.* De onkuische ondervindt het zelf wel het beste, dat schande zijn loon is. Want waarom verbergt hij zich bij het volbrengen zijner schandelijke daden? Waarom wordt hij schaamrood bij de geringste verdenking, die deswege op hem valt? Niettemin kan hij het evenwel spoedig zoo verre

brengeu, dat hij niet meer bloost; dat hij geene duistere kamers meer zoekt, tot de werken der duisternis; doch dan heeft hij alle gevoel der eer verloren, dan ligt juist de grootste schande op hem, wanneer hij alle schaamte verloren heeft. Niet zoo is het met den kuischen, hij moet de oogen der menschen niet schuwen; de deugdzame bejegt hem met achting, en de ontuchtige zelfs beschouwt hem met stille bewondering, en kan niet begrijpen, dat een jongeling, dat eene jongvrouw moed en sterkte genoeg bezit, om de zonde te wederstaan, die hem, den onreinen, als eenen slaaf aan ijzeren banden gewankelijk rondvoeren.

4. *Onkuischheid bevekt en drukt het geweten; kuischheid verheugt ons.* De ontuchtige moge steeds in eenen stroom van lusten als begraven zijn; zijn hart is toch nimmer — waarlijk verheugd. Het geweten ontwaakt eerlang weder en spreekt luide: gij zijt beneden het dier gezonken! gij zijt de verleider der onschuld! hoe velen hebt gij in ellende, in schande en in behoefte gedompeld? hoe verre heeft uw verleidend voorbeeld rondom zich geschaad? Welk een gruwel zijt gij in de oogen van God en aller regtschapeu menschen? Daarentegen draagt de kuische een eeuwig vreugdemaal in zijn geweten met zich rond.

5. *Onkuischheid is de pest der familiën, der maatschappij, des staats, van het menschelijk geslacht; kuischheid is de zegen der familiën, der*

maatschappij en van alle staten. Wie het verstaan kan, merke daarop: ontucht vergiftigt de nakomelingschap, verwoest vorst en volken, man en vrouw, ouders en kinderen — verwoest het menschelijk geslacht.

6. *Onkuischheid jaagt schrik en angst voor God aan; kuischheid geeft vertrouwen op God.* De onreine mag het oog niet opslaan, tot den Reinsten; maar de vriend der zuiverheid ziet met vertrouwen op tot den Onbevlekten, wiens oog vuurvlammen zijn, en in wien geene zonde woont.

7. *Onkuischheid sluit den hemel, en stort in de hel; kuischheid, zuiverheid voert tot de aanschouwing van God, tot den omgang met Jesus Christus, tot de zaligheid.* Zalig zijn de reinen van harte, want zij zullen God aanschouwen.

Ik wilde niet duidelijker spreken, en niet meer zeggen. Wie het verstaan zal, die verstaat het zekerlijk; en wie het verstaat, dien is het genoeg gezegd.

II.

Behoedmiddel der kuischheid.

1. *Vermijdt den lediggang.* De lediggang broeit kwade gedachten, booze begeerten, weilustige beelden.

2. *Vermijdt het lezen van wellustige en hartverdervende schriften.* Dit lezen verhit uwe verbeelding en uw bloed, maakt uwe voorstelling van het booze

levendiger, uwe begeerte vuriger, uw hart weeker, uw lust tot arbeiden zwakker — de ondeugd zoeter en ten laatsten onontbeerlijk.

3. *Vermijdt alle onmatigheid in eten en drinken.* Deze brengt alle neigingen in gisting, verdooft het verstand, begraaft alle achting des menschen jegens zich zelve, berooft van alle kracht tot deugd, en maakt de grootste uitspattingen onvermijdelijk. De onmatige kan het goede dat hij wilde, niet meer doen, en doet het booze, dat hij niet wilde.

4. *Vermijdt bedorven en bedervende gezelschappen.* Waar de moedwil van booze knapen, waar de schaamteloosheid van meisjes te huis is, betreedt daar om Gods wil den drempel niet: want dáár gaat dood, zonde en satan uit en in.

5. *Vermijdt alle schouwspelen:* die, volgens het oordeel van mannelijke gewetensvrienden, uwe neigingen op den dwaalweg leiden, of aan dezelve een gevaarlijk voedsel kunnen geven. Ach, de wereld is niet rein genoeg, om aan onschuldige schouwspelen vreugde te hebben. Daarom rigten zich de schouwspelen naar de wereld, en voeren stukken ten tooneele, die aan de wereld behagen.

6. *Bewaart uwe schaamte.* Wat u de schaamte berooft, berooft u de kuisheid. De schaamte is de toom tegen allen ontucht. Wie den toom aflegt, opent voor de ontucht de deur en de poort.

7. *Bewaart den eerbied voor u zelve.* Gij zijt Gods tempel; ontucht verstoort denzelfden. Gij zijt

Gods evenbeeld ; ontucht bedekt het met woestheid.

8. *Bewaart de achting voor onschuldige zielen.* Gewent u, bij alle handelingen, daaraan te denken ; zoude ik dat doen in het gezigt eens eerlijken, vromen, waardigen mans die mij acht, eens deugd-zamen vriends die mij bemint ?

9. *Bewaart den eerbied voor God.* Hoe zoude ik tegen God zondigen ? dit is de kenspreuk der godsvrucht. De godvruchtigen kunnen, uit dien hoofde, wijl zij God vreezen, in de tegenwoordigheid Gods, aan alle verzoeking tot onkuischheid wederstaan. Wie niet vergeet, dat Gods oog hem overal ziet, zal niet ligtelijk iets ondernemen, wat hij in tegenwoordigheid eens vromen wijzen vriends gewisselijk zoude nalaten.

10. *Bewaart in u het levendige aandenken aan het sterven van Jesus Christus, die de uiterste doodsmarten leed, om de menschenziele te reinigen.* — Hij smaakte de bitterheid des doods, om mij zalig te maken : en ik zoude den giftbeker der wellust drinken, om mij eeuwig te verderven ?

11 *Bewaart in u het geloof aan de opstanding des vleesches en aan het oordeel.* Wat wij zaaijen zullen wij maaijen ; en de grootste oogsttijd is opstanding en geregt. De opstanding des zondaars, die zijn ligchaam geschonden heeft, hoe schandelijk, hoe beschamend zal die zijn ! En het vonnis : *gaat henen, gij ontuchtigen, in het eeuwige vuur*, wie zal het verdragen ? — Wie gelooft, kan onmogelijk zondigen.

12. *Bewaart uw hart voor de eerste zonde, voor de eerste begeerte die u bevlekt.* Met de eerste zonde is een groote stap tot het verderf gedaan.

13. *Bewaart in u de vreugde, den smaak voor het gebed.* Zegt met Paulus: alles, alles wat ik moet kunnen, kan ik door Hem, die mij versterkt. Wie niet in het gebed sterkte tot de overwinning zoekt, die wordt door de ontucht gewisselijk overwonaen.

Aanbidding Gods bij een onweder.

Almagtige! hoe ontzettend heerlijk vertoont zich in den donder en bliksem uwe magt! De donder is uwe stem. Heer! hoe magtig is uwe stem! Mensch en vee, hemel en aarde, alles siddert voor dezelve. Gij zijt de Heer der natuur. Almagtige! wij bidden U aan, en verheugen ons, dat Gij zijt; wij verblijden ons, dat wij uwe stem verstaan. Gij zijt de Schepper der natuur. Gij, die daar dondert, Gij zendt den bliksem voor uw aangezicht henen; Gij laat den donder van uwen hemel rollen, en doet de wereld daveren. — Donder en bliksem zijn uwe boden; zij gaan den weg dien Gij hun hebt gebaad; zij verkondigen uwe heerlijkheid. Het gekraak des donders, en het licht des bliksems maken uwe wonderen bekend. — De gansche natuur

is uw tempel, en viert ter uwer eer een plechtig feest. — Alle uwe vereerders bidden U aan. — De eik dien uw bliksem verbrijzelt, zegt overluid: de hand des Heeren heeft mij verplet. De stortregens die het aardrijk overstroomden, roepen luid: de hand des Heeren heeft ons uitgegoten. De wolken die verschrikkelijk tegen elkander botsen, roepen luid: de Heer heeft ons derwaarts gevoerd. — Hij, die thans dondert, is de God van Abraham, Isaäk en Jacob, die eens op Sinaï, onder donder en bliksem, zijne wet verkondigde. Hij die thans dondert, is de Vader van onzen Heer Jesus Christus, die eens, als in een' donder, tot Hem sprak: *Ik heb U verheerlijkt, en zal U wederom verheerlijken.* — U derhalve, wien Israëls volk zijnen God noemde; U wien thans donder en bliksem, weerlicht en stortregens, als den eenigen Heer der natuur verkondigen; U, wien thans de gansche natuur zwijgend als haren Heer aanbidt; U bidden wij ook aan als onzen Heer, en roepen met de gansche natuur: *U zij aanbidding: aanbidding zij U, Allerhoogste! voor U buigen zich alle knieën!* En daar U geene andere aanbidding behaagt, dan die welke uit een hart voortkomt, dat

uwen heiligen wil vereert, bemint en volbrengt, zoo roepen wij tot U met alle zuivere geesten : *U, U, Allerheiligste, eerbiedigen alle harten ! Amen.*

Bij eenen rijk gezegenden Oogst.

1. Een gezegende oogst is een geschenk van God. — Het is God, die aan alle menschen leven, adem, voedsel, alles geeft. Als God den oogst niet gezegend had, wat zouden dan alle menschelijke zorgen en verrigtingen hebben kunnen baten ? Wanneer God het gedijen niet gawe, wat zoude dan alle kloekheid, ervaring, zorgvuldigheid en bemoeijing der stervelingen baten ? De landman kan het veld wel bouwen, maar de vrucht niet dwingen. Hij kan den regen niet doen vallen en ophouden. Hij kan de zon niet op en onder laten gaan. Hij kan de winden niet gebieden, de stormen niet bedwingen, de overstromingen niet beletten, en den vernielenden hagel niet afwijzen. Op U, Vader van alle menschen, op U wachten aller oogen. Gij geeft hun hunne spijs te zijner tijd. Gij doet uwe hand open. Gij verzadigt alles wat leeft met welbehagen ; Gij hebt het klagen en zuchten uwer kinderen niet verworpen : Gij hebt het tranen-

geschrei van zoo vele weduwen en weezen, die om brood weenden, verhoord. Gij hebt uwen bezielenden en alles vruchtbaar makenden adem uitgezonden, opdat de aarde zoude verjongen, en tot algemeene vreugde rijkelijk vruchtbaar worden; Gij hebt alle hindernis tot den wasdom van onze velden geweerd: Gij hebt het hartsterkende brood uit de aarde doen voortkomen! Gij zijt het leven van alle leven, de kracht van alle krachten. Gij hebt aan het zaad de vruchtbaarheid, aan de vrucht hare rijpheid, en aan de rijpe vrucht het voedsel gegeven! Gij hebt thans op nieuw uwe milde vaderhand over ons open gedaan! Gij plantet op onze velden den heerlijksten oogst. Wij kunnen den sikkkel met vreugde ter hand nemen: ons oog kan zich met zien naauwelijks verzadigen. Waarlijk, alles is vol van de goedheid onzes Gods. Hij heeft zich aan ons niet onbetuigd gelaten. Hij heeft ons regen en vruchtbare tijden van den hemel gezonden. Niet wij, niet onze wijsheid, niet onze vlijt, niet ons vroeg opstaan, maar Gods vaderlijke hand die onzen arbeid zeggende, heeft ons deze vreugde verschaft. O Gij liefderijke Verzorger en Behoeder aller menschen! ja, Gij hebt onze velden met koren-

aren, en onze weiden met malsch gras gesierd. Gij vult onze schuren en voorraadkameren. Wanneer Gij niet wildet, kwam er geen graskorreltje op onze markten, geen graanspiertje zoude op onze weiden wassen. Te vergeefs zouden wij zaaijen, ploegen, mesten, planten, bevochtigen, zoo Gij den wasdom niet gavet.

Zoo is het: het koren dat thans onze velden bedekt, langs de wegen in onze schuren gevoerd, op de markt gebracht, in den molen gemalen en in den oven gebakken wordt, is Gods zegen. — Koren, meel, brood, alles komt uit Gods vaderlijke hand. — Als wij dit niet opmerken, dit niet gevoelen, dan verlagen wij ons beneden het redelooze vee; dan hebben wij oogen, maar zien niet; een verstand, maar verstaan niet; een hart, maar gevoelen niet. Eeuwige schande voor ons Christenen, als wij niet met geheel ons hart gevoelen, wat David gevoelde: *aller oogen wachten op U, Gij geeft hun hunne spijszede ten bekwamen tijde. Gij doet uwe hand open en verzadigt al wat leeft met welbehagen.*

2. Als een gezegende oogst Gods gave is, dan moet ons hart vol vreugde, vertrouwen en dankbaarheid jegens God zijn. Heeft ons

hart niet dikwijls gebeefd op de enkele gedachte, dat ééne hagelbui onze hoop in weinige oogenblikken verijdelen konde? En, daar wij onze hoop vervuld zien, kunnen wij nu wel, bij den troostvollen aanblik van zulke gezegende velden, onverschilligen ongevoelig blijven? Zullen wij ons niet geheel aan de stille vreugde over de almachtige goedheid Gods overgeven? Zie, zoo vele duizende menschen worden nu, door dezen gezegenden oogst, verkwikt, kunnen gemakkelijk het noodige voedsel vinden. Hoe, wanneer onze velden onvruchtbaar, onze schuren ledig gebleven waren? Hoe, als de groote en magtige Opperheer der menschen met ons zondaren naar onze verdiensten gehandeld hadde; hoe zouden wij thans te moede zijn? — Laat ons dan Gods goedheid erkennen, dankbaar met luide lofzangen vereeren. Laat ons elkander, in onze kerken, huizen en op onze straten toeroepen: *de Heer is genadig en barmhartig. Zijne barmhartigheid strekt zich uit over al zijne werken. U, o Heer, prijzen al uwe werken. Gij geeft ons den vroegen en spaden regen op zijnen tijd. Gij bewaart onzen oogst, getrouw en jaarlijks. U loven hemel en aarde, en alles wat daar in is.*

Maar zullen wij nu ook niet in het vervolg op Hem vertrouwen, die ons thans zoo vaderlijk onderhoudt? Wie zoude eenen God wantrouwen kunnen, die het thans op nieuw bewezen heeft, dat het Hem nooit aan middeleu ontbreekt, om zijne levendige schepselen te onderhouden, zoo min als het Hem aan magt ontbroken heeft, dezelve het leven te geven? Neen, ik heb geene reden van ooit, noch aan de magt, noch aan de wijze goedheid van mijnen en aller menschen God te wanhopen. Zijne almagt kan nooit uitgeput noch moede worden, om voor alle levendige wezens het noodige onderhoud te verschaffen. Zoo lang er eene zon schijnt, zoo lang leeft er een God, die hare stralen tot eenen zegen voor het veld kan maken. Zoo lang er wolken aan den hemel zijn, zoo lang leeft een God, die dezelve gebieden kan, om de dorstige velden met regen te verkwikken. Zoo lang ik nog koren en brood voor mij zie, zoo lang mag ik niet twijfelen, of God vermogend zij, mijn tijdelijk leven te onderhouden. — En al wierde ook de zon verdoofd, al verdwenen de wolken, al ware er geen graankorreltje meer voorhanden, zoo zoude ik toch nog altijd op mijnen God vertrouwen. Hij die de zon,

de wolken, het koren en het menschen-geslacht gemaakt heeft, heeft magt genoeg, mij en zijne overige kinderen zonder de dienst van zon, wolken, koren, enz. te onderhouden.

3. Als een gezegende oogst een geschenk van God is, dan moeten wij Gode een matig weltevreden hart daarvoor aanbieden. — Onze gansche ziel moet eenen afschrik hebben van die ligtzinnigheid, waarmede deze kostelijke gaven Gods door den ondankbaren verslonden, verbrast en verspild worden. — Wat oordeelen wij van eenen boozen zoon, die de gaven van zijnen vader roekeloos verwerpt, om welke de andere kinderen hunnen vader met tranen gebeden hebben? — Ieder handvol koren, ieder korenhalm, ja ieder graankorreltje moet ons als eene gave Gods, heilig zijn. Het schijnt mij toe, dat elke korenschoof, die op het veld gebonden wordt, den mensch toeroept: „ik ben een geschenk van God. De tranen der weduwen en weezen hebben mij bemest; de vaderlijke hand van God heeft mij opgekweekt; de aarde, zon, de wolken Gods hebben mij rijp gemaakt. Ik ben een geschenk van God, ten nutte zijner kinderen. Wee degenen, die mij met ondankbaarheid aan hunnen Vader, tot

onmatigheid, tot hun bederf, misbruiken!”

4. Als een gezegende oogst Gods gave is, dan moeten wij ons, door deze goedheid Gods, tot gevoelens van broederlijk medelijden en christelijke weldadigheid laten opwekken. — God is jegens allen weldadig; zouden wij dan ook niet van Hem leeren, weldadig jegens onze behoeftige broeders te zijn? Alle menschen zijn onze broeders en zusters; zouden wij dan niet van onzen overvloed, aan hen die gebrek lijden, iets laten toekomen? Wij genieten vreugde over eenen rijken oogst; zouden wij dan ook niet met anderen deze vreugde deelen? Zouden wij niet alle behoeftigen in den rijken zegen van God deel doen hebben? Zoude onze broeder, voor wien Jesus Christus gestorven is, gebrek lijden, terwijl wij overvloed hebben; honger lijden, terwijl wij verzadigd zijn? Neen, dat zij verre van ons! Als God ons geeft, dan willen wij ook geven; als God ons zegent, dan willen wij ook zegenen. Als de Vader ons verblijdt, dan willen wij ook onze broeders verblijden. Onze Vader is goed; wij willen zijne goede kinderen zijn. Hij deelt ons mede; ook wij willen mededeelzaam zijn, zoo veel wij kunnen.

Gedachten in het oogenblik eener verzoeking.

Er is een God. Hij is een belooner van het goede, en een straffer van het kwade. — Hij liet deze verzoeking over mij komen; Hij ziet op mij, en helpt mij strijden. — Als ik bezwijk, dan haal ik zijn oordeel over mij.

Of: wat anders waar geweest is, is thans ook nog waar: ook in dit oogenblik blijft het waar, dat mij het booze nimmer goed, en de verboden lust nimmer zalig kan maken.

Of: geene overwinning zonder strijd, geene deugd zonder overwinning, geene zaligheid zonder deugd voor mij.

Of: zalig die het booze doen kan, en het echter niet doet.

Of: hoe zal mijn hart tevreden zijn, als ik een oogenblikkelijk genot kan opofferen! Daarentegen hoe beangstigd, als ik het kwaad zal bedreven hebben.

Of: zich van den wellust te laten overwinnen — is niets groots. Maar zich het geliefkoosde te kunnen ontzeggen, en Gode alleen aan te hangen — dat is ware heldenmoed.

Of: zoo vele duizende heiligen hebben deze verzoeking zoowel ondervonden als ik, en door strijden de kroon der overwinning behaald. — Wat nu zoo vele duizenden hebben kunnen doen, zoude ik dat niet kunnen?

Of : hoe zoude ik mij schamen , als ik , na de zonde volbragt te hebben , of onder het volbrengen van dezelve , met eene bevlekte ziel voor den regterstoel Gods verschijnen moest !

Of : zoo zoet en bekoorlijk mij ondeugd voorkomt , vóór dat ik haar bedreven heb , zoo bitter , afschuwelijk en knagend zal mij dezelve , na het bedrijven , toeschijnen.

Of : wat naderhand ?

Of : de begeerte wordt door toegeven en inwilligen niet verzadigd , maar meer opgewekt. In het zondigen vindt men geene zaligheid , maar in de overwinning.

Of : de zonde is eene valsche vriendin : zij streelt , en onder haar streelen , verworpt zij.

Of : als gij de zonde over u laat heerschen , dan verwacht zij u in hare netten , en sleept u onherstelbaar in het verderf met zich voort.

Of : wees mannelijk en strijd dapper. Niemand heeft nog berouw gehad , dat hij dapper gestreden heeft — het zal u ook nimmer berouwen.

Of : hoe zoude ik den Satan de vreugd aandoen , dat hij zich konde beroemen : *ik heb hem overwonnen.*

Of : zoo plegtig heb ik onder de banier van Christus gezworen ; zoude ik thans trouweloos tot de partij der hel overgaan ?

Of : wie wil , die kan.

Of : wat is uwe deugd , zoo zij zich niet in den strijd vertoont ?

Of ; wat is uw voornemen, als gij daaraan zoo ligtelijk ontrouw wordt ?

Of : hoe deed Jesus in de woestijn, hoe maakte Hij dáár den verzoeker te schande? Hoe heerlijk zit Jesus thans aan de regterhand des Vaders !

Gebed, als men in de kerk de openbare godsdienst niet kan bijwonen.

Vader! hoe gaarne wenschte ik in uwen tempel gemeenschappelijk met uwe vereerders uwen naam te prijzen ! Gij kent mijn hart : het is niet uit gemak , niet uit traagheid of onverschilligheid , dat ik van uwe gemeente wegblijf ! Gij hebt mij in zulke omstandigheid geplaatst, dat ik niet ter kerke kan komen. Het is dus uw wil, dat ik U , hier in mijne eenzaamheid, in het verborgen, prijze, en deze uw wil is mij dierbaarder dan de mijne. Gij ziet overal met ontferming op mij neder, zoo wel in huis als in de kerk. Ik mag U overal Vader noemen, en kan U overal als mijnen Heer aanbidden. Uwe ontfermingen kunnen mij overal verkwikken, en met U kan mijn hart zich overal vereenigen. Gij laat U niet binnen de muren van eene kerk opsluiten, en uwe hulp laat zich aan geene plaats verbinden. Gij zijt met uw licht, kracht en liefde

overal tegenwoordig. Wie U zoekt, die zal U vinden, en daar vinden, waar hij U zoekt. Waar immer mijn hart voor U klopt, daar kan ik mij over uwe liefde verblijden. Waar ik mij ook bevinde, daar kan ik tot U naderen. Uwe genade is nooit ver van mij af, als mijne ziel slechts naar dezelve dorst, en tot U in liefde nadert. Ik kan ook te huis, op het ziekbed, op de reis, uw woord onderzoeken. Thans spreekt Gij wel niet door de stem des leeraars tot mij, maar uw H. Geest kan tot mijn hart spreken. Thans word ik wel niet, door de zichtbare godsvrucht van mijne broeders en zusters, tot een geloovig bidden opgewekt: maar het voorbeeld van uwen Zoon, die dikwijls geheele nachten in de eenzaamheid met bidden doorbragt, kan mij lust en kracht tot bidden verschaffen. — Ik kan, wel is waar, het heilig misoffer thans niet bijwonen; maar ik kan mij zelven toch aan U tot een welbehagelijk offer maken, zoo als zich uw Eeniggeborene aan het kruis tot heil der menschen geofferd heeft. — Ik kan thans niet tot de tafel des Heeren naderen, en in zijne gemeente het vleesch van den Zoon des menschen eten, en zijn bloed drinken; maar mijn geloof aan zijn woord, mijn vertrouwen op

zijne liefde, en mijne liefde jegens Hem, als mijnen Verlosser, kan mij ook heiligen, zoo dat ik gezind worde, gelijk Hij, gehoorzaam, ootmoedig van harte, zachtmoedigen liefderijk te zijn, jegens een ieder, gelijk Hij. — Ik kan mijne zonden aan den priester niet belijden; maar ik kan mij nogtans voor de oogen des alzienden Regters vernederen. Aan U, o Vader, tegen wien ik gezondigd heb, kan ik mijne zonden belijden, U om genade smeecken, tot U met een gebroken hart roepen: *wees mij arme zondaar genadig!* Voor U kan ik het heilig voornemen vernieuwen, om uwen wil te doen, en mij volstrekt met uwe schikkingen tevreden te houden.

Ach, hoe dikwijls was ik in de kerk met een ongevoelig hart! Ik ging er uit gewoonte naar toe, en kwam er met een ledig hart weder uit. Ik kwam verstrooid in uwen tempel, en keerde onverbeterd naar huis. Ik hoorde uw woord: maar liet het geene wortel vatten, en Gij verdroegt mij met geduld! — Langmoedige! wie kan uwe verschoonende liefde bevatten? Ik wil U, van dit oogenblik af, nooit meer wederstreven. Zoodra ik weder ter kerke kan komen, (hetgene ik U thans, met een dankbaar, maar van schaamte doordron-

gen hart, beloof) zal ik met den eersten klokslag tot mij zelven zeggen : Op, op, mijne ziel! u roept de Heer; Hij ijlt u met zijne genade te gemoet; breng Hem slechts een geloovig hart, opdat Hij het met wijsheid, liefde en zaligheid vulle! — Ja, op den eersten klokslag wil ik voor U verschijnen, en U in de gemeente loven en prijzen, opdat al mijne medechristenen door mijn geloof worden opgewekt, en de engelen zich over mijne liefde verblijden. Amen.

Als men des nachts ontwaakt.

Vader! Gij zijt bij mij, ofschoon ik U niet zie. Ik herinner mij met vreugde uwe tegenwoordigheid. Gij zijt bij dag mijn God, en des nachts mijn beschermer. Ik aanbid U, zoo wel in den middernacht als op den schoonen morgen, en dank U, dat ik U te allen tijde mag aanbidden.

Vader! hoe goed zijt Gij! Gij versterkt, door de zoete weldaad van den zachten slaap, zonder ons toedoen, zonder ons weten, de krachten uwer kinderen op aarde. — Hoe vergenoegd en als herboren zal ik morgen bij mijn ontwaken zijn!

REISGEBED.

(*Naar het latijn.*)

1. God! Gij hebt de kinderen Israëls droogvoets door de roode zee geleid; Gij hebt de Wijzen uit het oosten door het geleide van eenester tot uwen Zoon gebragt; zegen thans ook onze reize; schenk ons geruste dagen, en geef ons uwen heiligen engel tot leidsman, dat wij het doel onzer reize bereiken, op de bestemde plaats aantreffen — en dan eenmaal, na de voleinding der groote bedevaart op aarde, tot den ingang in het eeuwige leven, in ons ware Vaderland geraken: door Jesus Christus onzen Heer, uwen Zoon.

2. God! Gij hebt uwen dienaar Abraham uit Ur gevoerd, en den ganschen tijd van zijne omwandeling, in alle gevaren, vaderlijk beschermd: *wees ook onze bescherming en onze hulp.* Wees onze aansporing tot gaan, wanneer U de reize welgevallig is — onze troost op den weg, onze schaduw in den zwoelen middag, ons licht in de duisternis, onze bedekking tegen koude en regen; onze wagen in de vermoeide stonde, onze hulp in den nood, onze straf op het glibberige pad; opdat

wij, onder uwe leiding, daar aanlanden, waar wij heenreizen, en gezond weder terugkeeren: door Jesus Christus onzen Heer, uwen Zoon. Amen.

*Hoe men in gewigtige zaken met God
moet raadplegen.*

Het is eene ligte, en voor den kortzigtigen mensch hoogst noodzakelijke kunst, in alles met den Alwetenden te kunnen raadplegen. — *Wie weet wat morgen geschieden zal?* Niemand, dan Hij die den tegenwoordigen dag gemaakt heeft, en ook dien van morgen het aanzijn zal geven. — *Wie weet alles, wat ons goed is?* Niemand, dan Hij die onze goede en kwade dagen, eer wij nog waren, van eeuwigheid voorzag en bepaalde. Daarom zal ik, voor elke gewigtige onderneming, eer ik zelf de hand aan het werk sla, met God raadplegen. — Maar hoe kan ik den Allerhoogsten raadplegen?

1. Ik wil mijn best doen, mijne eigene neigingen voor of tegen hetgene ik ondernemen zal, ter zijde te stellen, en mijn hart die onzijdigheid trachten te geven, welke ik noodig heb, om, als een opregte Nathanaël, voor God te verschijnen. — Ik wil in dezer voege bidden:

Heer! Gij kent mij, en weet wie ik ben. Ik schenk U mijn hart, geheel en al, zonder eenige bepaling. Mijn leven en mijn sterven, mijne vreugde

en mijne droefheid — alles is in uwe hand. Maak het met mij, zoo als Gij wilt. Wilt Gij dat ik dit doen zal — zoo doe ik het: zoo niet — ik zal het laten. Wilt Gij dat ik iets anders zal doen — het zal geschieden. Mijne vrijheid behoort U toe, en al mijn verlangen wacht slechts op uwe wenken — uw wil zij de mijne!”

2. Vervolgens zal ik, met een kinderlijk vertrouwen, den Vader van licht en raad smeeken, dat Hij mij verlichte, om de waarheid te zien, en versterke, om eene keus te doen, die mij heilzaam en hem aangenaam is. — Ik wil bidden:

„Vader des lichts! bij U is wijsheid zonder maat, en barmhartigheid zonder grenzen. Gij weet alles; Gij weet wat mij goed is; Gij kent den weg dien ik gaan moet, en het doel hetwelk ik wensch te bereiken. Gij kent de goede en kwade gevolgen, die voor mij en mijne medemenschen, uit mijn besluit kunnen geboren worden. Zend dan eenen straal uwer wijsheid in mijn hart, opdat ik zie, wat waar of valsch, wat goed of kwaad, wat U behagelijk of niet behagelijk zij. Sterk mij, om datgene te kiezen, wat ik in het oogenblik des doods, zoude wenschen gekozen te hebben. Ik wil in uw naam, o Heer, overleggen, wat ik doen of laten moet; ik wil voor uw beilig aangezigt mijn besluit nemen, en, met uwen magtigen bijstand, ten uitvoer brengen, wat ik besloten heb.

3. Na dit gebed, wil ik de gronden voor en tegen

mijne onderneming naauwkeurig overwegen; al mijne natuurlijke voorzigtigheid te baat nemen; met een ervaren en godvruchtig man raadplegen, en eindelijk, na een rijp en onpartijdig overleg, zulk eene keuze doen, als mijn verstand, geweten, voorzigtigheid en godsdienst, als het heilzaamst mij zullen aanraden.

4. Eindelijk wil ik mij op nieuw tot mijnen God begeven, Hem mijn besluit voorleggen, en zijne goedheid smeeken, dat Hij mij in mijne onderneming zegene. — Ik wil bidden:

„Beste Vader! zie, ik ben thans weder voor uw heilig aangezicht verschenen, en leg mijn besluit voor uwen troon neder. Bevestig hetgene Gij in mij gewerkt hebt. — Ik ben het werk uwer almacht, en mijn besluit is ook uw werk. Vader! spreek uwen vaderlijken zegen over uw kind en mijn voornemen uit, opdat ik volbrengte wat U behagelijk is, en spoedig de rijke vruchten inzamele van hetgene Gij hebt gezaaid.”

ALGEMEEN GEBED BIJ ALGEMEENE RAMPEN.

(*Uitgegeven door Paus Urbanus. VIII.*)

1. Wij belijden, o Heer, voor uw aangezicht de zonden, die wij hebben begaan, en vergelijken dezelve met de straffen, die Gij over ons hebt laten komen.

2. Overdenken wij het kwaad, dat wij be-

dreven hebben, zoo is hetgene wij thans verdragen, onvergelykelyk geringer, en hetgene wij sedert lang verdiend hadden, onvergelykelyk grooter.

3 Ja, Vader! zwaarder is het, dat wij verdienden — en ligter hetgene wij ondergaan.

4. Wij gevoelen de gevolgen van de reeds bedreven zonden, en nochtans heerscht de lust van op nieuw te zondigen in onze nog onbekeerde harten.

5. Uwe geeselslagen, o Heer, vervolgen onze zwakheid — maar overweldigen onze boosheid niet.

6. De droefheid pijnigt onze kranke ziel, — maar de trotsche overhelling tot ondeugden vernedert zij niet.

7. Bittere smart verteert ons kommervol leven: maar onze wandel wordt niet beter.

8. Als Gij langmoedig ons verschoont, zoo achten wij zulks niet, — en als Gij naar uwe gerechtigheid ons slaat, zoo houden wij het niet uit.

9. Als Gij ons tuchtigt, dan belijden wij onze zonden — maar, zoodra houdt Gij niet op ons te bezoeken, of wij zijn vergeten, hetgene wij te voren hebben betreurd.

10. Strekt Gij uwe slaande hand over ons

uit, dan belooven wij ons te zullen beteren, — maar zoodra hebt Gij ze opgeligt, of wij verwaarloozen de belofte aan U zoo vaak gedaan.

11. Als Gij slaat, dan roepen wij tot U: Heer! wees ons genadig. — En als Gij ons genadig zijt, dan eischen wij weder dat Gij ons zult slaan.

12. Heer! wij zijn zondaren, en belijden dat wij gezondigd hebben. Wij weten, dat wij, als uwe barmhartigheid ons niet in genade aanneemt, uwer gerechtigheid in handen vallen.

13. Almagtige Vader! geef ons, uit loutere genade, datgene waarom wij U smeeken — Gij, die ons uit niet geschapen hebt, opdat wij U zouden kunnen smeeken. Door Jesus Christus onzen Heer. Amen.

Bij eene algemeene verwarring.

Van U, o Vader des lichts, komt het ware licht over ons neder. Wij menschen kunnen het ware licht slechts ontvangen — maar niet geven. Zend Gij dan uw licht in onze zielen, opdat wij U mogen kennen, beminnen, en, door liefde tot U, zalig worden. Amen.

Als de zedeloosheid van dag tot dag toeneemt.

Gij alleen zijt goed, hoogste Goed! onze

Vader! Wend toch het bederf van ons af; wij immers zijn niet in staat den stroom der verleiding tegen te houden. Red uw heilig volk; verwoest het rijk der duisternis. — Vader! uw rijk kome! laat het de overhand houden, en overwinnend zegevieren. Amen.

In oorlogstijd.

Vrede, vrede, ja vrede zij den menschen op aarde! Jesus Christus! zend Gij ons den vrede, dien Gij alleen kunt geven, eerst in ons hart, vervolgens over ons land, over de gansche aarde. Amen.

Als de rampspoeden nog meerder toenemen.

Vader! nog is de hemel boven ons bewolkt; nog stijgen steeds nieuwe onweerswolken omhoog, en pakken zich boven onze hoofden op eene vreeselijke wijze te zamen. — En nog kloppen uwe kinderen, die U verlaten hebben, niet op hunne borst, maar gaan veeleer met zondigen, hoe langer hoe ligtzinniger in hunne dwaasheid voort. — Ontferm U onzer, en laat ons niet in de zonde sterven. Neem de sluier weg, die ons de oogen verblindt, opdat wij ons tot U mogen wenden, en de leiding uwer genade toch eens volgen. Laat ons de

barmhartigheid, die ons slaat, dankbaar vereeren, opdat wij uwer gerechtigheid niet in handen vallen.

Jesus Christus, uw Zoon, stierf voor ons: o laat zijn bloed voor ons niet te vergeefs zijn uitgestort. Amen.

Na den vrede.

God des vredes! Gij hebt ons rust van buiten geschonken; o laat ons nu, zoo de geesel des oorlogs ons niet beter heeft gemaakt, toch ten minste, door het genadig geschenk des vredes, beter, en den innerlijken vrede waardiger worden. Amen.

Gebed bij het verkiezen van eenen Bisschop of Leeraar.

Heer Jesus! onzichtbare Herder onzer zielen, onzichtbaar Hoofd uwer Kerk! Zie, wij, uwe schapen, zijn thans zonder zichtbaren herder; deze uwe gemeente is thans zonder zichtbaar hoofd. Binnen kort zal er een herder over uwe schapen, een hoofd uwer gemeente, verkozen worden: laat deze keuze aan uw opzigt, aan uwe almachtige genade aanbevolen zijn. — Gij hebt uw bloed voor ons vergoten, om ons in uwen schaapstal in te voeren: kan het U

dan onverschillig zijn, of uwe schapen eenen getrouwen herder of wel eenen huurling krijgen? Gij hebt aller menschenharten in uwe hand; bestuur dan ook, naar uw welbehagen, al degenen, die op de keus van onzen nieuwen herder eenigen invloed hebben. Geleid hunne oogen, opdat zij niet zien op hetgene aardisch, tijdelijk, schitterend, maar op hetgene eeuwig, hemelsch, heilzaam is. Doe hen hunnen voornaamsten en onvermijdelijken pligt, die op hen ligt, ter harte nemen, om den waardigsten te verkiezen. Laat hen gevoelen, dat zij deze keuze doen, in naam der geheele gemeente; dat het hun niet om eenig vergankelijk gewin of voordeel, maar om het heil van onsterfelijke zielen te doen is; dat van hen op den oordeelsdag eene strengere rekenschap zal worden afgevorderd, als zij meer op de aanbeveling eens menschen, dan wel op de stem huns gewetens, meer op partijdige voorstellingen, dan op den wil van God, hebben acht gegeven. Leid hunnen zinnen en hun hart, opdat zij den waardigsten leeren kennen, en eenparig verkiezen. — O Gij, die onze Herder en ons Hoofd zijt, onze Vriend en onze Zaligheid! Jesus Christus! schenk ons eenen herder die U lief heeft, zoo als Petrus en

Joannes U hebben lief gehad, en die ons, zijne schapen, bemint, zoo als Gij, die uw leven voor ons hebt overgegeven. Geef ons eenen herder, die is, zoo als hij moet zijn, onberispelijk in zijnen wandel, en vol van den heiligen Geest: dat hij ons in eene goede weide voere, ons voede met uw woord, en ons drenke met het bronwater des eeuwigen levens. Schenk ons eenen herder, die voor ons leeft, opdat wij voor U leven; die voor ons waakt, opdat wij U niet ontruikt worden; die voor ons strijdt, opdat wij de uwen blijven; die voor ons bidt, opdat wij in liefde en eensgezindheid met hem slechts één ligchaam uitmaken, waarvan Gij het hoofd zijt; die ons vermaant, waarschuwt, bemoedigt, vertroost, bestraft, aanspoort, terug houdt — en eindelijk in het eeuwige leven overbrengt. Schenk ons eenen herder, die bij ons als uwe plaats bekleedt, die ons door zijn voorbeeld sticht, door zijnen ijver ontvlamt, door zijnen onberispelijken wandel beschaamt, door zijne liefde draagt, door zijne wijsheid bestraft, door zijn geduld versterkt, door zijn gebed zegent, door zijne leer ons leidt, zuiver en bekwaam maakt, ter uitoefening van eene onbevleete godsdienst in geest en waarheid, opdat wij voor menschen

en engelen een waardig gezigt opleveren , en uwen , en onzen hemelschen Vader , ja U zelve , een welbehagelijk offer worden . Amen .

Gedachten op een kerkhof.

Hier rusten mijne medebroeders ! Maar is dit slechts eene rustplaats der dooden ? — Hier vergaan mijne medechristenen ! Maar is dit slechts eene plaats der verrotting voor de gestorvenen ? — Neen , dit zoude al te gering zijn . — Hier is de *akker Gods* . — O veelbeduidend woord ! Hier heeft de goede God een overvloedig zaad voor de onsterfelijkheid verborgen . — Verheug u , mijne ziel ! thans weet gij wat een kerkhof is . — Gelijk de graankorrel in de aarde verborgen ligt , en daarin verrotten moet , opdat uit hare verrotting een rijke oogst voortspruete , zoo verrotten ook hier de doode lichamen , gezaaid voor den dag der opstanding tot onsterfelijkheid . — De dag der opstanding zal voor alle kerkhoven de algemeene oogsttijd zijn . — Dan komen de engelen van den levenden God , en verzamelen de uitverkorenen , als koornschoven , en brengen ze in de schuren des hemelschen Vaders , en werpen de verworpelingen als onkruid in het vuur . — Hier is dus de *akker Gods* ; hier wordt gezaaid ter verderfelijkheid , om ter onverderfelijkheid te worden opgewekt . — Dit ligchaam , hetwelk wij hier dragen , is aarde , en moet overeenkomstig

met deszelfs natuur, ter aarde wederkeeren. — Al spoedig overvalt ons de tijd des ouderdoms met deszelfs zwakheden en ongemakken. Spoedig, spoedig vloeit het bloed langzamer door de aderen. Spoedig, spoedig ziet het oog en hoort het oor niet meer. Van lieverlede verdrogen de sappen des levens. Eindelijk staat de gansche beweging van ons ligchaam stil. En hoe zeer is dan het verstijfde ligchaam van het levend menschelijk ligchaam onderscheiden! — Hoe ligt daar alle schoonheid verwelkt! — Alle bloedverwanten en vrienden wenden het oog daar van af. — Na eenen korten tijd stort het geheel en al in, en is — vergaan. — Zoo is de mensch op aarde; zoo is hij bij zijnen dood. *Het wordt gezaaid ter verderfelijkheid.*

Maar het wordt ter onverderfelijkheid opgewekt. — Het ligchaam, waarmede de regtvaardigen, op den dag der opstanding, op nieuw bekleed zullen worden, zal aan dit verderf niet meer onderhevig zijn. Dan zal geen dood meer over het ligchaam heerschen. Deszelfs voortdoring zal eeuwig zijn, gelijk de voortdoring van den onsterfelijken geest die daarin wonen zal. — Het afnemen, sterven, begraven, is dus als het zaaijen. — Zoo min als het koren, hetwelk men in de aarde strooit, geheel verloren gaat, zoo min verliest gij ook voor altijd het leven, hetwelk in het sterven ophoudt. — *Het zal opstaan ter onverderfelijkheid.* — Daarom wil ik deze heilige plaats, waar de beenderen mijner medebroeders rusten,

nimmer voor afschuwelijke plaatsen der verrotting houden, maar eenen *akker Gods*, waar zaad ter onsterfelijkheid verborgen ligt. — Ik wil mij ook niet meer den dood als een schrikbeeld voorstellen. Hij toch is voor ons geen dood, maar de bode Gods, die ons tot ons ware vaderland oproept; hij is ons eene zoete insluimering na de vermoeijenis van eene zeer moeilijke reis; hij is een overgang tot een heerlijk leven. — O troostvolle waarheid! — nooit zal ik u vergeten: *als het graan in de aarde niet sterft, dan brengt het ook geene nieuwe vruchten voor den oogsttijd voort.* — Als ik niet sterf, dan zal ik geen nieuw leven door de opstanding verkrijgen. Welkom zij mij dan het sterven: het is een zaad, gestrooid voor het eeuwige leven. Dood! dat zij alleen voor u sidderen, die aan geene opstanding gelooven. Ik geloof in Jesus Christus, die den dood heeft overwonnen, die zelf ten derden dage is opgestaan, en die nog leeft, eeuwig zal leven, en ook mij zal opwekken. — Ook ik zal dus eens sterven, om weder te leven, en eeuwig te leven. — Dood! hoe, zoude ik u vreezen? — Jesus leeft: neen, ik vrees u niet!

Een woord van troost voor lijdenden.

1. Geen lijden is zoo zwaar, en geene droefheid zoo bitter, waarvoor ons het Evangelie geene verligting en geen troost verschaffen kan. Dit is de eerste waarheid, welke ons op de leer des Evan-

lies opmerkzaam, en voor deszelfs troost vatbaar maken moet. Geloof het dus, mijn hart! gij zult het zelf ondervinden; geloof het slechts. Jesus Christus heeft u voor elke wonde balsem, voor elke smart verzachting, voor elke kwaal verligting toebereid.

Alle vertroostingën, welke ons in dit leven ten deele kunnen worden, liggen in dit eenig woord van troost opgesloten: *dengenen, die God beminnen, werken alle dingen mede ten goede.* En dit is eene tweede waarheid, de troost-waarheid zelve, welke, door God in de harten geschreven, troost en geneezing verschaffen kan. — *Dengenen, die God beminnen, werken alle dingen mede ten goede.* Elk woord is een woord van troost. *Alle dingen* dienen ons ten beste. Uwe armoede dus, o armen! uwe verachting, o verachten! uwe krankheid, o zieken! — alles dient ten uwen beste, als gij maar met een opregt hart God tracht lief te hebben. Uwe armoede zal u eenen rijkdom geven, dien geen roest bederven, geen dief rooven, geen vuur verteeren kan. Uwe verachting zal u voor het gansche menschedom met oosterfelijke eer kroonen. Uwe krankheid zal u, door de heerlijkheid van een nieuw leven, nimmer verderfelijk, onuitsprekelijk heerlijk ligchaam, vergoed worden. Uw wankelen en vallen zal u sterk en onbewegelijk, en uw zondigen zal u ootmoediger, waakzamer, en tot grootere vreugde der engelen maken. *Alle dingen werken dengenen, die God be-*

minnen, mede ten goede. — *God beminnen*, ziedaar de eenigste voorwaarde, die van ons gevorderd wordt, en waartoe God zelf ons de krachten schenkt. *Dengenen*, die God beminnen, zal de armoede verrijken; de verachting zal hem verheerlijken; de krankheid verheugen: het wankelen, vallen en zondigen tot hoogere zaligheid bevorderen: *dengenen, die God beminnen, werkt alles mede ten goede.* Want het is God, die alles tot ons best bestuurt. Hij is de Heer; Hem dient alles ten onzen nutte; in zijne hand worden alle dingen enkel werktuigen ter onzer zaligheid. Alles dient tot ons geluk, alles helpt en draagt daartoe bij. Alles wordt een middel tot ons best; — God is het eigenlijk, die ons zalig maakt. — *Alles werkt ten goede mede.* Daarom, als wij God beminnen, zal alles beter voor ons worden, dan het tegenwoordig is. Onze droefheid zal in vreugde, en onze smart in zaligheid overgaan. *Ten goede.* Ja eens zal het er met ons regt goed uitzien, en dit, omdat wij het bittere gewillig drinken, en de rampen geduldig dragen. *Dengenen, die God beminnen, werkt alles mede ten goede.* Zonder deze bitterheid zoude ons die vreugde, zonder dit lijden die zaligheid, zonder dit zaaijen zulk een oogst, niet ten deele worden.

2. De geschiedenis van Josef stelt deze troostvolle waarheid in een helder licht. Toen zijne broeders het boos ontwerp tegen hem beraamden, met moorddadige handen hem aangrepen, onbarmhartig

in den kuil wierpen , en aan baatzuchtige vreemdelingen als slaaf verkochten ; toen hij , door zijne kuischheid , de huisvrouw van zijnen heer tot wraakzucht verbitterde , en , als de ondankbaarste bedrieger zijns weldoeners , in den kerker geworpen werd — wie had toen in het geringste kunnen vermoeden , dat deze Josef , die van zijnen vader reeds als dood beweend was , deze gevangen , vergeten jongeling , eens nog heer en redder van Egypte , zijnen grijzen vader tot steun en troost , de weldoener van zijne liefdelooze broeders en hunne kinderen , ja de zegen van het gansche land en verre aflaggende plaatsen worden zoude ? En zie! hij werd het , en werd het juist langs wegen , die hem het verste daar van schenen te verwijderen. Hij werd een slaaf , gevangene , en werd juist daardoor heer , redder , onderkoning. *Dengenen , die God beminnen , werken alle dingen mede ten goede.*

3. De geschiedenis van onzen Heer Jesus Christus stelt deze troostvolle waarheid in het allerhelderst licht. Toen de arme , verachte Nazarener , met twaalf Galileërs in Judea rondreisde ; toen Hij , aan den Olijfberg , op dat bange oogenblik , met de hevigste doodsangsten op de aarde lag te worstelen ; toen Hij door geregtsdienaren gegrepen , gebonden , voortgesleept werd ; in het paleis van Caïphas bespot en met schimp overiaden stond ; van onmenselijke mensen werd gegeeseld , met eene doornen kroon , rietstok en mantel , onheiligd ; door de oopen ge-

hoopte straten van Jeruzalem naar de strafplaats geleid; daar los gemaakt, ontkleed, nedergeworpen, aan het kruis genageld, omhoog geheven werd; toen Hij zwiĳgend tusschen moordenaren hing, het hoofd boog, en den geest gaf, van het kruis afgenomen, in lijnwaad gewonden werd, en sprakeloos. koud, verstijfd in het graf was liggende. . . . ach! als wij toen dezen Jesus van Nazareth, in alle deze onstandigheden, gezien hadden, ooggetuigen van dit alles waren geweest, en van het hooge raadsbesluit Gods niets hadden geweten; wie, wie had dan, ook slechts van verre, durven vermoeden: zie! deze gevangene, veroordeelde, ter dood gebragte, zal weder levendig, in den hemel opgenomen, boven alle magten en heerschappen verheven worden; Hij zal eenen naam boven alle namen ontvangen; zie, deze veroordeelde zal regter over alle levenden en dooden; deze doode de opwekker aller dooden; deze gevangene de koning aller koningen; deze vernederde de verhevene boven alle hemelen; deze verachte de aangebedene van engelen en menschen; deze gehoonde de zaligste aller zaligen; deze hulpelooze de helper aller hulpeloozen; deze stervende de overwinnaar des doods; deze gewonde het heil der wereld; deze Jesus van Nazareth, onder de gestalte van eenen dienstknecht verschenen, de Heer worden?

Wie had zoo iets kunnen vermoeden? En echter gebeurde het. Om in de hoogte te heerschen, moest Jesus diep vernederd lijden: elke opoffering, elk

ongemak, elke traan, elke bloed-truppel, elke lastering, elke wond en elke buil, doornsteek en hamerslag — alles, alles moest medewerken tot zijne aanstaande heerlijkheid. Zijne onderdrukkers hielpen mede tot zijne verhooging; zijne kruisigers zetten Hem de kroon op het hoofd, zonder dat zij het wisten en wilden — maar zij moesten. — *Dengenen, die God beminnen, werkt alles mede ten goede.*

4. Thans zie ik het dan duidelijk in, dat dengenen die God beminnen, alles ten goede medewerkt. — De kerker en het kruis voeren tot den troon. — Door lijden kwamen Josef en Jesus Christus, het hoofd der gemeente, in hunne heerlijkheid. Josef beminde den God zijner vaderen meer, dan al de bekoorlijkheden van den wellust, en omdat hij God boven alles beminde, daarom moest hem alles ten zijnen nutte medewerken. Jesus Christus beminde zijnen Vader meer dan zijn leven, en, omdat Hem de wil zijns Vaders dierbaarder was dan alles, daarom moest Hem alles te zijnen beste medewerken.

Zoo zal ook voor mij, als ik God maar boven alles bemin, alles medewerken ten goede. Gezondheid en ziekte, rijkdom en armoede, hoogachting en vervolging, zoet en bitter, leven en sterven, alles zal ten mijnen beste medewerken.

In deze waarheid wil ik gelooven, tot dat ik die ondervinde. Aan God wil ik mij houden, en dan alles laten gebeuren; wat gebeurt, omdat toch alles,

wat er gebeurt , te mijnen beste zal dienen. Ik wil met liefde dragen , wat ik te dragen heb , doen , wat ik doen moet , en afwachten , wat ooit gebeuren moge. Want ik ben wel verzekerd , *dat dengenen, die God beminnen, alles ten goede medewerke.*

PSALM IN LIJDEN.

Hier lig ik, o Heer, voor U neder in het stof—een zware last drukt mij op het hart.

Geen menschelijk hart heeft zich voor mij geopend, om mijne klagten op te nemen; en al had ook een mensch met mij medelijden, hij zoude mij niet kunnen helpen.

Gelijk een kind tot zijne moeder, zoo vlieg ik tot U, o mijn God! — het werk uwer handen wijst Gij niet af!

Ik heb mijne kamer gesloten, om met U alleen te zijn; Gij zijt wel overal tegenwoordig; maar hier is het mij, als hadde ik U na lang zoeken gevonden.

Vader! o Vader! ik kan thans niet anders dan weenen — mijn hart spreekt met U — Gij weet wat mij bezwaart, zonder dat ik het U behoef te melden.

Gij alleen ziet tot in mijn hart, waarin zij niet zien kunnen die mij kwellen; Gij alleen kunt mij troosten en mijn kranke hart bedaren.

Gij zijt magtig genoeg, om mij uit den nood te redden, waarin Gij mij liet komen; doch uw wil geschiede! — Gij weet wat mij dienstig is.

Gij hebt zelfs uwen eigen Zoon, in wien Gij uw welbehagen hadt, niet gespaard: — Hij dronk den kelk des lijdens tot op den bodem uit.

Zòò konde Hij alleen zijn geliefd volk de vrijheid koopen, zòò alleen zegevierend zijne heerlijkheid binnen gaan.

O Gij, de onschuld zelve, Jesus Christus! Gij zweeft aan het kruis mij aanhoudend voor den geest — aan uwen bloedigen dood heeft zich mijne arme ziel gewijd.

Onschuldiger dan Gij werd nooit eenig sterveling gevonden; onschuldiger kan ik niet lijden; en al mijn lijden komt het uwe in het minst niet nabij.

Stil en weldadig wandeldet Gij daar henen, en zij die Gij vol medelijden verdroegt, hebben U aan het kruis geslagen!

Ach! ach! hoe durf ik dan nog klagen, en wij een' leerling van dezen Jesus noemen!

Ach! dat uw kruis mij mijne zonden niet te binnen brengt, en als een bliksem mijne ziel niet treft!

Neen, neen, ik wil nooit meer klagen — ik wil lijden en verstommen, gelijk een worm dien men met voeten treedt.

Gij moogt vrij op mij los stormen, gij, vijanden van mijne eer, van mijn leven! ik ben bedekt met het schild des kruises, waaraan mijn Heiland eens stierf.

Ik wil, gelijk Hij, in lijden volharden, om, zoo als Hij, door verdrukking eens te zegevieren,

Weten zullen het de menschen, dat zij dengenen niet beschadigen kunnen, wien de regterhand des Heeren beschermt.

Doch Gij, o God, vergeef hun het kwade, dat zij mij doen. — Gaarne geef ik hun het eerst de hand, en ben ik tot den kus des vredes hartelijk bereid.

Gij weet uit het kwade het goede te trekken. — Nuttig is de vervolging — zij maakt nederig, zuivert, beproeft.

Zij maakt ons onzen Heer en Meester gelijkvormig, en ten laatsten voert zij ons in zijne heerlijkheid binnen, aan de regterhand Gods. Amen.

GEBED IN LIJDEN.

(*Uit de navolging van Jesus 3. B. 29. H.*)

1. Heer! eeuwig zij uw naam geloofd! — Gij toch hebt mij dit lijden laten overkomen.

2. Het is mij onmogelijk het te ontwijken. Daarom is het noodig, dat ik tot U mijne toevlugt neem, opdat Gij mij moogt bijstaan, en alles te mijnen beste besturen.

3. Heer! thans bevind ik mij in lijden; mijn hart is kwalijk gesteld, en zware plagen rusten thans op mij.

4. Lieve Vader! wat zal ik zeggen? ik gevoel mij van alle zijden benaauwd. — Red mij uit dezen toestand.

5. Doch daarom juist hebt Gij mij dit lijden laten overkomen, opdat zich uwe helpende almacht in hare heerlijkheid zoude openbaren, als ik zoo diep vernederd door U zal zijn gered.

6. Heer! dat het U behage mij uit dezen nood te redden! want ik, arm mensch, wat kan ik doen, en waar wil ik henen gaan, buiten U?

7. O Heer! verleen mij ook ditmaal geduld. Mijn God! wees Gij mijne hulp, dan

zal ik niet vreezen, al viel ook de zwaarste last op mij.

8. Wat zal ik intusschen zeggen? — Heer! uw wil geschiede! ik heb deze tuchtiging en benaauwdheid wel verdiend.

9. Ik moet ze alzoo verdragen (en o, mogt dit met geduld geschieden!) tot dat dit onweder zal zijn voorbij gegaan, en het met mij beter worde.

10. Uwe almachtige hand is immers altoos sterk genoeg, om deze verzoeking van mij af te keeren, of haren aanval zoo te matigen, dat ik er niet geheel onder bezwijk. — Gij hebt dit immers zoo dikwijls met mij gedaan, Gij mijn God! mijn Ontfermer!

11. Hoe zwaarder het mij wordt, om in dezen nood het uit te houden, des te ligter is het uwer almacht om mij te helpen; zoo dat allen zullen uitroepen: dit is de vinger des Allerhoogsten!

LITANIE TOT JESUS,

*welke de zieke voor zich, en de gezonden voor
den zieken kunnen bidden.*

Jesus Christus! ontferm U zijner (harer,
onzer, mijner.)

Heil der wereld! ontferm U zijner, (harer,
onzer, mijner.)

Heer van leven en dood! ontferm U zijner,
(harer, onzer, mijner.)

Die op aarde zijt gekomen, om te troos-
ten, degenen die hulpeloos in ellende
versmachten,

Die gezonden waart, om den gevangenen
de vrijheid, en den lijdenden vreugde
aan te kondigen,

Die den grijzen Simeon het vertrek tot zijne
vaderen zacht en liefelijk hebt gemaakt,

Die den acht-en-dertig jarigen kranken
bij het bedewater hebt genezen,

Die den geraakten gezond maakte, en hem
te gelijk zijne zonden hebt vergeven,
zoodat hij gezond naar ligchaam en
ziel zijn bed naar huis droeg,

Die eene vrouw, welke reeds twaalf jaren
den vloed had gehad, en van vele art-

Ontferm U zijner, (harer, onzer, mijner.)

sen veel had uitgestaan, ja daarbij al haar vermogen opgeofferd had, wegens haar zonderling vertrouwen, oogenblikkelijk hebt genezen, ontferm U zijner, (harer, onzer, mijner.)

Die de schoonmoeder van Petrus van de koorts hebt bevrijd, zoo dat zij opstond en de tafel diende,

Die de lammen hebt doen gaan; den blinden het gezigt, den dooven het gehoor, en den dooden het leven hebt terug gegeven,

Die de dooden even zoo ligt tot het leven kondet opwekken, als de slapenden uit den slaap,

Die eener bedrukte weduwe haren dooden zoon, die men reeds naar het graf droeg, levendig hebt wedergegeven,

Die de twee zusters van Lazarus in hare grootste smarten getroost, en haren broeder, die reeds vier dagen in het graf had gelegen, weder tot het leven opgewekt hebt,

Die zelf de grootste smarten hebt uitgestaan, en geleerd hebt met ons medelijden te hebben,

Die door uw lijden U in staat gesteld zaagt,

Ontferm U zijner, (harer, onzer, mijner.)

ons in het onze hulp en verzachting te verschaffen, ontferm U zijner, (harer, onzer, mijner.)

Die ons, door het heerlijk voorbeeld van uw geduld tot in den dood des kruises, geleerd hebt met den wille Gods in alle onheilen tevreden te zijn,

Die hangende aan het kruis, den aan uwe zijde gekruisigden moordenaar genade en troost hebt laten toekomen,

Die met stervende lippen uwen Vader voor uwe kruisigers gebeden hebt,

Die door uwen dood dengenen hebt overwonnen, die het geweld des doods bezat,

Die voor ons allen den dood hebt gesmaakt, en ons een aanvoerder tot het eeuwige leven geworden zijt,

Die om onze zonden gestorven zijt, en om onze regtvaardigmaking van den dood zijt opgestaan,

Die door lijden in uwe heerlijkheid zijt binnen getreden, en ons den weg hebt aangetoond, hoe ook wij door lijden U in uwe heerlijkheid kunnen volgen,

Die onze krankheden hebt gedragen,

Die ons, door uwe opstanding van den dood, in het geloof aan het eeuwige

Ontferm U zijner, (harer, onzer, mijner.)

leven gesterkt hebt, en daardoor den dood hebt leeren verachten, ontferm U zijner (harer, onzer, mijner.)

Die ons door uw magtwoord eens van den dood zult opwekken, ontferm U zijner, (harer, onzer, mijner.)

Die ons naar onze werken zult oordeelen, ontferm U zijner, (harer, onzer, mijner.)

Van de smarten der ziekte, verlos hem, haar, ons, mij,) o Heer!

Van alle zonden, verlos hem, (haar, ons, mij,) o Heer!

Van alle helsche aanvechtingen, verlos hem, (haar, ons, mij,) o Heer!

Van kleinmoedigheid en wanhoop, verlos hem, (haar, ons, mij,) o Heer!

Van vermetel betrouwen en valsche zekerheid, verlos hem, (haar, ons, mij,) o Heer!

Van een onrustig en angstig geweten, verlos hem, (haar, ons, mij,) o Heer!

Van ongeduld en klagen, verlos hem, (haar, ons, mij,) o Heer!

Van aangekleefdheid aan het aardsche, verlos hem, (haar, ons, mij,) o Heer!

Van den eeuwigen dood, verlos hem, (haar, ons, mij,) o Heer!

Dat Gij ons de genade wilt schenken, van op

aarde als vreemdelingen te leven, die moedig naar hun hemelsch vaderland trachten, wij bidden U, verhoor hem (haar, ons, mij)

Dat Gij in ons een levendig verlangen naar ware heiligheid en de eeuwige zaligheid wilt doen geboren worden,

Dat gij ons tijd, kracht en lust tot boetvaardigheid wilt schenken,

Dat Gij ons, in plaats van een verhard en ongevoelig, een vermorseld en rouwvol hart wilt geven,

Dat Gij ons de noodige kracht wilt schenken, om de smarten der ziekte, die over ons mogten komen, geduldig te verdragen,

Dat Gij ons in het geloof aan U en het eeuwige leven wilt versterken,

Dat Gij ons in het vertrouwen op uwen almagtigen bijstand wilt bevestigen,

Dat Gij ons in de liefde tot U, tot op ons laatste oogenblik, wilt behouden,

Dat Gij ons hart van vijandschap en nijd wilt zuiveren,

Dat Gij onze ziel van alle aardsche zorgen en genoegens wilt los maken, en met hemelsche gedachten en begeerten vervullen,

Wij bidden U, verhoor hem (haar, ons, mij.)

Dat Gij uwe magtige en wijze liefde, zoowel in ons leven als in onzen dood, wilt verheerlijken, wij bidden U, verh. hem (haar, ons, mij.)

Dat wij ons, door waken en bidden, op de komst van des menschen-Zoon bereid mogen houden,

Dat geene smart, bitterheid of dood in staat zij, om ons van uwe liefde te scheiden,

Dat wij den dood der regtvaardigen mogen sterven,

Dat Gij ons, na de sloping van deze aardse woning, in een ander hemelsch eeuwige verblijf wilt invoeren,

Dat wij allen, gelijk wij in Adam sterven, zoo ook door U en bij U eeuwig mogen leven,

Dat Gij alleen ons leven moogt zijn, en ons sterven voor uwe eer een gewin;

Dat wij voor U leven en voor U sterven mogen,

Wij bidd. U, verh. hem (haar, ons, mij.)

G E B E D.

Heer! Gij beschikt over al de oogenblikken van ons leven — maak het met ons naar uw welgevallen, en laat het volbrengen van uwen wil ons dierbaarder zijn dan ons leven. Geef ons de noodige kracht, opdat wij, door

onzen wil aan den uwen te onderwerpen, de zucht om langer te leven heldhaftig in ons overwinnen, de ongemakken der krankheid geduldig dragen, alle pligten eens lijdenden en stervenden getrouw nakomen; vooral de zonden van geheel ons leven opregt betreuren, met berouw belijden en volkomene kwijtschelding daarvan verkrijgen: dat wij in het geloof aan U en in de liefde tot U, ten einde toe volhardende, het laatste oogenblik van ons verblijf hier op aarde van uwe hand tevreden aannemen, om spoedig, zeer spoedig, bij U te komen, en eeuwig bij U te zijn. Am.

Gebed eens zieken in slapelooze nachten.

Het is alles rondom mij als dood; alles ligt in diepen slaap — maar Gij zijt bij mij. Gij Levendige! Gij Alomtegenwoordige! Gij Wachter *Israëls*, die nimmer slaapt noch sluimert. Gij, Gij ziet ook thans in dezen doodstillen nacht, als ieder menschelijk oog gesloten is, mijne ellende. Gij hoort, als het oor mijner mededoogende vrienden niet hooren kan, mijne klagten. — Neen, Gij hebt mij niet vergeten. — Ik verheug mij over uwe goedheid, en wacht gelaten uwen bijstand af. Al bezweken ook mijn ligchaam en mijne ziel

te zamen, zoo blijft Gij toch eeuwig mijn troost. —

Thans ontdek ik uwe goedheid omtrent uw schepsel, in datgene wat Gij mij uit wijze redenen onthoudt. — Welk een groote weldaad is de zoete slaap, waarvan mij mijne ziekte en smart thans berooven; die zoo menig vermoeiden verkwikt, en anders de lijdenden, ten minsten voor eenigen tijd, hun lijden doet vergeten! Duizende malen heb ik in mijn leven deze groote weldaad genoten, en ze weinig geacht, tot op dit oogenblik, nu ik ze niet genieten kan. Ik heb er U nooit hartelijk voor gedankt, — en willigt zoude ik dit thans nog niet doen, noch den slaap voor eene weldaad achten, als Gij mij het gemis daarvan niet deedt gevoelen. Dit ongemak dan zal mij, onder zoo vele andere, ook hierin een middel ter verbetering worden, en mijn hart, meer dan voorheen, tot U opheffen.

Thans zweeft Gij-alleen mij voor den geest, en ik kan nu meer onverhinderd aan U denken, dan bij het gewoel van den dag. Thans ontwaar ik op het levendigste, hoe alles slechts in U leeft, zich beweegt, en is. Wat is de grootste monarch op aarde? wat zijn alle menschen voor U? — Hoe liggen zij daar in

een' diepen slaap verzonken! — zij zijn stof voor U. Als Gij hunnen adem wegnaamt, dan vergingen zij — niemand hunner ontwaakte weder; zij zouden het licht niet meer zien. Bij U is geene verandering, noch verwisseling. — En Gij zijt de beschermer der menschen. Gij gunt uwen geliefden, den menschen, den slaap, en iederen morgen vernieuwt Gij uwe goedheid. Gij wekt uwe kinderen weder op, om de heerlijkheid uwer werken te aanschouwen, als Gij uwe zon prachtvol doet opgaan. — En al zijn zij ook in den dood ontslapen, zoo zult Gij hen toch eens door Jesus Christus opwekken. Als Hij, die groote Zon in het rijk der geesten, het Beeld uwer heerlijkheid, verschijnen zal, dan zullen zij herlevend opstaan, en zich in uw rijk, met al uwe Heiligen, eeuwig in U verheugen.

Ook ik, wien thans de weldaad des slaaps niet ten deel valt, wil mij met deze uwe goedheid troosten, die elken morgen nieuw is. Ook voormij hebt Gij verkwikking na de vermoeienis dezes levens, en vreugde na het lijden, bereid. Gij zult ook aan mijne rampen een einde maken, en ik zal uwe goedheid aanschouwen in het land der levenden. — Al moest ik ook aanstonds wandelen in het dal

des doods, ik zoude nog niet vreezen : want Gij zijt bij mij, die dood en levendig maakt, in den grafkuil doet nederzinken, en daar weder uittrekt, en in de woningen des lichts kunt overbrengen. —

Hoe gevoel ik thans het geluk, in U, mijn God, en in de troostvolle waarheden van uw woord te kunnen gelooven, welke thans in de stilte mijne gedachten verkwikken! Eens zullen voor mij alle aardse bezigheden en genoegens verdwenen zijn, al mijne vrienden mij verlaten — maar dan zult Gij mij bijblijven, en mijn hoogste goed zijn. Op U dan wil ik vertrouwen, U wil ik beminnen en vereeren. —

O, had ik maar al de dagen mijner vreemdelingschap U altijd zoo voor oogen gehad, mij door uw woord zoo laten leiden, dat ik minder van den weg uwer heilige geboden ware afgeweken! Waarom toch heb ik aan U niet meerdergedacht, daar ik dagelijks zulke zichtbare sporen van uwe goedheid voor oogen had? — Hoe konde ik U zoo vaak vergeten, daar Gij U thans, bij mijne stille overdenkingen, zoo helder en zoo nabij aan mijnen geest vertoont! — Wat zoude mij dat voor vele zonden bewaard hebben, die mij, zoo zij al niet

deze smarten hebben berokkend, echter mijn ziekbed, bij dag en nacht, nog smartelijker maken, en mij met zoo veel vreugde aan U niet laten denken, als ik anders zoude kunnen, wanneer ik niet gezondigd hadde! — Ik kan, ik wil voor U, Alwetende, bij wien de duisternis zelve licht is, mijne misdaden niet verbergen; ik wil U mijne overtredingen belijden; ik zal ze betreuren, haten, alle neiging daartoe onderdrukken, en mijne nalatigheden met nieuwen ijver trachten goed te maken. Gij zult ze mij vergeven, en derzelver gevolgen naar tijd en eeuwigheid wegnemen. — Ik wil zelfs dezen slapeloozen nacht tot zelfkennis en tot opwekking van betere gevoelens aanwenden. Ik wil hooren, wat Gij, heilige God, door mijn geweten, door uwen Geest, tot mij spreekt. Gij zult mij tot bekeering opleiden, en mij dan den vrede uwer kinderen toezeggen — en ik zal niet weder tot mijne vorige dwaasheid wederkeeren. —

Jesus Christus, mijn Verlosser, heeft toch ook, gansche nachten door, eenzaam gebeden, en was dan des morgens meer opgewekt om uwen wil te doen. Hier alzoo, in de eenzame stilte, waar uwe alwetendheid mijne gelofte hoort, wil ik U belooven, wat mij heil-

zaam en U behagelijk is. Laat Gij mij weder gezond worden, dan wil ik den overigen tijd mijns levens matig, regtvaardig, en godzalig, naar uwen wil doorbrengen. — Laat Gij mij niet weder gezond worden. — dan wil ik ten minste de laatste dagen mijns levens in tevredenheid met uwe heilige leiding slijten. — Mogte ik toch op het einde mijns levens datgene zijn, wat ik al lang had moeten wezen — uw gehoorzaam kind! — Vader! help mij, opdat ik het worde. Amen.

Gedachten van eenen regtvaardigen bij het naderen van den dood.

1. Dood! waar is uw prikkel? waar is uwe overwinning? — Ik zal overwinnen. — De genade van mijnen Heer Jesus Christus is mijne sterkte. — De overwinning is mij.

2. Duister is de weg, dien ik bewandel. Maar Jesus Christus is mijn Wegwijzer, mijn Geleider; Hij zelf heeft dezen weg bewandeld — ik vreeze niet.

3. Dood! zijt gij de Koning der verschrikking? waar is uw vreeselijk aanzien? — Ik zie aan u niets verschrikkelijks. Gij komt met eene vriendelijke uitnoodiging van mijnen hoog

geprezen Verlosser — ik neem zijne uitnoodiging met een vrolijk hart aan.

4. Welkom, welkom, gij bode mijner vrijheid en zaligheid! Gij zijt mij duizendmaal meer welkom, dan het ontslag van eenen gevangenen. — Zoo kom ik spoedig uit de duisternis in het onvergankelijk licht, uit den kerker in de volmaaktste vrijheid, uit den staat van smart en kommer tot de eeuwige rust. — Dààr zal mij al mijn strijden voor het rijk mijns Heeren rijkelijk vergoed worden; dààr zal ik, voor den laster der boozen, den lof der engelen, en, voor mijne tranen, eeuwig gejuich genieten. Dààr zal ik mijnen aanbiddenswaardigen Schepper, die mij geschapen heeft, mijnen Verlosser, die voor mij aan het kruis gestorven is, in zijne eeuwige heerlijkheid aanschouwen.

5. Komt, komt, gij luistervolle beschermengelen der regtvaardigen! Begeleidt mij op het onbekende pad van ons gemeene vaderland. — Gij toch betreedt dezen weg al heen en weder. Gij hebt bevel, van mij niet te verlaten, tot dat ik in de groote stad des levenden Gods zal zijn aangeland. — Komt, brengt mij in gezelschap der volkomen regtvaardigen.

6. Volhard, o mijn geloof! volhard nu nog

eenen korten tijd. Volhard. Nog maar weinige oogenblikken, en uwe zuchten zullen in zalige alleluja's veranderd zijn. Nog maar eene kleine schrede, en de reis van dit leven is ten einde — mijn vreemdelingschap houdt op — reeds sta ik aan de eeuwige poort van mijn vaderland. — Mijne oogen mogen zich sluiten; ik zal toch den Koning der heerlijkheid zien; — mijne tong moge verstijven; ik zal den naam mijns Verlossers, in het land der zaligen, uitspreken; — mijne aardsche woning moge instorten — voor mij is in den hemel een huis, door Gods hand zelve gebouwd.

7. Jesus! Jesus! ik geloof in U, tot dat ik U zie; ik hoop op U, tot dat ik bij U ben; ik bemin U, tot dat ik uw aangezicht aanschouwe, en dan, als ik U aanschouw, dan bemin ik U eeuwig — eeuwig. — Heil mij! mijne zonden zijn mij vergeven. — Ik ben een erfgenaam des hemels.

8. Jesus! Jesus! — verbroken is der zonden strik — ik ben verlost. — Alleluja! — In uwe handen beveel ik mijnen geest. — Het is volbragt. —

Als de zieke het Ligchaam des Heeren ontvaagt.

Al wie van dit brood eet , zal in eeuwigheid leven. — Ik ben het levend Brood , dat van den hemel is nedergedaald. Ja waarlijk , goddelijke Menschenvriend ! Gij zijt het levend hemelsch Brood : uw woord is waarheid. — Wie van dit brood eet , zal in eeuwigheid leven : uw woord is leven. — Gij zijt gisteren , heden en eeuwig steeds dezelfde. Gisteren , heden en in alle eeuwigheid gaat U het heil uwer geloovigen , uwer broeders , boven alles ter harte. Zie dan ! een uit onze en uwe broeders (zuster) bevindt zich in den strijd des doods. Bewijs hem uwe magt en uwe liefde. Wees hem een versterkend hemelsch brood tot het eeuwige leven. — Voed zijn geloof , opdat hij de wereld overwinne ; voed zijne hoop , opdat hij gerust en bereid het aardsche verlate ; voed zijne liefde , opdat hij nog voor zijnen dood der zonde volkomen afsterve , en voor U alleen leve ; laat hem de kracht uws voedsels , de kracht uws levens ontwaren , opdat hij in eeuwigheid leve ; laat hem ondervinden , dat Gij het levend brood des hemels , het leven en de opstanding zelve zijt. Amen.

Voor den stervenden.

1. Zoo worstelt weder een onzer broeders met den dood. Broeders! zusters! bidt, bidt voor den worstelaar.

2. ô Gij, die eens op aarde met den dood hebt geworsteld, Jesus Christus! Gij weet bij ervaring wat het menschelijke hart in den doodstrijd leidt. — Een zweet, als van druppelen bloeds, stroomde van uw aangezicht neder. — Gij kent de angst aan den zwaarsten strijd verbonden. O, verfrisch dan toch onzen broeder, die zoo naar U snakt; zend hem verkwikking af; versterk hem zoo hij mogt wankelen; zend hem uwe kracht; verlicht hem zoo hij mogt twifelen; zend over hem uw licht.

3. Almagtige! versterk zijn geloof, opdat hij in U geloove, alsof hij U zage Getrouwe! ondersteun zijne hoop, opdat hij op uw woord vertrouwe, alsof hij U hoorde. Beminnenswaardigste! bevestig zijne liefde, opdat hij zich van U niet late scheiden, tot dat hij U genieten kan.

4. Heer der heerlijkheid! vertoon hem de heerlijkheid des toekomstigen levens, opdat hij het lijden des tegenwoordigen levens uithoude; verzeker hem van eene toekomstige

opstanding, opdat hij voor geen bederf vreeze; laat zijn hart slechts een druppel der hemelsehe genoegens smaken, opdat hij den lijdenskelk moedig uitdrinke — en tot den laatsten druppel toe.

5. Overwinnaar des doods, der hel, des satans en der zonde! laat geene helsehe schrikbeelden hem verontrusten, geene satanslisten hem overvallen, geene bekoorlijkheden der zonde hem overmeesteren. — De dood zij hem een overgang tot het eeuwige leven!

6. Verlosser! Gij hebt U voor hem in den dood overgegeven: o laat de waarde der verlossing, door U te weeg gebragt, aan zijne ziel niet verloren gaan.

7. Dooden-Opwekker en Wereld-Regter! zegen, heilig, zuiver hem, opdat hij heerlijk moge opstaan, en met vreugde U als Wereld-Regter zien terugkomen.

8. ô Gij, die aan het kruis hebt volbragt! rust hem nu uit met uwe kracht, opdat hij ook volbrengende. Blijf hem bij, tot dat hij hebbe volbragt. Neem zijne ziel op in uwe banden; sta hem thans bij tot aan zijne laatste ademhaling toe, opdat hij eeuwig, eeuwig bij U moge zijn. Amen.

LITANIE

VOOR DE GELOOVIGE ZIELEN.

- Heer, ontferm U onzer.
Christus, ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
God, hemelsehe Vader, ontferm U over de geloovige zielen.
God Zoon, Verlosser der wereld, ontferm U over de geloovige zielen.
God, heilige Geest, ontferm U over de geloovige zielen.
Heilige Drievuldigheid, één God, ontferm U over de geloovige zielen.
H. Maria, bid voor de geloovige zielen.
H. Moeder Gods, bid voor de geloovige zielen.
H. Maagd der maagden, bid voor de geloovige zielen.
H. Michaël, bid voor de geloovige zielen.
Alle heilige engelen en aartsengelen, bidt voor de geloovige zielen.
Alle heilige kooren der zalige geesten, bidt voor de geloovige zielen.

H. Joannes de dooper, bid voor de geloovige zielen.

H. Josef,

Alle heilige Patriarchen en Profeten,

H. Petrus,

H. Paulus,

H. Joannes,

Alle heilige Apostelen en Evangelisten,

H. Stephanus,

H. Laurentius,

Alle heilige Martelaren,

H. Gregorius,

H. Ambrosius,

H. Augustinus,

H. Hiëronimus,

Alle heilige Bisschoppen en Belijders,

Alle heilige Kerkleeraars,

Alle heilige Priesters en Leviten,

Alle heilige Monniken en Kluizenaars,

H. Maria-Magdalena,

H. Catharina,

H. Barbara,

Alle heilige Maagden en Weduwen,

Alle Gods lieve Heiligen,

Wees genadig, spaar hen, Heer.

Wees genadig, verhoor ons, Heer.

Van alle kwaad, verlos hen, Heer.

Bid (bidt) voor de geloovige zielen.

Van uwe gramschap, verlos haar, Heer.
Van de strengheid uws oordeels,
Van de magt der duivelen,
Van den knagenden worm des gewetens,
Van de eindelooze droefheid,
Van het gruwzaam vuur,
Van de ijsbare koude,
Van de verschrikkelijke duisternis,
Van het schromelijk weenen en klagen,
Door uwe wonderbare menschwording,
Door uwe heilige geboorte,
Door uwen allerzoetsten naam,
Door uw heilig doopsel en vasten,
Door uwe diepe verootmoediging,
Door uwe overgrootte gehoorzaamheid,
Door uwe kuischheid,
Door uwe uiterste armoede,
Door uwe minnelijke zachtmoedigheid,
Door uwe oneindige liefde,
Door uwe benaauwdheden en kwellingen,
Door uw bloedig zweet,
Door uwe boeijen en banden,
Door uwe wreede geeseling,
Door uwe doornen-krooning,
Door uwe kruisdraging,
Door uwen bitteren dood,
Door uwe allerheiligste wonden,

Verlos haar, Heer.

Door uw kruis en smartelijk lijden, verlos haar, Heer.

Door uwe heilige verrijzenis, verlos haar, Heer.

Door uwe wondervolle hemelvaart, verlos haar, Heer.

Door de komst van den heiligen Geest, den vertrooster, verlos haar, Heer.

In den dag des oordeels, verlos haar, Heer.

Wij zoudaren, wij bidden U, verhoor ons.

Die aan Magdalena vergiffenis verleend en den moordenaar verhoord hebt,

Die uit genade zalig maakt, wij bidden U, verhoor ons.

Die de sleutels van den dood en der helle hebt,

Dat Gij de zielen van onze ouders, vrienden en weldoeners uit de schrikbare vlammen verlossen wilt,

Dat Gij alle overleden geloovigen van hunne pijnen wilt bevrijden,

Dat Gij U over de zielen van hen die geen bijzondere voorbede op deze wereld hebben wilt ontfermen,

Dat Gij hen alle sparen, en hun kwijtschelding der straffen schenken wilt,

Dat Gij hun verlangen wilt vervullen,

Dat Gij hen in de gemeenschap der uit-

Wij bidden U, verhoor ons.

verkoornen wilt opnemen, wij bidden U,
verhoor ons.

Koning der ontzaggelijke heerlijkheid, wij
bidden U, verhoor ons.

Zoon Gods, wij bidden U, verhoor ons.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der we-
reld, geef hun de rust.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der we-
reld, geef hun de rust.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der
wereld, geef hun de eeuwige rust.

Christus, hoor ons. Christus, verhoor ons.

Heer, ontferm U onzer. Christus, ontf. U onzer.

Onze Vader, enz.

Van de poorten der hel,

Verlos, o Heer, hunne zielen.

Heer! verhoor mijn gebed.

En mijne roepstem dringe tot U door.

G E B E D.

Wij bidden U, o Heer, betoon de zielen uwer
dienaren en dienaressen voortdurend uwe
barmhartigheid, opdat het hun tot eeuwig heil
verstrekke, dat zij op U gehoopt en in U ge-
loofd hebben. Door onzen Heer Jesus Chris-
tus, uwen Zoon, die met U leeft en regeert,
God van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

Heer, geef hun de eeuwige rust.
En het eeuwig licht verlichte hen.
Dat zij rusten in vrede. Amen.

KERKELIJKE GEBEDEN VOOR DE OVERLEDENEN.

Voor een priester.

O God! Gij, die onder de apostolische priesteren ook uwen dienaar N... met de priesterlijke waardigheid hebt bekleed: geef, bidden wij U, dat hij tot uwe eeuwigdurende gemeenschap in den hemel mag meêgerekend worden. Door onzen Heer Jesus Christus. Am.

Voor de zielen van ouderen.

ô God! Gij, die ons geboden hebt vader en moeder te eeren: erbarm U genadiglijk over de zielen mijner ouders, en geef dat ik hen in de vreugde der eeuwige heerlijkheid moge wederzien. Door onzen Heer Jesus Christus. Amen.

(Wie vader of moeder alléén verloren heeft, gedenke slechts die enkele geloovige ziele.)

Voor overledene broeders, zusters, vrienden en weldoeners.

O God! Gij bedeeleer aller genade en beminnaar van 's menschen eeuwig heil: wij bid-

den uwe goedheid, dat zij onze broeders, bloed- en aanverwanten, weldoeners en alle menschen, die tot onzen kring hier op aarde behoorden, en welke wij ons in den dood vooraf hebben zien gaan, door de voorbidding der allerheiligste maagd en Moeder Gods Maria en van alle Heiligen, de gemeenschap der eeuwige zaligheid gelieve deelachtig te maken. Door onzen Heer Jesus Christus. Amen.

Voor eenen overledene.

Wend, o Heer, uw heilig oor genadig naar onze bede, waarmeê wij uwe barmhartigheid ootmoedig smeeken, opdat de ziel van uwen dienaar N..., die door U uit deze wereld werd opgeroepen, in het land des vredes en des lichts, en onder uwe Heiligen worde opgenomen. Door onzen Heer Jesus Christus. Amen.

Voor eene afgestorvene.

Wij bidden U, o Heer, ontferm U naar uwe goedheid over de ziel van uwe dienaressse N... en doe haar, van allesmetten der sterfelijkheid gezuiverd, deel hebben aan de eeuwigezaligheid. Door onzen Heer Jesus Christus. Amen.

BLADWIJZER.

EERSTE AFDEELING.

Dagelijksche Oefeningen.

Morgengebed	9
Het goede voornemen	16
Nog een morgengebed.	18
Avondgebed	20
Gewetens-onderzoek eer men zich ter rust begeeft.	24
Onderrigt hoe men de heilige Mis be- hoort bij te wonen	27
Gevoelens des Christen onder de Mis .	32
Andere nuttige oefeningen onder de heilige Mis.	35
Aanbidding van den onzichtbaren God .	35
Aanbidding van Jesus Christus. . . .	36
Overdenking van Jesus lijden	37
Nuttige herinnering onder de H. Mis.	41
Bij het slot van elke week.	44
Doodsgedachten , op het einde der week.	49

BLADWIJZER.

TWEEDE AFDEELING.

Oefeningen op Zon- en Feestdagen.

De Hoogmis.	52
Geloof, Hoop en Liefde	79
Kortere oefening van Geloof.	88
Oefening van Hoop.	90
Kortere oefening van Hoop	92
Oefening van Liefde	93
Het gebed des Heeren.	95
Onze Vader, die in de hemelen zijt .	95
Uw naam worde geheiligd.	99
Ons toekome uw rijk	102
Uw wil geschiede, enz.	105
Geef ons heden ons dagelijksch brood.	109
Vergeef ons onze schulden	111
Gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren	113
Leid ons niet in bekoring.	116
Maar verlos ons van het kwade. .	120
Bijzondere Vesper-aandacht in psalmen.	125

DERDE AFDEELING.

Biecht- en Communie- Oefeningen.

De Biecht	133
---------------------	-----

BLADWIJZER.

Oefening van berouw voor groote zondaars	134
Oefening van berouw voor zwakke zondaars	140
Gebed vóór de Biecht	143
Gebed na de Biecht.	146
De Boet-psalmen.	152
Communic-oefeningen	164
Geloof.	164
Hoop	165
Liefde.	166
Verlangen om met Jesus Christus op het naauwst vereenigd te worden .	167
Gebed om menschenliefde	168
Korte overwegingen.	169
Oefeningen na de H. Communie	172
Geloof	172
Aanbidding	173
Dankzegging	174
Herhaalde zelfverloochening	174
Vertrouwen.	175

VIERDE AFDEELING.

Litaniën en gebeden voor alle dagen der week.

Litanie tot de allerh. Drievuldigheid.	177
Litanie tot den H. Geest.	183

BLADWIJZER.

Litanie tot den H. Naam Jesus. . .	187
Litanie tot de heilige Engelen. . .	192
Litanie van het allerheiligste Sakrament des Altaars.	198
De lofzang <i>Te Deum Laudamus</i> . . .	210
Litanie van het lijden onzes Heeren .	212
Litanie tereere van de H. Maagd Maria.	218
De H. Rozenkrans	222
De H. Kruisweg	238

VIJFDE AFDEELING.

Oefeningen op de feestdagen des Heeren.

In den Advent	259
Kersfeest.	265
Dankgehed op den laatsten dag des jaars.	273
Op nieuwjaars-dag	280
Op driekoningen-dag	282
Oefening in de vasten.	284
Over de boet-psalm Miserere . . .	284
Overdenkingen over het lijden onzes Heeren Jesus Christus.	297
Op witten donderdag	332
Des vrijdags in de lijdensweek . . .	336
Des zaturdags in de lijdensweek . .	341
Paasch-zondag.	343
Tweede Paaschdag	347

BLADWIJZER.

De hemelvaart van Jesus Christus.	349
Het Pinksterfeest	354
Het kerkgezag <i>Veni, sancte Spiritus</i>	362
Drieënigheids-dag	363
Sakraments-dag	368
Christelijke psalm	372

ZESDE AFDEELING.

Oefeningen op de feestdagen der Heiligen.

Van de ware vereering der Heiligen.	375
Litanie van alle Gods lieve Heiligen	381
Maria's geboorte.	391
Maria's boodschap	392
Maria's bezoek	397
Maria's zuivering	405
Op het lijden van Maria	408
De hemelvaart van Maria.	413
Oefeningen op de overige feestdagen der H. Maagd	416

ZEVENDE AFDEELING.

Oefeningen op eenige andere feestdagen.

Op den gedenkdag eens Apostels	420
De H. H. Petrus en Paulus.	423
De H. Thomas, apostel	429
De H. Joannes de evangelist.	432
De H. Stephanus	433

BLADWIJZER.

De H. Joannes de dooper	436
De H. Josef, zorgvader van Jesus Christus.	439
Gedachten tot vereering van den hei- ligen wiens naam ons in den doop ge- geven werd.	441
Gedenkdag van alle heiligen.	443
Gedenkdag der afgestorvenen	448
Op het feest van den beschermengel	452

ACHTSTE AFDEELING.

Vermengde aandachts-oefeningen.

Gebed voor alle menschen	456
Voor ouders	460
Gebed van eenen landman in zijne taal	466
Gewetensonderzoek voor die, welke dienstboden onder zich hebben	471
Voor dienstboden	475
Voor jongelingen en jonge dochters	481
Aanbidding Gods bij een onweder	487
Bij eenen rijk gezegenden oogst	489
Gedachten in het oogenblik eener ver- zoeking	496
Als men in de kerk de openbare gods- dienst niet kan bijwonen	498
Als men des nachts ontwaakt	501

BLADWIJZER.

Reisgebed	502
Raadpleging met God in zaken van aan- gelegenheid.	503
Algemeen gebed bij algemeene rampen.	505
Bij eene algemeene verwarring	507
Als de zedeloosheid van dag tot dag toe- neemt.	507
In oorlogstijd	508
Als de rampspoeden nog steeds toenemen.	508
Na den vrede.	509
Gebed bij het verkiezen van eenen bis- schop of leeraar	509
Gedachten op een kerkhof	512
Een woord van troost voor lijdenden .	514
Psalm in lijden	520
Gebed in lijden	523
Litanie tot Jesus.	525
Gebed eens zieken in slapelooze nachten.	531
Gedachten van eenen regtvaardigen bij het naderen van den dood.	536
Als de zieke het Ligchaam des Heeren ontvangt.	539
Voor den stervenden	540
Litanie voor de geloovige zielen.	542

GOEDKEURING.

Permittimus impressionem.

Leodii hâc 27a. Martii 1832.

J. A. BARRET.

Vic. Gen.

